

לאחר זמן שנוכל לומר אף אם נשתמש בו הגוי כבר שמה נשתנה מעת לעת ונפגם או נשתרת ביד ישראל אחר שלקחו מן הגוי מעת לעת אולינן לקולא ואין חוששין בדיעבד ואם לקחו מן הגוי באותו היום שנתנו לו ועבר והשתמש בו בלא הגעלה יש אומרים המאכל כמו בכלי שהוא בודאי בן יומו ובמקום צורך יש להקל בדיעבד ולכתחילה יש לזהר בכל עניין אפילו בעבדים ושפחות הגוים שבבית ישראל שלא לייחד כלים שלנו אצלן שמה ישתמשו בהו בדברים האסורים וע"ל סימן קל"ז :

ואם שלח קערות עם המאכל שבהן לגוי ושהו שם בבית הגוי אם ניכר המאכל ששלח ישראל בתוכו מותר ולא חיישינן שמה אבל הגוי גם כן בה מאכל כזה של איסור ואם לא ניכר המאכל אסור אם רגילין להדיח כלים בחמין דחיישינן שמה הודח זה עם כלי של איסור שהיו מלכלכים באיסור בעין ואסרו אותו שהרי כבר אמרנו שהאיסור הגדול בעין אינו נעשה פגום :

כלי סעודה שהם ביד גוי כגון קדירות מקורר וסבינים מן האומן וכדאי גונא ורוא מסוח לפי תומו ואומר חדשים הם ויראה שהיא אמת כמו שהוא אומר שלא ניכר בהן שנשתמש בהן מותר לקנותם ממנו אבל הנכנס באקראי לביתו של גוי יש שם כלים קרובים לחדשים והוא מסוח לפי תומו שחדשים הן אין לסמוך על דבריו להשתמש בהן ולכתחילה מיהו בשעת הדחק כגון שנתארח בבית הגוי ואין לו כלים יכול לסמוך עליו אם נראה לו שהם חדשים וע"ל סימן קל"ז : כללא דמילתא אין ליקח כלי מן הגוי אלא אם כן יש לו למכור הרבה כלים והוא קונה ממנו כלי מתוך אותם הכלים שכנגד זה דאי לא נשתמש בהן הגוי אלא נקאם או עשה אותם למכרם :

יב יש מי שאומר שקערות הבאים מעבר לים והם של חרם שקערורות ירקרקות או אדמוניות אסור להשתמש בהן בחמין לעולם ולכתחלה מפני שאינם חדשות שהגוים משמשות בהן ומתוך שעיעתן אינו ניכר :

יב יש מי שאומר שקערות הבאים מעבר לים והם של חרם שקערורות ירקרקות או אדמוניות אסור להשתמש בהן בחמין לעולם ולכתחלה מפני שאינם חדשות שהגוים משמשות בהן ומתוך שעיעתן אינו ניכר :

הלכות יין נסך

קבג כמה דינין מיינן נסך ובו כ"ו סעיפים :

א יין שנתנסך לע"ז אסור בהנאה מן התורה דלפינן לה מקראי דכתוב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים הרי שהקיש הכתוב זבח של עבודה זרה למת מה מת אסור בהנאה כמו שיתבאר לקמן סימן אשמ"ט בע"ה אף זבחי עבודה זרה אסורים בהנאה ואחר כך הקיש הכתוב יין שנתנסך לע"ז לזבח שנובח לה דכתוב בפרשת האזינו אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם פסוק זה קאי למעלה על כי דין ה' עמו וגומר ופי' אסור להם משה לישראל כשידין ה' עמו ישראל בייסורין על עמירות שבידם ושעברו עבדו' וזה אז יאמר להם הקב"ה לישראל אי אלקימו צור חסיו בו ר"ל איה ע"ז שרשם שהיא היתה הצור שחסו בו אשר חלב זבחימו יאכלו וגומר ר"ל אותן אלקות אכלו חלב של הזבחי' שזכחו ושתו יין נסיכם שנמכו להם יקומו עתה ויעזרוכם וגומר הרי שהקיש היין שנתנסך להם לזבח שלהם מה זבח אסור בהנאה אף יין נסך אסור בהנאה ודוקא שנתנסך לה בתורת תקרובת כדרך עבודתם אבל כהם ינם של גוים ומגען שנגעו ביין שלנו אינו אסור מן התורה וזבל הכמים גזרו גם איסור הנאה על סתם יינם ועל מגעם כ"ז שלנו ועיקר הגזירה לא היתה אלא משום יחוד בנותיהם שלא יבאו לייחד עמדם על ידי השתתיה ויבאו לזנות למי להתחתן עמהן ודוקא ביין גזרו כן שיש בו קרוב הדעת למי ששותין יחד אבל בשאר משקין דלית בהן איקרובי דעתא כל כך לא גזרו בהן משום בנותיהן ומן הטעם הזה לא היו צריכין לאוסרו אלא בשתיה ולא בהנאה מ"מ ראו חכמינו ז"ל שאם לא יאסרו אותם גם בהנאה הרואים לא ידעו הטעם דמשום בנותיהם, ויהיו סבורים לומר דמשום נסך נאסר ויבאו להתיר נסך ממש בהנאה לכך גזרו גם על סתם יינם ומגען איסור הנאה כדי להשוות היינו' שלהם ואם תאמר אם כן גזירת בנותיהן למה י"ל אדרבה הוא עיקר הגזיר' דמשום יין נסך לחוד' לא היו גוזרין כלל דיין שנתנסך לע"ז הוא מיעוטא ומשום המיעוט לא היו גוזרין ארובא אלא כיון שהוצרכו לגזר' על סתם יינם ומגען משום בנותיהן חששו שמה יטעו וישוון יין נסך ממש להתירו בהנאה והצרכו לגזור גם על זה איסור הנאה גזירה משום יין שנתנסך לע"ז :

וה"א דהיינו דוקא בימיהם שהיו הגוים בקיאים בטיב ע"ז והיו מנסכים יינם לע"ז והיו צריכי' לחוש לכך גזרו איסור הנאה על כולם אבל בזמן הזה שאינו שכיח שהגוים מנסכים לע"ז שאינם יודעים בטיב ע"ז ומשמייה ואין כאן איסור אלא משום בנותיהן לא אסרו מגע גוי ביין שלנו בהנאה רק בשתיה וכן סתם יין שלהם אינו אסור בהנאה אלא בשתיה ולכן מותר לגבות בחובו מן הגוים סתם יינם משום דהוי כמציל מידם והוא הדין בשאר הפסד לא החמירו בו כל כך כגון אם עבר וקנה או מכר אבל לכחלה אסר' :

א יין שנתנסך לע"ז אסור בהנאה מן התורה דלפינן לה מקראי דכתוב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים הרי שהקיש הכתוב זבח של עבודה זרה למת מה מת אסור בהנאה כמו שיתבאר לקמן סימן אשמ"ט בע"ה אף זבחי עבודה זרה אסורים בהנאה ואחר כך הקיש הכתוב יין שנתנסך לע"ז לזבח שנובח לה דכתוב בפרשת האזינו אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם פסוק זה קאי למעלה על כי דין ה' עמו וגומר ופי' אסור להם משה לישראל כשידין ה' עמו ישראל בייסורין על עמירות שבידם ושעברו עבדו' וזה אז יאמר להם הקב"ה לישראל אי אלקימו צור חסיו בו ר"ל איה ע"ז שרשם שהיא היתה הצור שחסו בו אשר חלב זבחימו יאכלו וגומר ר"ל אותן אלקות אכלו חלב של הזבחי' שזכחו ושתו יין נסיכם שנמכו להם יקומו עתה ויעזרוכם וגומר הרי שהקיש היין שנתנסך להם לזבח שלהם מה זבח אסור בהנאה אף יין נסך אסור בהנאה ודוקא שנתנסך לה בתורת תקרובת כדרך עבודתם אבל כהם ינם של גוים ומגען שנגעו ביין שלנו אינו אסור מן התורה וזבל הכמים גזרו גם איסור הנאה על סתם יינם ועל מגעם כ"ז שלנו ועיקר הגזירה לא היתה אלא משום יחוד בנותיהם שלא יבאו לייחד עמדם על ידי השתתיה ויבאו לזנות למי להתחתן עמהן ודוקא ביין גזרו כן שיש בו קרוב הדעת למי ששותין יחד אבל בשאר משקין דלית בהן איקרובי דעתא כל כך לא גזרו בהן משום בנותיהן ומן הטעם הזה לא היו צריכין לאוסרו אלא בשתיה ולא בהנאה מ"מ ראו חכמינו ז"ל שאם לא יאסרו אותם גם בהנאה הרואים לא ידעו הטעם דמשום בנותיהם, ויהיו סבורים לומר דמשום נסך נאסר ויבאו להתיר נסך ממש בהנאה לכך גזרו גם על סתם יינם ומגען איסור הנאה כדי להשוות היינו' שלהם ואם תאמר אם כן גזירת בנותיהן למה י"ל אדרבה הוא עיקר הגזיר' דמשום יין נסך לחוד' לא היו גוזרין כלל דיין שנתנסך לע"ז הוא מיעוטא ומשום המיעוט לא היו גוזרין ארובא אלא כיון שהוצרכו לגזר' על סתם יינם ומגען משום בנותיהן חששו שמה יטעו וישוון יין נסך ממש להתירו בהנאה והצרכו לגזור גם על זה איסור הנאה גזירה משום יין שנתנסך לע"ז :

וה"א דהיינו דוקא בימיהם שהיו הגוים בקיאים בטיב ע"ז והיו מנסכים יינם לע"ז והיו צריכי' לחוש לכך גזרו איסור הנאה על כולם אבל בזמן הזה שאינו שכיח שהגוים מנסכים לע"ז שאינם יודעים בטיב ע"ז ומשמייה ואין כאן איסור אלא משום בנותיהן לא אסרו מגע גוי ביין שלנו בהנאה רק בשתיה וכן סתם יין שלהם אינו אסור בהנאה אלא בשתיה ולכן מותר לגבות בחובו מן הגוים סתם יינם משום דהוי כמציל מידם והוא הדין בשאר הפסד לא החמירו בו כל כך כגון אם עבר וקנה או מכר אבל לכחלה אסר' :

א יין שנתנסך לע"ז אסור בהנאה מן התורה דלפינן לה מקראי דכתוב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים הרי שהקיש הכתוב זבח של עבודה זרה למת מה מת אסור בהנאה כמו שיתבאר לקמן סימן אשמ"ט בע"ה אף זבחי עבודה זרה אסורים בהנאה ואחר כך הקיש הכתוב יין שנתנסך לע"ז לזבח שנובח לה דכתוב בפרשת האזינו אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם פסוק זה קאי למעלה על כי דין ה' עמו וגומר ופי' אסור להם משה לישראל כשידין ה' עמו ישראל בייסורין על עמירות שבידם ושעברו עבדו' וזה אז יאמר להם הקב"ה לישראל אי אלקימו צור חסיו בו ר"ל איה ע"ז שרשם שהיא היתה הצור שחסו בו אשר חלב זבחימו יאכלו וגומר ר"ל אותן אלקות אכלו חלב של הזבחי' שזכחו ושתו יין נסיכם שנמכו להם יקומו עתה ויעזרוכם וגומר הרי שהקיש היין שנתנסך להם לזבח שלהם מה זבח אסור בהנאה אף יין נסך אסור בהנאה ודוקא שנתנסך לה בתורת תקרובת כדרך עבודתם אבל כהם ינם של גוים ומגען שנגעו ביין שלנו אינו אסור מן התורה וזבל הכמים גזרו גם איסור הנאה על סתם יינם ועל מגעם כ"ז שלנו ועיקר הגזירה לא היתה אלא משום יחוד בנותיהם שלא יבאו לייחד עמדם על ידי השתתיה ויבאו לזנות למי להתחתן עמהן ודוקא ביין גזרו כן שיש בו קרוב הדעת למי ששותין יחד אבל בשאר משקין דלית בהן איקרובי דעתא כל כך לא גזרו בהן משום בנותיהן ומן הטעם הזה לא היו צריכין לאוסרו אלא בשתיה ולא בהנאה מ"מ ראו חכמינו ז"ל שאם לא יאסרו אותם גם בהנאה הרואים לא ידעו הטעם דמשום בנותיהם, ויהיו סבורים לומר דמשום נסך נאסר ויבאו להתיר נסך ממש בהנאה לכך גזרו גם על סתם יינם ומגען איסור הנאה כדי להשוות היינו' שלהם ואם תאמר אם כן גזירת בנותיהן למה י"ל אדרבה הוא עיקר הגזיר' דמשום יין נסך לחוד' לא היו גוזרין כלל דיין שנתנסך לע"ז הוא מיעוטא ומשום המיעוט לא היו גוזרין ארובא אלא כיון שהוצרכו לגזר' על סתם יינם ומגען משום בנותיהן חששו שמה יטעו וישוון יין נסך ממש להתירו בהנאה והצרכו לגזור גם על זה איסור הנאה גזירה משום יין שנתנסך לע"ז :

וה"א דהיינו דוקא בימיהם שהיו הגוים בקיאים בטיב ע"ז והיו מנסכים יינם לע"ז והיו צריכי' לחוש לכך גזרו איסור הנאה על כולם אבל בזמן הזה שאינו שכיח שהגוים מנסכים לע"ז שאינם יודעים בטיב ע"ז ומשמייה ואין כאן איסור אלא משום בנותיהן לא אסרו מגע גוי ביין שלנו בהנאה רק בשתיה וכן סתם יין שלהם אינו אסור בהנאה אלא בשתיה ולכן מותר לגבות בחובו מן הגוים סתם יינם משום דהוי כמציל מידם והוא הדין בשאר הפסד לא החמירו בו כל כך כגון אם עבר וקנה או מכר אבל לכחלה אסר' :

ה תבשיל שיש בו יין ונגע בו גוי אפילו קודם שהרתיה אין בו משום יין נסך שהיין בטל ברוב ואין בתבשיל שם יין בר"א בתבשיל שאין היין ניכר בו בעין אבל בשומין או הדרל שנתנו בו יין והוא בעין שהרי צ"ל למעלה יש בו משום יין נסך והוא שלא נשתנה טעמו מחמת הר"א שהוא מעורב בו ואם נתערב יין ביין מבושל אם יש בו רבש לכלי עלמא שרי דאמרין סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו דבה עליו ומכטלו ואם אין בו רבש י"א דמשערין המבושיל כאילו היה מים ואם לא היה בו מ"א יין מותר ויש אומרים שאפילו אין במבושיל אלא הרוב כנגד היין החי שנאסר על ידי המגע אין המגע אוסרו ויין שנקרש אין בו משום מגע גוי וכל שאן אם נגע הגוי בחרם הבלוע מיון שכל אלו לא היו בכלל הגזירה שאינם נקראים יין :

ו חומץ לאו בר נסוך הוא לפיכך חומץ שלנו אינו נאסר במגע גוי ומאימתי הוא חומץ נמור שאינו נאסר כל שמשליכין אותו על הארץ והוא מבעבע שאו הוא חזק מאד ומותר להניח לגוי ליגע בו לכתלה וכל זמן שאינו חזק כל כך נאסר במגע גוי דשמוא עריין יין הוא וחומץ של גוים אף על פי שהחמין הרבה והוא חזק מאד לא פקע איסוריה מיניה שהרי תחלתו היה יין ונאסר :

ז מצא חביות של יין שנתחמץ אם הוא חזק כל כךע שמוכעבע כשמשליכין אותו על הארץ אע"פ שידוע שתוך ג' ימים שעברו נגע בו גוי אין לחוש למגעו שכיון שהוא חזק כ"כ אמרינן חזקה היא שעברו עליו יותר מוג' ימים שכבר החמין ולא נאסר במגע גוי שנגע בו תוך ג' ימים :

ח ענבים שלא נתבשלו ועריין הם חמוצים היין היוצא מהם נקרא יין ונאסר במגע גוי שאין אנו בקיאים עד מתי נקראו בוטר יין מוגז אפילו נתן בו מים הרבה כל זמן שיש בו טעם יין יש בו משום יין נסך ויש מתירין כשיש במים ששה חלקים כנגד היין וע"ל סימן קל"ד :

ט תמד והוא מים שנותנים על גבי החרצנים אט. נדרכו כרגל ולא נעצרו בגלגל וקורה פעם ראשון ושני עדיין נשאר מיצוי וליחלוהי' יין החרצנים ונאסר אותו התמד במגע גוי אפי' לא מצא בו אלא כדי מרת מים שנתן לתוכן דאמרין היין שהיה כוגם יצא על ידי שרייתן והמים נבלעו במקומו בחרצנים ואם נעצר' בגלגל אין בו משום יין נסך אלא א"כ נתן ג' מדות מים ומצא ד' דעיניו רואת שיון יצא מן החרצנים יש מי שאומר שאין להתיר מגע גוי משום תמד כל שהוא משובח לשתייה משום דמחילת' ביין גמור :

י יש להזהר שלא להוציא החרצנים והוגים מדגתות ע"ז גוי אפי' אחר שהוציאו מהם יין ראשון ושני שעריין יין טופח בהן ונאסר במגעו של גוי :

יא שמרים שלנו שתמדן אף על פי שלא מצא בהם אלא כדי מרתן אפ"ה פעם ראשון אסורין במגע גוי שהמים נבלעו בשמרי' והיין יצא ופעם שני מותר שכבר יצא יין שהיה בהם בשרייה :

לבוש

הלכות יין נסך

עמרת זהב

בשרייה ראשונה אבל שמרים של גוי לעולם אסורים אפילו לא מצא אלא כדי מרתו אפילו תמון כמה פעמים דהא עיקרן מאיסורא אתו יין צימוקין שהם ענבים יבשים שנתן עליה' מים הרי זה כיון גמור ומתנכך שהרי עיקר טעם מיצוי ענבים יש בהם אע"פ שנתייב' טעם יין שבהם נשאר בהן ועכשיו על ידי שרייה יצא :

יב חבית שפנה שמריו ושכשכו במים אין לחוש אחר כך לשום מגע לפי שהיין בטל במים ששכשך בהם :

יג חרסים שבלעו יין הרב' של יין נסך עד שכששוּרין אותם במים פולטין יינם הרי הן כמורה ואסורים בהנאה :

יד החרצנים והוגים של גוים וכן שמרי יין שלהם תוך י"ב חדש אסורים בהנאה שעדיין טעם יין יש בהן ולאחר י"ב חדש

מתרין אפילו באכילה שכבר יבשו מאד ועץ או עפרא בעלמא דמיין מיהו גם לאחר י"ב חדש לא רצו להתירם בעין עד שתמון תחלה במים דהוה תרתי לטיבות' אבל אם לא תמון אסורים לעולם אפילו יבשם בתגור וכל זה לא מיירי אלא בחרצנים שהיו תוך

יין נסך אבל אם שלה הגוי החרצנים מן הגת קודם שהמשיך היין שאז עדיין לא נאסר כמו שיתבאר בע"ה אינן אסורין וכן אלו שהורכין הענבים בחבית אף על פי שהיין צף עליהם למעלה

מותירים כמו שיתבאר בדין משיכת יין בע"ה :

טז המחמיץ עיטמו בשמרי יין של גוים תוך זמן איסורם הרי הוא כמתם וכל העיסה אסור בהנאה דמילתא דעביד' לטעמיה

אפילו באלף לא בטיל ובמקום שדרך הגוים לחמץ בהם ע"ל ט"ו קי"ד אם מותר ליקח מהם :

מז יש מי שאומר שתמצית היין הנקדש על דופני החבית והקנקנים נהגו בו היתר שמשתמשין בכלי גוים לאחר י"ב

חדש או לאחר מילוי ועירוי ג' ימים כדון עירוי ואין מקלפין התמצית הנקדש עליו מפני שהוא נתייבש הרב' וכיון שנתייבש

כ"כ עד שאפילו שורין אותן במים אינו חוזר לליחותו שרי שהרי לא גפיל מן המילוי והעירוי דוראי כבר בלה כל ליחלוות יין שבו

ובעפר בעלמא הוא :

קז מאימתי נקרא יין ליאסר כמגע גוי משהתחיל לימשך והיינו משמשך בנת עצמה אף על פי שעדיין לא ירד וקלח ממנו

לחון כלום שנגת הוא מודרן ופינה החרצנים והוגים למקום אחד עד השוליים ונשאר היין לברו צלול עומד במקום אחד זהו נקרא

המשכה וזהו אז נגע בו הגוי נאסר כל מה שבנת אפילו לא נגע אלא בחרצנים ווגים אם יש בהם טופח על מנת להטפוח ואסור אבל

כל זמן שלא הבריל היין עד שול' הגת מן החרצנים והוגים לא הוי המשכ' אף ע"פ שיש הרבה יין במקום אחד מכונס כנוס' אחת

שבין החרצנים והוגים שאינה מגיע עד השוליים אינו נאסר כמגע גוי הילכך אם הגת סתומה ומלאה בעניין שאז איפשר ליין לברו

לימשך בה אין בו תורת יין ליאסר כמגע גוי ואפילו לקח הגוי בירו דרכה יין עם חרצנים ווגים לא הוי המשכה ומותר להחזירם לתוכו :

יח אבל אם מילא הגוי מהגת כוס יין וכיון לשלותו מהחרצנים והוגים הוה המשכה ונאסר אפילו כל מה שבנת וכל שכן אם

אם הוציא מהיין דרך הברוא דהוי המשכה ונאסר כל היין שבנת וכן אם נתן סל לתוך הגת או לתוך גינית שהיא דרוכה נקרא

המשכה כיון שהיין שבתוך הסל הוא צלול וגברל מן החרצנים והוגים שדופני הסל מפסיקים ביניהם ואם נגע הגוי ביין שבתוך הסל נאסר

כל הגת והגינית :

יט גינית מלאה ענבים דרוכים עומדת בבית הגוי אסור לקנות ממנה שמא המשיך הגוי ממנה ואפילו בהעלמת העין שהעלים

הישראל ענינו ממנה אסור ליקח ממנה אם לא שחתם הגינית :

כ גת שהיא סתומה ומלאה עד שאין שייך בתוכה המשכה המבוארת למעלה וירד ממנה יין וחרצנים ביחד לתוך הסל

שלפני הגת שהיין מסתנן בו וממנו ירדלבור אין על מה שבנת תורת יין שהרי מה שירד ממנה אינו נקרא המשכה כיון שחרצנים

זרדו עם היין אלא על מה שבסל יש בו תורת יין דהא מה שמסתנן ממנו לבור הוא יין צלול והוא נקרא המשכה גמורה מן הסל

לפיכך אם נגע גוי כמה שכסל נאסר ואם החזירו לגת אחר כך נאסר מה שבנת משום תערובת יין שבסל שנתערב בו מיהו אם

יש בחרצנים ווגים שבנת ס' כנגד יין שנפל בו מהם מותר דאמרי' סלק את מינו דהיינו היין שבנת כמי שאינו

ושאינו מינו דהיינו החרצנים והוגים רבי' עליו ומכסלו בס' אבל היין שבנת אינו מצרף לבטל בס' דה"ל מין

כמינו דאוסר ביין נסך במשורה ואף על גב דקיימא לך בשאר איסורין דבמילין בס' אפילו במין כמינו כראיאתא לעיל סימן צ"ח

גבי יין נסך החמירו רבמין כמינו דהיינו יין כיון דליכא למיקם אטעמיה במשורה ובשאינו מינו בס' מיהו דמין כמינו אינו אסור

בהנאה אלא בשתייה ומכרו לגוי חוץ מרמי יין נסך שבו כמו שיתבאר לקמן בע"ה :

כא אין דורכין עם הנכרי יין בנת או בניית אף ע"פ שאין הגוי נוגע ביין לא בירו ולא כרגלו כגון ששם עצים על הענבים

ועלה עם הגוי עליום ונדרכו מכה שניהם עד שיצא היין אפ"ה אסור דחיישינן שמא יגע הגוי בידים ביין וינסך ומטעם זה אסור

אפילו כגוי כפות מיהו היינו דוקא כשדרכנו בנת שדרך להמשיך משם היין וגזרינן קודם המשכה משום לאחר המשכה אבל בעריבה שאין דרך למשוך משם מותר לדרוך עמו וכן מותר לקנות ממנו ענבים דרוכות בעריבה הואיל ואין דרך למשוך בעריבות :

כב מיהו בדיעבד אם דרך ישראל בנת עמו ולא נגע הגוי ביין אין אוסרין אותו אבל אם דרך הגוי לברו על העצים אף על פי שהישראל עמד על גביו וראה שלא נגע בו והישראל

הגביסו בחביות אפ"ה אסור בשתייה דכחו לברו הרי הוא כנגיעה כמו שיתבאר עוד בע"ה :

כג חבית של יין נסך המונח עם החיות כשרות צריך לעשות

כה היכר דכיון דלא ברילי אינשי מניה יש לחוש שמא ישתי ממנו :

כד אקו"א אדרי"גנטא והוא יין שרוף כשעושיין אותו מיין נסך אף על פי שאינו רק יזעה בעלמא הרי הוא כיון נסך עצמו

שבא ממנו ואסור בהנאה :

כה קונפיט' של קולינדר' מותר ליקח מן הגוים אף ע"פ שנתנין

הקולינדריו כדומין כדי לצמותם ולתקנם מפני שהתומין נשרף

מהם כשעושיין הקונפיט' ועוד שהוא נ"ט לפנים ועל ס' קל"ד :

כו אע"פ שעיקר גזירת היין לא היתה אלא משום בנותיהן כדאמרין לעיל סעיף א' מ"מ לא גזיראלא בייןדשכחי שיכרותו'

ויש לחו' ליהודי בנותיהן אבל ברבש שלהם לא גזרו דלא שכחי שכרותיה ובמדינות האלו אע"פ שעיקר השתייה ושכרות הוא

ברבש מ"מ כיון שתחלת הגזירה לא היתה עליו נהגו בו היתר גמור

ולא חששו לבנותיהן ונ"ל טעמא משום דכל משאינו ומתנינו הוא עמהם וקשה לנו להיבדל מהם כי אדרבה רוב משא

ומתן נעשה מתוך שתייה לא שייך למיגר עליו דה"ל גזירה שאין

הציבור יכולים לעמוד בה וגם חתנות אין שייך כלל בומוננו שהם מרחיקין אותנו מאד כמו אנחנו מהם ע"כ אין שייך לגזו' בו אלא שבין

כיון שכבר גזרו עליו במניין אף על פי שהגוים בזמנינו אין יודעים

כטיב ע"ז ואין כאן גזירה דיון נסך גמור אלא משום בנותיהם סכל מקום אי איפשר לנו להתירו שצריך מניין אחר להתירו וז"ל

דבר שאינו נמצא:מי ששתה יין נסך בשוגג יש אומרים שיתענה ה"ימ' נגד ה' פעמים גפן שבתורה ויתכפר לו :

קכד מי הוא העושה יין נסך ודיני נגיעת הגוי בחבית

וכו כ"ז סעיפים :

א לא מגע של כל הגוים אסור בהנאה אלא דוקא בגדיל שיורע

בטיב ע"ז ומשמשיה דהיינו כל שזוכר ומזכיר בפיו ע"ז ומשמשיה אבל קטן שלא הגיע לכלל זה אינו אסור כמגע אלא בשתייה

ולא בהנאה :

ב גר תושב דריינו שקבל עליו שבע מצות בני נח וכן גר שמל

ולא טבל מגען אסור בשתייה וכל זמן שלא טבל טבילה צראוי

וכדין טבילתו מקרי לא סבל ויש מקולין כמגען אבל יין שלהן ודאי אסור :

ג הקונה עבדים מן הגוים ומלו וטבלו שוב אין אוסרין יין כמגען

ומותר בשתייה אע"פ שעדיין לא נהנו בדין ישראל ולא פסק

שמות ע"ז מפיהם כיון שמלו וטבלו :

ד בני השפחות הגויות שנגלדו ברשות ישראל ומלו ועדיין לא

טבלו הגדולים אוסרין כמגען היין בשתייה כיון שלא טבלו

אבל מגע הקטנים מותר אפ"י בשתייה כיון שמלו אע"פ שעדיין

לא טבלו מ"מ כל זמן שלא טבלו הרי הן גוים גמורים אע"פ שנגלדו

בבית ישראל בין גדולים בין קטנים דהא אמן גויות הן :

ה ואם השפחה טבלה לשם עבדות יש מי שאומר שאין בנה אוסר

היין כמגען אפילו עבר רבו ולא מל אותו בין גדול בין קטן

דכיון שאמו טבלה הרי הוא כעבר שמל וטבל אלא שרבו עובר על מצותי שמצווה עליו למולו :

ו כל גוי שאינו עיבר ע"ז כגון הישמעאלים שאין להם פסילים

וע"ז יינו אסור בשתייה משום בנותיהם אבל מותר בהנאה דלא

שייך כאן גזירה דמשום חשש ניסוך ומגען ביין שלטו שוה ליינם שאסור בשתייה :

ז יש מי שאומר שכל מקום שאמרו ביין שלנו שהוא מותר בהנאה

ואסור בשתייה מפני צד נגיעה שנגע בו הגוי ומשמע אפ"י נגע

בו הגוי שלא בכונה היינו כגוי עובר ע"ז דשייך ליה גזירה דניסוך

אבל כגוי שאינו עיבר ע"ז ונגע ביין שלנו שלא בכונה או בטפח

על פי החבית הרי זה מותר אפ"י בשתייה וכן כל כיוצא בזה :

ח ישראל משוך בערלתו אינו עושה יין נסך שאין הניסוך תלוי

במילה אלא בכנות הלב וזה אף על פי שהוא משוך בערלתו

לבי לשמום אבל משומד אע"פ שהוא מהול מגעו אסור כמו בשל

גוי דלבו לע"ז מיהו נאמן לומר ששכב בתשובה :

ט האגוסים אפ"י הטובים שבהם כל זמן שהם בין הגוים כאגוסם

אינם יכולין ליהרר כמגען גוי וכיון שהם חשודים עליו אינם

נאמנים על של אחרים ואין אוסרין יין כמגען דהא אגוסים הם ואין

לכם לע"ז ודוקא אותן שדרין עדיין בין הגוים ומה שעושיין עושיין

בהרסי' :

בפחית' מותך אונסם ובצניעה ים נזהרים מעבירות ואע"פ שאיפש' להם לכרזה ואונסם בורחים מפני הפסד מזוניותם שלא יוכלו להצילו וכיוצא בנאוסים מיך' אבל אם עוברים עבירות גם בצניעה הרי הם מזיזים וכגוים נחשבו אף ע"פ שתחלתו ע"י אונס היה עקשיו מוירן הם :

א לא כל מגעת הגוים שוה לאסור שיש שאסור אפי' בהנאה ויש מותר בהנאה ואסור בשתייה ויש שמוט' אפי' בשתייה כמו שיתבאר הבל לפנינו בע"ה : ומגע גוי לאסור בהנאה צריך ג' תנאים אחד שיכוין ליגע לאפוקי תינעק שנוגע דלא בר כוונה הוא וכן לאפוקי נפל לכור ועלה מת : שני שירע שהיא יין : שלישי שלא ידא עוסק ברבר אחר כגון מכין למדרו או להוציא פרי וכח"ל כמו שיתבאר עוד בע"ה :

ב ויכיר היא הנגיעה האסרת היין בהנאה אם נגע הגוי ביין עצמו ככוונה בין בידו בין ברגלו הרי זה אסור בהנאה וי"א דאם נגע ברגלו אינו אסור בהנאה שאין הדין ניסוך בכך דה"ל הדין כיוון אבל בידו אפי' אינו נוגע בידו ממש אלא על ידי דבר אחר שבידו וישכשך בו אע"פ שלא יצק ממנו כלום אי אפי' בפיו כגון ששתה ממנו או שמוצץ במינק' מן החבית והעלחו לפיו כל היין אסור בהנאה והיו כנוגע ככולו מ"מ כלי שיש לו חימוץ כמו שיש בכלי שנטולין ממנו לידים ויש בו יין יכול ישראל למצוץ מחוץ זה וגוי מחוץ זה כאחד ובלבר שיפסיק הישראל קודם שיפסיק הגוי שאם יפסיק הגוי קודם מה שנגע בפיו הגוי חורג ומתערב עם היין ואוסרו בשתייה ואין להקשות הוא כמוצץ במינק' מן החבית והעלחו לפיו אמרין שכל היין אסור בהנאה דה"ל כנוגע ככולו ואם כנוגע ככולו הכא אפי' אם יפסיק הישראל קודם הוה לו לאסרו דהא ה"ל כנוגע הגוי ביין בשעה שהוא מוצץ עם הישראל ויש לומר דשאני התם כשהגוי מוצץ במינקת מן החבית הוא מעלה היין לפניו ונוגע ליין שבחבית שאז כל היין התחתון נעשה בסיס לעליון הילכך ה"ל כנוגע ככולו אבל בכלי זה של חומצין הוא מושכו מן הצד ואין היין שבכלי בסיס למה שנוגע בפיו הגוי לפי' אינו אסור היין שבכלי עד שיפסיק הגוי מלמצוץ שאז חוזר מה שנגע בפיו הגוי לכלי ומתערב עם היין ואוסרו בשתייה נ"ל וע"ל סי' קכ"ז למה לא אסרין ליה משום נצוק חיבור :

ג גוי שנכנס לבית או לחנות ישראל ושאל יש כאן יין והוא מחפש ופושט ידו כשהוא מחפש נוגע ביין ושכשכו הרי זה הוי משכשך ככוונה ואסור היין בהנאה ואם אח"כ נתערב היין מזה הכלי ביין אחר דמי היין המשכשך שבו אסור בהנאה והשאר מותר בהנאה ואסור בשתייה לפיכך מוכרו לגוי היין מרמי יין נסך דהיינו יין המשכשך שבו : אבל אם הושיט ידו לחבית כסבור שהוא של שאן ונמצאת של יין מותר בהנאה דה"ל נוגע שלא ככוונה :

ד ואם פשט הגוי ידו לחבית של יין שלא ככוונה מגע אלא כהנאה אפי' אם יודע שהוא יין שאינו מכין אלא לטול את שלו אבל בהוצאת ידו ישכשך ויאסר בהנאה כיצד יעשה יתפשט בידו קודם שיוציאה כרי שלא ינידה וישכשך ככוונה ופתחו נקב בחבית שלמטה עד שיצא היין וירד למטה קירו ואז הוא מותר בהנאה דהא לא שכשך :

ה חבית שניטלה ממנה הכרוא והכנים בה הגוי אצבעו עד שנגע ביין שמכנים הווי נוגע ככולו וכל היין שבחבית אסור בהנאה וכן אם הוציא ברוא החחובה בנקב הנוגעת ער היין שמכנים אי אפשר שלא שכשך בראש הכרוא וכל היין אסור ודווקא שירע הגוי שהחבר עובר כל השוליים אבל אם לא ידע הוה ליה מגע גוי שלא ככוונה ע"י דבר אחר ומותר אפי' בשתייה כמו שיתבאר עוד בע"ה בסעף כ"ד רבא אין הכרוא עוברת כל עובי השוליים בענין שאי אפשר לו לשכשך ביין שבכנים כשמוציאו אלא במעט היין שכפי הנקב הוי כמו כחו ומה שיצא אסור בשתייה ומה שנשאר בחבית מותר אפילו בשתייה דלא אחמור הכא לאסור משום נצוק ואם הוציאו שלא ככוונה אף מה שיצא לחוץ מותר בשתייה רכשו של גוי שלא ככוונה לא גזרו בו ומותר כמו שיתבאר לקמן סי' קכ"ה ואם היה ברוא ארץ שנכנס תוך החבית והוא כמו קנה חלול ובתוך אותו החלל יש בו ברוא קטן לסתום אותו שלא יצא היין ולא הוציא דגוי רק אותו הכרוא הקטן הוי דינו כברוא שאינו עובר עובי השוליים דהא לא שכשך הגוי בהוצאתו ביין שמכנים :

ו גוי ששהה נגיעתו חשוב נגיעה שלא ככוונה דהא לא כן דעת ה"א לפיכך אם נכנס לבית שיש בו חביות של יין ונכנס ישראל אחריו ומצא היין יוצא הדין הנקב שהברוא תחובה בו מותר אפילו בשתייה דכיון שהוא שומה ואינו יודע כטיב ניסוך תלין לקולא לומר זרק כלם בשטותו ככרוא ומתוך כך נתגרר וצ"י היין ומעולם לא נגע ביין עצמו ולא שכשך בכרוא עצמו :

ז גוי שגרר בכרוא ולא יצא מן היין לחוץ והכרוא אריזה שעברה עובי הדופן ונכנסה בתוך היין שמכנים אם הכרוא היא רפויה נאסר היין בדרור זה דהא שכשך אבל אם היתה מודקת בחוקה מותר :

א י"ש מי שאסר שאם אחו גוי בכלי פתח של יין ושכשכו אף על פי שלא הגבירו ולא נגע ביין נאסר היין כיון שהכלי פתוח ושכשכו ה"ל דרך ניסוך בכך : וי"א אף על פי ששכשך בגופו של כלי בלא הגבירה לא מיקרי שכשך ובמקום פתוח יש להקל : יח נגל גוי כלי של יין והגבירו ויצן היין לכלי אחר אע"פ שלא נגע ולא שכשך נאסר שהרי בא היין מבחו ואם לא הגבירו ויצן ממנו על ידי שהטרו על צדו ומריק היין לכלי אחר ולא נגע בו או הגבירו הכלי ולא שכשך ולא נגע מותר שאין הדין ניסוך בכך וכל שכן שבנגיעת כלי לחוד אינו אסור :

ב גוי מלאה יין ומדר גוי את היין שכסבור ליתע כמה הוא על ידי קנה או שהיה מטפח בידו על פי חבית המרותחת כדי שתנוח הרתיחה אף על פי שבכל' אלו יש הוכחה שלא כיון לנסך רק למלאכתו קמחין והוה ליה כמו מגע גוי שלא ככוונה אפילו הכי אסור בשתייה רכיון שמתעסק בו כל כך חישיבין שמה נגע ממש או שכשך אבל מכל מקום לא אסרות בהנאה אבל אם מדר ביד ואינו אפילו בהנאה אף ע"פ שמדור במדירה אי אפשר מדר נגע בכוונה שלא לצורך המדירה ויש מתיירין בהנאה אפילו מדר ביד הואיל ובמלאכתו הוא עוסק ויש להקל במקום הפסד מרובה וכן במטפח בידו על פי חבית המרותחת כדי שתנוח הרתיחה אף על פי שנגע בידו ברתחה והנוגע ברתחה של היין הוא כנוגע ביין עצמו מ"מ כיון שהדעת היה להגיע הרתיחה הוי כמו עוסק במלאכתו ואינו אסור אלא בשתייה ולא בהנאה וכן אם דרך היין כרגילי וראה ישראל שלא נגע בו בידו אין היין נאסר בהנאה רק בשתייה אפילו לק"ד יש דרך ניסוך ברגלים לא נאסר הכא בהנאה דהא במלאכתו הוא עוסק ואינו מנסך ברגליו אלא אם כן נגע בו בכומר נגע וע"ל סימן קכ"ג אבל אם לא ראה ישראל שלא נגע אסור בהנאה דודאי חבית ניסוך עליו וכן אם הכנים ידו לתוך חבית ואינו יודע שיש שם יין אינו אסור בהנאה ואפי' אם נודע לו שהיא יין אם הוציא מיד שגודרו לו ולא שכשך מותר בהנאה הואיל וכשהכנים לא ידע שהוא יין ואין לדמות מילתא למילתא כדבר' אלו כי דבר קל ובמירד' קלה משנתנה טונית המגע וע"י כך משנתנה תרין לפיכ' אין לו לא מה שאסרו כמב' ו"ל שהוא מירדא או אינה מירד' כי ברחוב דעתם ועומק בתונתם ירדו לחדרי בטן עשתנותיהם וכיוצאם בניסוך וזרלבם :

ג גוי שנפל לבור של יין אף על פי שראה עצמו טפל לתוך היין ומת שם לא אסור רק בשתייה רכיון שע"י אונס בא לשם והיה באונסו מתחלה ועד סוף שהרי מת שם לא היה לו דעת לנסך דמירו היה והיה אם נתקל ונפל ליין ונתלגלג לתוך היין עד שנתלגלג גם לחוץ שהיה באונסו מתחלה ועד סוף לכשיצא מן היין לא אסור בהנאה רק בשתייה אבל אם נפל לכור ועלה חי אסור בהנאה דודאי נסכיה בעליותו שהורה לע"י שלו על שניצל ולא אמרין בחול היה ולא אסוק אדעתיה לנסכו דאדרכ' רמי אנפשי' שניצל והורה לע"י וניסך :

ד ישראל שנפל לבור של יין ושלח גוי ידו ואחז בו והוציא וישראל אחר היה שם ששמר וראה שלא נגע ביין הי"ו מותר אפילו בשתייה שאין כאן מגע גוי אפילו על ידי דבר אחר שמה שהיא נוגע בישראל זה שנפל והישראל נוגע ביין אין זה נקרא נגיעה על ידי חיבור דבר אחר כיון שהוא אדם כמותו ואפי' יתכוין הגוי לנסך בדרך זה ואומר בפירוש שהוא מסכסו אין ברבריו כלום שואין זה הדין ניסוך כולל :

ה חבית של חרם שנסדקה לאריכה והיין יוצא ובהי"ב או חבקה ברושותיו וחברה בכחו ומגע שלא יצא היין ה"ל כנוגע ביין על ידי דבר אחר דהיינו ע"י חציא החבית שהיו מתפרדים ונפולים והיין היה נשפך לגמרי אם לא היה הגוי חובקה לפיכך אסור בשתייה אבל לא בהנאה דהא לא שכשך וה"ל מגע על ידי דבר אחר שלא ככוונה ניסוך שהרי להציל היין נתכוין והדווקא נסדקה לארכה כראמין אבל נסדקה לחברה והיין מטפספ לצאת ובא גוי ונתן ידו עליה והכבד עליה עד שהדיקה שלא יצא היין ששמעל לו הדין לנסך מותר אפילו בשתייה משום דלא הוי נוגע ודוחק יין שבחבית אלא מעשה לכניה בעלמא קעביד שהרי לא הוי החלקים נופלים ומתפרדי' זו מו שהצי העליון וישב על התחתון אלא שהיין יוצא מעט מעט והגוי הכבדו לו ולא הוי אלא לכניה הגמורה על פי החבית ומכבירתה ובחביות שלנו שהם של עץ ויש להם חשוקים שקרין כלא רוי"ף גם כשנסדק' לאריכה אין הפנות נופלות שהרי החשוקים מחזקין כהן ולא היה היין יכול לזיב רק מעט לפיכך אם בא הגוי וחבקה או כרכה מותרת אפי' בשתייה : כג חבית שהיה נקב בצדה וסתמו ונשמש הפקק מן הצדק והיין הגוי ידו במקום הנקב כדי שלא יצא היין ומגעו מלצאת כל היין שמראש החבית עד הנקב אסור בהנאה שהרי אם לא הגיח הגוי ידו היה נעקר ונשפך כולו ונשאר על ידי כחו של נגיעת הגוי ואסרו ושמן הנקב ולמטה אין לו עניין לכחו של גוי לפיכך מותר בהנאה אבל מכל מקום אסור בשתייה מכל היין העליון שמתערב בו כיצד יעשה ימכינו הכל לגוי חוץ מרמי היין העליון שבו שהוא אסור בהנאה ודוקא שהיה שם ישראל שהיה יכול להציל וקדם הגוי

יהי חיבור כיון שיצא מכחו ויש אומרים דלא גזרו על נצוק להיות חיבור אלא שהציוק הוא כמגע גוי כגון שיוצקו לכלי שיש בו יין שנגע בו גוי או שנגע גוי בקילוח היוצא אף על פי שמה שיצא הולך לאיבוד מכל מקום הא נגע בו גוי ואוסר היין שבכלי אבל כיון הבא מכה גוי לא גזרו משום נצוק דרוא נופא גזירה ומכל מקום יש לדחיקו אם לא בהפסד מרובה כדלקמן סי' קפ"ו וכל זה דוקא שנטל הגוי הכלי בכונה וידע שיש בו יין אבל אם הגביהו שלא בכונה שלא ידע הגוי שהוא יין או שלא הגביהו הכלי אע"פ שידע שהוא יין הכל מותר אפי' בשתייה :

ב כח כחו רמי כיצד כשמניחין גסרים על גבי ענבים והגוי עולה על הגסרים ומכריסם עד שגמשים הרי זה נקרא כחו שהיין נמשך מכחו ובמקום שסוחטין בקורה על ידי גלגל שהגוי מגלגל בגלגל והגלגל מפיל הקורה על הענבים והקור' סוחט הענב' בלא הנחת דפים באמצע הרי זה נקרא כח כחו ואוסר גם כן בשתייה אבל כשמניחין דפין בין הקורה והענבים הרי יש כאן ג' כחות דהיינו כח כחו הגלגל והקורה והדפין הרי זה מותר בדיעבד אפי' בשתייה אבל לכתחילה מיהא אסור אפי' בעשרה כחות :

ג אם כח ישראל וכח הגוי מעורבין יחד כגון ששניהם עירו ביחד לא גזרו עליו ומותר בדיעבד אבל לכתחילה מיהא אסור דהיינו שמה יסמוך הישראל על הגוי לברו ויהיה הכל מכחו אבל בדיעבד אפי' אם היה הגוי יכול לברו לערות בלא סיוע ישראל מתיקין דכיון שהוא מרבידים הולכין להקל לומר הישראל עשה העיקר ולא הגוי והוא שיהיה הישראל המסייע גדול שנוכל הכל לתלות בו אבל אם היה נער קטן אסור משום דהוי מסייע שאין בו ממש :

ד אם היין מקלח מהחבית שבעגלה לתוך הכובע והגוי מגביה את העגלה כדי שיקלח היין יפה יפה הרי זה מותר דהא בלא חכי היה מקלח ולא הועיל מעשה הגוי אלא שיקלח יותר יפה הרי זה מסייע שאין בו ממש ואינו אסור אבל אם לא היה מקלח בלא תבנתה גוי הרי הכל בא מכחו ואסור וכן אם הישראל מריק יין מכלי אל כלי ובא גוי ומגענו ידו של ישראל אם היין מקלח בלא חכי שרי ואם לאו אסור וגוי הבא לפרוק חבית של יין מעל העגלה יוצא מכחו יין לחוץ דהיינו ליה כחו שלא בכונה דהא הגוי במלאכתו הוא טרוד אפי' מה שיצא לחוץ מותר בשתייה :

ה זרק אבן או חפץ לתוך היין מותר אפי' בשתייה דגרע מכה כחו אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחהו עד שנופל לתוך היין אסור אפי' בהנאה דה"ל מגע בכונה על ידי דבר אחר ואם עשה כן בחכמתו אע"פ שמגלגלו ודוחהו לתוך היין מותר אפי' בשתייה דה"ל כמגע ע"י דבר שלא בכונה כלל דטרוד הוא בחכמתו כחו ומוחשה לנסך :

ו לפיכך גוי שהביא ענבים בסלים או בנגיף קפנו' ונאקן לתת שיש בו יין דרוך מותר דהוי כוורק אבן לתת ומכל מקום לכתחלה אסור לעשותו שמה יגע כיון שבנת שכלב נמשך ודביעבד מותר אף על פי שיש בנגיף למטה יין שזב מן הענבים שזב ונמצא הגוי שופך יין צלול לגת מכחו אפילו הדי מותר בדיעבד מפני שעדיין לא נדרכו הענבים ולא נמשך יינו ועוד שאין מכיון לשפיכת היין אלא לשפיכת הענבים דהוי שפיכת היין הצלול כחו שלא בכונה :

ז גוי הזורק מים לתוך היין לא הוי אלא כוורק אבן ומותר אפילו בשתייה ואפילו אם קילוח המים יורד מיד הגוי לתוך היין מותר דאפילו למאן דאית ליה נצוק חיבור כמו שיתבאר בע"ה ח"מ יין ליון גזרו בנצוק להיות חיבור אבל במים ליון לא גזרו על הנצוק במה דברים אמורים שאינו מכיון למונו כיון זורק מים לתוך הכוס ולא ידעו שהוא יין שידוע שאינו מכיון למוזגה והוי כחו שלא בכונה שאינו אוסר אבל אם כיון למוזגה אסור בשתייה דגזרו בו שאם יניח הישראל לגוי למוזג יינו יהא רגיל אצלו בששותה יין ואתי למוזגה ביה לפיכך אם ידע שהוא יין וזרקו לכוס בין שפך בו הרבה בין שפך בו מעט מים אסור שרעת בני אדם חלוק במוזגה ובין מעט-בין הרבה מוזגה מיקרי ואם זורקין לתוך חבית גדול אפי' נתן לה מים כדי שיעור מוזגה שריא לפי שאין דרך למוזג הבית בבת אחת ופולחא דלא שכיחא היא ולא שייך למוזג ביה שלא יהא רגיל אצלו בזה ואם אין ידוע אם כיון למוזגה אם לאו אין אוסרין אותו מספק דהוי ספיקא דרבנן וספיקא דרבנן לקולא :

ח גוי שמערה מכלי לכלי שבידו ישראל ויין היוצא אסור בשתייה דהא מכה גוי קאני וישראל שמערה מכלי שבידו לכלי שבידו גוי מותר אפילו בשתייה בדיא שלא נרדד הגוי הכלי שבידו אבל אם נרדד הגוי הכלי שבידו הרי נרדד גם היין שבו מפחו בכונה ונאסר היין :

ט גוי הנושא נוד של יין של ישראל ממקום למקום ופיו סתום ואוחז פי הנוד בידו שלא ישכשך היין ממנו ויגע בו בין שיהיה הנוד מלא בין שיהיה חסר מותר בשתייה ואף על פי שהיין מיקרקש ומתנדנד בתו' הנוד ככה הגוי כשהוא חסר אין דרך ניסוך ככך ולא שייך למוזג ביה :

הגוי והציל או חיישינן שמה לנסך איכיון אבל אם לא היה פאן ישראל להציל וכא גוי והצילו או גם העליון לא נאסר בהנאה אלא בשתייה דגוי לאו לנסך קמכוין דהא במלאכתו הוא טרוד ועסוק ודוקא בכמה גוונא גבי נקב שאין כאן אומנות להניח ידו על הנקב והישראל היה יכול לעשותו כמו הגוי או אמרינן דבי שיש חילוק בין יש ישראל לאין כאן ישראל אבל לעיל גבי חבית שנמדקה וכא גוי וכרעה או חבקה כו' שיש בו אומנות לעשותו אפילו יש כאן ישראל וקדם הגוי לא אסרו בהנאה דלא אמרינן לנסך קמכוין כיון שקדם אלא אמרינן שהוא סמך על אומנתו וחשש שמא הישראל לא יוכל להצילו כ"כ במהרה עד שישפך היין והגוי להנאת שכרו או למצא חן קמכוין ולא לניסוך והרי הוא טרוד במלאכתו ואין כאן כוננת מגע ולא אסרו בהנאה וכל זה לא מיירי אלא שהניח ידו על הנקב מכוחו או שתחב שם כרזא ואינה עוברת עובי השוליים אבל אם הכניס אצבעו לפני' או כרזא ארוכה שמגעת לפנים ואי אפשר שלא ישכשך ביין שמכפנים כבר נתכאר דכילו אסור בהנאה אפי' מה שלמטה מן הנקב וכן אם הוא בעניין שאילו לא הניח הגוי ידו על הנקב היה יוצא כל היין כגון שעושיין מינקת כפופה שמניח דאשה האחד לתוך היין שבחבית והראש האחר חוץ לחבית ומוציא היין ועל ידי כן יוצא כל היין שבחבית והניח הגוי אצבעו על פי המינקת ומגע היין מליד נאסר כו' היין שבחבית בהנאה שהרי הכל יוצא ונגרר לחוץ ולולי הניח ידו ונמצא הכל כבא מכחו ונגע היה בכלו ואם לא נגע הגוי אלא בקילוח היין שבמרוכב אסור משום נצוק ושאר כל היין שבתוך החבית הוי נצוק בר נצוק ומותר אף בשתייה :

כ מגע גוי ביין על ידי דבר אחר שלא בכוננת מגע כגון שמהלך ומקל בירו ואגב הילוכו נגע ביין בראש המקל שלא בכונה או שהיה מהלך ונגע ביין בכנף בגדו שלא בכונה א"נ שיש לו כוננת מגע על ידי דבר אחר אלא שאינו יודע שהוא יין מותר אפי' בשתייה וה"ה אם הכניס כרזא לחבית או הוציאו שלא בכונה וכמו שנתבאר ובזמן הזה רק"ל רגיים לאו עוברי ע"ז הם כל נגיעתן מיקרי שלא בכונה ולכן אם נגע גוי בזמן הזה ביין על ידי דבר אחר אע"פ שיוודע שהוא יין וכיון ליגע בו מותר אפי' בשתייה דמיקרי מגע על ידי דבר אחר שלא בכונה וה"ה אם נגע אפי' בידו בלא כוננת מגע או בכוננת מגע ולא ידע שהוא יין מותר אפי' בשתייה ואין לפרסם הדבר בפני עמי הארץ שלא יבאו להקל יותר : יין שהיה מונח כרשות הרבים ובאו גוים ודקרו שרי בסכין להוצי' יימה שיצא לחוץ שבא מכחו אסור וזה שפנים שייך דביון דלא כיון הגוי רק לנקוב החבית ולא פיון ליגע ביין אפי' נגע ביין ה"ל מגע גוי על ידי דבר אחר שלא בכונה ומותר וע"ל סימן קכ"ט סעיף י"א :

כה נוד שיש בו יין ופיו סתום ונגע גוי בגוד מכוחו אפילו הוא חסר ונדנדהו עד שהיין בתוכו מקרקש ומתנדנד או הגיע דופןתו וז ע"ז מותר אפי' בשתייה שאין דרך ניסוך בכך :

כו וכן כרזא שהיתה רפויה בחבית או מגופה שהיתה רפויה ובא גוי ומדקה מותר אפי' בשתייה שאין דרך ניסוך בכך ועוד שאין הגוי עושה אלא מעשה לבינה בעלמא כמו בחבית שנמדק רחבה שכתבנו בסעיף כ"ב דה"ל לא היה הכרזא נופל מן החבית אלא שהיתה רפויה והיין מטפסף מעט והוא מכביד בו ומחזיקו ואין זה כחו ביין :

כז וכן חבית של עץ שאין שוליה בהודקין והיין מטפסף או שותת יקח הישראל נעורת בידו ויחנה כנגד הנקב עד שימגע היין קצת מלצאת אע"פ שעדיין מטפסף מעט ואז יבא גוי אימון ויהיקנה כסכין בנקב עד שיסתום היטב ולא הוי אלא מעשה לבינה בעלמא כיון שאינו מטפסף אלא מעט ואינו דוחק את היין מכחו ואין דרך ניסוך בכך מיהו אם היין שותת הרבה או צריך לזוהר ביותר שלא יגע הגוי ביין בידו אבל אם אינו נוגע אלא בסכין מותר אפי' מטפסף הרבה שאין מכיון רק לסתום הכלי ולא ליגע ביין והוי כמו נוגע על ידי דבר אחר שלא בכוננת מגע והררצה לעשות מן המוכרח ידק החבית בחבל עד שיפסק שתיתת היין ואח"כ יתקנו הגוי : גוי שנגע ביין של ישראל להכניס כדי לאוסרו עליו ואפי' אין יודעים כוראי שעשה להכניס אלא באומנות המוכחות אומדות שדעתו להכניס היה אז וראי לא כיון לנסך ומותר היין אפי' בשתייה אע"פ שנגע בו בכוננת מגע כיון שלא היה דעתו אלא להכניס ה"ל כנגע בו בלא כוננת מגע דאמרינן לעיל בפני כ"ד דבזמן הזה מותר אפי' בשתייה ה"ג הבא ויש לשותתו מיד כפיין כדי שידע שאין משגיחו בו לאוסרו ולא ירגילו עצמם לעשות כך דבכהאי גוונא לא גזרו רבנן :

קנה דין יין הבא מכה גוי וכח כחו וב' י"א סעיפים :

א כחו של גוי גזרו עליו משום מגעו לפיכך גוי שנטל כלי של יין והגביהו והטרו עד שיצא היין אף על פי שלא שכשך נאסר היין שיצא בשתייה שהרי בא מכחו ומה ששאר בכלי הוא גם כן אסור משום נצוק דהוי חיבור שהיין שבכלי הוא נוגע על

ו אם היה נושא כלי פתוח ובו יין וישראל הולך אחריו לשומרו שלא יגע ביין אם הוא חסר ולא שכשבו מותר בשתייה ויש אומרים אפילו שכשבו בכלי שרי וכן עיקר כיון שהכלי הם ואי אפשר לו ליגע ביין שבו והגוי טרוד במלאכתו ה"ל כמו שלא בכונה ולשמה הטה בכונה ונגע לא חיישין דהא אויל ישראל אחריה וחזי ליה ואיהו נמי מסתפי דילמא חזי ליה בהפתו ויתפש בו בכך כנגד ואם הוא מלא אסור בהנאה שמה בכונה נגע בו ולא ראה בין שהולך אחריו ואם הישראל הולך ממש בצדו ונמר ליה אפילו מלא מותר שא"ל לו ליגע שלא יראנו ואם היה נושא הכלי במוט בשנים אפי' הכלי הוא מלא והישראל הולך אחריו מותר שבין שנושא במוט הכלי רחוק ממנו ולא בקל יוכל ליגע בה שלא יראנו הישראל וה"ל לנושא דלי דרך סבעת ובלבד שהישראל סיענו כשהכנים המוט בסבעת של כלי שלא נגע הגוי בין או שראה כשהכניסו הגוי שלא נגע :

י"א גוי הנושא הבית אפילו על כתופו ובלכתו יצא היין לחוץ שלא בכונה מותר בשתייה אפילו מה שיצא לחוץ דכחו שלא בכונה לא גזרו ביה :

קבו דין יין שנתערב ביין נסך ודין אם נצוק חיבור ובו יין סעיפים :

א עור החמירו חז"ל משום חומרה דין נסך ואסרו אפי' יין כשר המחובר ליין נסך ע"י נצוק כיצד המערה מכלי שיש בו יין של היתר לתוך כלי שיש בו יין של גוים שאסור בהנאה הרי זה הנצוק מחבר בין היין שבכלי העליון ובין היין שבכלי התחתון ורואין כאלו היין של האיסור מעורב בשל היתר ואוסרו ודוקא ככה"א גונא שקילוח של הנצוק נוגע בשני היגות ביחד אבל אם עירה וקוטף שקודם שהגיע הקילוח מן העליון למטה בשל האיסור הפסיק קילוח היתר מהיין של היתר מותר ואין להקשות כיון דק"ל הנצוק הוא חיבור אמאי שרינן לעיל סימן קכ"ד סעיף ו"א לשנתת ישראל עם הגוי מכלי שיש לו חוטמין גוי מחוטם זה וישראל מחוטם זה והרי הכלי מחבר היין שכפי הגוי עם שבפי הישראל ולא ידעו גרע מנצוק כבר תירצו דכי גזרו בנצוק דלהיין חיבור ה"מ מאי דאתי בההוא פיתחא או בההוא ברזא אבל כה"א כלי דחוטמין מאי דאתי בכרזא דישאל לא אתי בכרזא דגוי ומ"ה לא הוי חיבור :

ב וגם במאי דאתי בההוא ברזא לא אסרו אלא בהפסד מועט אבל בהפסד מרובה כגון שהוציא יין מחב"ל לכלי שיש בו יין נסך לא אסרו היין שבחבית ואין חילוק בין אם היה הרבה יין בחבית או לא דכולה הפסד מרובה חשבינן ליה משום לא פלוג ואע"ג שאפשר למוכרו לגוים מועט פדות משווי מ"מ בין נסך בזמן הזה דאקילו ביה בכמה חוכתי לא דייקנן כולי האי להחמיר ודוקא ביין נסך בזמן הזה דאקילו גביה בכמה דוכתייה ותו ולא שייך בהא כ"כ למיחשביה הפסד מועט משום טעמא דאיפשר למכור לגוים ונימא דמשום הכי נחמיר לשווייה יין נסך ולמכרו לגוים דהוי חומרה דאתי לדידי קולא דכמה דברבת' סכרי שאסרו למכור יין הגאס' כמגע גוי לגוים ואנן איך ניקום ונאסרנו משום כעס זה דהוי הפסד מועט כיון שנוכל למכרו לגוים לפיכך לא נתיר למכרו לגוים והוי הפסד מרובה ומתירין לו אבל בשאר איסורין אם יכול למכרו לגוי בלא הפסד מרובה אין מתירין ומכרנו לגוים ובין נסך ג"כ כל מה שהוא בקנקן או בכוס מיקרי הפסד מועט ואיסורין אותו וישפוט מיהו לא ימכרו לגוים כיון דבהפסד מרובה מטעם זה ומתירין לו כדכתיבנא ג"ל דה"ל כסותרין :

ג ונצוק בר נצוק לכו"ע שרי כיצד כגון שיצק הישראל מהקנקן לצלוחית של גוי שנאסר מה שבקנקן משום נצוק ואם אחר כך חזר ישראל ויצק יין מכלי אחר למה שבקנקן מותר :

ד ונצוק הוי חיבור על ידי מוגע גוי ואסור היין הכשר אפי' אם היין האסור הולך לאיבוד כגון ששופכין יין על גבי קרקע ונגע גוי באותו קילוח נאסר הקילוח מן הנגיעה ונאסר מה שבפנים על ידי הנצוק אף על גב דהולך לאיבוד משום דלפעמים מולפין יין על גבי קרקע לפני עבודה זרה שלהם וע"ל סימן קכ"א סעיף א' אבל אם גוי עירה יין של ישראל מכלי לטיט או לאשפה או למקום לכלוך אין דרך ניסוך בכך והכל מותר בין מה שיצא לחוץ בין מה שכוון שיהיה ואפי' אם נגע זה הגוי המערה בקילוח היין אינו נאסר שכיון שהוא בעצמו שופכו לטיט או למקום ליכלוך הרי בטליה מחשבותיו ושוויה כמאי בעלמא ואין כאן מחשבת ניסוך כלל והכל מותר אפילו אותו שכחון אף על גב שנגע בו וכ"ש מה שבפנים דמהובן יאסר הא אין כאן נצוק המחבר שאסור אבל אם היה ישראלי או גוי מערה לטיט או לאשפה ובא גוי אחר ונגע בקילוח הכל אסור אפילו מה שבפנים משום נצוק דהוי חיבור למגע גוי עצמו דהאי גוי בתרא לא בטליה מחשבותיה וקא מנסך ליה : ה המערה יין לתוך כלי של גוי שלא הורח' ואין בו משקה מופח ע"מ להטפוח את שעירה בו אסור בשתייה שנתערב עם אותו היין שהיה נרסק בכלי שלא הורח' ואת שעירה ממנו מותר אפילו בשתייה ולא נאסר מטעם נצוק דע"י יין מועט שהיה נדבק בדופני

הכלי שלא הורח' לא אמרינן ביה נצוק חיבור נפשי מיעוטו אבל אם יש בו טופח כדי להטפוח אסור בנצוק מיהו אינו אסור יותר מאלו היה כולו מעורב ביין העליון ולא גרע חיבור נצוק מתערוב' ממש לפיכך אם הוא סתם יינם ויש ס' בעליון לבטלו מבטלינן ליה בס' ומותר כמו שיתבאר לקמן סימן קל"ד בע"ה :

ו קנקן יין שיש בו קיתון מים ועירה ממנו לתוך צלוחית שיש בו יין של גוים אם יש במים שבקנקן ששים כנגד היין שבצלוחית לא נאסר היין שבקנקן משום נצוק דאמרינן על היין שבצלוחית רואין כאלו הוא בקנקן ואם היה בקנקן היה אמרינן סלק את היין שבקנקן כמו שאינו מפני שהוא מינו ובין נסך כבר אמרנו לעיל דמין במינו לא בטל והמים שבקנקן שהם אינן מינו מבטלין את היין שבצלוחית בששים ואינו אסור את היין שבקנקן :

ז וכן הדין בגת שהיין יורד ממנו לבור ונגע גוי בקילוח היתר ונאסר הקילוח אמרינן על יין שבקילוח רואין כאלו הוא בגת ואם היה בגת היה אמרינן סלק את היין שכנת כמו שאינו מפני שהוא מינו והחרצני' והגוים והענבים שכנת שהם אינן מינו כאין ומבטלין את היין היתר בקילוח שנאסר בששים ואינו אסור את היין שכנת משום נצוק וכן הני תמרים שלנו לא יאסרו בנצוק דכל היכא דאיכא מיא אמרינן סלק את מינו כמו שאינו כולי' , ושמדי יין שלא נתמדו ולא עברו עליהם י"ב חרש מיקרין יין והווי עם יין מין במינו אף על גב דקמו נד אחר ואינם מתבלבלין עם היין ואינם דומין ליין מ"מ שמים עליהם ושמדי יין מקרו וכאלו לא נשתנה שמים דמי :

קבו אם נאמן האדם לאסור יינו של חיבור ובו ד"ס :

א מן התורה סומכין על כל אדם כשיאמר על שלו שדבר זה כשר הוא ומותר לאכול וילפינן לה מקרא דכתיב וספרה לה לעצמה כלומר שהיא נאמנת על עצמה לומר שהיא טהורה לבעלה וה"ה לשאר איסורין כל אדם נאמן על שלו ועל עצמו וע"ל סימן פ"ה לפיכך אם בא אחר ואמר לחבירו נתנסך יינך והבעל ומכחישי הבעל נאמן על שלו כמה דברים אמורים שהיין היה מועלם ביד הבעל ולא היה ביד זה שבא לאסורו אבל אם בא ליד זה הבא לאסורו כגון שתנו לו לשומרו אם הוא עורנו בידו פשיטא שנאמן שהרי יש בידו לאסורו אלא אפילו אינו עתה בידו שכבר החזירו לבעלים אם בפעם הראשון שמצאו אסור לו נתנסך יינך נאמן אפילו הבעל מכחישו דהא היה בידו פעם אחת לברו והוא יודע בבירור שנתנסך אבל אם לא היה בידו או שלא אמר לו כן בפעם הראשון שראה ועכשיו כשראהו פעם שנית אומר לו אינו נאמן דאי קושטא קאמרי למה לא אמר לו בפעם הראשון אלא ודאי עכשיו משקר ולהקטין אומר כן בד"א שהבעל מקחישי תוך כדי דיבור או אומר לו אינו יודע ואינו מאמינך אבל אם שתק שתיקה כהודאה דמיא ומלמדן אותו דכתיבה שיהאמר אינו מאמינך שכל בעל נאמן על שלו מדכתיב וספרה לה כדאמרן ואם הבעל שותק ובא אחר ומכחישו אינו הכחשה כיון שהבעל שם ושיתק הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל אם אין הבעל שם ומכחישו אחר הוי הכחשה ויש מי שאומר דעד אחד בהכחשה אינו כלום ומאמינים לאותו שאומר נתנסך שכיון שאמרו ז"ל עד אחד בלא הכחשה נאמן באיסורין דהיינו כשיאמר שנתנסך ואין כאן שום הכחשה צריכין אנו להאמין לו הוי עדותו כבי תרי ואיסורין אותו על פיו גם כשיבא עד אחר ומכחישו הוה זה העד כעד אחר נגד שנים ואין דבריו של האחד כלום נגד שני' והא דשתיקה כהודאה דמיא דווקא כשיאמר לו נתנסך בפניך או שאמר לו אתה יודע רגלים לדבר הו' שותק או הוי כהודאה אבל בענין אחר לא הוי שתיקה כהודאה ואפילו הינו דהוי שתיקה כהודאה אם שתק מתלה ואחר כך הכחישו ואמר מה ששתקתי מתלה לא שתקתי בשביל שהודיתי אלא להתיישב ולחשב בלבי לזכור אם הוא אמת נאמן וכן זה שבא לאסור כשהיה בידו שאמרנו שאם לא אמר לו בפעם הראשון שראהו ואחר כך ראהו ואמר לו אינו נאמן אם בפעם שנית אמר לו ונתן אמת'א לדבריו למה לא אמר לו בראשונה יש להוסיף לדבריו ואם הבעל אומר אינו מאמינך אף על פי שלבו נקפו ומאמין לו כבי תרי אין צריך להחמיר ולחוש לדבריו שהתורה לא האמינה עד אחד לאיסור אלא להתיר מוכפרה לה מיהו אמרו ז"ל דווקא ביין נסך בזמן הזה שאין צריכין להקדק בו כל כך אבל בשאר איסורים אם אומר אינו מאמינך ובלבו מאמין יש לו להחמיר :

ב כמה דברים אמורים שאין העד אחד נאמן לומר לומר נתנסך יינך על פי הדרכים שאמרנו ה"מ בפועל שעושה עמו בחנם או אפילו בשכר והוא בענין שעל ידי עדותו לא יפסיד משכירתיה כגון שאומר נתנסך יינך אצלי באונסי' או ששכרו דבר מועט שאינו מקפיד בהפסדו ואמר כן כדי להקטין אבל אם שכרו הרבה והוא בענין שעל ידי עדותו מפסיד כל שכרו כגון שאומר נתנסך יינך בפשיעתי נאמן אפי' אינו עתה בידו וגם לא אמר לו בפעם הראשון שמצאו שכיון שהוא באמורתו זו מפסיד שכרו דמיא קושטא קאמרי דווקא שאמר שנאסר היין באינן פשיט' לכל שהיא מפסיד

ככדי פישוט ה'ים ואפי' אין בין שים היתם לא היישין שמא נגע שמאחר שהוא יודע שפסיד הישראל ינו, אב יגע בו ירא הוא ליגע ואפי' נמצא בידו קצף שחיל לעלות על פי היין שירא שאנו תולין לומר מדופני החבית לקחו ולא מפיו אבל אם נמצא בידו דברים שאינם נמצאים רק על פי החבית אפי' רהני נחשש עליו כנגב אסור דהא מ"מ מפי החבית בא : וכן אם מצא שתגיו נחפש הברוא בידו היין אסור ולא אמרנו שהברוא מנפשה צליל והגוי הגבירה דלעולם תלגין בדבר הרגיל להיות ואין דרך הברוא ליפול מעצמו ובודאי הגוי הוציא ונגע כיון :

ג בית שיש לישראל וגוי יין בתוכו ונגבס הגוי לראות יינו ויגדל הדלת אחריו כמנועל מבפנים עד שאם בא ישראל לנגבס ינו מדעת הגוי לא היה יכול היין של ישראל אסור שהרי אין הגוי נתפש כנגב על סגירתו דהא יש לו רשות לעשות כן ואם הגוי נקבים בדלת והישראל יכול להסתכל ולראו' משם כל החביות מותר' אפילו בשתייה ואפילו הם פתוחות דמרתת הגוי מליגע מפני הנקבים ואם לא יוכל הישראל לראות דרך הנקבים כל החביות שלו רק קצתם את שיוכל לראות דרך השם מותר בשתייה והישראל אסור בהנאה שמתוך ניסך ואפילו החביות סתומות אם יש להם הגוי כדי שיפתח ויגוף ותגוב המנופה ואפי' היה ישראל דר' באמת בית אסור ואף על פי שאין הגוי יכול למנוע לישראל לנגבס וצריך לפתוח לו כשיבא פתאום וירפוק אפילו הכי אינו מותר' שהרי יכול לשמוע ולומר ישן הייתי ולא שמעתי וליכר לא פתחתי לך אבל אם לא סגר כמנועל מותר בשתייה דמתיירא הגוי שמא יכנס הישראל עליו פתאום :

ד ואם אין כבית אלא ינו של ישראל לכר ונמצא גוי לתוכו אם אין הדלת נעול היין מותר בשתייה דמרתת הגוי שמא יבא הישראל פתאום ואם הוא נעול במפתח מנכנסים אם אין הגוי נחשש כנגב על הכניסה כגון שיכול לישמש ולומר מעם למה נכנס אפי' שנתפש כנגב על הגניעה לא מרתת כיון שהוא נעול וחיבת ניסך עליו ויגוע בו מהרה קודם שיבא הישראל והיין אסור בהנאה שמתוך ניסך ואם הוא נתפש כנגב על הכניסה מותר בשתייה לראו' מרתת ליגע ויש אמורים בכונן הזה שאין היינים מנסכין אפילו אינו נתפש כנגב על הכניסה שהי דוראי לא נגעו כיון דאין חילת ניסך עליו אלא אם כן יש ליוש שנגעו לשותת מסנן או דמיה אחרת מיוה אם פי החבית רחב או שהוא מקנן שיש לחוש שמא נגע בו בדרך מתעסק היישין אסור בשתייה :

ה חבית של יין של ישראל מונחת בשוק ונמצא גוי עומד ביונים אם הוא גיי חלש שאימת שופטי העיר עליו שאם יצאאוהו ויגע נתפש כנגב לעשות בו דין על הגניעה כנגב היין מותר בשתייה ואם לאו אסור בהנאה ועל בדין הסמך עוד מדינים אלו :

קכט דין המניח יין ביד גוי וישראל יוצא ונגבס ובו כ' סעיפים :

א כל מקום שהיין בחזקת מושמרת דאכא למתיל שלא נגע בו הגוי מותר אפילו בלא חותם כיצד המניח נכרי בחנותו ויצא או שהיה לו יין בספינה או בקרון והניחו עם הנכרי והלך לג' לבית הלסא או לבית המרחץ או שהיה גוי מעביר לו חביות יין מלוקס למקום והניחו לבדו והוא יוצא אף על פי שבכל אלו יש לסמך שייכות בין דאית ליה לאשתמושי שהרי ברשות עימך שם שהישראל הניחו שם מותר מיהו לפתילה לא יעשה אדם כן שיהיה גוי לברו בבית עם יין אבל בדועבר מותר אפילו אם שהה ימן רב מפני שהוא ירא ככל פעם עתה יבא ויראנו ואינו נוגע אלא אם כן נודע שסגר הגוי החנות או שררהקן הקרון והספינה בענין שאין יכולין לראותו או היין אסור אבל כל זמן שלא נודע מספיק אין היישין שמא סגר החנות או הררהקן הקרון והספינה דגם בזה מירתת הגוי שלא לעשותו ואפילו אם סגר החנות נמי אם יש עם סדק או חור שיכולין לראותו בתוכו חשוב כפתוח בני' אשש דרך עקלתון שייכל לבא עליו פתאום שלא יראנו וכן כשהלך לבית המרחץ הקך דרך עקלתון בעניין שלא ידע הגוי שהלך לבית המרחץ ועל ידיו כן ירא הגוי בכל פעם שמא יבא עתה אבל אם ראה הגוי שהלך לבית המרחץ יודע שלא ימחר לבא ואינו ירא וכן אם הגוי יבא בחנות לא ירא לו שמור לי שאם אמר לו שמור לי יודע שנסתלק משמירתו ואינו ירא שיבא פתאו' וכן כגוי המעביר לו חביות יין ממקום למקום לא יאמר לו אני אבא אחריך שזה הלשון משמע שירצה לשהות אחריו וכי' שלא יאמר לו שהיא מפליג בהנחו בחנות או במעביר יין אבל אם אמר לו שיש אינו ירא שמא יבא פתאום או דרך עקלתון ולשונות אלו משמעותן שבוה דדרך יבא ואו' הי דנא הכי אם חביו' פתוחות מיל שיעלמו מעיניו אסורות שהגוי סמוך על דבריו שלא יבא פתאום ונגע ואם הם סתומות אם יש בהפלתו שיעור כדי שיוכל להסיר מנפות החסית בלה בין שהוא של מיט בין שהוא של סיר ולהחזירו ולסוחה מהדש ותנינגב אסור אבל אם אמר לו להפליג פתוח' שהי שיעור אפיקו יב' כד שיעור שניקב חור בחבית או בצנפה

מפסיד שכרו גם כן על ידי כך כגון שאומר בפירוש פשעתי בכל אבל אם אמרו בדרך שאפשר לימר שטעה ואמר שלא יפסיד שכרו וגם על פי שפסיד היין אף על גב שבסוף יצא דינו שנאמר היין נוגע שכרו נפסד אינו נאמן דאמרינן כיון שצדד ובקש עולה ותחבולה שלא להפסיד שכרו טעה ואמר שבדין לא יפסיד שכרו ולהקניט אמר כן :

ג אף על גב דהא דילפינן מוספרה לה דעיי אחר נאמן באיסורים להחזיר אבל לא לאסור סכל מקום אצורו חו"ל דבדבר דאכא לברורי כגון שאומר לו אחד בא ואראך גוי מנסך יינך צריך לחוש לדבריו ולראות אם כן הוא כיון שאפשר לו לברר :

ד וכל דבא דאמרינן דער אחר נאמן על דבר אם באו שני עדים ורובישהו אף על פי שהוא דבר שיש לו מנו כגון שהיה בידו וליה נאמן לאסורו בענין שלא היו העדים מכחישיו אותו אינו נאמן לאסור מטעם מנו דמנו במקום עדים לא אמרינן אבל מנע מקום לידיה אסור דהא שויה אנפשה התיבה דאיסורא אחר אמר' לשני שותפים תגמך יינכם ואחר שותק והשני מכחישו לאותו שמהדשו ולכל העולם שרי ולאותו ששתק אסור דהא שתקא בהלואה דמא' ושוויה אנפשה התיבה דאיסורא שבת שעשה סימן כהמה כדרך שעושיין בהדמות טריפות ואמר עליה שהיא טריפה ואחר כך חזר ואמר שהיא כשרה ומה שאמר תחלה שהיא טריפה נותן אמתלא לדבריו ואימר שאומר כן כרי שתשאר לו ליקח ממנה יפה יש מי שאומר מאחר שנותן אמתלא לדבריו נאמן ועל סעיף א' שני אחים אינם אלא בעד אחד לענין איסורין שתורה פסלתן להעיד יחד וכל הפסולים עדות לממן נאמנים לענין איסורין דלאיסורים אינם חשרים חוץ מן הקטן כיון שאינו יודע כטיב איסור והיתר ואינו נאמן אפי' ברבר דלא איתחוק בו לא איסור ולא היתר לא להתירו ולא לאסורו ולבר שאין בו הוקת איסור אלא חששא שמא יחליפנו הגוי או כיון שמא יגע בו יש מי שאומר שסומכין על הקטן מכיון שבא לכלל דעת שטורה ואם הוא חרף ובקי בדבר ואיכא רגלים לדבר יש להחמיר אם מעיד על דבר איסור ואם מעיד על דבר איסור דרבנן להקל ולא איתחוק איסורא כיון בדוקת המין נאמן דהימנורו רבנן כולדבנן אבל אם איתחוק איסורא אינו נאמן כלל אפי' בדבר שהוא כהרבנן כל דבר שלא איתחוק לא לאיסור ולא להיתר עד אחר נאמן עליו הן לאיסורו הן להיתרו שאין זה נקרא עדות אלא גילוי מילתא ואם היו בכאן שתי חתימות אחת של איסור ואחת של היתר נאמן עד אחד לימר והושל איסור וזהו של היתר דהא תרווייהו בלא איתחוק דמו וכל היבא דאיתחוק דבר באיסור כגון סבל או החליטה בשר שאינו מנוקך שהוא איסור דארייתא יש אמרינן אין הער נאמן עליו להתירו כרבר שאינו של אלא אם כווש בידו לתקנו ואפי' אשה נאמנת לומר בדבר איסור שיש בידה לתקן תקנתו ודוקא בראי איסור' כגון ניקוך בשר וכדומ' אבל בספק אם יש כאן איסור או אין פאן איסור כגון שצריכה לברר דגים סמאים מותר טהורים או איסור שיש בו צדדים להקל אינה נאמנת דגשים עצלנית הן ודעתן קלית להקל : ועל שלו כל אדם נאמן אפי' היכא דאיתחוק איסורא דהא כתיב וספרה לה וגומר והיא כבר היתקנה מביאה אם לא שחשוד לאותו דבר ועל סימן ק"ש בדין חשוד : ודין מי שאומר חכם פלוגי הכשיר לו זה והחכם מכחישו עיין לקמן סימן קפ"ה ואם אמרינן לגבי עדות הפה שאסור הוא הפה שהתירו עיין בלבוש הבין וארגמן סימן קצ"ב :

קכח דין מקום שיש בו יין ונתייחד שמה גוי וכו' ה"ס :

א גוי העובד ע"ז ודרכו לנסך אין מייחדין אותו עם יין אפי' שעה מועטת ואפי' הוא ברשותנו ואם ייחדו אצלו אסור בהנאה דחיבת נסך עליו ובודאי נסכו אבל גוי שנודע לנו שאינו עובד ע"ז ואינו מנסך אלא שאוסרו כנגיעה בשתייה מותר לייחד אצלו יין ברשותנו לזמן מועט ולא היישין שמא יגע דמרתת שמא יבא הישראל ויראה ודוקא לזמן מועט כגון כדי שילך מיל או יותר מעט אפי' בער שכלה גיים ואפי' הודיעו שהוא מפליג אבל לזמן מרובה אפי' כבתינו או להפקוד יין אצלו בביתו אפי' לזמן מועט אסור ואם עבר והפקוד אסור בשתייה שמא נגע וגוים שבחוצה לארץ אפי' שאינם עובדים ע"ז ואולם יודעים כטיב ניסוך מכל מקום מנהג אבותיהם בידיהם לעשות כמעשה ניסוך ואין מייחדין יין אצלם אפי' לזמן מועט ואם עבר אסור בשתייה :

ב ישמעאלים לאו עובדי ע"ז הן ומותר לייחד אצלם אבל לא להפקוד וישראל כל הגוים מנסכין ואין מפקדין ולא מייחדין אצלו ולא מבעיא שאסור לייחד אצלם אלא אפי' בלא ייחד כל היבא דאיכא למחש' שמא נגע בו אסור כגון גוי שנמצא עומד בבית שיש בו יין של ישראל אם יש לו מלוה על איתו יין כגון שעשאו לו אפותקא או משכנו לו אסור דהיישין שמא נגע דכב'הג לא מרתת ליגע ואפי' אם היה היין בחותם אחר : אבל אם אין לו מלוה על היין אפי' שיש לו מלוה על הישראל בעל היין והגיע זמן פרעון המלוה אפי' מותר דמרתת ליגע דמ' לו וליין שמא הישראל יגרע לו מעיתו ואפי' היה עומד בצד היין סמוך לו ממש

והסמנו מותר דלא היישנין לפתוחת הנקב וגם לזיוף החותם לא היישנין דמחתת שמא ירגיש הישראל ויש אומרים שאם הם מתכוונת שרי בכל ענין דהיינו לא מרח לפותחם ולחזור לתקן ויש לסמוך על זה בהפסד מרובה וע"ל סימן ק"ל :

ב ויהא דרשינן כשיש דרך עקלתון דוקא כשהגוי לבדו אבל אם הם שנים או יותר אסור שאיפשר לאחד מהם לשמור הדרך העקלתון והאחר יגע :

ג והא דרשינן כשהחביות פתוחות לגמרי בלא פקק לא אמרן אלא בספינה או בחנות שאין מלאכתו של גוי מיוחדת שם שיגע בחביות עצמה אלא לשומרו או להוליך הספינה אבל במעביר החביות במקום למקום שצריך הגוי לאחוז בחביות עצמה לא התירו בהפסד פתוחה הבקל הוא נוגע ולא יראנו הישראל והגוי אינו מרתת מליגון שיכול לאשתמש ולומר להחזיק בחביות בתוכניתו שלא תפול ואפילו היא חסרה שאינו נוגע כל כך בקל אפילו הכי ביון שיכול לאשתמש נוגע ולא מרת' ומיהו דוקא שאינה חסרה כל כך שאם דרשינן בעודה על כתיפו ויכול ליגע ביון אבל אם היא חסרה כל כך שאין יכול ליגע ביון אלא אם כן הורידה מתקפו לא היישנין דכולו האי מרתת ולא יכול לאשתמש :

ד והא דאמרינן בהדיעו שהוא מפליג אם החביות פקוקה במקום שיש לחוש שמא יגב ושתה ונתן מים במקומו או בתוך מים ברע אבל במקום שאין לחוש שמא יגב ממנו כגון בין הגתים שריבים עובדים שם מותר מפני שהוא מתירא מעוברי הרכים אפילו הם גוים :

ה והא דאמרינן פתוחה חנותו לגוי היין שבו מותר אפילו הודיעו שהוא מפליג ואפילו הלך היהודי לעיר אחרת לחוג שם חג המועד ולא יאמר שם יהודי בעיר והגוי היין במרתחו וזמ' הפתח ביד הגוי מותר שלא מסר לו אלא שמירת המפתח ולא לכנס הרשות והגוי יכנס בו אפילו מפני הגוים שבעיר שיגידוהו ליהודי כשיצא הפסד נאמנותו וי"א שלא התירו אלא כשאינו יודע שהיא מפליג והא דאמרינן אפילו מצאו שנכנסים שלא היה לו רשות ליכנס והיה נתפש על הכניסה וראי היה בחול בעירו שם ולא נגע שמה צריך להתירא בכל פעם עתה יבא שרתי לא הודיעו שהוא מפליג ולצורך דבר אחר נכנס שהיה לו לאשתמש בו ולא ליגע ביון אלא אם הודיעו שהוא מפליג אפילו נתפש כנגב על הכניסה אסור היה לא מרתת מן הגוים או אחרים שראוי שנכנסם שיגידו ליהודי שרתי נכנס ומיון שיוודע שהפליג לא מותרת גם כן כל כך ליגע : והמיקל כסברא ראשונה לא הפסיד ואם עבר הגוי ונכנס שם אם נתפש כנגב שרי ואם אינו נתפש כנגב שיש לו רשות לאשתמש לפנה נכנס אסור ודוקא כשסגר הדלת כמנהגם בפנים ואין סדק בחדר שיכולין לראות משם אבל אם יש סדק וכל שכן אם הגיה הדלת פתוחה היין מותר אפילו היה לו רשות בפירוש ליכנס שם ולא אמר לו שפליג ויוכל לבא בכל עת דמרתת ואם היה גוי שאינו מרתת כגון עבדי המושל המחפשים בבתי יהודים בכל ענין אסור אם לא שיש לו סימן שיוודע בו שלא נגעו ביון : וישראל גוי שהיו בספינה ובה יין של ישראל ושמע הישראל קול תקיעה שופר שנתקעין לשבול' ונכנס לעיר והגיה היין שכספינה עם הגוי אם יש דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאים ואין שם גוי אלא אחד היין מותר דמרתת הגוי שמא יבא פתאים ולא נגע ואפילו אם יש בינו ליון יותר מאלפים אמה וזה מפורסם אפילו גוים שאין הישראל יכול ללכת בשבת יותר מאלפי' אמה אפ"ה היין מותר דמרתת מפני שאין אנו בעיניהם בחזקת שומרי שבת כדאיי ויאמר הגוי הוהודי יחלל שבת כשיכול היין ויבא :

ו היו יושבים ישראל גויי כשתת כל אחד מיינו ושמע הישראל שקורין כב"ה והלך שם להתפלל והגיה יינו אם יש דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאים היין מותר דמרתת ולא נגע בד"א כשיכל אחר שותה מינו ואין לגוי רשות לשתות מינו של ישראל אבל אם היו שותין ביחד מיין אחר שרישראל מוג לגוי כשירצה לשתות ויין לפניה על השולחן ויין אחר חוץ לשולחן והגוי לבדו את שעל השולחן אסור שיאמר הגוי הרי הישראל זמני לאכול ולשתות וברשות נגע ואת שחויץ לערוחן מה שהוא בתוך פיו שיש ידיו אסור שהגוי מוג לו ממנו ומה שחויץ לפיו שיש ידיו מותר דלאי אורח ארעא של אורח לעמוד ולמוגן ממה שאינו על השולחן ולא הוכן לקערה זו אבל אם אמר לו הישראל הוי מוג ושות' אף מה שחויץ לפיו שיש ידיו אפילו בכל הבית אסור דסמכא דעתיה דגוי שהיא ידו לשתות מן הכל אפילו לא הודיעו שמפליג שרתי הרשות לשתות מכל אשר יבחר הלכך כל החביות הפתוחות אסורות והסתובבות מותרות אם לא שישא כדו שיסור המגפה ויחזירנה ותנעם שרתי היה לגוי רשות לעשות זה ולא היה צריך למותרת שכן יבא כעת שיסור איתו וכיון ששהה כל כך היישנין שמא הגוי עשאו ועל שאלתו ליכא למיסמך :

ז ישראל ששכר בית בחצר הגוי והגיה בו יין וסגר הדלת והכניס הכריח כסכעת ושכח ולא סגר במפתח והפליג ולפוח ימים והגיש הגוי שלא היה סגור והודיע היבד ליהודי היין מותר ולא היישנין שמא נכנס הגוי וחזר והכניס הכריח דהא לא ידע שהישראל תלילת הידירת דמימר אפר גוי השתא מדבר ישראל שלא סגר

במפתח ואתי לפיכך וראי לא פתח ולא נכנס :
ח בית שיש בו יין לישראל וגוי דר למטה וישראל בעליה וארובה מעליה לבית לראות משם היין ויצאו שניהם כבהלה סגן הבית לראות חתן או הספר וחזר הגוי קורם שחזר הישראל וסגר הפתח אחריו ואחר כך בא הישראל אף על פי שאין הישראל מעביר אלא דרך הבית ואי אפשר לו לעבור שלא יראנו הגוי אפילו הכי היין מותר דאמרינן כשסגר הגוי לא סגר כדי ליגע ביון אלא היה פסור שהישראל כבר נכנס לביתו והוא בעלייתו ושמו יראנו ולא נגע ואפילו היה היין פתוח מותר דמרתת ליגע ודוקא שיצאו כבהלה ויזרו דאיפשר לומר מתוך בהלתו חזר ולא דקדק יפה בכניס' ישראל אבל שלא כבהלה היין אסור דשמו דקדק הגוי וידע שעדיין לא נכנס הישראל וסגר ונגע קודם שיבא הישראל :

י גוי ששמע קול שאות אריה ומפחדו נכנס לבין החביות של יין וסגר הדלת אחריו אפילו הכי היין מותר ואפילו הן פתוחות אף על פי שאינו נתפש כנגב על הכניסה שרתי להציל עצמו נכנס מ"מ והא ירא שמא גם אחרים נכבאו שם ויזרו איתו כשנגע : יא נכנסים שנכנסו למרתף ופתחו חביות של יין אם חזק נגבי העיר גוים אסור ואם רוב נגבי העיר ישראלים מותר התלין בהו ואם רובן ישמעאלים אסור בשתייה ומותר בהנאה דישמעאלים אינם נכנסים כדלעיל סימן קכ"ד ואם יש ליהודים שפניה לבדם שאין דרך הגוים מפסיקה ואפילו מעט גוים דעים גם כן בשמנתם והלכום אחר רוב בני השמנה אף על פי שרוב בני העיר גוים היין מותר ובמקום שרגל להצניע ממונם בחביות וקניחין אותם בין החביות של יין כדי להציל ממונם שחשבו הנכנסים שאם חפיתו זו היא של יין ולפעמים יודעים הנכנסים שגוי אדם עושה תהבולה זו ובאין ופתחין הדביות לראות אם ימצאו שם ממון אפ"ה רלב נגבי העיר גוים היין מותר דכיון דפתחי לשום ממונא וחזו דהוא המרא פרשי דבנביבותיהו מרדיו ולא מיסכו ואין לומר שפגעו וליחסר בשתייה דה"ל כמו ס"ס שגמא לא פתחוהו ואת"ל פתחוהו שתייה מותר דהו טריהו וסביבותיהו פרשי ופאילו לא נגעו וכן נכנסים גוים שדקרו דבית כספין ובידם קרייה ומשכו יין לתוכה י"א היין שבתנית יש לחזיר מנעם ס"ס שמא מתוך שהוא בחול בקדירה זו לא נגע ביון אלא מיר כשעבר הספין את עובי השוליים י"א היין לא נגע בו כספין ואת"ל נגע כספין כיון שלא נתכין הנגב אלא לנקוב כדי שיצא חוץ ולא חשש למגעו ה"ל בהו שלא כבוינה ושרי יש להקל בזמן הזה שאינם מספיק' אבל יין שבקדרה וראי אסור וע"ל סימן קכ"ד מעיף כ"ד ואם יש הרבה חביות קצתם סתומות כלא כדרא ובקצתם יש כדרא נמצא שעשו מיתרים כדרא לרבות שלא היתה מבורחת מתחלה ונמצא ממנה יין אותי החבית אסור והאחרות אפילו אותם שיש בהן כדרא מיתרים ולא אמרינן כיון שעשו כדרא באחד ולקחו ממנו כל שבן שמשכו מן המבורחת דאחוקי איסורא לא מחזקינן :

יב היל שבא לעיר ונכנס לבית ישראל בשעת שלום הבית פתוח' או אפ"ה הן פקוקות בעץ אסורות דודאי פתחו ונגעו ויחזרו ופקקום כיון ש"אין מורה בפקוק אורחא הוא לפתוח ולחזור ולפקוק אבל אם הם כתומות כמגופות של מיט סותר ודאי לא פתחום שאם פתרום לא היו חרדים וסותמים שרתי אין אומת שום אדם עליהם ולמה יטריחו עצמם לחזור ולסותמם אבל בשעת מלחמה אלו אלו מתירות דבדולים ודודים הם ואין להם פנאי ליגע וכ"ש לנסך ודוקא שהיה פתורות מתהלחן דלא מוכריא אם נגעו תלינן לקולא לומר מחמת מירדה לא נגעו אבל סתומ' שנפתחו וראי אסורות דהא היונן דלא איתת להו כמירדיהו ופתחו וראי נגעו גם כן :

יג גוי שנמצא עומד אצל הגת אם יש בו מופח על מנת להטפוח צריך הריחה ונגוב ולא סגי בהדחה דהיישנין שמא נגע ואע"פ דלעיל גבי נמו' כבור אמרינן דמרת' ולא נגע הבא אמרינן דלא מרת' למגע שהוא סבור שאינו מפסדו ביון שאין בו יין לפיכך אם יש בו מופח ע"מ להטפוח הוי חיבור למה שכלוע בתו וצריך גיובכ' אבל כשאין בו פתוחות יין כל כך שמטפוח אע"פ שהוא מופח אינו חיבור למה שכלוע בתו וסגי בהדחה ואין צורך נגוב אבל הריחה מיהא בעי להריח הטופח שהוא נאסר במגעו :

יד זונה גייה כמפסיבת ישראל היין מותר שאינם מנחין אותה לנסך דאף על גב דתפסייהו יצרא דעביר' לזנות לא תקדק יצרא ליון נכך אבל זונה ישראלית כמפסיבת גוים אף אף ינה של חזונה אסור דהואל ויאל עליהו בתרייהו גירא ושכחו להו לנסך ינה : מו ישראל הגיה יין בביתו כחלוף שהוא פתוח ובא גוי והכניס שם זונה וסג' הדלת אחריו ואח"כ בא הישראל ומצא את יינו כמו שהגיהו ואינו מרגיש בו שנגעו היין מותר דאמרינן הגוי בעבדיהיה טריד ויאל היה לו פנאי לנסך :

מז הצר שחלקה בראשי יתדות בין ישראל לגוי אע"פ שחביות פתוחות עומדות סמוך לחלקן של גוי תוך פישט ידיו מותרות דמרתת הגוי לפשט ידו וליגע וכן אם היה גוי שלישראל למעלה מנגו של גוי והלשט' מותח הישראל : שם י"א אע"פ שידו של גוי מגעת שם דמרתת :

ין חבית של יין שצפה בנהר ונמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אם יש בנהר מבשולת וסכר אנמי מים שהיו מעמידים אותה אלו באה ממקום אחר מותרת שאין לתלותה אלא בעיר שנמצאת כנגדה והוא רוב ישראל ואם אין בנהר סכר אנמי מים אסורה שאנו תולין אותה ברוב הסביבות שהם גוים שבכל מקום שיש דוב וקרוב הולכין אחר הרוב הרובא עדיף והתורה אחשבה אחר רבים להטות ואם נמצאת כנגד עיר שרובה גוים אם רוב הסביבות ישראל ויכולה לבא שם דרך ישרה שלא תטבעה מותרת אפי' קרובה הרבה לעיר של גוים ער שמוכיה קרובתה שהיא של גוים מניחין הקרוב והולכין אחר הרוב הרובא עדיף מקר' ואם לאו שאינה יכולה לבא מהסביבות היין אסור בהנאה והחבית מותרת בהנאה למוצאה ממ' שאם היא של ישראל גם היין היה מותר בשתייה ואפי' אם היא של גוי אף על פי שהיין אסור בהנאה מכל מקום החבית מותר בהנאה ואם בא ישראל ונתן בה סימן כדי יצאה מחוקת יין נסך ומותרת בשתייה אבל אין צריך להחזיר' לו והיא של מוצאה לכוין הרובא גוים ודאי נתייאשו הבעלים ודווקא שהיא סתומה או אפילו פקוקה בעין שאם מצאה גוים ופתחה למה לזה לחזור ולפקוקה שהיא הניחה ללכת לאיבוד ולא היה להם להתירא משום אדם דהא מצאה על הנדה אבל אם היא פתוחה לגמרי היישינן שזא מוצאות גוים ונגעו בה ואחר כך הניחה ולא רצו ליטלה ואסורה :

ין חבית של יין שנמצאת בטרמו של ישראל ויש ברמים אחר' של ישראל סמוכים וברמים רבים מהם של גוים סביבותיהם אף על פי שרחוקים משל ישראל החבית אסור דאולנין בתר רובא אע"ג דאיכא קורבא דמוכח דשל ישראל היתה ואין צריך לומר בשאין שם כרם אחר של ישראל אלא זה דוראי לא מכרים זה הוא דאין דרך לגנוב מכרם ולהצניע בתיכו וה"ה להקל אמרינן הבי כגון שנמצא' בטרמו של גוי אף על פי שיש ברמים אחרים של גוי' או איכא פרמים של ישראל רבים מהם אפי' הם רחוקים מה' הולכין להקל והוא שישבת בין הדרים שאינה מעבר לעובי רכבי' הא לאו הכי אסרה שרוב עובדי רכבים גוים הם וחיישינן שאז מהם נפל דהא אולנין בתר רובא כר"א בנקבוק שדרך עובדי רכבים להוליך כיוצא בו אבל חבית שאין דרך עובדי רכבים להוליך כיוצא בו אין תולין אותו בעובדי רכבים דוראי לאו מהם נפל שאין מוליכין בכיוצא בזה :

יט נודות יין שנמצאו מושלכי' בדרך אם רוב שופכי יין בנודות' ישראל הם מותרים אם הם נודות גדולים שאין דרך עובדי רכבים להוליך כיוצא בהם אבל אם הם קטנים שדרך עובדי רכבי' להוליך כיוצא בהם אסורים שאנו תולין בהן שרובם גוים ואם היו גדולים וקטנים כולם מותרים שהגדולי' מוכיחים על הקטנים שהם מושפכי יין והרי רובם ישראל והקטנים להכריע המשא ולהשוותו כאו שכן דרך מוליכי היין כשיש להם שתי נודות זה גדול מזה מעט ומכבד המשא לצד אחר מניחין נוד קטן אצלו להשו' המשא: ך ישראל שיש לו יין באוצר שלו ופתח האוצר סגור בפפתח אחד ומצא הפתח פתוח וגוי אחד מורה שהוא פתחו לשאוב מים מבור שבאוצר שהיה צריך לבנין ביתו וכי האי גונא היין מותר מותר מעמ' דהא שאין צריכין להאמין לו שנכנס לא הוא ולא גוי אחר ואת"ל נכנס שהרי היה נתפש כנגב על הכניסה ואמר' ודאי דלה מים יוצ' ולא נגע דמרתת הוה: בעל הבית שאמר לשפחה להוצי' השולחן והשפחה לא היתה בקיאה בדת יהודית וכו' בעל בית וצאן יין על שולחנו ושפחתו הגויה אומרת שלקחה היא היין ממתניפו שבו יין הרבה כל היין שבמרתף מותר דאין הגויה נאמנת לאוסרו ואמר ממקום אחר לקחה אבל שעל השולחן ודאי אסור דהא היא הביאתו : וכן ביהודית ששמנה המפתח מהמרתף ולא מצאו במתניפו ויצאו אחר' כד יין טמון בבית ואמרה שפחתה הגויה שהיא לקחה היין מהחבית שבמרתף אינה נאמנת לאסור היין שבמרתף ואמר ממקום אחר לקחה אבל גנבים שנכנסו למרתף ומשבו יין והניחו ברות פתוחות ונמצא אחר' הכריזו סתם ואמרה שפחה גויה שהיא סתמתן כיון שנתיהרה הגויה בנודאי עם היין ואינה נתפשט כנגב על הכניסה דאית לה אמתלא שנכנסה להציל היין ואיכא רגלים לדבר שהיא סתמתן היין אסור מיהו בזמן הזה שאין הגוים מנסכינן שרי כמו שנתבאר לעיל סימן קכ"ה :

קל דיני חתימת היין וכו' סעיפים :

א מה שאין מייחדין ולא מפקדין יין ביד גוי דוקא כשאינו חתום אבל אם הוא חתום מנסקידין ושולחין על ידו דמרתת הוא לפותחו שזא יהינש ישראל ובלבד שלא יהא בחבית שום נקב כנקב שמניחין בו שיצא מים הרוח וחותם שאמרו צריך להיות חותם בתוך חותם כמו שיתבאר בסעיף ד'או מפתח חות' דבחותם אחד היישינן דילמא טרח וזינף אבל בשתי חותמות טריחא מילתא

לוייף ולא טרח והני מילי בחבית של חרס שטורה לעשות בו נקב ולסתמו אבל בחבית של עץ אפילו חותם בתוך חותם לא מהני מפני שיכולין להוציא יין מכין הנסרים ולא ירגישו וכל שכן בנודות שבקל יכולין להוציא יין מכין התפירות ואין להם תקנה אלא שיוכינס כל החבית של עץ או כל הנאר בשק שאין בו תפירה מכחוץ ויחתום פי השק שאם יש בו תפירה מכחוץ יש לחוש גם כן שזא יתיר התפירה ויחזור ויתפרנו ולא ירגישו : ויש מתיירין דפירחא להו מילתא וכן נוהגין ובלבד שיוזר שיהא המנופה נסתה כראוי וכן שלא יהיה שם ברזא שלא יוציא דרך הברזא רק יחתוך כל החבית וישים עור על המנופה והברזא ויקבענה במסמרו' ויכתוב עליה אותיות חציין על העור וחציין על דופני החבית או על הברזא או המנופה שאם יגביה הגוי העור לא ידע לחזור ולכין האותיות שעל העור עם חציין שחוצה לה בכתחילה וגם יעשה חשוק אחד שקורין ציר' קלא סביב השולשין במק' שמחוברין דופני החבית ולקבוע שם במסמרות מפני שפעמים נעורת תחובה שם סביב ויש לחוש שזא יוציאנו הגוי להוציא היין דרך שם ולתוחבו אחר כך אל מקומו הראשון שזה נקל לו לעשות ואם מצא סכין בחבית שהוציא יין מכין הנסר' עינין לעיל סימן קכ"ו וסימן קכ"ט סעיף י"א: ב אם הפקיד יין ביד גוי בחותם אחד יש אימרים שאסור בשתייה מספק שזא טרח וזינף ומותר בהנאה ויש אומרים דבריעבד יש לתתור אפילו בשתייה ואין צריך להכיר חותמו אלא אי"כ אם רואה שחתימתו מקולקל או אסור אבל אין צריך לברוק אחריו וכן נוהגין להקל * ועיין לעיל סימן ק"ח מיהו טוב ונכון הוא לכתחילה כששולח לחבירו יין אפילו בשני חותמות יכתוב לו איגרת ויודיעו באיזה צורת חותם חתמו כדי שיכירנו וגם יודיע לנוי שהודיעו לחבירו את החותם דאו מירתת הגוי יותר ולא יפתחנו ובריעבד אפילו בחותם אחד בכהאי גוונא שרי בעל הבית השולח שפחתו או עבדו גוי לאוצר של יין סגי ליה כששולח עמו אפילו נער קטן לשומרו שלא יגע בו שאין דבר תלוי בעד' הקטן שיעוד שלא יגע אלא שהגוי מרתת ממנו שאם יגע וישאלוהו יגלה הרבר : ג אף על גב שכבר נתבאר לעיל סימן קכ"ג שיון מבושל או חומץ חזק אין בהם משום ניסוך וכן יין שעירטו עם דברים אחרים כגון שמן דבש והוא שקורין ינומלין ואלונית מכל מקום לא יפקודם ביד גוי אם לא בחותם דחיישינן שזא יחליפנו שישתה מזה ויתפוך אחר ליטנו מיהו בחותם אחד סגי דלא טרח הגוי ומזינף כדי לאחלוףי ואפילו יש נקב קטן באתו כלי והוא קטן כל כך עד שאין יכולין להריק בתוכו יין מותר להפקיד אצלו דאף על גב דאיפשר שימצוין וישתה ממנו מה בכך דהא לא מינסך ולחזור ולהריק בתוכו אחר זה אינו יכול לפיכך מותר :

ד חותם בתוך חותם היכי דמי סתם החבית בכלי שאינו מהודק כדרך שסתמין כל אדם כדי שלא יזנב היין וטחו בטיט הר' זה חותם אחד דבקל יכול לזייפו והיה הכלי מהודק יפה הרי זה חותם בתוך חותם ולא טרח לזייפו כלי אם צר פי הגוד הרי זה חותם אחד ואם הפך פי הגוד לתוכו וצר עליו הרי זה חותם בתוך חותם וכן כל שינוי שמשנה מדברי' שאינו מדרך כל אדם הרי זה בחותם אחד והמייחה או הקשירה היו חותם שני :

ה שני קשרים משונים זה מזה הו כשני חותמות : ו שתי אותיות היו כשני חותמות והדפוסים שמרפסין בו אותיות אפילו יש בהן כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם אחד שהרי בכת אותיות ובקל יוכל לזייפו ובמקום שמצויים משומרים וגוים שיוודעים לכתוב אין אותיות' ס'א"כ מכיר כתיבת ידו הכותב : ז מפתח ביד ישראל וחותם היו כשני חותמות , ח חתמו בשני חותמות וחזר על חותמו ולא הכירו או שמצאו סתור הרי זה אסור דוראי הגוי זינפו וזינף אם רואינו שנסתר בכונה על ידי אדם אבל במק' שיכולין לתלות שנסתר ונתקלקל מעצמו על ידי טילפול או על ידי בהמה לא ידענו ששע' שלא בכונה תולין להקל דרבינן לקולא ואפילו אם רואה שנתקלקל בכונה אם ישראל יוצא ונכנס תמיד מותר דמרתת ולא נגע במה דברים אמורים שחזר ורואהו כדאמרן אבל לכתחלה אין צריך לחזור עליו ולחקור אם הוא מקולקל דאוקמינן ליה אחזקתיה שהוא חתום אלא אם הודיע המשלח לאתו ישראל שנשלח לו שהוא שולח לו יין חתום בחותם בתוך חותם אף על פי שלא הודיעו ענין החתימתו הא"ך הם כיון שמצאו הישראל השני חתום בשני חותמות מותר ומכל מקום נכון הדבר להודיעו בכתב צורת החותם כדי שיחזור עליו מיהו אם כתב עליו אותיות אין צריך להודיעו צורתם דסתם גוי אינו בקי לכתוב אותיות ואם הגוי אומר שהחבית היה ממשפך והוא הדקו ונגע ביין אינו צריך להאמינו לאוסרו שאין הגוי נאמן ואפי' ניכר עדיין קצת יין מכחוץ ויש אומדנא שהוא כדבריו אינו צריך להאמינו רק לתלותו בדבר אחר :

שלא פרעו אלא שזקפו עליו במלוה בשטר אחר שאין המלוה דווקא על היינאם כשיבא הישראל להוציא מכותו בלא מעות אינו מעכב עליו כיון שכבר זקפו עליו במלוה בשטר אחר הרי הוא כיונו של ישראל שברשות גוי ומותר במפתח וחותם ובדיעבד אפי' בחותם אחד אפילו בעיר שכולה גוים ואם כשכתב הישראל להוציא אינו מניחו עד שיתן לו מעותיו אף על פי שכתב לו התקבלתי הרי דינו כאלו לא כתב התקבלתי הוא לא אהני ליה כתיבתו ומה שכתב לו התקבלתי לא היה אלא בהתעמה להתיר יינו באופני ההיתר של התקבלתי אבל אינו מועיל דהגוי לא מרתת יש מי שאומר שחותם בתוך חותם מדגי בכל עניין אפילו כיונו של גוי והוא ברשותו ובעיר שכולה גוי' דלא פרח ומזיף ויש לסמוך עליו להיתרו בהנאה אבל לא בשתייה :

ב ישראל וגוי שטררו יינו של גוי אחר בשותפות כדי למוכרו לישראלים ומפתח ביד ישראל אם יש על היין עור חותם אחד הוי חותם בתוך חותם כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ל ולא חיישינן לשותפות הגוי דכיון דאית ליה לישראל שותפי' בגויה מירתת דנתפש עליו כגב : גוים שקונים יין מישראל ומחתימין איתם חותם בתוך חותם ומוליכין אותו כמה ימים בספינה לבדם מותר ואף על גב דנבי יין של גוי שטררו ישראל אמרינן שכשהוא בעיר שכולה גוים ולא כתב לו התקבלתי אסור עד שיהא ישראל יושב ומשמר : לא אמרו כן אלא במטה' ויינו של נכרי שגדל בכרמיו שלא מרחו בו הרבה ולא הוציא עליו הוצא' : שאינו חושש כ"כ אם ירשיש הישראל שיויף אבל כשמולך יין למרחוק למוכרו לישראל שהוא בא לו בטורח גדול והוצאה מרובה שקנה אותו חייש לטררו ולהוצאתו ולא יזיף דמתיירא שמא לא יקנהו ישראל כשירגישו :

קלב שלא ליהנות מיין נסך ובו ז' סעיפים :

א אף על גב דקיימא לן בגוי עובר עבודה זרה שדרכו לנסך שאם נגע ביין שלנו אסרו בהנאה דרילמא נסכיה מכל מקום מותר הישראל ליקח דמיו מאותו הגוי דהא הוא הויקו בידים כאילו שפכו ומדינא חייב לשלם לו ומה לנו אם הגוי יקח היין ויתן לישראל המעות הישראל אינו מקבל המעות דמותר דמי מכות היין רק בעד הויקו שהויקו ודמי יין כשר לוקח ואפי' אם אותו גוי לוקח היין תחלה ומוכרו ואחר כך נתן לישראל המעות מותר דגוי בדרידה קטרח ומכר ומשלם לישראל הויקו אבל הישראל אסור למוכרו לגוי אחר וליהנות ממנו ואם מכרו הישראל לגוי אחר אם הגוי נתן לו המעות קודם שיתן לו הישראל היין המעות אסורים בהנאה שאין המעות נקנין לישראל עד שימשך הגוי היין שהרי על גנת כן נתנו לו ומיז כשימשך הגוי היין נקנין המעות לישראל בעד היין והאיסור שעל היין תופש הדמים ואסורין בהנאה אי נמי משום דרוב פוסקם פכירה להו שהגוי קונה בכסף ודרי נאסרו המעות מיד שקבלה בעד היין שקנאו הגוי בעד המעות האלו ותופש דמיו ואסורין בהנאה אבל אם לקח הגוי היין תחלה פוישראל ואחר כך נתן המעות מותרין כיון שאחר שקנה הגוי היין במשיכה נתן הדמים ולא היה היין בשעת נתינת הדמים של ישראל אין האיסור' שעל היין תופש הדמים ומותרין בהנאה מיהו דווקא לאחרים מותרין אבל לבעל היין שמכרו קנסו חכמים ואסורים לו לעולם בהנאה שלא ידנה סדמי יין נסך :

ב לפיכך ישראל שמוכר יינו לגוי עובר עבודה זרה צריך ליהדר שלא יאסר היין בעירו ברשותו כיצד יעשה פוסק עמו בדמים קודם שימשך הגוי היין שכוין שפסק עמי על הדמים כשימשך הגוי אחר כך כשימדוד לו הישראל ממכה דעתיה במשיכה זו לקנותו דגוי קונה במשיכה ויין נסך אינו נעשה עד שיגע בו נמצא בשעה שאסר בגמר הקניין שהוא שעת המשיכה היה היין מותר ודמי יין כשר קאשקיל הישראל ומותרין אבל אם מרד לו ומשך הגוי היין עד שלא פסק דמיו המעות אסורים שהרי בשעת משיכה לא נגמר המקח דלא סמכה דעתיה דגוי כיון שלא פסק דשמא יתבע ממנו דמים מרובים ויחזור בו אף על פי שמשך ומאחר שכא לרשות גוי אין הישראל נזהר בו שלא יגע ויש לחוש שמא נגע ונמצא שכשנגע עדיין לא סמכה דעתיה ליקח והרי היין עדיין ברשותו של ישראל ובכר נאסר היין כנגיעתו של גוי ואם אחי' יפסוק עמו בדמי' ויקחנו הגוי ויתן לו הדמים נמצא כמוכר סתם יינם שאסור כמה דברים אמורים כעמדה הישראל לכלו של גוי שאין בו עכבת יין ומשכו הגוי דמיר שמשכו קנייה ויין נסך לא הוי עד שיגע בו ודמי יין כשר הוא נוסף אבל אם מרד לכלי הגוי שיש בו עכבת יין שנאמ' יינו של הישראל המוכר מיר כשיבא לכלי של הגוי מחמת שמתער' עם עכבת יין שכללי של גוי וכן אפילו אם מרד לכלי של ישראל והגוי מחזיקו בידו ומנרנד הכלי ומנסך היין בשכשוך נדגרו ביין שהכלי עומד על הקרקע אלא שהגוי מנרנדו או שהגוי אחז בו באויר שאז על כרחו מנרנדו אז צריך ליקח הדמים מן הגוי קודם שימדוד ואחר כך ימדוד לו שאז מיד כשימדוד לו יקנה הגוי היין ויהיו המעות נקנים לו בעוד היין כשר קודם שיגע בו דגוי אבל אם ימדוד לו קודם שיקח הדמים אף על פי שפסק עמו כבר מכל מקום כבר

מ ישראל ששכר או קנה בית בחצרו של גוי ומלאוהו יין אם ישראל דר שם אע"פ שהניח היין בחצר ואין עליו לא חותם ולא מפתח מותר אפילו היה גם הנכיר דר בחצר דמירתת מליגע שמא יבא פתאום הישראל אבל אם לא היה הישראל דר באותו חצר אם היה המפתח ביד ישראל וחותם מותר ואין צ"ל כ' חותמות ודע"פ ה' ממפתח וחותם ומפתח נקל היא לפותחו ע"י מפתח אחר כיוצא בו ואפי' מותר אפילו בעיר שכולה גוים ואם לאו אף על פי שהיין הוא באותו בית שקנה או שכר הישראל אסור אם הנכרי דר בחצרו שכיון ששכרו או קנאו ממנו יש לו שייכות ליכנס לכל המקומות שבבית שכן דרך לראות מה מכר או מה השכיר ואינו נתפס כגב ואם אינו דר בחצר מותר שהרי אין לו שייכות לבא לכאן ואינו אסור אלא אם כן נמצא עומד בצד היין ואף על פי דמן הרין אין לו שייכות לבא לכאן מכל מקום כיון דחזינן שנכנס וחושב עצמו שיש לו שייכות כאן הואיל ושכר או קנאו ממנו וגם נמצא בצד היין יש לחוש שנגע דהא חזינן דלא מרתת מלבא גם לא מירתת מליגע אבל אם נמצא עומד בחצר שלא בצד היין לא חיישינן :

ג כד"א בשוכר או לוקח בית בחצירו של גוי שיש לו קצת שייכות ליכנס שם כדאמרן אבל בחצרו של ישראל ממש שלא לקחו ולא שכרו מגוי אפילו היה גוי דר באותו חצר ואין ישראל דר בו מותר ואפילו אין מפתח וחותם ביד ישראל לפי שאין לו בה שום שייכות ואפילו נמצא עומד בצד היין דמרתת שהרי מכל מקום נתפש עליו כגב וה"מ ביום אבל בלילה אסור שאינו ירא שמא יבא הישראל פתאום בלילה ודוקא ככי האי גונא יש לאוסרו בלילה אבל בשאר מקומות דאמרי' לעיל סימן קכ"ח וקב"ט דהגוי מרתת אין חילוק בין יום ללילה דשאני הכא שהגוי יש לו שייכות בחצר זה ומכתמא נועלו בלילה הואיל והוא לבדו דר שם ואין הישראל עמו כבי' ואינו מרתת כולי האי ולכן אפילו ביום אם נעל ואין שם חור או סרק שיכולין לראות בו היין אסור דכיון שהיה לבדו דר בו יש לו לאשתמוטי' על נעילתו אבל אם יש חור או סרק שיכולין לראו' משם היין מותר ביום אפי' נעל בודאי ובליל' אסור אפי' מכתמא דלא ידעין אם נעל אם לא אפילו הכי אסור דודאי נועל הוא בלילה ואפי' אינו נועל אינו מתיירא שיבא הישראל פתאום בלילה :

קלא דין יין כשר שנעשה ברשות הנכרי ובו ב' סעיפים :

א ישראל שעשה יינו של נכרי בהכשר כדי שיהא מותר לישראל לשותת ממנו בין שמכרו הגוי לישראל ועדיין לא פרע לו המעות בין שלא מכרו לו אלא שהו' עושהו בהכשר כדי למוכרו על ידו לישראלים אם נתנו הישראל בחצירו של אותו גוי בעצמו והישראל דר בחצר מותר אפילו בלא חותם אפי' אם גם הגוי דר שם דכיון שהניח לעשות בהכשר ודעתו למוכרו ודאי מרתת מהאי ישראל שדר בבית שלא יגלה הדבר והוא עצמו נזהר בשמירתו כדי למוכרו ביוקר לישראלים ואם אין הישראל דר באותו חצר אם דר ישראל באותו העיר והבית שהיין בתוכו הוא פתוח לרשות הרבים מותר אם יש לישראל מפתח וחותם ובדיעבד אפילו בחותם אחד סגי כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ל סעיף ב' דכיון שהוא פתוח לר"ה הוא מתיירא מן העוברים והשבים ואם אין הבית פתו' לרשות הרבים אף על פי שישראל דר בעיר או בעיר שאין שום ישראל דר שם אפילו הבית פתוח לרשות הרבים היין אסור אפילו בחותם בתוך חותם עד שיהא ישראל יושב ומשמר דכיון שהיין שלו אף על פי שרגישו לעשותו בהכשר ממי מתיירא ליגע בו אם אין שם ישראל השומרו ואם ישראל יוצא ונכנס ואפילו אם לפעמי' מפליג כל זמן שלא הודיעו שהוא מפליג הרי הוא כיושב ומשמר דמתיירא שמא יבא פתאום כמה דברים אמורים כשהיין בבית הגוי בעליו אבל אם נתנו בבית גוי אחר מותר כמפתח וחותם דאותו הגוי ודאי לא טרח וזיף דמרתת ולשמא יניחנו לגוי בעליו ליכנס שם לא חיישי' דלמה יעשה כן ולגומלין לא חיישינן והוא שלא יהא הגוי האחר כפוף תחת יד הגוי בעל היין שאם הוא כפוף תחתיו בעניין שאם יבא ליגע ביין אינו רשאי למחות בו הוי כאילו הוא כרשות בעל היין ואם רוכלין ישראלים רגילין לבא לעיר ואין לה חומה דלתים אבריה לעיר בעניין שיכולין לבא שם בכל שעה שירצו חשבו כמו ישראל דרין שם דמרתת מניירוהו שמא יבאו פתאום ומותר במפתח וחותם ובדיעבד אפילו בחותם אחד : ואם הבית פתוח לאשפה חשוב כפתוח לרשות הרבים שמתירא הגוי שמא יבא הישראל לישב על האשפה ויראנו וכן אם יש בחצר כנגד פתח הבית חלון פתוח לרשות הרבים חשוב כפתוח לרשות הרבים שהרי יכול לראנו משם מיהו כבר כתבנו לעיל בסוף פרק ק"ל דחלון פתוח לא מרגי רק ביום ולא בלילה וכן אם יש דקל לישראל כנגד פתח הבית חשוב כפתוח לרשות הרבים שמתירא הגוי שמא יעלה הישראל עליו ויראנו משם ולא מבעיא אם יש בו פירו' שזירא הגוי כו' שמא יעלה עליו ללקוט פירותיו אלא אפילו אין עליו פירות הוא ירא שמא תת' יעלה עליו לצורך תשמיש אחר ויראנו משם ואם כתב הגוי לישראל התקבלתי דמי היין אף על פי

לא התנה עמו שיתן למלך יין נסך אלא סלקו כמה שתוכל קא"ל ואפי' הוא בעניין שאין הישראל היה יכול ליפטר מן המלך אלא ביין אפילו הכי מותר ביין שלא פירש לגוי בפ"י שיתן למלך יין נסך אבל אם אמר לו היה במקומו ליתן למלך אסור דהוי כאלו אמר לו היה במקומו לתת לו יין שיש עליו ליתן והוי כאלו קנה"וי"ן מן הגוי ובמצותו נותנו הגוי לאוצר ודוי פורע חובו יין נסך והוי ליה הנאה מיין נסך :

א מלך שיש לו חק על בני מדינתו שכשיש לו יין שהוא מחלקו עליוהם פלוני יקנה כך וכך ופלוני כך וכך אם כתבו גם על ישראל חלק ידוע והישראל אומר לגוי הא לך זוז ומלמני מאוצר המלך מותר לפי שזה הולך ויקנה לעצמו היין מן המלך כדי שלא יכופ את הישראל לקנות אבל אם אומר הישראל לגוי הכנס במקומו וקח מאוצר המלך אסור דהוי כאילו אמר קבל אותו בשבילי ואני מוכרו לך ויש אומרים שאם כתבו כבר על הישראל חלקו אסור בכל לשון שיאמר לו ואין בו היתר אלא כל זמן שלא כתבו עליו שמיטר לומר לגוי פייס בשבילי שלא יכתבו עליו שמיטר שכתבו לו קנאו מדינא דמלכותא ורואו שלו ואסור לו למוכרו :

ב הא דדמי ע"ו יין נסך אסור בהנאה דוקא בשל ישראל דכתיב והיית' חרב כמורה ודרשינן כל שאתה מורה מהוה הרי הוא כמורה אבל בשל גוי מותר והא דאמרינן דמי עבודה זרה ביד גוי אסורין היינו דוקא שמיכר הגוי עבודה זרה שלו כדי לקנות כרמיה צריכי ע"ז אי ע"ז אחרת שאי נשארו הרמים באיסורן אבל כשמוכרה לצרכו מותרין לפיכך ישראל שהיה נושה בגוי עובד עבודה זרה מנה והלך הגוי ומכר עבודה זרה שלו או יין נסך ורכיאו לו דמיהם בפרעון חובי מותר ואם אמר לו הגוי קודם שימכרו המתן לי עד שאמכר ע"ז שלי או יין נסך או אפי' סתם יינם שיש לי ואביא לך ומכר והביא לו אע"פ שלא הקנה הע"ז או היין נסך לישראל הרי זה אסור מפני שהישראל רוצה בקיומו של איסור כדי שיערע נכסו את חובו וכיון שאנו מצווין לבטל ע"ז אין אנו רשאין לרצות בקיומה : ויש אומרים שאין זה נקרא רוצה בקיומו של איסור אלא דוקא אם אינו יכול לפרע ממקום אחר אבל אם יוכל לפרע ממקום אחר וכל שכן אם יש לו ערב בעדו שמוטר דמה לו ולקיום האיסור כיון שיכול לפרע ממקום אחר או מן הערב אין זה כ"כ הנאה מדבר האיסור מיהו בזמן הזה שאין הגוים מנסכים אין להחמיר בכתם יינם ובכל עניין שאמר הכתן עד שאביא לך שרי וע"ל סימן קכ"ד :

קריג שלא להשתכר ביין נסך ולא לעשות ממנו סחורה וכו' ז' סעיפים

א כשה שאסור מדרבנן למכור סתם יינם ולירנות בו כך אסור להשתכר בו לפיכך ישראל שנשכר לגוי לעשות לו מלאכה אפילו בכתם יינם או ששכר לו חמורו או ספינתו להוליך בו אפילו כסם יינם או מיתניפו לרניחו בו ששכרו אסור בהנאה ואם עבר ונטל ממנו מעות בשכרו שחוק וזורה לרווח או מטיל לים ואם נתן לו פירות יליכס לים המלח או ישרפם ויקבור העפר בבית הקברות כדי שלא יבא שום אדם ליהנות ממנו דבלאו הכי אין נהנין מבית הקברות כמו שיתבאר בע"ה ולא סגי שיפור אותה בבית הקברות בלא קבורה ריש לחוש שמא יבא אחר ויטול איתה אפר לזבל בה במק"א אחר אבל כשהי"מ כמס' בעפר דלא חוי לזבול לא מסק ארעתייהו שיש תחתיו אפר לזבל בה ואפילו אם יפגעו בו בהפסד איזו קבר כיון שרואין אותו קבור ידעו דמאיסורי הנאה הוא דאפר אינו השוב לומר בו איניש גנב וקבר הבא כדאמרינן בחטין גופייהו ואפילו לקה קרקע בשכרו או בהמה דבר שאינו נאסר בהשתחו' להן ועבדן אפילו הכי אם קבלו בשכרו הרמירו לאוסרם בהנאה וע"ל סימן קכ"ג : בדומן היה מקוין לעניין היתר הנאה מסתם יינם ולכן אין להחמיר באלו הדינים רה ב"ג נמק"ר :

ב השכיר לו דמיו לרביע עליו אף על פי שהניח גם לגינו של יין נסך עליו אי מששכר לו סבינות להוליך בה סחורתו אף על פי שנתן בה גם מאכליו ומשקויו שכרו מותר כיון שעיקר דשכירות לא היה בשביל היין נסך ואם לא היה מותר עליו היין נסך לא היה מנכה לו משכרו כלום הרי לא נהנה כלום מן היין נסך :

ג גוי עובד עבודה זרה ששכר פועל ישראל ואמר לו העבר לי מאה חביות של שכר במאה פרוטות הרי זה נקרא קבלנות שקבל עליו להעביר כולם במאה פרוטות שלא פרט כל חבית ודבית בפרוטה לפיכך אם נמצא בהן חבית אחת של יין שכרו כולו אסור שכיון שהכל קבלנות היא הוי דינא שאלו לא העביר לו גם אותי חבית לא היה צריך ליתן לו שום דבר משכירתו עד שיעביר גם זה יהרי אותו פרוטה מעורבת בכל השכר וכולו אסור דאבל הדין ידוב ליה כוליה אנגרא ואין לו תקנה אפי' בדיעבד ע"ל הוללת בהנאה מחבית אחת לים רמלח מיהו דווקא כגון זו שניע שכר איתו חסות בכדי פרופה שהרי נתן לו מאה פרוטות בעד מאה חביות הרי מניע פרוטה לחבית אבל אם לא יניע פרוטה על חבית אחת כגון ששכרו להעביר :

כבר נאסר היין דודאי יגע בו הגוי בשומד לו יאם יקח אחר כך דמים דמי סתם יינם הוא נוטל שאסור לו בהנאה ומיהו בדיעבד אם מדר בכלי של גוי שיש בו עכבת יין שאינו נאסר אלא משום תערוכת מעט היין שהיה בכלי כל זמן שלא נגע בו הגוי ולא נרנו מותר לקבל הרמים עכובן מותרין בהנאה חוץ מדמי מעט היין שהיה בכלי דהא קיימא לן יין שלנו שנתערב בכתם יינם מוכרו לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו וגם לכתחילה לא אמרן שאסור כשיש בו עכבת יין אלא כשזה מעט היין הוא כפי הכלי של הגוי שנאסר יינו של ישראל המוכר מיד כשבא כפי הכלי אבל אם היה זה העכבת יין בשווי הכלי והכלי של הגוי היה עומד בחצרו של הגוי או אפי' אינו בהצירו של גוי אלא בחצירו של מוכר אלא שהגוי תופש הכלי בידו או עומד ברשו' המוכר על הקרקע וא"ל יקנה לך בליך מותר שמיר שבא זה היין לאויר הכלי קנאו ולא נאסר עד שנגע בעכבת יין שבשולי הכלי ודמי יין כשר הוא נוטל אבל אם לא אמר לו המוכר יקנה לך בליך אין כליו של גוי קונה לו דקיימ' לן כליו של דוקא ברשות מוכר לא קנה לוקח כמו שיתבאר בלבוש עיר שושן סימן ר' בע"ה ולא קנה הגוי עד שימשוך והרי היין כבר נאסר בעוד היותו ברשות ישראל המוכר כשיש בו עכבת יין בכלל ואסור לו לכתחילה ואם הגוי מודר היין לעצמו אם הגביה הכלי כדי לקנות היין שכתבו אף על פי שמדר לעצמו דמיו מותרין הכל שפוסק דמים גומר הוא בדעתו לקנות וכשהגביה קנאו הכל יין נסך לא הוי עד שיערה למדור מבעט דגורו בכתו של גוי בכאי דנפיל לבראי כדאימא לעיל סי' קכ"ה וכשעירה ונעשה יין נסך לא עיל ישראל הוא אלא של גוי והישראל דמי יין כשר קאשקל ואם לא הגביה לקנותו ומדר אף ע"ג שהגביהו כשהוא מידר לא קנאו שאין דעתו לקנייה אלא למודרה ודינו כשאר יין הנא מכח גוי כמו שיתבאר לעיל סימן קכ"ה ואין להקשות אהא דאמר' אם משך הגוי היין עד שלא פסק דמיו המעות אסורין כ' מפני שכבר נאסר היין בנגעתו של גוי וכ' אביא אסורין הא כיון שאינו מוכרו אלא לאותו גוי שנכחו מותרין כדאמרינן בריש סימן זה דבאותו גוי מותר ליקח הרמים דהא הויקו נ"כ דלא דמי דתם נגע ביה הגוי שלא מדעת הישראל ואף על גב דנגע ביה שלא במתכוין חייב לשלומי דהא קליה ואדם מועד לעולם אבל הכא הברעו ומרצונו נוגע בו שררי גם הישראל שנתנו לו למשוך קודם פיסוק דמים ידע דמכתמו יגע בו ואף על פי כן נתנו לו ה"ל כאומר לחבירו קח כלו זה וישכרו בגר זה וקרעו ועשה כן שהוא פטור אף על פי שלא אמר לו על כנת לפטור כדאימא בלבוש עיר שושן סימן ש"פ ואם כן כשנוטל אחר כך ממנו דמים דמי יינם הוא נוטל ולא דמי הויקו נ"ל וכל זה לא מירי אלא בגוי עובד עבודה זרה כגון בימיהם שהיו הגוים מנסכים ואיסורין בהנאה במנגען אבל בזמן הזה שאין הגוים מנסכים ואי אוסרים במנגען רק בשתייה בכל עניין מותר בהנאה וכן המנהג פשוט למכור יין לגוים ואין מקפידין לדקוק בכל אלו הדינים :

ד פועלים ישראל' שעשו מלאכה אצל גוי עובד עבודה זרה ושלחו להם יין לשכרם אם קודם שזכו בו אמרו לו תן לנו דמיו מיתרין דהא הגוי לא נחייב להן אלא מעות ולא דמי היין המה נוטלין אלא דמי שכירתן אבל אם לאחר שזכו בו וקבלוהו בדמי שכירותן אמרו לו תן לנו דמיו אסור' שררי הגוי כבר נפטר מהם משכירותן והוי כאילו כוכרין את היין ודמי יין נסך המה נוטלין ובזמן הזה אף משקבלו מותר וע"ל סימן קכ"ג :

ה מי ששכר פועלים גוים עבדי עבודה זרה ופסק להם מוזנות אסור להשקותם יין נסך דהא יש לו הנא' ממנו שפוסק עצמו בו משכירותו ואם אמר להם צאו ושתו מהגוני פלוני גוי ואני פורע אם לא הקדים לו דינר להגוני מותר אף ע"פ שיהיה לו הדינר הוא בעין ביד הבעל בית דהא לא נקנה לו היין נסך מעולם אלא שמשל' בעד הפועלים אבל אם הקדים לו דינר להגוני שיתן להם לאכול ולשתות אסור שמיר נקנה לו היין שבדי ההגוני דמעותיו קונות לו ומשל' הוא משקה אותם יין נסך והרי מתנה מניה ויש אומרים אפי' אם הקדים הדינר אינו אסור אלא אם כן אמר לו להגוני יהא הדינר זה בידך עד שתשקה לפועלים ואני אחשיב עמך כאחרונה שאו לא קנה ההגוני הדינר מיד עד שישקה אותם וכיון שהדינר דהא בעין בשעה שמשקה אותם נקנה היין לישראל בעד הדינר ומשל' הוא משקה אותם אבל אם נתן לו הדינר להוציא עכשו על מנת שאם יצטרך לו יין לפועליו שיתן להם יין אין כאן איסור שבשעה שנתן לו הדינר לא קנה היין כהו כמו מסופק שמא יקח היין שמ' לא יקח ואם יקח כמה יקח שאינו יודע כמה יין יקחו הפועלים עליו ואין זה קניין גמור עד שישקה הפועלים ובשעה שמשקה אותם ליתיה הדינר בעין דהא על מנת להוציא מיד נותנו לו ולא דמי יין נסך דהא : מי ששומן אהביו גוי' לשתות דהא לומר לעבדו או לשפחתו הא לך מעות ולכי וקני יין לאלה הגוים שכיון שהא אומר לקנות בעבורם נמצא שהיו אינו שלו בשעה שקנאו אותו :

ו במק' שהחזק הוא שישראל שיש לו יין צריך ליתן ממנו חלק ידוע למלך יכול לומר לגוי פייס למלך בשבילי אף על פי שהגוי נותן למלך יין נסך והוא תיזר ונתן לו דמים חובי הוא פורע לו דהא :

להעביר מאה הבית בנ' פרוטה והיתה אחת מהן יין נסך כל שכרו מותר אע"פ שיש בה חצי פרוטה של יין נסך ואע"פ ששכרו בקבלנות כיון שאין עיקר האיסור שיה אלא פחות משוה פרוטה לא כלום הוא דפחות משוה פרוטה לא הקפידה עליו החזקה בכל מקום מיהו דווקא כרעכר אבל לבתולה מיהא אסור ואם אמר לי העבר לי מאה הבית כל הבית והבית בפרוטה נמצא שכר כל הבית וחבית בפני עצמו קאי שאין זה קבלנות ואין כאן איסור אלא של חבית אחד אע"פ ששכרו שוה פרוטה אינו איסור האחרים ומוליד פרוטה אחת לים המלח והשאר מותר מיהו גם זה לבתולה אסור לעשותו :

ד ואפי' בחנם אסור לעשות עמי כיון נסך ואם עשה עמי בחנם כיון ממשכנים אותו מנכסיו כנגד שכרו דאי לאו דאהדרו הגוי כנגדו והאי לא היה עושה עמו והרי נהנה מיון נסך : ד לפיכך לא יהא ישראל משמש ומוג' לגוי כיון נסך וכן אסור להיות תורגמן לגוי לאכרי יין נסך וכן אסור ליתן יין בכלי ליד גוי המכריו להטעמו לאחריו שיקנו ממנו שכיון שיגע בו הגוי נעשה היין נסך וכשמכרו ומוצאו לאחרים נהנה הישראל מיון נסך ועוד שרוצה בקיומו עד שישלים להכריו בכל העיר ורוצה בקיומו כבר אמרנו סימן קל"ב סעיף ז' שיהא אסור :

ז אפי' אמר לו הגוי שמור לי בינם חבית זו של יין נסך ואם תשבר או תיאבד תיפטר אפי' הכי אסור המכל מקום מיצר הוא אם תישבר או תיאבד מתוך שמירתו והוי ליה רוצה בקיומו של אסור שאסור :

ח ישראל ששכרו גוי לשכר לו חביתו של יין נסך ולאכרם אע"פ שרוצה בקיומם שלא ישתכרו מאליהם עד שיטברם היא ויטול שכרם שכרו מותר שאין רוצה בקיומו של אסור אלא כשירצה בקיומו כדי להשיבו לבעליו או עד שימכר אבל הכא היא רוצה בקיומו כדי שיאבדנו בידיו אדריבה תע"ב שרוצה למעט התפלה והאיסור מן העולם :

קכד דין יין שנתנסך ונתערב וכו' י"ג סעיפים

א יין שנתנסך לע"ז ונתערב כיון של היתר אפי' כל שיהו כולו אסור בהנאה הוואיל ואות כיה דע"ז החמירו בו לאיסרו בהנאה במשהו כמה דברים אמורים כשדוק היין המותר על טפה של יין נסך שכל טפה וטפה מן המותר נאסר מיה ואינו חוזר וניעו' להתירו אע"פ שמתרבה אחר כך עד שיש בהיתר ששים נגד האיסור אפי' הכי אסור אפי' על גב דבשאר אסורין כי האי גונא הוה חוזר וניעור להתיר כיון נסך החמירו לאסור הכל אבל אם עירה יין נסך מצצור קטן לתוך כור של יין אפי' עירה כל היום כלו ראשון ראשון במל ומותר אפי' בשתייה ואינו חוזר וניעור לאסור כשמתרבה כל זמן שיש ששים בתוך לבטלו ואם עירה מחבית יין ליון ל"ש עירה מהמותר לאסור או מהאסור למותר הכל אסור מפני שעמוד הקילוח הוירד בבת אחת מפי החבית היא גדלה ואינו מתכסל אפי' יש ששים בהיתר לבטל משום חומרא דין נסך :

ב סתם יינם של עובדי עבודה זרה אפי' ע"פ שאסור בהנאה לא החמירו בתערובתו כמו כיון נסך גמור ואינו אסור תערובתו במשהו אלא בשתייה ולא בהנאה ומכרו כולו לגוי ולקח דמי היין האסור שבו ומשליכו לים המלח ויהנה בשאר המעות וכן אם נתערבה הבית של יין נסך בין חביות כשרים ואינו מכירה כולם אסורים בשתייה ומותרים בהנאה הוואיל ולא נתערב גוף היין כיון נסך לא החמירו בו כל כך אלא מוכרין כולו לגוי ומוליד דמי אותה חפית לים המלח וכן הדין בחבית של סתם יינם והיא חבית של יין נסך אסור כל החביות שנתערבה בהן היין דווקא בחביות גדולות שחשובות ואינן בטלות אבל אם הם קטנים ואינם חשובים חד בתרי בטל כמו בשאר איסורים דביבש בטלים בריבואפי' בהולות נמי אם נפל אחד מן התערובת לים או נשרף הותרו כל האחרים דתלין האיסור בזה שנפל או נשרף ועל סימן ק"י וכל יין שאינו אסור אלא בשתייה אינו אסור תערובתו אלא בששים : ויש אומרים דבזמן הזה כל סתם יינם בטל בששים וכן נוהגין להקל ויין שנאסר על ידי נצוק חיבתו כדלעיל סימן קכ"ו אם יש בכלי התחתון ששים עתה כנגד האיסור שניהם מותרין ואם אין בתחתון ששים אלא עם מה שבעליון העליון מותר והתחתון אסור שמה שבתחתון מצרף עם העליון להתירו שכאסורו כך הותרו שנים אסורין מן חיבור התחתון ויא לו אבל מה שבעליון אין מצרף עם התחתון לבטל האיסור שבתוכו לחתירו דהוי ליה קולא יתירה :

ג מים אסורים כגון שנתנסכו לע"ז או שנעברו שנתערבו כיון של היתר או יין נסך שנתערב במים לא החמירו בו לאסור במשהו מפני שהם מין בשאינו מינו ואינם אסורין אלא בנותן טעם כמו שיתבאר בסמוך בסעיף ה' בין שנפל המשקה המותר לתוך המשקה האסור ונתרבה היתר עד שאין באסור בנותן טעם בו בין

שנפל המשקה האסור לתוך משקה המותר ואין בו בנותן טעם מותר ואם נתרבה אחר כך המשקה האסור עד שיש בו בנותן טעם חוזר לאסור וי"א כשדוק האיסור מצצור קטן שהיה מריק מעט מעט ויורד ראשון ראשון במל לגמרי ואינו חוזר לאיסור אפילו נתרבה ונותן טעם ויש לחמיר :

ד בור של יין היתר שנפל לתוכו קיתון של מים תחילה ואחר כך נפל לתוכו יין נסך רואין את היין של היתר כמו שאינו והמים שנפלו בו משערין אם יש בהן כדי לבטל טעם של אותו יין נסך שנפל בו והרי המים רבי' עליו ומבטלין אותו ויהיה הכל מותר ודווקא שנפלו המים תחילה כראמון אבל אם נפל בו היין נסך תחילה ואחר כך נפלו בו המים אין המים מבטלין שהיין היתר כבר נאסר נעשה נכילה ושוב אינו חוזר להתירו כמה דברים אמורים כיון נסך ודאי אבל סתם יינם שנפל לתוך יין של היתר לא החמירו בו כ"כ אלא אפי' לא נפל לתוכו הקיתון של מים אלא לבסוף אם יש בהן כדי לבטל את טעם היין האסור מותר מיהו דווקא שנפלו המים אחר כך בשוגג אבל הפילום במידר אסור שאין מבטלין אסור לתחילה :

ה כמה יאה במים שיהא בהם כדי לבטל טעם היין אם יש במים ששה חלקים כנגד היין מותר אפי' בשתייה שטעם היין בטל לגמרי כששעה ואם אין במים כששעה הוה מוכר הכל לגוי וכן מדמי יין נסך שבו מיהו לא ימכור להם הרבה ביחד שמא יחזור וימכר המים לישראלים וכן הדין בכל דבר הנאסר במשהו שצנקה מן הגויים ואם נתן מים או יין בכלים האסורים מחמת יין נסך עיין לקמן סימן קל"ה כיצד משערין לבטלו :

ו חוץ של גוי שנפל לתוך יין של היתר או יין של גוי שנפל לתוך חומץ של היתר שניהם חשובין מין בשאינו מינו ואינו אסורין אלא בנותן טעם ואין להקשות בחומץ לתוך יין אפילו בנ"ט לישתרי דהא ה"ל נ"ט לפגם דאין זה נקרא נ"ט לפגם דאיכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא :

ז וחומץ של יין של גוי שנפל לתוך חומץ אפילו של צכר אסור בכל מפני שהוא מינו ששניהם חומץ הם דבחר שמה אולינן :

ח יין של גוי בין חדש בין ישן שנפל על ענבים אם הם שלמות ידיות והם מותרות אפילו באפילו דלא בלעי דרך קליפתן ואם הם מבוקעות או שניטל עיקצן שאו חשובים כמבוקעות ובלעי טעם היין דרך שם אם יש בו בנותן טעם אסורות באכילה ויעצורם וימכרם לגויים חוץ מדמי יין נסך שבהן אבל לא ימכרם כמו שהן שמא יחזור הגוי וימכרם לישראל ואם אין בו כדי ליתן טעם מותרין באכילה אע"פ דיון חדש בענבים הוה כמו מין במינו דחד טעמא אית להו לא אסרינן להו במשהו דאולינן בתר שמה והאי שמה לחוד והאי שמה לחוד וה"ל מין בשאינו מינו

ט יין של גוי שנפל על גבי האגים מותרין באכילה מפני שהיין פוגם בטעם התאנים :

י ואם נפל על ערשם ושעורים וכיוצא בהן שאינן מבוקעין ידיות והם מותרין ודווקא שהדיחן מיד או בזמן מיעט אבל אם עמד עליהן זמן רב ודאי בלעי ואין להם היתר בהדחה ומשערין אותן בנותן טעם :

יא ואם נפל על חטין אין להם היתר בהדחה מפני שמתוך שיש בהן סדק היין נבלע בהן לפיכך אם יש ביין כדי ליתן טעם אסורות באכילה ולא ימכרם לגוי שמא יחזור וימכרם לישראל אלא כיצד יעשה אם הוא במקום שאין נוהגין לאכול פת של גוי מוחן אותם ועושה מהם פת ומכרם לגויים שלא בפני ישראל שאם ימכרנה בפני ישראל שמא יקנהו אותו הישראל מן הגוי שיראה שקנהו מישראל ואם הוא במקום שנהגו לאכול פת של גויים אין להם תקנה למוכרה לגויים אלא בפרוסות שאסור לקנות פרוסות מגויים בכל מקום כדלעיל סימן קי"ב :

יב חומץ של גוי שנפל תוך גריסין רותחין פוגמן ומותרים אפילו לתוך צונגין משיבין ואסורין אפי' הרתיחן א"כ וחזרו להיות טעם לפגם דכל שתחילתו לשבח הרי כבר נאסר ואפי' אם אחר כך פוגמו אינו חוזר להתירו ובשמים הבלועים מיונסדונתו בתבשיל אם יש ששים כנגד היין הבלוע בהן הכל שרי אפי' על גב דבשמים לפעמא עבדי ולא בטל הוואיל וזאת האיסור מחמת עצמן כביטל דאע"ג הפע' הבשמי' ניכר בתבשיל טעם היין הוא בטל וכשמשערין משערין בכמות כל התבשיל ולא כשיעור היין הבלוע דלא ידענן כמה הוא ואם היין נתן בהם טעם לפגם אפילו ששיבלא צרד : יג כל המשקים של גויים שדרבן לערב בתוכן יין או חומץ אסורין וע"ל סימן קי"ד בר"א במשקין שהיין והחומץ הוא בהן לשבח או שאינו פוגם אבל אם הוא פוגם בהן כגון צצע שנותנין בהן חומץ או מלח שמבשלים גויים ונותנין בו יין או דם ללכנו או דיו של גויים מותר דכל זה וכיוצא בו הוי טעם לפגם ויש מחמירין בדיו של גויים מפני שלפעמים נותנין קולמוסו לתוך פיו והדיו עליו אבל ויהינן להיתר דהא מ"מ טעם לפגם הוא וע"ל סימן קכ"ב הלכות

הלכות כלי היין

קלה באיזה כלים יש לחוש משום יין נכד וכו' י"ז סעיפים

א ברור וידוע הוא שהכלים שמשתמשין בהן יין אין משתמשין בהן יין אלא בצונן וכבר ידעת רצונן אינו בולע לפיכך כל הכלים בין שהם של עור בין שהם של עץ ושל זכוכית ושל אבן ושל מתכת שנתמשש בהן יין נכד אם לא הבגיסוהו שם לקיום אלא משתמשין בהן לשעות סג' להו בשכשוך שמשכשכן היטב במים להסיר היין נכד הרבב עליהם מכוון ומותרין שהרי לא בלע לתוכן יין בין שהיה תחילת תשמישן ביד גוי בין היה ביד ישראל ונגע בהן גוי צריך שכשוך היטב כד"א כשאנין זפתין אבל אם הם זפתין אפילו הלקח אותן הרשים מן הגויים אם דרכן קתת בהן יין בשעת זפיתיה כדי למתק מריחתו של זפת לא סגי בשכשוך שעל ידי הזפית בלע היין בכלי מעט וצריך לקלף הזפת ולשכשכו והוא הרין בכלים זפתים שלנו שנגע בהן הגוי בעוד היין טופח עליהם שהיין נבלע בזכת וצריך לקלפו ולשכשכו וכל שכן אם הם ישנים שנתיישנו ביד גוי בתשמיש יין שקולף את הזפת ומשכשכן ואם אינו רוצה לקלף ממלאן מים ושרוץ בהם יום שלם ומערין ויעשה כן ג' ימים זה אחר זה ומותרין שהמים כשרייתן מקלישין בהם היין עד שגפסד ויש אומרים דבכלים עליו שהיה משקהייהו טופח עליהם ונגע בהן גוי אם הם של עץ ואבן או מתכת ושכשכן אפילו הם זפתים ועבר ונתן בהם יין בלא קליף ובלא עירוי שלש' ימים אין לאסור בדיועבד כיון ששכשכן ובהפסד מרובה יש להקל במה דברים אמורים בשל עץ ואבן ומתכת שהם קשים ואין הזפת מבליע לתוכן אבל של עור זפתים צריכין עירוי ג' ימים ולא סגי בשכשוך אפילו כדיועבד לפי שהן רכין והזפת מבליע היין בהן טפי לפיכך צריכין עירוי

ב כלי שניקב וסתמו בזפת אינו נרין ככלי מוזהב להצריכו קליפת הזפת או עירוי ג' ימים דכלי מוזהב לא החמירו בו משום בליעת הזפת שהוא בולע טפי אלא משום רסתם מוזהב עשוי להבגים בו יין לקיום וכל שעשוי לקיום החמירו בו אפילו לא נשתמש בו יין נכד אלא לפי שעה כמו שיתבאר בסעיף ז' בע"ה אבל כלי שניקב וסתמו בזפת סגי בשכשוך לפיכך משפך שהוא מוזהב מעט סביב הכרזל דינו ככלי גת שיתבאר לקמן בע"ה סימן קל"ח וסגי בניגוב

ג כלי שהוא שוע בשעה אין דינו כמוזהב דשעוה לא בלעה אף על פי שמכניסין בו לקיום

ד וכלי חרש מפני שהרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכד שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנרדב בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הדולה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם היי דינה הוי לכתחלה מיהו בדיועבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

ה כלי נחר והם העשויין מחמפרת של צריף שקורין אלוין טבען הוא לבלוע הרבה יותר מכלי חרש ואין להם טהרה עולמית אפילו בישן י"ב חודש כרביעי' למזרז לקמן גבי גת וכליה ואפילו באין מכניסין לתוכו לקיום ואפילו היה תחלת תשמישן ביד ישראל אין אומרים כבר שאבן ושכשו רעועים אינן שכשוין ובלעין בכל עת

ו וכלי חרש המצופים באבר או בהתיכי זכוכית אם הם ירוקים דינם ככלי נחר מפני שיש בו ג' קרקע מחמפרת צריף אבל לבנים ושחור' אם הם חלקים שאין בהם בקעים דינם ככלי מתכות ואם יש בהם בקעים דינם כשאר כלי חרש שאינם שועים מפני שחרש נכנס בהן דרך הבקעים וכבר אמרנו דהא דמהני עירוי לכלי חרש היינו דוקא שלא נשתמש יין נכד רק בצונן אבל אם נשתמשו בו יין בחמין דינו שוה לשאר אסורין והיינו כשאר כלים ע"ז

ז כלי חרש מפני שהרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכד שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנרדב בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הדולה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם היי דינה הוי לכתחלה מיהו בדיועבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

ח כלי חרש מפני שהרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכד שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנרדב בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הדולה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם היי דינה הוי לכתחלה מיהו בדיועבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

ט כלי חרש מפני שהרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכד שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנרדב בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הדולה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם היי דינה הוי לכתחלה מיהו בדיועבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

הגעלה ובכלי חרש אין לו תקנה שאינו יוצא מירי דופיו לעולם י וכלים שמכניסין בהן יין לקיום בלעי טפי מפני שנשתאה בהן היין הרבה לפיכך צריכין מילוי ועירוי ג' ימים מעת לעת בין שלקחם ישנים מן הגויים בין שהם שלנו ונשתמש בהם הגוי אפילו לא נשתמש בהן הגוי אלא לפי שעה שכיון שהוא כלי שדרך להשתמש בו לקיום לא פלוג רבנן וגזרו בו אפילו לא נשתמש בהן הגוי אלא זמן מועט ומיהו מילוי ועירוי סגי להם אפילו הם זפתים ואין צריך לקלף הזפת תחלה קודם העירוי

ח יש מי שאומ' שלא החמירו בשביל שמכניסו לקיום אלא בכלי חרש בלבד ויש מוסיפין גם של עץ ושל עור ויש שמוסיף גם של אבן ושל מתכת וכן ראו' לנהוג להחמיר אבל בשל זכוכית לדברי הכל אין מחמירין מחמת שמכניסין בהן לקיום מפני דשועי וקשין הן ובלעיתן מעטת מכל הכלים וכל כלי שדרך להניח לעמוד היין בו ג' ימים מקרי מכניסין בו לקיום ולכן נתנו בו שיעור העירוי ג' ימים שלשה ימים דכל התיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון גבי הגעלה דאורייתא בכלי חרש מצינו בכל הכלים כאסורו כך בבש' דככולעו כך פולטו דנתיב כל אשר יבא באש תעבירו באש וגומר הי' גבי עירוי אמרו כיון שהיין נבלע בו ג' ימים זה אחר זה ה"ג יהיה העירו דמיקלש טעמו ע"ז המים כג' ימים עד שגפסד הטעם מן הכלי מיהו אפילו אם עמד בו היין יותר מג' ימים אין צריך בעירוי יותר מג' ימים דקים להו לחכמים ז"ל במה שבלע כג' ימים שבע ושוב אינו בולע יותר

ט נדרות שאינן זפתין אין חשוכין מכניסין לקיום ואינם צריכים עירוי שאינם עשויים להכניס בהן יין לקיום אלא להוליך בהן יין מהגת לחבית אבל חמת של סחורים שמוליכין עמחן הולכי דרכים מלאים יין לשתותו בדרך אף על פי שאין מכניסין בו יין לקיום ג' ימים דלפעמים שותים ומערים אותם ביום אחד או פחות מכל מקום כיון שהיין שהוא בהן קצת ונתן בהם תמיד שמיר שמעריין זה חוזרין וממלאים אותו יין אחר דינו כמכניסו לקיום שעל ידי כך בולעין הרבה אבל כוסות אף על פי ששותין בהן תדיר מכל מקום אין היין שהוא בהן תמיד שהרי דרכו להתרוקן בין הסעודות ובסעודה מבולא לפי שעה ושתהו וחזר ומבלאו ושותהו הילכך אין להם דין מכניסין לקיום

י כלי עור שצריך מילוי ועירוי צריך שיוסף חתיכת עור ויבוצא בו על פיו סביב כעין גרנפא כדי שיעלו המים על כל שפתיו סביב ויעשה כן לאחר שעיריה אותו שלשה ימים יניחנו בתוך כלי אחר של מים והפכנו על פיו בתוך אותו כלי ג' ימים אחרים יא כל מקום שאמרנו שצריך שכשוך צריך להחירו שלשה פעמים וההדחה זו אם צריכה להיות דוקא במים או אפי' ביין כשר יתבאר בסעיף הסמוך בע"ה בדין העירוי

יב ככל מקום שאמרנו שצריך עירוי כה משפטו שימלאנו מים על כל גדותיו ויניחם בו כ"ד שעות מע"ל ולסוף כ"ד שעות ישפכם מיהו המים כעצמם מותרין שנעטם היין שנכנס בהן בצונן דבר מועט הוא ובטל ואין זה מבטל איסור לכתחילה שאין כוונתו לבטל האיסור אלא להכשיר הכלי ויש אסורין אותן המים ואחר כך נתן בו מים שניים ויניחם בו ג' כ"ד שעות ויערם וכן יעשה פעם שלישית אף על גב דבבלעית היין היתה הבליעה כג' ימים מ"ן אחד זה אחר זה מכל מקום בהכשר צריכין להיות מים חרשים בכל יום דקים להו לחכמים ז"ל במים שאחר שעמדו יום שלם בכלי שוב אינם פועלים עוד פעולתם בשריית ביטול טעם היין ואלו הג' ימים אין צריכין להיות לצופים שאפילו לכתחלה יכול לעשותן שלשה ימים טפורים ואם עמדו בו המים כמה ימים ולא שפכם לא עלו ל' אלא ליום אחד מכל מקום ליום אחד עלו אעפ"י שלא שפכם מיד אחר כ"ד שעות אין בכך כלום ולא אמרינן אחר ששתי שלשה ימים חוזרין ובלעין חדא דהא אמרינן שהמים עצמן מותרין ואם כן אפילו אם תמצא לומר בולעין מה בכך ועוד אפילו למאן דאסר לא אמרינן נעשה נבלה לאסור דהא קליש איסוריהו ואם שפך המים קודם שעמדו בו כ"ד שעות לא עלו לו אותן המי' שכל שיעורו חכמים כך הם מדויקין בדווקא מיהו הא דלא עלו לו היינו לומר דלא עלו ליום שלם אבל אותן שעות שעמדו בו עלו לו שאם ירצה להשלים עליהם ביו' שני מים חדשי' כל כך שעות כשיעור שחסרו מאותו הוי' עולין ליום אחד וכן השכשוך וכן העירוי שאמרנו צריכין להיות דווקא כמו' והוא היין בשאר משקין אבל ביין כשר י"א שאין יין מבטל טעם יין ואפילו רוצה לאסור אותו היין שמדיח או מערה בו ויש מותרין לשכשך או לערות אפילו ביין כשר אלא שאוסרין אותו היין אבל הכלי הוכשר בכך ויש להקל בדיועבד להחיר הכלי על ידי שכשוך או עירוי ביין כשר אבל היין עצמו יש להחמיר לאוסרו וציר או מורים שורפין ומבטלין טעם היין לפיכך אם הכניס ציר או מוריים בכלי שצריך עירוי הותר הכלי ובלבד שישוה שם מעת לעת וכן היין במי מלח חזקים שיש בהן שליש מלח וב' שלישי' מים מועילין במעת לעת כמו עירוי מים פשוטי' בשלשה ימים ודווקא חזקי' אבל לא כאותם שלחוקי' מלח מלא קמצם ומערבין אותו במים ומשפספסין בו והרי כאילו לא עשו כלום ועוברי' על דברי חכמים

יג כלי חרש מפני שהרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכד שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנרדב בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הדולה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם היי דינה הוי לכתחלה מיהו בדיועבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

יד כלי חרש מפני שהרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכד שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנרדב בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הדולה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם היי דינה הוי לכתחלה מיהו בדיועבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

יז כלי חרש מפני שהרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכד שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנרדב בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הדולה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם היי דינה הוי לכתחלה מיהו בדיועבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

יח כלי חרש מפני שהרכן לבלוע הרבה כטבען אפילו בצונן ואפי' אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא שבעו לבלוע שעריין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים אפי' אינם זפתים ומאמיתם שכשו מעט שנייה ואילך לפיכך אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ"ע צריך מילוי ועירוי ואף ע"ז דלענין הגעלה ק"ל שאין הגעלה לכלי חרש שאינו יוצא מירי דופיו לעולם שאני דכא גבי הכשרי מ"ן נכד שתשמישו ע"ז צונן ועירוי המים מקלישין טעם היין שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עיר היין שמשתמשין בו שאינו נתון בו טעם כלל ואם נתן בהם תהיה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך ממנו מה שנרדב בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ב' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירוי שעדיין לא שבע כול צריכו ובלוע מעט גם בפעם ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם עיר הדולה בכמו רביע היום הרי בלע הרבה מים והרי סגי נתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפתים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בהן יין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירוי מפני שעל ידי הזפית הוא בולע לעולם כיון דשל חרש הוא עלול לבלוע יותר ואפילו כשלנו שנגע בהן הגוי בעוד משקה היין טופח עליהם היי דינה הוי לכתחלה מיהו בדיועבד שנתן בו יין אחר שכשוך בלא עירוי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנתבאר למעלה בסעיף א'

יג קים להו לרמבי" שהיין הואיל וחשמישו בצונן אינו נבלע אפילו בכלי שכניסין בתוכו לקיום יותר מכדי קליפה לפיכך אם העביר על תוך הכלי מלקט ורהיטני או קלפ" בקרדם הוכשרו ואין צריכין עירוי אבל כלי' המוזהבים אין קליפת הזפת לכרו מהני להו בכנים שכניסין בהן לקיום הדאי הגך טעם היין דרך הזפת תוך דופני הכלי וצריך עירוי או קליפה מגוף דופני הכלי אף על פי שקלף הזפת מיהו עירוי לכרו מועיל אפילו לא קלף הזפת דכבולעו דרך הזפת כך פולטו דרך הזפת :

יד כלי חרס שהסיקן מבחוץ שהחזירם לכבשן ונתלכנו אפי' לא השרה בתוכו עד שנשר הזפת אלא שנרפה שרי הכיין שהסיקם כ"ב מבחוץ עד שנרפה זפתן מכפנים הרי ודאי נתלכנו כל החרס וגשף טעם היין שבו אבל אם הרליק אש בתוך הכלי ואפילו נתחמם עד שנשר הופ' לא מהני דהוא איפשר הזפת לחמם והחרס עדיין לא נתחמם אלא אם כן הסיקן כל כך עד שעבר חומם לצד חוץ עד שהיה סודות בו :

מז לפיכך חביו' של עיקרין מופתין כיון שאינן מופתין אעפ"י שמכניסין בהן שלהבת לא מהני וצריכין עירוי או הגעלה והגעלה ברותחין בכלי ראשון מהני ביין נסך לכל הכלים ואפילו בכלים שהכניסו בהן יין לקיום בין לכלי עץ בין לכלי עור ואפילו לכלי חרס ואע"ג דבשאר איסורין אין הגעלה מהני לכלי חרס ביין נסך שתשמישו בצונן מהני להו הגעלת רותחין בכלי ראשון דבקל הוא פולט מה שנבלע בצונן ויש מתירין אפילו על ידי עירוי רותחין שמעירה בהן רותחין ומגלגל החבית עד שיעברו המים רותחין על פני כולה ויש למכור על זה כדעבד . ואפילו לכתחלה נוהגין ליתן אבנים קטנים למכניסין תוך החבית או אפילו אבנים גדולים מניחין על המשפך על פי החבית ושופך עליהם רותחין ויורדין לתוך החבית ואח"כ מגלגל החבית שיעברו המים על פני כולה ומחשבין זה לכלי ראשון להתירו :

מז כל הכלים שיישגן י"ב חדש שרו שוראי כלה כל לחלוח יין שהיה בהן ואפילו נתן ברהם מים תוך י"ב חדש לא אמרינן ביון שחזר ונתלחלח הכלי אין הגולוחית כלה עד שיעברו י"ב חדש משעה שנתלחלח במים אלא מונין הי"ב חדש משעה שהיה בו היין כי המים אדרבה מפזגן הם טעם היין ואין זה לחלוח האוסר :

קדו השולח כלי יין ביד גוי צריך לחתמו ובו סעיף אחד :

א השולח ביד גוי כלי המיוחד ליין צריך להחתמו בחותם אחד כדי שיהא ניכר אם הבגים בו הגוי יין אם לא ויש מי שמצריך חותם בתוך חותם ואם עבר ושלחו בלא חותם צריך להכשירו בכל ענין ההכשר כמו אם היה על גוי ונתיישן בבית הגוי וקנהו ממנו אצל אם עבר והשתמש בו בלא הכשר אין לאסור אותו הרבר בדעבד וע"ל סימן קל"ב וחביות גדולות מותר להשתוות בבית גוי אומן יום או יומים לתקנם דכלי גדול כזה אין רגילין להשתמש בו לפי שעה ובודאי לא ישתמש בו הגוי כיום :

קלז דין יין כשר שהושם לתוך כלי שלא נכשרו ובו סעיפים

א כל הכלים האסורים מרמז יין של גוים והבגים בהן ישראל יין קודם שהכשירו אסור בעתיה אפילו הוא יבש ואעפ"י שיש כיון זה שהגוי שם ששים כנגד קליפת הכלי מין במינו לא בטל כיון שיש בו טעם יין אסור כל זמן שלא עבר עליו י"ב חדש ומ"מ מותר בהנאה ואם הוא כלי שמכניסין בו יין לקיום גזרו עליו לאסור היין שהכניס בו מן שהכניס בו אעפ"י שבודאי עדיין לא קבל טעם יין אסור החמירו בו שלא יבא להכניס בו לקיום אלא אם כלי שאין מכניסין בו יין לקיום והוא יבש לא החמירו בו כל כך דהוא צונן הוא ולא בלע ולא אסרו היין אלא אם כן עמד בו יינו של ישראל כ"ד שעות דמעת לעת כולע אפילו צונן דכבוש הרי הוא כמבושל ואם היה ביין שהכניס בו מעורב קיתון כל מים אם יש במים ששה כנגד קליפת הקגן מותר אפילו בשתייה דאמרינן מלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וכבר כתבנו סימן קל"ד שפעם היין בטל בששה פעמים כנגדו ומירו צריך ו' פעמים כנגד כל קליפת הכלי וג"א סגי כנגד היין שבלע דלא ידעוין כמה בלע אלא שזה ברור לן שלא נכנס בו יין בצונן יתר מכדי קליפה וי"א שאפילו אין בו מים בטל בששים ביין כסתם ינם וע"ל סי' קל"ד ובכלים האסורים משו' יין נסך אין הילוך ביין אם הם בני יומן או אינן בני יומן דביין נסך לא אמרי' טעמו פגום בכלי שאינו כן יומו דכל טעם יין נסך אסור אפילו היא פגום דמ"מ טעם יין הוא שאין כל הינות פעמו יין משובה הוא ואע"פ כן אסרו חכמים ואין לו היתר עד שנתיישן הכלי י"ב חדש שאז ודאי נתייבש כל לחות יין שהיה בו :

ב אם דרך ענבים בגת של גוים שלא הכשירו מותר עהרי ההרצנים והוגים שאינם מין יין יש בהן ששים כנגד קליפת

הגת אבל אסור להוציא היין דרך הגך' שהיין של גוים יורד בו שרנבך אסור מחמת בליעת יין נסך והיין יוצא מים צלול מבלי תערובת הרצנים ונאסר ואין כאן שאינו מינו שמבטלו והוקא בדרך ענבים בגת כן הוא היין אבל אם יש בו קיתון של מים מותר להוציאו גם דרך הגבך דהא כל יין שיוצא יוצאין גם עמו המים המעורבין ומבטלים האסור הבלוע בגבך הברוא ואם עבד והוציא דרך הגבך גם בדרך ענבים לפי מה דאמרינן בסימן קל"ד דסתם ינם בטל בששים גם כאן הכל מותר ולא אמרינן ראשון ראשון נאסר כיון דצונן הוא וע"ל סימן צ"ט :

ג יין שניתן לקנינים של גוים שלא הוכשרו שנאסר במשחה לפי מה דאמרינן מין במינו ביין במשחה ואחר כך דריק אותו היין וערבו עם יין אחר כשר שהיה לו בקנינים אחרים הרי היין הראשון אף על פי שכבר נאסר מ"מ אם יש ביין השני ששים כנגד יין הראשון הכל מותר לכולי עלמא אפי' בשתייה אפי' למאן דאמר מין במינו לא בטל שכיון שהיין הראשון לא נאסר כי אם בשתייה אינו אסור במשחה אלא בני"ש ואם אין בו ששים ביין השני כנגד היין הראשון אם יש ביין השני מים ששה חלקים כנגד היין הראשון שנפל בו או כנגד קליפות הקנינים האסורים ג"כ הכל מותר אפי' בעתיה ואעפ"י שלא היה מים ביין הראשון דאמרינן ביין השני סלק את מינו כו' :

ד כלים האסורים מחמת יין של גוים אעפ"י שאסור ליתן בתוכן יין כדכתבנו מכל מקום מותר ליתן בתוכו בין מים בין שכר ושאר כל מיני משקין אעפ"י שרוצה לשמותן לפי שהיין פוגם אותם ולא גורמין בהו משום שמא יתן בהן יין ואין זה מבטלין איסור לכתח' כיון שפלישתן מועטת ואי אפשר לכא לידי נתינת טעם במשקין ובלבד שידרש בתחלה ליכילוכי היין שעל פני הכלים רכולי האי אין להקל לבטל האיסור בעין לכתחלה אעפ"י שהוא דבר מועט וכל שכן שמותר למלוח בשר באותו כלי שנאסר מחמת יין אף על פי שהכניסו בו לקיום חדא שאין מלח מפליט כלי ועוד שאי אפשר לכא לידי נתינת טעם ועוד דאידי דטרוד לפלוט רמא לא בלע . בלע . ה . אם נתן יין כשר בכלי האסור מחמת יין לרביי נתינת טעם ינם בששים מותר לתת אחר כך בתוכו יין שכבר יצא טעם יין שבו ונתבטל ביין הראשון ונראה לי דמיירי והוא דעביד ליה ביין זה כרינו או בשכשך או בעירוי שרבר פשוט הוא שיותר יצא ונפלט בליעת הקגן ונתערב בהיתר ונתבטל חזרו תבלע בתוכו מן ההיתר ממה שהיה מתייבש על ידי יישון שני' עשרה חדש ולדברי האוסרינן במשחה לא נתיר לתת בו יין פעם אחרת עד שכשירנו כיון שהיין הראשון גם כן אסור היה לא הבשר הכלי אף על גב דעביד ביה כרינו שכשך או עירוי שאין יין מבטל טעם יין וכבר כתבתי בסימן קל"ה סעיף י"ב דבדעבד יש להיתר ע"ש :

ו גוי מסכן לפי תמונו ואומר על כלי יין שנתיישנו וכהאי גוונא אינו נאמן דלא האמינו גוי מל"ת אלא לעדות אשה מן הטעם שנתבאר'ם במקומו בע"ה ולא בשאר איסורים אפילו הם דרבנן וע"ל סימן קכ"ב סעיף י"א :

קלח דיני הכשר כלי היין בגת ובו י"א כע"פ

א גת של אבן שזיפתה גוי ונתן בה יין בשעת זפיתה כדי לעבור קוטרא דזיפתא או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה גוי בעוד משקה טופח עליה הרי נאסר היין שבה כנגיעותו וצריכה ניגו' כדי להוציא כל טעם היין נסך הבלוע שבתוך הזפת ודין הניגוב יתבאר לקמן סעיף י' בע"ה , וכן הדין אם דרך הגוי בגת של אבן אפילו פעם אחת ואפילו שאינה זפיתה צריכה ניגוב ולא מני בהדיה דבגת שדרך בה החמירו מפי אפי' לפי שעה מפני שמשוהין אותה ביין כל ימות הגתות והוי כמכניסו לקיו' ומיהו בניגוב סגי כיון שאינו זפיתה אבל אם דרך בזפיתה לא סגי לה בניגוב עם הזפת משום דעויל חמרא בפולי דזיפתא אלא יקלף הזפת ואחר כך ינגב מפני שהיין נכנס בדופני הגת דרך הזפת ואם ירצה לעשות לה עירוי ג' ימים סגי לה ואין צריך לקלפה דעירוי מפליט כל הבלוע כגת וכן אם רוצה ליישנה שנים עשר חדש ג"כ אינו צריך לקלפה שעל ידי היישון נתייבש מתוכה כל טעם היין ושל . עץ אינו קשה כל כך כמו אבן ובעי זפת מוכא יותר משל אבן ובלעה חמרא טפי לפיכך אם דרך בה גוי כשאינה זפיתה ינגב ואם זפיתה הגוי ינתן יין בה בשעת זפיתה למתק מתיקות הזפת אפילו לא דרך בה או שזפתה דרך בה אח"כ או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה גוי בעוד משקה טופח עליה דין אחר להם שצריכה קליפה וניגוב או עירוי בלא קליפה ואם יש געורת של פשתן או בלא בגדים בין נסר לנסר כמו שעושיין כדי לדבך' כדי שלא יפפף היין משם לא סגי לה בניגוב שאין הניגוב מועיל לגעורת ולכלא' התחוב' בין הגסרים אלא צריכה מילוי ועירוי שלשה ימים או הגעלה שהמים נכנסים בכל מקום ומפליטין ושל חרס שהוא רך ביותר ובלוע טפי אם זפחה הגוי ונתן בה יין בשעת זפיתה אפי' לא דרך בה או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה גוי בעוד משקה טופח עליה אינה ניתרת כה"פ

בסתר שלא ישמעו בית דין ויסקלוהו ותשמישיה ונויה בין על נכרי בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן דכתיב אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים וגומר כלומר תאבדון אותם ולא תהנו מהם ואמרו הכמלים ז"ל דהיינו מקומות על כרחך פירושו דבבלים שנשתמשו בהן לע"ז והכתוב מוכר דאי במקומות שעבדו שם ממש הא לא מיתסרי דכתיב בסיפא דהאי קרא אלקהם על ההרי' וגומר שפירושו תאבדון את אלקהים שעל ההרים ולא ההרים עצמן שהם המקומות שעבדו שם ואם כן על כרחיך מאי דקאמר ברישא דקרא אבד את כל המקומות ונתמר בכלים שנשתמשו בהן לעבודה זרה הכתוב מדבר שהם גם כן נכללין במקומות אשר עבדו שם וגומר שהרי בהם עובדין לה ומרסיים אשר עבדו ולא כתיב אשר עשו לה ש"מ שאין חייב לאבדן כלומר שאינן אסורין בהנא'אלא עד שיעבדו בהן לע"ז ופסוק זה במשמשי ע"ז של גוי' נאמרו הרי הדברים קל וחומר ומה ע"ז של גוי' שהיא עצמה אסורה מיד בדילפי' מקרא ואפי' הכי לא אסר משמישיה אלא עד שיעבדו בהן ע"ז של ישראל שהיא עצמה אינה אסורה אלא עד שהועבד משמישי' כבנע' דלא עדיפי מע"ז עצמה וכיון דמשמשי' דהיינו הכלים משמשיין לה בהן אינן אסורין עד שיעבדו כל עכן ניהו שאינן אסורין עד שיעבדו : ונויה דאסורה גם כן בפירושו בקרא לא תחמוד כסף וזהב עליהם כלומ' כסף וזהב שעליהם דהיינו דבר של גוי שלהן לא תחמוד אלא השרפנו גם כן דעל תשרפנו באש דלמ' קאי ותקרובתם דאסורה לפינן נמי מקרא דכתיב אשר חלב וזחמו יאכלו ישנו יין נסיכם מה זבח אסור בהנאה אף אין שנחנכך לע"ז נמי אסור בהנאה ויין היינו תקרובות והוא הדין שא"ד תקרובות כגון שמנים וסלתות וזים ומלח שדרך להקריבן בפנים הוי כמו יין שבין דרכו לנסכו בפנים וזבח גופיה מנלן דאסור בהנא' דכתיב ויצמרו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים הקישו למתים מה ש"מ אסור בהנאה אף זבח נמי אסור בהנאה ומת גופיה מנלן אתיא שם את מעגלה ערופה כתיב הכא ותמת שם מרים וכתיב דתם וערפו שם את העגלה בנחל מה להלן אסור בהנאה אף כאן נמי' אסור בהנאה ותתם גופיה מנלן כפרה כתיב ביה כפר לעמך ישראל והרי היא כקדשים שמכפרים הילכך היא אסור בהנאה גם כן כקדשים ובקדשים כהדאי כתיב בכמה מקומות שאסורים בהנאה והנהגה מהו מעל זה אין צריך פנים :

ב ע"ז של ישראל אינה בטולה עולמות דכתיב לא תטע לך אשרה כל עץ : צל מזבח וגומר הוקש אשרה למזבח מה מזבח פוען גניזה בקרקע שהרי אסור בהנאה אף אשרה טעונה גניזה שגונזה בקרקע כשהיא שלימה ואין מועיל לה שום ביטול אבל של גוי יש לה ביטול דכתיב פסילי' אלקיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך והאי ולקחת מותר הוא דבלא תרמוד כפי דמשמע לא תחמוד כסף וזהב שעליהם אלא תשרפון באש אלא על כרחיך לא קאי ולקחת על לא תחמוד אלא מילתא באפיה נפשיה הוא שתתיר התורה לקחתה ורמינן קראי אהרדי כתיב לא תרמוד וכתיב ולקחת לך ומשינן דהא ולקחת לך קאי לבעלה אפסילי' אלקיהם תשרפון באש וה"ק קרא מיד שפסילי' לאולק כלומר ששיפה להיות ע"ז לא תחמוד אלא תשרפון ואם פסלו מאלוק כלומר שבטלו והוא מלשון פסולת ולקחת לך דפסילי' דרישא דקרא תרי גווי משמע ודשינן ליה איסור ואיתיר דקרא אתשרפון ואולקחת וכיצד הוא הביטול יתבאר לקמן סימן קמ"ו בע"ה וכיון דע"ז של גוי עצמה יש לה ביטול כל עכן כלי תשמישיה ונויה שיש להן ביטול אבל תקרובתם גרוע יותר ואין לה ביטול עולמות אפילו בשל גוי והואיל והוקשה תקרובתה למת שקראו זבחי מתים הוקש לגמרי למת מה מת אין לה ביטול עולמות אף תקרובת ע"ז אין לה ביטול עולמות :

ג היכי דמי גוי וחיבי דמי תקרובת גוי כגון שמדליק לפניה נרות או שטח לפניה בנדים וכלים נאים לגוי ותקרובת כל שביוצא בו קרב על גבי המזבח דומיא דיון כמו כל מיני מאכל כגון יבשר יינות פנים וסלתות מים ומלח אם הניחו לפניה לשם תקרובת נאסר מיד אפילו לא עשה עמ' כעין עבודת פנים וגם לא הקטירו ממנו כלום אלא נתנו לפניה לתקרובת כיון שהוא דבר שדרך להקריבו בפנים הוי כמו יין שנתנסך לע"ז ואסור מיד שהניחו שם ואם הוא דבר שאין מקריבין ממנו בפנים אלא שדרך לעבדו לע"ז או באותו דבר אם עבד לה באותו דבר כעין עבודת פנים כגון כעין זבחה או כעין זריקה המשתבחת אעפ"י שאין דרך לעבודה בזה הענין הוי נמי בכלל תקרובת כיון שהוא כעין עבודת פנים כיצד עבודה זרה שעובדין אותה במקל כיון שדרך בקשקש בפניה במקל או עובדין אותה במקל בענין אחר הוי המקל לגבי דידיה כיון שרגילה בו כמו ברמה לגבי פני' שרגילה בה לפיכך אם שבר המקל לפניה הוי שכירת המקל לגבי דידיה כמו זבחת ברמה בפנים וחייב משום שעבודה ואע"ג שאין דרך לעבודה בשכירת מקל אלא בקשקש מקל וכהאי גוונא ולא בשכירה מ"מ לפינן מדכתיב זוכח לאלקים יחרם שהו'מותר דהא זבחה בכלל לא תעבד'הוא ואם כן זבחה לאלקים יחרם למה לי אלא לרבות כל הזבח לכל עבודה זרה אף על

בקליפה וניגוב דניגוב אינו מפליט ככלי חרס אלא כמילוי ועירוי שלשה ימים ואין צריך קליפה אבל אם זפתה הגוי ודרך בה צריפה קליפה ומילוי ועירוי או הגעלה בלא קליפה או יישון שנים עשר חודש או להסיקה בכבשן עד שירפה הזפת וכשל אבן ושל עץ שאינן זפתים שאמרנו שהחמירו בהן כשדרך בהן הגוי וצריכות ניגוב הני מילי כשתחילת תשמישתן על ידי גוי דכפעם ראשונ' בלע יותר אבל אם תחילת תשמישתן על ידי ישראל ונאסרו על ידי דריכת גוי סגי להו בהרחה דכפעם שנית אינו בולע הרבה ובשל חרס שאינה זפתה ודרך בה גוי אם תחילת תשמישתה על ידי גוי צריכה עירוי שלשה ימים ולא סגי לה בניגוב מפני שהחרס בולע כפעם ראשון שהוא עוודו רך ורפה הרבה מאד עד שלא מועיל לו ניגוב אלא עירוי ואם תחילת תשמישתן ע"י ישראל ודרך בה גוי אינה צריכה אלא ניגוב דכבר שבעה מבליעת יין כשר של ישראל ולא בלע הרבה משל גוי :

ב גת הצנויה בלבנים או סיד או גפסות דינה כשל חרס :
ג הגת וכליו הצריכים ניגוב ניתרים בהגעלה ע"י עירוי שמערה עיניהם מים רותחים מבלי ראשון שאין הגעלה זו פחותה מניגוב במו שיחבא' כסמוך :
ד גיגית גדולה שדורכין בה והמשפך וכלי המדה והמחץ והוא כלי שדולין בו היין מן הבור להכית כולם דינם כנת עצמה כל אחד לפי מה שהוא אם אבן אבן ואם עץ עץ ואם חרס חרס צגם אותם משהיו עם היין כל ימות הגתות והוי כמו מכניסו לקינם ה' הקורה שעוצרין בה העגבים והדפים משמישין על העבים סגי להו בהרחה שאינם משתמשים ביין כ"כ כמו שאר כלי הגת :
ו העקלים שכורכים סביב העביט העשויים מהריות של דקל ושל קנבוס מגנבן ושל שיפא ושל גמי בולעין יותר וצריך לישנן שנים עשר חדש וכן הדין בשל קנים ואם רצה לטהרן מיד מגעילן ברותחין או חולפן כמי זיתים או מניחין תחת צינור שמימיו מקלחין או כמעין שמימיו ורופין י"ב שעות ואח"כ יותרו :
ז אינו בולע ואם הוא של צמר צריכה ניגוב ואם הוא של פשתן בולע יותר וצריכה יישון י"ב חדש :

ח כלי של הוצין וביוצא בו מכפיפות שמסננין בהן היין אם הם תפורין כחבליים מרחיחן דרפויים הם והמים נכנסין בין החבליים ואם הם אחוות זו בזו כחיבור קשה אין המים נכנסין בין החיבורים וצריכים ניגוב ואם הם תפורות כפשתן חיישינן משום הפשתן שבלע הרבה ומפות שלנו שנבל עליהם יין של גוים סגי להו בהרחה אפילו נפל עליהם יין רותח דארוגין מהוסיין דקין הן ובקל יוצא מהם היין בהרחה לבדה :

ט כל מקום שאמרנו שצריך ניגוב צריך להתיר הקשרים תחלה שאם לא יתירם תחלה שמוא לא יספוק הניגוב לבלות לחלוות היין המובלע בקשרים אבל בהבשר מילוי ועירוי או ביישון שנים עשר חדש אין צריך להתיר הקשרים עכ"ל היין יוצא על ידי מילוי ועירוי או פתייבש הכל ביישון שנים עשר חדש :
י וכיצד הוא הניגוב אם הם לחין אפילו כיון מנקחן היטב באפר עד שתהא גנובה ואחר כך מריחן במים להעביר האפר ואחר כך חוזר ומנקחן באפר פעם שנייה וחוזר ומריחין במים שנית ואם הם יבשים מקדים תחילה מים ואח"כ מנקחן באפר דקינח באפר בכלי יבש אינו מועיל לכך צריך ללחלו תחלה במים ואח"כ לקנחו באפר ואח"כ מריח את האפר במים וחוזר ומנקחו באפר פעם שנייה ואחר כך חוזר ומריחין במים :

יא גת שדרך בה גוי כשנא ישראל לנגבה מכנדה כדרכו ואין מחייבין אותו ללקוט החרצנים שאף אם ישארו בה מעט החרצנים לית לן בה דיתבטלו ברוב ואין זה מבטל איסור לכתחלה שאין כוונתו לבטל :

קרט הלכות ע"ז ותקרובתה ומשמישיה וביטולן וכו' מ"ו סעי'

א ע"ז אסורה בהנאה היא ותשמישיה ונויה ותקרובתה בין של נכרי בין של ישראל דכתיב לא תביא תועבה אל ביתך וכתיב לא ידבק בך מאומה מן החרס כלומר אפילו כל שהו והיינו שלא יהנה ממנה אלא דשל נכרי אסורה מיד ושל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד ותשמישיה ונויה בין של נכרי בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן ותקרובת' מה שזכרנו לפניה ועשה ממנו תקרובת נאסר וכל זה לפינן מקראי והכי ילפינן לה דשל נכרי אסורה מיד דכתי' פסילי' אלקיה' תשרפון באש לא תחמוד כסף וזה' מדקאמ' קרא פסילי' אלקיהם וגומר ולא כתיב אלקיהם כסף וזה' שמע מינה דהכי קאמר קרא מיד שפסלו לאלוק כלומר ששיפה לעם אלוך נעשה אלוך ולא תהנה ממנו אלא תשרפנו באש ושל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד דכתיב ארור האיש אשר יעשה פסל וממכה תועבת ה' מעשה ידי חרש ושם בסתר וגומר הרי לא חייבו הכתוב אלא עד שיעשה לה דברים שעבסתר דהיינו שעובדה שישאל העובר ע"ז סתמא דרבו לעשו'

על פי שאין דרכה בכך חייב מפני שהיא עבודה פג' ואמרין דרי זה בנה אב מה זכיחה הוא עבודה פנים וחייבים עליהם ככל ע"ז אפי' שאין דרכה בכך והוא הדין שאר עבודת שהן כעין פג' אפי' שאין דרכה בכך חייב דאי כדרכה בכך מאיכה יעברו נפקא דשובר צינה בהמה לפיכך חייב משום עבודה אפי' אין עבודתה בכך וגם המקל נאסר משום תקרובת דהוי בכלל זכחי מתים ואמרין נמי כשהוא דבר שאין מקריבין ממנו בפנים שחייב היינו דוקא בדבר שדרך לעבודה בו וחייב אוזבה וכיוצא בו כשעובדה בעניין שהוא כעין עבודת פנים אפי' בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים אבל אם הוא דבר שאין דרך לעבודה בו כלא ועשה בפניה ע"ז אפילו דבר שהוא כעין עבודת פנים אינו חייב בעבודתה ולא נאסר אותו כיצד כגון שאין עובדין אותה במקל כלל ושיבר מקל בפניה אינו חייב משום עבודתה וגם המקל לא נאסר דזה לא שייכא בפג' וגם היא אינה רגילה בזה לעבודתה ואין כאן איכה יעברו ואם עבר' במקל בקשקוש שהוא דרך עבודת' חייב משום עבודתה דאיכה יעברו כתיב לומר כשעובד לה כמו שהן עובדין חייב אבל אין המקל נאסר משום תקרובת שאין זה דרך פנים ולענין איסור תקרובת כבעין פנים תליא מילתא דחלב זכחימו ישתו יין גס' כתיב וכן בכל דבר שעובדה כדרך עבודתה בין שהוא דרך כבוד או דרך בזיון ואינו כעין פנים חייב על עבודתה משום איכה יעברו ולא נאסר אותו הריכר משום תקרובות דהא אינו כעין פנים לפיכך אם זרק מקל בפניה אם דרך עבודתה במקל בזריקה חייב על עבודתה משום איכה יעברו ואין המקל נאסר שאין כאן דומיא דעבודת פנים אף על גב דעבודת פנים הוי נמי בזריקת דמים לא דמי זריקת דמים לזריקת מקל דזריקת דמים הוי זריקה למשתכרת שנופל טיפים טיפים ואינה מחוברת וזריקת מקל אינה זריקה משתכרת אלא מחוברת ואם אין דרך עבודתה בזריקת מקל וזרק מקל בפניה אף על גב שכוונתו לעובדה בכך אינו חייב שאין כאן איכה יעברו כל שכן שאין המקל נאסר שאין כאן זריקה המשתכרת וכן כל כיוצא בזה :

ד ואם שחט לפניו חגב חייב ונאסר משום תקרובת רכיון דצוארו של חגב דומה לצואר בהמ' הוי שחיטתו שחיטה ממש כמו שחיטת בהמה ואפילו אין דרך לעובדה בחגב כלל חייב משום עובר ונאסר משום תקרובת כאלו שחט לפניו בהמה דהויא עבודת פנים :

דן כל דבר שכווצא בו קרב לפנים אם מוצא אותו לפני ע"ז או שמוצא אותו לפניו מהמחיצה הפרוסה לפניו אסור משום תקרובת שאנו תולין לומר שהכניסו שם לשם תקרובת ואפילו אם ומלא שאינו דרך כבוד כיון שדרמין ליקרב לפנים יש בו משום תקרובת ע"ז וכל שמוצא חוץ מהמחיצה אם הוא דרך כבוד אסור משום נוי אבל אין בו משום תקרובת אפי' הוא כעין פנים שאין דרכו להביא תקרובת אלא לפנים מן המחיצה ונאסר שייכיל גוי לבטלו ואם אינו מינה דרך כבוד גם משום נוי אין בו ומותר לגמרי ופעור ומרקלים כל מה שהוא מוציא עמהן אפילו דרך בזיון בחוץ הכל אסור דהא עיקר עבודתו אינו אלא דרך בזיון דפוערים לפעור וזורקים למרקלים ולכך אין דרך בזיון לגבי דידהו סימן שאינו נוייה דבזיונה הוא נוייה :

ו כל מה שרואים שהגוי מכניס אותו לע"ז ועדיין לא נכנס מותר בהנאה שעדיין לא נעשה תקרובת ואינו אסור משום הקצאה שהקצה אותו לע"ז שאין הקצאה והקדש לע"ז לגבי הדיית הגבי הקצאת הקדש ע"ז כתיב אדם כי יקריב מכם וגומר והתם מרכה הקצאת ישראל לע"ז לאסור לגבוה משמע דלהדיוש שרי ואפי' הבשר כששחטו ישראל וממילא ש"מ דגם כששחטו הגוי מותר בהנאה ולא אמרין שמה שחטו לעבודה זרה דסתם גוי אין מחשבתו בשחיטתו לע"ז וע"ל סימן ב' :

ז מצא בראשה מעות כסות וכלים אם מוצא דרך כבוד אסורין משום גוי דכתיב לא תחמוד בסף וזהב עליהם ואם הם דרך בזיון כגון כים תלוי בצוארו ובגד מקפלת על כתפו וכלי כפוי על ראשו מותרין שאין זה נוי :

ח הככרות שנותנים לכומרים אע"פ שכווצא בו קרב לפנים שהרי היו מביאים לפנים מנחת מאפה תנור אפי' מותרים שאין מביאין אותה דרך תקרובת אלא חק לכהנים שלהם הוא כי מה שהיו מקריבים להם לעבודה זרה בזמים הראשונים היו מאכילים לע"ז עצמה ואין כן דרכ' בזמן הזה :

ט נרות של שעה שמדליקין בפניה לקלוגא יש להסתפק בהן אם הם בכלל תקרובת או בכלל נוי שאם היו בכלל תקרובת היו מותרין בלא ביטול שאין זה תקרובת של פנים שלא היו מדליקין ומקריבים שעה לפנים אלא שמן ואין שעה דומה לשמן דשעה נקדש ומתקשה עד שמשתבר ואין זה דרכו של שמן לפיכך אינו דומה לתקרובת פנים אבל אם בכלל נוייה הן אסורים לפיכך אזלינן לחומרא ואמרין שמה בכלל נוייה הן ואסורים ואם משכנן

הבומר או מכרם לישראל מותרים רכיון שמכרם או משכנם לישראל אמרין בטולי בטליה ואפילו נכבו מעצמם מותרין דמני כביטול המכירה או ההשכנה כיון שאינו ע"ז עצמה כמו שתבאר לקמן סימן קמ"ז אבל אם נפל מיד הגלח ומוצא ישראל או אפילו נתנו לישראל בלא מכר ומשכנו אי ידעו שביבן הגוי אפילו ביבן על דעת לחזור ולהדליקן הרי אלו מותרין דביבוי הוי ביטול ואין מחשבתו לחזור ולהדליקן מוקד ראין הקדש לע"ז כדלעיל אבל אם כבו מעצמן אסורין עד שיבטלם הגוי על ידי מעשה כגון היתוך או על ידי מבירה או משכנן :

י וחתכות של שעה שנותנים לפניו מותרת דלא נוייה הן וגם תקרובת לא הוי שאינם כעין פנים :

יא מלבושים שלובשים הכומרים כשנכנסים לבית ע"ז נוי שלהם הם שמתנאם כגד הרביות בהם ולא נוי של ע"ז ואפילו ביטול אינם צריכין אבל מה שלובשים לע"ז עצמה הוי נוי של ע"ז וצריך ביטול ויש מצריכים ביטול אפי' למלבושי הכומרים :

יב גביעים וכלים שאוחזו הגלח בידו עם יין והמחתה שמקפיר בה בכלל משמשה הם וצריכין ביטול ואם מכרין הגוי או משכנן לישראל זה הוא ביטולן וי"א שאין זה ביטולם אלא צריכין ביטול אחר חוץ מן המכירה או ההשכנה כמו בע"ז עצמה דלקמן סימן קמ"ז ונראה לי דאפילו לפי ה"ש אומרין הללו דלא מהני מבירה או משכנן לביטול גבי מעשמי' ונראה כמו גבי עבודה זרה עצמה גבי נרות של שעה דלעיל מודה מהני מבירה או משכנן כיון שאינם אלא ספק נוי דהא דומה לתקרובות ותקרובת כוון אין צריך ביטול נראה לי :

יג מיהו לדבר מצוה כגון נר של שעה לעשות ממנו נר של שבת או של חנוכה או לבית הכנסת ודאי אסור דמאיסו לגבוה שבאו ממקום טיניפות עבודה זרה וראייה ממוקצה לעבודה זרה שאסרה התורה לקרבן כדלעיל סעיף ו'וכן תכשיטי הכומרים כגון המעילים שלובשים הכומרים בשעת עבודתם לא יתקן מהם מליתות ולא שום דבר מצוה משום דמאיסו לגבוה ועיין לעיל בלבוש התכלת סימן קנ"ד :

יד וכן לא יכתוב ישראל על ספרים של גוים אלא אם כן מתקן עד שלא יהיה רישומן ניכר ויש מי שאומר דאפילו הכי לא יכתוב עליהם דברי תפלות ותחנונים שאין קטיגור געשה סניגור : כן ספרי עמזין שהשכינו גבי ישראל ונשתקעו יש מי שמתיר למוכרם שאין הספר נקרא תשמיש עבודה זרה ויש אומרים

אם הם ספרים שמזמירין בהן לעבודה זרה אסורין למכרן לגוים משום לפני עור וגומר שגם בני נח מצויין על עבודה זרה וי"א דוקא לכהנים אסורין למכור דודאי יומרו בהן לע"ז אבל לשאר גוים מותר שאין דרך סתם גוי לומר לעבודה זרה והמתמיר תע"ב ויש מחמירין לאסור אפילו למכור להם קלפים ודיו לכתוב בהן אפילו ספרי דתן שאין בהן זכר לע"ז אפי' מחמירין דסתמא הכל עושין לשם ע"ז שלהן ויש מי שאוסר להלות מעות לצורך בניין ע"ז דהוה מסייע ועובר משום לפני עור וגומר וכן לצורך משמשי' או תכשיטיה אסור וכ"ש למכור לה תשמישין כגון מחתות והמונע מצליח ואין לקשור להם ספרים חוץ מספרי דייגרים וסופריהם ואם חיפש משום איבה ישמט בכל מה שיוכל וע"ל סימן קנ"א :

קמ דין תקרובת ע"ז שנתערב ובו סעיף אחד :

א וכן דע"ז ומשמשיה ונוייה ותקרובתה אסורין בהנאה כדלפנין לעיל מקראי אסורין תערובתן אפילו בכל שהוא דבכל שהוא נמי הנאה איכא לפיכך כוס או טבעת או צורה של עבודה זרה שנתערבו אפילו כאלף בולן אסורות מן התורה ואינן בטלין ברוב כמו שאר אסורין אבל ס"ס מותר כמו בשאר אסורין כיצד אם אחד מן התערובות הראשונות לתדשים אחרים עדיין הוי כספק אחד וכולן אסורין מדרבנן וכן מן התערובות הראשונות כולן אסור ואינו בטל ברוב נעשה כל אחד מהם כגוף אסור וכשנופל אחר כך להשנים אחרים אף על גב דמן התורה בטל ברוב כמו בשאר אסורים כיון שאינו דואי עבודה זרה מכל מקום אין כאן אלא ספק אחד ואסור מדרבנן אבל אם אחד כך נפל אחד מן התערובות השני לתוך שנים אחרים הרי אלו אסורים כולם ומותרים מטעם ס"ס שעל כל חתיכה מהם נאמר שמה זה הוא שנפל לכאן שמה אינו ואח"ל זהו שנפל לכאן שמה אינו אותו שנפל לתערובות השני מן התערובות הראשונות אבל גבי התערובות

השני אין יכולין לומר כן כיון שכל התערובות הראשונות נעשה כגוף האיסור כמו שנתבאר טעמא וע"ל סימן ק"ו וכן אם אחד מן התערובות הראשונות נפל לים או בשרף בעניין שנאבד מן העולם כל הנשארים מותרים היחד בהם דאמרין האיסור הוא שנפל ונאבד ודוקא בשנים שנים יחד יכול להיות דמיה נפשיד איכא חרא דהתיארא אבל לא מאחד לבדו דשמה הוא האיסור ובלבד שלא יהנה אדם אחד מכולם דנהגה ודאי מספק איסור אבל אם נהניו שנים

וגומר דהא חזר וכתב בסוף הפסוק לא תעשו לכם והוא קאי אלקי כסף ואלקי זהב ואם כן לא תעשו אתי למה לי ודרשו ביה שפירושו לא תעשו כאתי פי' דמות אתונשאתי כלומר דמות שמשו שמשמשין אתי במרום וה' דמות שמשו שמשמשין עמתי לפני במקדש לפיכך אמרו שאסור לאדם לעשותן ל'ש צורת אותם שבמדרו

השכינה כגון ד' פנים להרי הדרו ולא שני אותם שבמדרו העליון כגון חיות שרפים ואפנים ומלאכי השרת ול'ש אותם שבמדרו התחתון כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות ל'ש דמות אדם לכדו שזה ג'כ נלמד ממלת אתי דרריש ביה נמי אתי לא תעשו כאתי כלומר דמות שאני מתראה בו לנביאים והיונו צורת אדם ונ"ל דכילו משתמעין מהאי קרא על זה הדרך מרלא כתוב לא תעשו אתי שהיה פירושו כאתם שאני ש"מ שפירושו לא תעשו כאתי ומרלא פתיב אתי ש"מ ש"כ פירושו אותם שאני והיונו דמות שמשו וכן נמי שמשין שבמקרא הם בכלל שאסור לעשותן מהו בשמשין שבמקדש כיון שאש"ל לעשותן ממש כמותן אמרין לא אסרה תורה אלא דוגמתן ממש ואם שניה כל שהיא לא אסרה התור' פמו שיתבאר בע"ה בסעיף ח' אבל באתם שבמדרות העליונים שאי אפשר לומר שדיגמתן ממש אסרה תורה שאין כח האדם לעשותן לפיכך כולם אסורים בכל אופן מהו גם כאלו בכל מה שנובל לומר שהוא דוגמתן ממש אמרין שכמותן עניין אסרה התורה ולא באופן אחר לפיכך אמרו שבר' פנים וכן צורת חיות שרפים ואפנים ומלאכי השרת אינם אסורים אלא בכלטית שכן כשראין עצמן לנביאים במראה הנביאה הם מראין עצמן בצורות כוללות אבל בשו'עות כמות שאורגים בבגד ושמצויים ככולל בסמנים מותר לעשותן שאין זה דוגמתן כשראין עצמן לנביאים במראה תבואה ורקא אלו שאין אימורין אלא בעשייה משום לא תעשו אתי ובמוצא הם מותרין מפני שאין דרך לעשותן לעבודה זרה אינם אסורין בעשייה אלא בכלטית' אבל חמה ולבנה שדרך עובדין אסורין בין בעשייה בין במוצא כיון כבולט בין בשוקע דהא במוצא אסורין משום שמא נעבדו וכיון שאנו חוששים למוצא נעשית לעבודה זרה אף בשוקע נמי איכא לחיזש ובעשייה אף על גב שאין אסורין משים לא תעשו אתי אלא כבולט שכן הם נראין כרקיע כבולטין מכל מקום אסור לעשותן אפילו שוקעת משום חשדה דעבודה זרה ובכל אלו שאמרו שאסור לעשותן משים חשד' דעבודה זרה ובכל אלו שאמרו שאסור לעשותן משום לא תעשו אתי אסור לעשותן אפילו דהא סתמא כתיב לא תעשו אתי וכן מהאי טעמא אין חילוק בהן בין מכוודין ומכווין דמיון דאיסורא וידוהו משום לא תעשו ככולהו אסרה תורה דהא סתמא כתיב לא תעשו וגומר ואם גוי עשאם לו אסור לישראל להשתתף וכן אם מוצא אותם אף על גב שמותרין בהנאה לא ישרם משום חשד שיאמרו הוא עשאם וכל היכא דאיכא משים חשד אינם אסורים אלא ביחוד אבל בשל רבים מותרין שאין חשדה לרבים וכן העשוי להחלום להבין ולהורות בהן כולו מותרין אפילו בולטות דלהבין ולהורות לא אסרה תורה ללמוד אפילו דרכי עבודה זרה דלא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין :

ה טבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם אם היתה הצורה בולטת אסור להניחה ומותר לחתים בה שהצורה נשקעת כשעוה ואם הצורה שוקעת מותר להניחה ואסור לחתים בה מפני שהחתם תעשה הצורה בולטת ואפילו חתם לו גוי אסור להשתתף וכן הרין כשאר הצורות האסורות :

ו צורת בהמות חיות ועופות ודגים וצורות אילנות ודשאים וימים ונהרות וחרים ונבכות מותר לעשותם ולהשתתף ואפילו היתה הצורה בולטת שאין באלה לא משום לא תעשו אתי שאינם שמש' לא כמדרות העליונו' ולא כמדרו התחתון וגם אין דרך לעשותן לעבודה זרה :

ז יש מי שאומר שלא אסרו בצורות אדם ודרקן אלא דוקא בצורה עילימה בכל איבריה אבל צורת ראש בלא ניף או גוף בלא ראש אין בה שום איסור לא במוצאה ולא בעשייה שאין כאן דמות אותי או שמשו וגם אין דרך לעשו' לע"ז כך וכן נוהגין לחותר :

ח כבר אמרנו שגם דמות שמשין שבמקדש אסרה תורה מהו לא אסרה אלא דמותן ממש לפיכך לא יעשה אדם בית תבנית היכל כשיעור גובהו ואורכו ורחבו : או אבסדרה תבנית אולי הצר תבנית עזרה : שילחן תבנית שולחן : מנורה תבנית מנורה : אבל עושה מנורה של חמשה קנים או ששה קנים או שמונה קנים שאין אלו דוגמת מנורה שבמקדש שהיו לה שבעה קנים לפיכך של שפעה לא יעשה אפילו משאר מיני מתכות אף של גב דשל מקדש היתה של זהב כבר למדו רז"ל בכלל ופרש' וכלל בפדק הקומץ רבה שגם שאר מיני מתכות היתה כשיה במקדש אם היו צריכין לה אלא דשל זהב קומה משום גוי וכן אפילו בלא נביעין וכפתורין ופרחים או אפילו אינה גבוה י"ח מפחי' היתה כשרה ואסורה לעשות' ממתכות אבל של עץ שרי שאינה כשרה כלל במקדש ואין זה דמות שמשין שבמקדש :

מזה כל אחד יכול לומר דידי דהתיר הוא ויש מי שאוסר אלא אם כן נפלו שנים לים הגדול או נשרפים וכן דוקא שנאבד מן העולם כמו שנתבאר טעמא לעיל סימן ק' סעיף ח' ע"ש :

קמא דין הצלמים והצורות ובו ח' סעיפים :

א וכיון דספק ע"ז אסורה כל הצלמים הנמצאים בכפרים אסורין בהנאה דסתמא לשם ע"ז נעשו שאין דרך הכפרים לעשות צלמים לגוי אבל הנמצאים בכרכים מותרים בהנאה דוראי לשם גוי נעשו אלא אם כן עומדים על פתח המדינה והיה ביד הצורה צורת מקל או צפור או כרוז או סוף או עטרה וטבעת ודאלו ודאי לשם עבודה זרה נעשו ואותן צלמים שעושין עכשיו בשתי וערב דינו כדין שאר צלמים ואסורים בהנאה דסתמא משתחוים להם אבל אותן שתולין בצואריהם לכרוך עבדו שבאו ממקומות טעויהם ולא מהמדינת כוז : וישראל שוקף לבניה להשתחוות לה והשתחוה לו גוי נאסרת ואינה נאסרת מיד בזקפה דעבודה זרה על ישראל אינה אסורה עד שתיעבד כמו שנתבאר לעיל סימן קל"ח סעיף א' מהו בהשתחוה לה גוי נאסרת אף על גב שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו שאני הכא גבי עבודה זרה דאמרינן כיון דהוינן דישאל זה ניהא ליה בע"ז גוי זה שלחותי דישאל קעבד וילפינן לה מקרא דכתיב גבי מלחמת ירושע בארץ ישראל ואשריהם תשרפון באש ופרטינן מכדי האיך וכל המחויב לה ירושה היא מאבותיהם שהרי נאמר לאברהם לך אתגנה וגומר וגוים שבאו אחרי כן האיך יכלו לאסרן בהשתחוה ואי משום אשירות דמעיקרא כלומר שהיו קודם שנתנה לאברהם ולא ידעוהו גוי ניהו מכיון ע"ז נכרי כביכול סגו לה וק"ל נכרי מכיל ע"ז ככל כרחו ליכשניהו לגוים דליבטלינהו אלא ע"כ טעמא הוא מהפלתו ישראל לעגל גלי אדעתיהו דניהא להו בע"ז ובי אתו גוים ראי' ופלתו לאשירות שבה שלחותם וידוהו עבדו לפיכך נאסרו והכי נמי ישראל שוקף לבניה גלי דעתיה דניהא ליה בע"ז וכי אתא גוי ופלת לה שלחותא דיריה קעבד ואסרה :

ב המוצא שבדי צלמים משלבים בארץ או שמוצא בתוך שברי נחשת או אפי' שבר ע"ז עצמה שראינו שעבודה כשהיתה שלמה אפי' מותרים שכיון שנשברה שוב אין עובדין אותה ואמרינן הגוי רתח קליה וברצינו שביה ובידאי במלה וי' שבה מזאליה לא חיישין דמסתמא עבודה זרה אינה משתכרת מזאליה דהגוי מנסר לה : אבל אם מצא תבנית יד או רגל והיא עומד על בסיסו כלומר שיש להם בית מושב רחב שיושבים עליו לברם היו זה אסור בהנאה שבוה ניכר שחלתו נעשה כך לעובדו ואין זה שבר ולא נתכשל שכן דרכן לפעמים לעבוד ולהשתחוות ליד או לרגל בפני עצמו :

ג המוצא כלים ועליהם צורת חמה או לבנה או דרקון והוא דומה לנחש ויש כמין כנפירין בין פרק חולית שבצוארו אם הכלים מכווכים אסורים שוראי נעשו לשם עבודה זרה ואם הם מכווכים מותרים שלא נעשה לשם לעבוד כמכווכים ובוראי לגוי עשאוהו והאי צורת חמה או לבנה כתב מורי מהרמ"א ו"ל לאו דוקא צורת חמה ממש או צורת לבנה ממש אלא אפי' צורת שעושין לשמן כמו שעושין בעלי השלסמאות צורת לכוכים לעשות בהן מלאכות כגון בצורה המתניחסת לשמש מצויין מלך מעוטר יושב על עגלה וכן ללבנה יש להן צורה מיוחדת שעושין לשמה וכל אלו הם אסורות עד כאן : והכי דמי מכווכים היכי דמי מכיכדים שעל השיראים וגומים וטבעת הרי אלו מכיכדים ושעל המטבעות ויורה וקומקמן וחמי חמין וכוסות ששותין בהן בין אם הם נעשו למשה מן המים או למעלה מן המים ואפי' על איגני הכלי הרי אלו מכווכים ומותרים כיון שמשמשין למאכל ומשתה ודאי אינם עובדים אותם וכל זה בסתם שאין אנו יודעים שנעבדו הכלים הללו אם לא אבל אם בירוע שלא נעבדו כלים הללו אפי' שעל המכווכים נמי מותרים וכן אם ידוע שנעבדו הכלים הללו אפילו מכווכים אסורים ולא אמרינן כיון שהם מכווין אין עבודתן עבודה זרה ויש מי שאומר שכל צורה שדרה לעבודה זרה אפי' על המכווכים אסורים אפי' שאין אנו יודעים אם הכלים נעבדו אם לא כיון שדרכה לעבד חיישנן שמא נעבד ואסורה ולפי זה בזמן הזה שמתקיים חקך בכלים ומצויים בהן שתי וערב ודמות אשה מניק' המוצא אותן כלים אסורים אבל אין נוהגין לחמיר בזה משום דק"ל הגוים בזמן הזה אינם ארוקין בעבודה זרה הן ואין עובדיהם גם לצורות אלו ומיתרין בהנאה אם מוצאן שאינם נעשים אלא לגוי מהו אין להשתתף משום חשד ויש מתמארין בכל צורה שלא להשתתף משום חשד אפילו בזמן הזה :

ד וצורות שאר כל המזלות ושאר צורות המוצא אותם מותרות בהנאה שאין דרך לעשותן אלא לגוי ולא לעבודה זרה אם לא שיש הוכחה שנעשה לע"ז כמו שנתבאר בי"ש הסימן כ"ד"א במוצא אבל לעשותם כולם אסורים אפילו לגוי בעלמא דכתיב לא תעשו אתי אלקי כסף ואלקי זהב לא תעשו לכם ואמרו ז"ל דהאי לא תעשו אתי באפיה נפשיה קאי ואינו דבוק עם אלקי כסף

למב שיהיו ותשמישיה אסורין בהנאה ובו מ"ו סעי'

א כשם שהעבודה זרה עצמה אסורה בהנאה כדאיתא לעיל בכמה מקומות כך כל הנאות הבאות ממנה אסורות וכתוב והיות חרם כגדלו שפירושו כל שאתה מהוה רצה לומר מהוה כלומר כל שאתה נהנה ממנו רוצה לומר מן העבודה זרה הרי הוא חרם כמוהו וגבי דידה כתיב לא ידבק כך נאומה מן החרם ואפי' אם שרפה אסור ליהנות בהנחתה ואפ"ה אבל משלהבת מותר ליהנות דבר שאין בו ממש הוא :

ב סכין של ע"ז שנושמשין בה בקרבנות לע"ז אם הוא חדש או ישן ולבנו כעור באיסור שבו מותר לשחוט בו אפילו לכתחילה בהמה בריאה שאין זה נקרא הנאה מה שנהנה בסכין זה ששחט בו דאדריב' מקלקל הוא שקלקל את הבהמה דבעודה חיה היא עומדת בין לצמרה בין לעבודה בין לאכילה והשתא לאחר ששהתה אינה עומדת אלא לאכילה והרי קלקלה אבל בהמה מסוכנת אסור לשחוט בו מפני שהוא מתקן והרי יש לו הנאה ממשמשיש עבודה זרה ואם שחט בה הרי זו אסורה עד שיולך הנאת הסכין לים המלח וכן אסור להתוך בו בשר לחתיכות הראיין לדורון מפני שהוא מתקן ואם התך יולך הנאה לים המלח אבל אם התך דרך הפסד והשתתה בנתן שחתך חתיכות הראיין לדורון לנתחים קטני' מותר ואם אין המכין חדש וגם לא לבנו אסור לשחוט בה אפילו בהמה בריאה משום שמונחין שבו שנבלע בכשר ואם שחט וקלף בית השחיטה :

ג נטל כרכר מן אשירה וארג בו הכנר הכנר אסור בהנאה ואם נתערב אותו הכנר בכגדים אחרים יולך דמי אותו הכנר לים המלח ושאר כל הכגדים מותרים אבל על הכנר הראשון לא אמרינן יולך דמי הכרכ' לים המלח ויהיה כל הכנר הראשון מותר ביון שכולו עשה באיסור ולא דמי לשחוט בו בהמה מסוכנת דאמרינן יולך הנאת הסכין לים המלח וכל הבהמה מותרת דהתם הבהמה כבר גדלה ולא היתה חסרה כי אם להכשירה לאכילה ע"ז שחיטה לכך סגי בהולכת הנאת הסכין לים המלח אבל הכנר הכנר בולו נעשה ונגמר באיסור לפיכך אין לו היתר כלל על ידי הולכ' הנאת הכרכר לים המלח :

ד וכן אם נטל ממנה עצים אסורים בהנאה והיסק בהם את התנור בין חדש בין ישן לא יאפה בו פת עד שיוצן ואחר כך יחזור ויהם אותו בעצי היתר ויאפה בו ואף על גב דגבי ישן הו' ליה זה וזה גורם תנור התיירא ועצים דאיסורא וכוח וזה גורם קיימא לן דמותר בדיעבר והכי נמי הו' דיעבר דהא כיון שצריך לצננו ולחזור ולחממו הוא מפסיד דמי עצים הראשונ' מ"מ כיון שאין כאן אלא הפסד מועט דדמי עצים לא חשו חכמים וזרונם לבריכה להפסד פועט ולא התיירו אלא בציונו ובתנור חדש שהוסק באיסור הנאה אף על פי שהוא עצמו אסור שנגמר באיסור דאמרינן הסיקו זהו גמרו מכל מקום כיון שחזור ומחממו בעצי היתר ויאפה בו הו' ליה זה וזה גורם התנור האסור והעצים המותרים וקיימא לן זה וזה גורם מותר בדיעבר והכי נמי הו' כמו דיעבר שאין זה לכתחילה למה שיאפת בו דהא א' הוה אסרינן לאפות בו היינו צריכין למימר יותין ואי אמרינן יותין נמצא התנור מופסד לכך חשיב דיעבר ואם לא צננו את התנור ואפו בו את הפת באותו היסק בישן מותר דהא הו' ליה זה וזה גורם דמותר בדיעבר וכחדש אסור שאין כאן גורם דהתיירא כלל במה דברים אמורים שאין אכוקה כנגדו אבל אם אפה בלא ציונו ובעוד שהאכוקה כנגדו אפילו בישן הפת אסור בהנאה שנהנה מן עצי איסור דיש שבח עצי איסור בפת ואם נתערב אותו הפת באחרות יולך דמי אותו הפת לים המלח ושאר הככרות מותרים והא דאמרינן יש שבח עצים כפת היינו דבר שאיסורו איסור הנאה אבל אם אפה או בישל אצל דבר שאין בו אלא משום איסור אכילה אפילו אכוקה כנגדו מותר שאין הפת הנאפה מקבל טעם האיסור אלא שנאפה ונקרם ממנו זה אינו טעם אלא הנאת עצים בעלמא הוא והרי זה לא נאסר בהנאה :

ה קערות וכוסות וצלוחות וקרורות שכשולן היוצר בעצי אשירה אסורים בהנאה משום דהנאתן בלא גורם שני הוא שעל ידי גורם ראשון שאסור בהנאה דהיינו על ידי עצי אשירה נעשה חדשים ומשתמש בהן בין בהנאות גופן ולא דמי לתנור חדש דלא מטיא הנאה מיניה עד דאיכא גורם שני דהיינו עצי היתר ואפי' בקריה שמתבשל בו אף ע"ג שאין עיקר הנאתן אלא אחר שנתבשל התבשיל והרי יש כאן גם כן גורם שני דעצי היתר מ"מ כיון שנהנין ממנו שמשמשין בו במה שיש בתוכו קודם שמתחיל להתבשל ה"ל הנאה בלא גורם שני ואסור מה שאין כן בתנור שאין נותני' בו הפת אלא לאחר היסק של גורם היתר דהיינו העצים :

ו פת או קיריה שבישלה על גבי גחלים של עצי עבודה זרה מותרת שכיון שנעשו גחלים הלך איסורן אף ע"פ שעדיין הן בערות ומה שאמרנו בסעיף א' שגחלת אסורה היינו לכתחילה אבל בדיעבר מותר :

ז קיריה שבישלה בעצי ע"ז ובעצי היתר התבשיל אסור ואף על

גב דאמרינן לעיל זה וזה גורם מותר בדיעבר היינו בתנור שהו' ששני הגורמין עושין פעולתן יחד כבת אחת אבל הכא יש לחוש שכאז הקדירה נתבשל ראשונה מהומן של עצי האיסור ונאסר בעוד שעדיין לא בא חומן של עצי היתר ואף על גב שאתה כך נגמר הבישול גם כן על ידי עצי היתר לא הותר בכך דכיון שנאסר נאסר ושוב אין לו היתר :

ח אפרוחים שקננו באשירה ואינם צריכין לאמן מותרין ואינן בטלין אגב אשירה לואסר עמה אבל בצים שעליה או אפי' אפרוחים שעדיין צריכין לאמן הואיל ולא יוכל ליקחם אלא אם כן נהנה מן האשירה לעלות עליה או לסגור בה נחשבים כגידולי אשירה ואסורין בהנאה מדרבנן אבל גופן אינו נאסר בהנאה דליתסרו אפילו כשיגדלו זה לא אמרינן דהא במקום אחר באו וכן הקן עצמו מותר מפני שהקוף מביא עציו ממקום אחר מיהו אפי' באפרוחין שאין צריכין לאמן וכן הקן עצמו דאמרינן שמוותרין היינו דוקא שמותרין על ידי קנה שיתנו בתן עד שיפלו ויקחם ולא גזרו' שמא יעלה על האילן אבל לעלות על האשירה ללקחם אסור דה"ל נהנה באשירה שעולה עליו :

ט האשירה בין שהיא עצמה נעבדת בין שהיא ע"ז מונחת תחתיה אסור ליטב בצילה דהא נהנה ממנה ואף על גב דאינו מכיון ליהנות מן הצל אלא ישב לנוח אסור גזירה שמא ישאף בישיבה ואתא לכיוני אבל לעבור בצילה מותר ודוקא בצילה אבל תחתיה אפילו לעבור דרך העברה בעלמא אסור משום הרחק מפתח ביתה וגומר אם יש לו דרך אחרת קצרה כמותה ואם אין לו דרך אחרת שהיא קצרה כזה עובר תחתיה דכיון שהעמידה על אם הדרך במקום שאין שם דרך אחרת לעבור הרי היא נוזלת את הדברים לפיכך מותר לעבור תחתיה ובלבד שלא ישאף הרבה תחתיה אלא ימהר וירון בכל מה שיוכל שלא יבא ליהנות ממנה :

י ודוקא אשירה אסור לעבור בכל צילה מפני שסתם אשירה עשויה לצל בין לתחתיה בין לחוצה לה אבל בית של ע"ז סתם בית אינו עשוי לצל שחוצה לו אלא לתוכו הוא עשוי לפי' תוכו ונגד פתחו ד' אמות שלו אסור אבל צל של אחריו מותר ואפי' תוכו אם גזל את הדברים שקדם לו הדרך ואח"כ בנה שם בית ע"ז מותר לעבור דרך שם אבל אם קדם הבית לדרך אסור ויש אסורין בכל גוונא משום תומרא דע"ז :

יא מותר לזרוע וירקות תחת האשירה אפילו לכתחלה בין בימות הגשמים בין בימות החמה אפי' שצל האשירה מיצל עליהם ומגין עליהם בפני החמה ועל ידי כך הם צומחין היטב והרי נהנה מצל האשירה אפי' מותר מפני שצל האשיר' שהוא אסור והקרק' שאינה נאסרת גורמ' לירקות אלו לצמוח וכבר אמרנו דזה וזה גורם מותר ואף על גב דאמרינן לעיל דלא שרינן זה וזה גורם אלא בדיעבר היינו היכא שהוא עושה הוה זהו גורם בירם כגון כפת דלעיל שמיניחו בידים בתוך התנור שהוא הסיקו ועשאו זה זה גורם וכגון הגומע אגוז של ערלה שזה אסור מפני שהוא כמו מכטל איסור לכתחלה אבל ירקות דהכא ההנאה מן הצל ממיילא אתיא ולא דמי למכטל איסור לכתחלה אבל לזבל בזבל של ע"ז לזרוע אותם אסור וכן פרה אסורה לפטמה בכרשני ע"ז ולאכילה שזה הוא עוש' זה וזה גורם לכתחלה ואסור כמו בתנאי' אבל שדה שכבר נזבלה בזבל של ע"ז או פרה שפמחה בכרשני אילול' בדיעבר שזרע לזרוע אותה השרה ולאכול הפרה שזה הו' דיעבר אפי' דלגבי זרעה ואכילה הו' לכתחלה שאם תאסור השרה או הפרה הו' מופסדים לגמ' והיינו דיעבר שמתיר :

יב כל אילן שעבודה זרה תחתיה נקרא אשירה אפי' אינם עוברין את האילן כ"ש אם עוברין אותו בעצמו וכל אילן שישומרינן פירותיו לעשות מהם שטר לשתיית ביום אדם אסור בידוע שעוברין אותו ולכך מצניעין פירותיו עד יום אדם :

יג ואילני סרק שריגלין ליטע בפני אילנים לא גרע מני ע"ז ואסור :

יד מרחץ שע"ז עומדת בחצרה ופ"ש שיש ע"ז בתיבה מיתר לרחוץ בה שאין המרחץ נעשית לגוי בשבילה אלא היא נעשית למרחץ לגוי ולא לעבודה שהרי זה הוא ביוזנה שמכיון אותה שהולכים בפניה ערום והעם משתינים בפניה והתורה אסרה אלוהיהם בזמן שנהגים בה מנהג אלקות ולא בזמן שמכיון אותה מהוה גם כזה אם היה דרך עבודתה בכך וראו אסור כמו פוער לפעור וכתוב איכה יעברו וגו' :

טו אסור לשמוע כלי שיר של ע"ז או להסתכל בני ע"ז אפי' שזה דבר שאין בו ממש מ"מ הא נהנה משמיעה זו או מראיה זו ולא ידבק כך מאומה כתיב מירו אם הוא באופן שאין מתכוין לראות או לשמוע מותר דכל דבר שאין מתכוין לא אסרה תורה ורחמנא לבא בעי ואין עבודה זרה אסורה אלא שנעשית לשם ע"ז אפי' שעדיין לא נעבדה דפסילי אלקיהם כתיב אבל צורה העשו' לגוי מותר להסתכל בה :

קמז שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודה זרה ובאיזה איפן מותר ליהנות מע"ז ובו ו' סעיפים :

א כשם שאסור ליהנות מע"ז משום לא ירבך כך מאומה וגו' כך אסור להנות' רכל מהנה נהנה לפיכך מי שהיה ביתו סמוך לבית עבודה זרה יגבל אסור לחזור ולבנותו מפני שמהנה לה לבנות זה כותל כיצד יעשה כונס לתוך שלו ארבע אמות ובונה כותל ואגרות ד' אמות לא יניחם פגיו דאם כו' הוי מרחיב אהל הע"ז ואין לך מהנה גדול מזה אלא מגלא אותו הרינו קצי' או צואה שלא ירנו ממנו העובדים לה ואם היה בנין הביתל והמקום שהוא בנוי עליו משותף לבניהם שהחצי הוא שלו והחצי של ע"ז וחצי מקום הבנות שלו עלהלי להרהקת הד' אמות וחלקי מן העצמי' ומן האכנים אם מנירן מותרין ואם אינן מוכרין הכל אסור בהנאה בין עצמי' בין אכניו בין עפ"י מידו מותר למכור להם חלקי ככ"מ שהוא ב מותר לבנות לגנים טרקלין או בתים או חצרות אע"פ שרוצי' להעמיד ע"ז בכותלים מפני שהם אינם אלא תשמיש דתשמיש ע"ז אבל הכיפה שמעמידין בה הע"ז אסור לבנותם עמהם ואם עבר ובנה אפילו ע"ז עצמה כל שכרו מותר מפני שאינה נעשית ע"ז אלא בשנגמר' ואין הגמר אלא במכיש האחרון וק"ל ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וא"כ בכל פורת' ופורת' שעושה בה הוא קונה חלק בשכירתו והיא עדיין אינה נאסרת שעדיין אינה נעשית ע"ז אלא כשעושה מכיש האחרון ומכוש האחרון אינו אסור שאין בו שיה פריטה וע"ל סימן קל"ג סעיף ג' :

ג ע"ז שיש לה גינה או מרחץ יתטובה ר"ל השכר היצא מהם היא של כהנים שלה מותר ליהנות מהם כהנם שאינו מעלה להם שכר שאינו נהנה מן הע"ז אלא מן הכתנים דהא השכר שלהם הוא אבל אסור ליהנות מהם בשכר מפני שהכהנים מתעסקים בצרכי הע"ז ומוציאין גם זה השכר לצורך הע"ז בשצ"כ"ם לו ואפילו אם יש לאחרים חלק עם הכהנים באותה הטובה אסור דמכל מקום חלק המגיע לכהנים מוציא' לצורך הע"ז ואם אין הטובה היוצאת מהם לכהנים אלא לעובדיה ר"ל למשרתים שכניה או שבמרחץ מותר ליהנות מהם אפילו בשכר שהרי אין נהגין מן השכר אלא המשרתים שם ואע"פ שגוף הגינה או המרחץ היא לע"ז עצמה ו"א שאין אסור ליהנות מהם אפילו אם הטובה באה לכהנים לכהם אלא כשהגינה או החצר עומדים בהצר הע"ז עצמה אבל כשאין עומדים בפניה אע"פ שהטובה היוצא מהם היא לכהנים לכהם מותר ליהנות מהם דכאמ"ל כשאין הגינה והחצר עומדים בבית הע"ז אין מוציאין השכר לצורך הע"ז אלא חק הוא לתת להם שיוציאוהו לצורך עצמם ויש לסמוך על זה לחקל הרוב' כן היא שהיא להנאתם ואין מוציאין לצורך ע"ז לכך מותר לקנות ולשכור מן הטמאים אם לא שידעין שהטובה היוצאה מהם היא לע"ז עצמה :

ד הלילים של ע"ז אסור לספור בהן בין כהנם בין בשכר וכן חנויות של ע"ז אסור למכור בהן בין כהנם בין לשכור מהם כמה דברים אמורים כשבני העיר נוטלין השכר ומיחדרין אותו לקנות בו צרכי העבודה זרה אבל אם בני המדינה נוטלין השכר לעצמם אלא שהם מספיקים בעבור זה צרכי הע"ז כשתצטרך לה דבר הרי זה מותר כיון שאין זה שכר מיוחד לע"ז :

ה וכן גבאי' שגובין מהם לע"ז אסור ליתן להם מכס וה"ל מיירי דוקא שגובין המכס ומיחדרין אותה לע"ז אבל אם בני המדינה לוקחין זה המכס לעצמן והם מספיקין בשביל זה צרכי הע"ז מותר שכיון שהם לוקחין אלו המעות לעצמן הרי היא שלהן ומה שנותנין אה"כ לע"ז נותנין מכיסן :

קמח דמי ע"ז מה דינם ובו ב' סעיפים :

א כשם שע"ז ותקרבות' אסורין כך דמיהן אסורין שכן כתיב והיית' חרם כמורה כל מה שאתה מודה ממנו יהיה חרם כמורה ואסור בהנאה לפיכך ישראל שמכר ע"ז דמיה אסורין אבל גוי שמכר ע"ז שלו אף על פי שמכרה כרי שיעבדה הלוקח הדמים מותרין שלא אמרה תורה והיית חרם וגו' כל מה שאתה מודה ממנו יהיה חרם אלא גבי ישראל ולא גבי גוי ודוקא שהדבר ידוע שמכרה לעש' צרכי ברמיה כגון לפרוע חובותיו או שאר צרכיו אבל אם אין ידוע שיש לחוש שמא מכרה לקנות ברמיה ע"ז אחרת והדי' תשעית מוקצין לע"ז ואסורין וע"ל סוף סי' קל"ב :

ב יש אומרים ישראל שהיו בידו יין נסך וע"ז וכיוצא בהם דברים האסורים בהנאה ומכרם לגוי בהקפה וחזר הגוי ומכרם לאחר קודם שפרע לזה הישראל הקפתו וכו' הגוי ופרע לישראל הדמים מותרים ביועבר שבין שבשעת הפרעון שפרוע זגוי לישראל את ימי העבוד' וזה שלקח ממנו אין הע"ז ברשות הגוי אין אלו המעות צינות נקראים חליפי עבודה זרה ומותרין בדיעבד מיהו לכתחלה אסורה המכוער הדבר :

קמח איזו ע"ז מותרת בהנאה ובו ט' סעיפים :

א לא אסרה התורה בע"ז אלא ע"ז המיטלטלת ויש בה תפיש' יד אדם אבל דבר המחובר לקרקע לא אסרה אפי' עשאו ע"ז

ועבדה דכתיב אלקיכם על החרים כלומר צלמיהם ופסיליהם שעל החרים אסרתי לך ולא החרים עצמן אף ע"פ שעשאו אלוה לפיכך המשתחוה להר לא נאסר החר ואפילו אכני החר שנגדלדלו ונעקרו מאליה והשתחוה להם אם עדיין הם במקומם ועבדם הם אינם נאסרים כיון שמעולם לא היה בהן תפישת יד אדם רק מאליהן נעקרו וכן נהרות ומעינות של רבים חשיבי כמחוברין ואינן נאסרין כן כתב בשלחן ערוך ונ"ל דה"ה של יחיד דכיון דטעמא משום שהם מחוברים דומיא דהרים מ"ש על רבים מ"ש של יחיד אלא אשגרת לישג' דגמרא נקטיה דאיתא שם בגמ' בהך סוגי אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחזקד מים של רבים אינם נאסרין אבל המעיין שם בגמרא ימצא דלא מיירי ר"ש דווקא במחוברים אלא אפילו במים שהם תלישין ומקוויין בקרקע ואשמועינן דכיון שהם של רבים אינם נאסרים אבל מים של מעיין שהם עדיין מחוברים ולא נתלשו מעולם דמיירי שם אפילו של יחיד אינם נאסרים להדיט מחמת שנעבדו למחוברין חשיבי והם כמו החרים שאינם נאסרים אלא בגמרא בעי מה הם לנסכים נ"ל ואילנו' שלא נטען לשם עבודה זרה ואחר כך נעבדו אינם נאסרים אף על פי שכבר היו תלושין והיה בהן תפישת יד הואיל ונטען ונשרשו בקרקע נקרקע נחשבי' וילפינן לה מדכתיב ותחת כל עץ רענן משמע העבודה זרה שתחת העץ נאסרת ולא העץ עצמו נאסר אפילו עשאו אלוה ורמינן עליה והכתיב ואשיריהם תשרפון אלא כאן בעץ שננטעו מתחלה לשם עבודה זרה וכאן בעץ שלא נטעו מתחלה לשם עבודה זרה אלא שאחר כך השתחוה לו שאינו נאסר מכל מקום אף על גב שלא נאסר גוף האילן כעמדתו וכו' כל הפירות והשריפים והעלין שיוציאין ממנו אחר כך כל זמן שהוא נעבד אסורין בהנאה איבעי' אימא סברא ואיפיעת אימא קרא איבעית אימא סברא שכל מה שיוצא ממנו אחר השתחוואה הוי כמו אשורה שננטעה מתחלה לכך ואכ"א קרא מדכתיב ואשיריהם תשרפון משמע שהגידוע אסור ולא עיקר האילן ואיזה זה זה אילן שננטעו שלא לשם עבודה זרה ואחר כך נעבד שהוא עצמו מותר ומה שיוציא ממנו אחר כך תנודע והגידוע אסור :

ב ואף על פי שמחובר אינו נאסר משום ע"ז כראמון אבל ציפיו נאסר בהנאה דכתי' לא תחמוד כסף זהוב עליהם ולקחת לך וגומר וכבר אמרנו למעלה סימן קל"ט דמשמשי הרי הוא כציפ' ואסורים בהנאה אבל תקרבותו אפילו שחט לו בהמה אינו נאסר בהנאה דכיון שהוא עצמו אינו נחשב עבודה זרה שהתורה התירתי בהנאה גם תקרבותו אינו נקרא תקרבות עבודה זרה ומיהו באכיל' וראי' אסורה שאין שחיטה גרועה כו' מתירתי לאכילה לפיכך אפי' אינה שלו אסור ע"פ שאין אדם אסור דבר שאינו שלו הכא מעולם לא הותרה בשחיטה זו ומה שהציפוי נאסר בהנאה גזירת הכתוב הוא שאמר לא תחמוד כסף וגו' :

ג אף על גב שאמרנו גבי עץ שהייתה תלוש ונטעו שאינו נאסר היינו משום שחזר ונשרש בקרקע חשיב כמחובר אבל שאר תלוש ולכסוף הברו חשיב כחלוש לפיכך הבונה בית לעבודה זרה שיהא הבית עצמו נעבד אף על פי שעדיין לא השתחוה לו או המשתחוה לבית בנוי נאסר בהנאה אבל אם לא ובנאו לעובדו אלא להעמיד בו ע"ז הרי זה משמשי ע"ז ואינו נאסר עד שישתמש בו ואם היה הבית של גוי בנוי וסידור וכיידו גוי לשם ע"ז לעובדו אם בא ישראל לבטלו נוטל מה שחדש והחידוש אסור בהנאה מפני שעשאוהו לעובדו ושאר הבית חזר לתירו' והוא עדיין לא נעבד הבית אבל אם השתחוה לו הגוי נאסר כל הבית ובעיני גוי לבטלו ובשל ישראל אין לו בטלה עולמית כמו שיתבאר' בע"ה הכנים ע"ז לתוך הבית כל זמן שהיא שם הבית אסור בהנאה מפני שהוא משמש ע"ז וכימציאה הותר מיד והוא שלא הקצוהו לע"ז אלא לפי שעה לפיכך מועיל הוצאה לפי שעה אפי' דעתו להחזירה או אפי' הוציאה ישראל מותר בין שלא הקצה לכך אינו משמשי ע"ז מן התורה כלל ואין צריך ביטול אבל אם הקצוהו למשמש ע"ז אינו מותר אלא א"כ הוציאה משם דרך ביטול דהיינו שהוציאה גוי על מנת שלא להכניסה עוד שם וזה אינו מועיל ע"י ישראל אלא ע"י גוי בישראל לא מהני ביטול ע"ל סימן קל"ט :

ד שלשה אבנים הם לעניין ביטול ע"ז ואלו הן אבן שהצבה גוי מן החר תהלה לשם לעבוד את האבן בע"ז הרי זו אסורה מיד ואפילו לא העמיד עליה הצלם דהא פסלה לע"ז וצריך הגוי לבטלה דהיינו לחסר ממנה מעט עד שתפגם ואם ישראל הצבה לעבוד עליה ע"ז ועבדה אסרה עולמית היתה הצובה כבר וסוידה וכיידה הישראל לע"ז ועבדה אפילו סויד וכייד דב' מה כגוף האבן כגון שחקק בה צורת כבדול נוטל מה שחידש' וזורה לרוח האבן עצמו מותר שלא נעשה ע"ז אלא החידוש ובגוי דמהני ביטול אפילו לא בטל משם כל הציור רק בטלו שפגמו מותר :

ה העמיד עליה ע"ז לפי שעה ולא הקצה לכך אפי' בישראל ואצ"ל דבגוי סגי בסלוק ואין צריך ביטול רק סלוק :

ו שלשה אישות הן אילן שננטעו מתחלה לשם שיהא נעבד אסור בהנאה והוא סתם אישה שנאמרה בתורה כמו שנתבאר לעיל היא האילן כבר נטעו שלא לשם ע"ז וגדעו ופסלו להיות דגידולים משם

ך גר וגי שירשו את אביהם גוי ויש ע"ז ביהושעם כל זמן שלא הלקי יכול הגר לימור לגוי טול אתה ע"ז ואני אמול מעות אבל משרתך ובלת הע"ז לישות גר שונה בה אסור אחר כך להחליפה עם אהיו ג"י לטול מעות כנגדה דרמו ע"ז היא נוטל :

ך גוי מבטל ע"ז על פי שאינה שלו דהשתא קאמרה רחמנא פסלו מאלוק ולקחת לה בלתי לה שפס"ו הם העיבורים אותם מדהות אלוה אפילו אינה שלו ולקחת לך ואפילו הוא אינו עובר לאיתם ע"ז אלא לאיתת כגון שירא עובר לפעור יכול לבטל מרקולס דבבבל פסולו אלקותם הוא ואפילו בעל כהני שכופה אותו הישראל שיבטלה הוי ביטול הוא מכל מקום פסלו הוא מאלוק וכלבד שירע כתיב ע"ז אבל קמן שאינו יודע כתיב ע"ז וכן שוטח אינו יכול לבטלם שאין זה אלקותם שאינם יודעים שיהיו בו וכל מי שאינו עובר עבודה זרה כגון גר תישב אינו יכול לבטלה שאין זה נקרא פסולו אלקותם שהיו אין זה אלוהו שאינו מחזיקו לאלוה כלל יכן ישמעאלים שאינם עובדים עבודה זרה אינם יכולים לבטלה :

ן כיצד מבטלה נטל מקל מן האשירי או אפילו ענה אחר שנטל מכנה לציריבי נבטלה דורא אינו מחזיק עור לאלוה כיון שנטול ממנה לציריבו וכן האשרה עצמה ובין השפאים שנטל ממנה מותרים ואם נטל השפאים לציריבי ר"ל ליופות' לא נתפלה והיא אסורה אבל השפאים מותרים דמזרק זיק לרו ולא פלח לרו :

ן היתה של צורה וקטע ראש אינה או ראש חוטמה או ראש האצבעה וכיצא בו מקום שנתשב לה לננאי ולמס' או ששענה בפניה אפילו לא חסרה בטלה שזה מננה איתה מיעבד' שלא שפנה ולא חסרה או שרקק או השתין בפניה או גררה זיק בה צואה לא בטלה כיון שלא עשה מעשה בגופה ויש אומרים דאפילו בטלה כאמירה בעלמא הוי ביטול מיהו אם בטלה באינם באמירה אינה מבוססת עד שיעשה בה מעשה בגופה כמו שנתבאר :

ך מכרה אפילו לצורף ישראל לא בטלה דמימר אמר הישראל יהזור וימכרה בוקר לצורף עבודה זרה וכ"ש אם משכנה שלא בטלה שרעמו עליה לפדות' ואין צריך לימר אם מכרה לצורף גוי או לישראל אחר שאינו צורף שלא בטל מן הטעם שכתבנו ולא אמרינן אדרבה איפכא מסתברא דלצורף ישראל לא בטלה משום שחושב הגוי אף כשישכר' לא אכפת לה בו שאין הישראל יודע מה היא והיא בכחה עתה ככחה או ואינה בטלה אבל לצורף גוי נימא הוא תלה דעתו באותו צורף וחושב הרי הוא יודע מה היא כמזני ואם ישכרה ודאי אין בה ממשות ובטלה וכו' גוי ישראל אחר לא אמרינן אדרבה הוא בטלה יותר מפני שכשמוכר לצורף ישראל היא חושב הצורף יתקנה ויזנה וימכרה עם כלים חדשים לגוים לכך לא בטלה אבל לישראל אחר דליכא למימר הכי שאין דרכו למכור כלים חדשים וכו' ואי ישכרה לפיכך בטלה דלא אמרינן הכי דסבירא דחוקות הן אלו ויש מתיירין במכרה לצורף ישראל דורא מתייראש ממנה ויאמר שהצורף יתיבה לעשות ממנה כלי אחר ואין לד' ביטול גדול מזה ומשמש עבודה זרה ו"א דלא חמירי כל כך לפיכך אם משכנן או מכרן תלינן לקלא ולומר ודאי בטלן כשמשכנן או מכרן :

ט נפלה עליה מפולת אף על גב שלא פינהו ממנה וכן נגבוה לסטים ולא תבעיהו מהם לא אמרינן משיח דבטלה הוא אלא אמרינן דעני עדיין לפנית מעסקיו ותובעה מן הלפטיה ואסורה :

י הגידה עובדיה והלכו להם בשעת שלום מותרת דהואיל ויצאו לדעת ולא נטלה ודאי בטלה ואמרו שאין בה ממשות ולכך הגידה בשעת מלחמה אסורה שעל כרחם הניחה ולא בטלה והוא שאינם יכולים לחזור לה אכל אם היו יכולין לחזור לה ולא חזרו ודאי בטלה ומותרת ולא דמי לנפלה עליה מפול' ולגנבה לספי' דאסרי' לה דשמא לא בטלה היינו משום דהתם אמרי' הא מנח תחת המפול' מי יקחנה כשחיה לנו פנאי נפנה ונקחנה ובגנבה לסטים אמרי' איתו שגנבה לא נגבה אלא שחושק בה או לעיבידה או למכרה בוקר יהרי הוא בבבור' ומה לנו להדר אחריה אבל הכא הוה להם לח' גיש' שמא יבונה ומלא מהדרי אחריה בטלה ומותרת :

יא ע"ז שנשברה מאלה כל שבריה אסורים בהנאה עד שיבטלום גוי לפיכך המוצא שברו ע"ז הרי אלו אסורים בהנאה דשמא לא בטלום הגוים ואם היתה של פרקים ונפל ממנה פרק או פרקים והדיוט יכול להחזירם צריך לבטל כל פרק ופרק מפרקה דכיון דהדיוט יכול להחזיר הפרק שנפל בכיטול האבר אינו מבטל המותר דכיונתו לחזור אותם ולתקנם במעשה הדיוט אבל אם אין הדיוט יכול להחזירם כיון שבטל אבר אחד שנפל ממנה בטל כל השבר' וכיון שאין יכול להחזירה אלא במעשה אומן כשיבטל אחד אמרינן משיח שאינו יכול להחזירו הוא מבטלו ובודאי דעתו כן אכילהו שיהיו בטלים מהא טעמא שלא יוכל לתקנם במעשה הדיוט :

יב מוכה של ע"ז שנפגם עדיין הוא אסור עד שיתקן רובו דעדיין שם מוכה עליו כל זמן שלא ניתק רובו דכתיב בשומרו כל

משום ואילך ע"ז אפילו הכריך והרכיב בגופו של אילן אין האילן נאסר אלא כל מה שהוציא אחר כך שיונין ועליו ופירות הוא אסור בהנאה ובמרת איתם ושורפם ושאר האילן מותר ואילן שמעוהו' תחתיו אלילים כל זמן שהו' תחתיו הרי הוא משמשי ע"ז ואסור בהנא' בטלה מתחתיו חור' להתירו מפני שאין האילן עצמו הוא הנעב' וכמו שנתבא' הכל מתוך פסוקי התורה בדברינו למעלה :

ז וקרקע עולם וכל שכן אילן אף על פי שאינו נאסרים מפני שהו' מחוככים וכתיב אלקותם על ההרים ולא ההרים אלקותם היינו שלא עשה מעשה בגוף הקרקע אבל אם עשה בהן מעשה כגון שחפר בה שיחון בורות ומער' וכי האי גונא להיותם הם עצמם ע"ז נאסרים מדרבנן וכמו שיתבאר בסמוך גבי כ"ח :

ח לא אסרה תורה לישראל דבר העשה לע"ז אלא דברים שהם פגרי' מתיים ופסלים או עשאים לאלוה כמו שנתבאר בדברינו אבל בעלי חיים אינם נאסרים משו' עשותו ע"ז שאפי' השתתרה לבתמה שיל לא נאסרה וילפינן לה מקרא מרמיעט' התורה לגביה דכתיב מן ההבמה מן הבקר ומן הצאן ומייתורה דמן מן ממעטין מוקצה ונעבר שלא להקריב' לשם קרבן ש"מ דלהריוט שרי אפי' באכילה כלומר דווקא לאכילת מזבח אסורה דשל קרבן מקרי להם אלוה הא לאכילת אדם שרי מיהו היינו דווקא בשלא עשה בהן מעשה אבל אם עשה בהן מעשה כגון ששחטה להיותה עבודה זרה אפילו לא שחט בה אלא סימן אחד אסרה ואפילו אינו שלו וק"ל שאין אדם אסיר דבר שאינו שלו כדלפינן מאיש כי קדיש את ביתו קדש מה ביתו שלו וברישתו כו' הגי מילו שלא עשה בה מעשה אבל עשה בה מעשה אסרה מדרבנן שכן מצינו באבני מזבח שגזוים מלכי בית חשמונאי משום דשיקצום מלכי יון לע"ז ואף על גב דשל הקדש היו ולא שלחן היו אפי' חכו כיון דעבדו בהו מעשה אסריננו רבנן ודווקא גוי שעשה מעשה בבקמ' ישראל לשם ע"ז אסרה אף על פי שאינה שלו דאמרינן ודאי מחשבתו לשם ע"ז אבל ישראל שעשה מעשה לשם עבוד' זרה בכהנתו חבירו לא אסרה דאמרי' ודאי אין מחשבתו לע"ז אלא לצעורי חבירו קמכוין במה דברים שאין לו חלק בגויה אבל אם יש לו חלק בגויה אסרה דוראי דעתו לע"ז כחלק שלו דליכא למימר לצעורי עצמו קמכוין ויש אומרים דאפילו יש לו חלק בגויה לא אסרה דלצעורי חבירו קמכוין ואם ישראל משומד הוא או שנתנו בו וקבל ההתראה הרי זה ודאי מחשבתו ולבו לעבדה זרה הוא שהרי הוא מוסר עצמו למותה בשבילה ואוסר וע"ל סימן ד'ותקריב' כ"ח ומשמישה' אף על פי שבקרקע אינם נאסרים בהנאה כדאית' לעיל סימן כ' בכ"ח נאסרים בהנאה דכיון דהם עצמם יכולין להיות קרויים זבחי מתיים ונאסרים מחמת תקרובת כשמקריבים אותם לעבודה זרה גם תקרובתם כשמקריבים להם נאסרים :

ט אף על פי שבעלי חיים אינם נאסרים מחמת שנעשו ע"ז אם החליף בעלי חיי' בע"ז שהיתה לו ע"ז והחליפה לגוי כבהמות נאסרו מדרבנן דה"ל נהנה מע"ז אבל חליפי' חליפין כגון שהחליף כ"ח בחליפי' ע"ז מותרים דכולי האי לא גזרו רבנן ויש אוסרינן גם כזה משום חומרי' דע"ז :

קמו גזיו ע"ז יש לה ביטול ואיו אין לה ביטול ובו ט"ו סעיפים :

א כתיב פסולי אלקותם תשיפון כאש וגומר ודרשינן פסלו מאלוק כלומר שבטלו ולקחת לך וגו' כדאיתא לעיל סימן קל"ט סעיף ב' לפיכך גוי יכול לבטל ע"ז שלו ושל חבירו גוי אבל ישראל אינו יכול לבטל ע"ז של גוי דהא פסולי אלקותם כתיב משמע שהם עצמו פסלו אלקותם מהוות עוד אלוה להם ולא שפסלו ישראל וכו' שאין ישראל יכול לבטל ע"ז של ישראל דע"ז של ישראל אינה בטלה עולמית כמו שכתבנו גם כן לעיל סימן קל"ט סעי' ב' לא ע"י ישראל ולא על ידי גוי ואפילו אם יש לגוי שותפות בה עמו אין ביטול הגוי מועיל לחלוף של ישראל הישראל אדעתא דנפשיה קאפלח ואין גברי' יכול לבטל חלק הישראל :

ב ואפילו ע"ז של גוי משבחה ליד ישראל וכה בה הישראל הרי נעשית כמו ע"ז של ישראל ושוב אין לה ביטול עולמית מדרבנן דגזרו בה חכמים אטו עבודה זרה של ישראל עצמו וה"מ עבודה זרה עצמה אבל משמשי ע"ז וגויה אם כאו ליד ישראל ואחר כך ביטלה גוי מותר' דלא החמירו בהן כמו בע"ז עצמה :

ג לפיכך הלוקח גרוטאות פירש שבכרי כסף מן הגוי ומצא בהם ע"ז אם לא משך אף על פי שנתן המעות יחזירם לו שעדיין לא קנו לו שאין ישראל קונה מן הגוי במעות אלא כמשיכה כמו שיתבאר בע"ה בלבוש עיר שושן מיהו אפילו אם משך כל זמן שלא נתן מעות יכול גם כן להחזירם לו אף על פי שמשוכה קונה לישראל מן הגוי מכל מקום הוי משיכה במעות דלא אדעתא דע"ז משך וחזר המקח אבל אם נתן מעות ומשך הרי זה קניין גמור ואם יחזירנה יטול מיהו כמוכר ע"ז לגוי לפיכך מוטב לקיים מקחו ואף על פי שהוא מקח מעות לא יחזירנה ואסורה בהנאה ואין להם ביטול עולמית אלא יולביס לים המלח :

מעלילין להוציא אבל משפין בלא ריבית אין נפרעין אפי' האידנא שאין מעלילין כל כך להפקיעו ואדרבה שאח ואויל ומורה שפרע חובו וחזר לו משכנו :

ב עבר ונשא ונתן עמהם מה שנשא ונתן עמהם ביום חגם אסור בהנאה ומה שנשא נתן עמהם בשלושה ימים לפני חגם לא תסרו בהנאה :

ג כבר כתבנו שלשה ימים שאמרו הם מלבד יום האיד לפיכך אם היה חגם של אותן הגוים ג' או ד' ימים כל אותם הימים הם ביום אחד וכל אותן הימים אסורים עם ג' ימים שלפניהם :

ד במה דברים אמורים שלשה ימים שלפני אידיהם אסורים בארץ ישראל שאדוקין הם מאד בעבודה זרה אבל בשאר ארצות אינו אסור אלא יום חגם בלבד שגוים שבת' איד' עובדי ע"ז הם שאין אדוקין בה כ"כ לפיכך הקילו בהן ולא רצו להחמיר מפני שאין אנו יכולין להעמיד עצמנו מלישא וליתן עמהם שכיניהם אנו יושבים ופרנסתנו מהם ועוד משום יראת האיבה שיהיה להם עלינו מחמת זה שאנו מרחיקין מהם כל כך :

ה אסור לשלוח דורון לגוי ביום חגו דאזיל ומורה אלא אם כ נודע לו שאינו מורה בע"ז ואינו עובדה וכן גוי עובד ע"ז ששלח ביום חגו דורון לישראל לא יקבלו ממנו שהגוי מתנהי בו שקבלו ממנו ואויל ומורה ואם חושש לאיבה יקבלו ויורקו בפניו לבור או למקום האבד כלאחר יד שלא ירגיש הגוי שמדעתו השליכו ויהיה לו איבה ומכל מקו' יעשה זה בפניו שיהיה הגוי שאבד ממנו ולא ישמח בקבלתו שהרי רואה שלא נהנה בו :

ו אין נקרא יום איד' אסר שלשה ימים לפניו בארץ ישראל ובח"ל יום חגם לבדו אלא יום שהוא קבוע לכל המדינה העובדים אותה עבודה זרה ועושין אותה בכל שנה ושנה ומיהו אם הוא יום קבוע אסור אפילו אינו עיקר האיד שהחזיקו על שם אלה שלה אלא הוא הדיון שאר האיד' שהחזיקו בהן על שם שאר הקדישים ואפילו יום שמתכנסין בו הגוים להעמיד להם מלך ומקדישים ומקלסים לאלקיהם יום חגם נקרא והרי הוא כשאר הגוים דבכולהו אזיל ומורה לעבודה זרה :

ז גוי שעושה הג עצמו ביום שגזר בו ויום תגלחתו וקנו ובלוריהו ויום שעלה בו מן הים ויום שיצא בו מבית האסורין ויום שעשה משתה לבנו וכיצא באלו שהוא לבדו או הוא וסיעתו אולי ומורו ומקלסי לע"ז על הרבוי' הללו שאירעו לו אינו אסור אלא אותה האיש בלבד ואין אחרים נאסרו עמו ואותו היום בלבד אפילו בא"י :

ח ואפילו ביום הקבוע לכולם ובא משנה לשנה אין יום חגם אסור אלא לאותן הגוים העובדים בו ביום לאותה ע"ז בלבד אבל שאר גוים שאין עובדים לאותה עבודה זרה אלא ששמחים עמהם ואוכלים ושותין ומשמרים אותו גם כן או מפני מנהג או מפני כבוד המלך שהמה עבדים לו ימשום כבודו הם חוגים עמו ביום אירו אבל הם אינם מורים בו הרי אלו מותרים לשאת ולתת עמהם שהרי הם אינם מורים לע"ז זו :

ט אסור ליכנס בבית הגוי עובד עבודה זרה ביום חגו וליתן לו שלום מפני שהגוי נרה ושמח בו והושב שלכבוד יום חג עושה כן ואויל ומורה ואם מצאו בהוין מותר רק לא יראה לו פני כבוד ביותר אלא יאמרו לו בשפה רפה ובכבוד רצא :

י מן הרין היה אסור ליתן שלום לגוי מפני שהשלום שמו של הב"ה ולא יטיל שם שמים על הגוי אבל אחו"ל מותר לשאול בשלומן מפני דרכי שלום אבל אסור דסגי בפעם אחת ואסור לבפול לו שלום לעולם כדי שלא להזכיר עליו שם שמים שתי פעמים לפיכך טוב להקדים לו שלום כדי שלא יתחיל הגוי ויצטרך לבפול לו שבששאל הגוי בשלומך להשיב לו שלום וצטרך כן יצטרך הוא לחזור ולשאל בשלום הגוי גם כן לומר שלום עליך שכן הוא מנהג העולם בדרך ארץ :

יא גוים הולכים לחגם למרחוק בהליכה אסור לשאת ולתת עמהם משום דאזיל שם ומורה : ובחזרתם מותר דמאי דהוה היה והוא שלא יהיו נקשרים וקבוצ' חבורות חבורות יחד אבל אם הם בחזרה קשורים וקבוצות חבורות חבורות אף בחזרה אסור לשאת ולתת עמהם : שמתוך שהם עריין קשורים וקבוצים יחד ניכל הדבר שדעתם לחזור שם שכן דרכם ובחזרתם יורו להם ישראל ההולך עמהם לחגם בהליכה מותר לשאת ולתת עמו דאף על גב דרואי לא שפיר עבדי שהולך עמהם אסורין דלמא דרר בהי' ברה' ולא אזיל ומורה : ובחזרה אסור דבין דאביק ביה מיבק כלומר בין שהרגיל עצמו להתחבר בה ורואי דעתו לחזור וללכת שם ובחזרתו יורה לה ואם ישראל משמרד הוא אסור בין בחליכה בין בחזרה דאביק ביה יותר מגוי דאזיל ומורה לה בהליכתו וגם בחזרתו ובודאי דעתו לחזור ויורה בחזרתו :

יב יש אמרים שאין כל הדרכים האלו הנאמרו בס' זה אמורים אלא בומניהם שהיו הגוים אדוקים בע"ז והיו יודעים בטיב ע"ז לעברה אבל גוים שבומין הזה לאו עובדי ע"ז הם ואינם יודעים בטיב ע"ז לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם אפילו ביום חגם ולהלות' וכל שאר דברים מותרים ואפילו נותנין המעות לכהנים מותר שאין עושין מן תקבוצות לע"ז או נ"ל אלא הכרנסו עצמם אכיל' ושותים :

אבני מזבח לאבני גיר מנופצו' לא יקמו אשרים וחמנים איתמי אשרים והמנים לא יקמון כשכל אבני מזבח יהיו מנופצו' כאבני גיר ורובו ככולו ואם לאו שלא ינפצו כולם או רובם יקמון כלומר ואינם בטלים אבל בימוס מיד שנפגם נפסל ומותר והוא שניתן או יפגם על ידי גוי אבל ניתן או נפגם מאליה לא הותר בכל ואיהו בימוס ואיהו מזבח בימוס אבן אחד מזבח אבנים ריבה : הגמלט ע"ז נתבטלו משמשיה ואפילו המשמשין ביד ישראל והע"ז ביד גוי וכיטל הגוי הע"ז שבידו נתבטלו המשמ' אין שביד ישראל שה' טפלין אצלה אבל ביטל משמשי' לא נתבטלה היא : יך מצות עשה על כל המוצא ע"ז משמשיה וכל הנעשה בשבילה שיבערנה ויאברנה מן העולם שנאמר אבד תאכרין את כל המקומות אשר עבדו שם וגו' וכיצד מאבדה שוחק וזורה לרוח או מטיל לים :

מן וצריך לשרש אחריה דתיב אבד תאכרין וגומר כלומר אבד וחזור ותאבד יותר דהיינו שירוש וצריך לבנות לה שם לגנאי דתיב ויאברתם את שמה מן המקום ההוא כלומר שישנה את שמה בכינוי אחר כדי שישתקע ולא יזכר עד ולא עוד אלא שצריך להיות זה הכינוי כינוי של גנאי דתיב שקין משקצנו יתעב תתעבנו כי חרם הוא הא כיצד אם הם היו קורין לה בית גליא שהוא לשון גובה תקרא לה אתה בית כריא שהוא לשון הפירה ושפלות פני מלך פני כלב עין כל עין קוץ וכל כיוצא בזה :

קמו דין השבעה בשם ע"ז ודיני הזכרת עמה וכו' ה' סעיפים :

א אסור להזכיר שם ע"ז בין לצורך בין שלא לצורך דתיב ושם אלקים אחרים לא תזכירו והגדר או נשבע בשם ע"ז והי' זה דקה דתיב לא ישמע על פד וגו' :

ב ודוקא שם ע"ז עצמה אסורה אבל החנים שלהם שקורין בשמות בני אדם אין חשש להזכירם ובלבד שלא יקרא אותם בלשון חשיבות כמו שקורין אותם הגוים בלשונותם בלשון חשיבות :

ג ואסור לגרום אפילו לגוי שידור או שישבע בשם ע"ז דתיב לא ישמע קמין תחת השין שהוא מבניין גפעל כלומר לא ידא נשמע אפילו מאחרים על פד בגרמה שלך וע"ל בלבוש התכלת ס' קנ"ז :

ד ושם ע"ז הבתיבה בתורה מותר להזכיר כמו כרע כל קרם נבו העורבים לגר שולחן וכו' כיון שהתורה הזכירה אנו נמי ניכל להזכירה :

ה ומותר להתלוצץ בשם ע"ז כגון שיאמר לו שקול ע"ז ואנחה בשנת שלך פי בתחת שלך מלשון חשופי שת וכן מותר לומר לטי אלקיך יהיה בעורך או יצלח מעשיך שאין זה אלא דרך התלוצצות בעלמא :

קמח דיני דגני הע"ז וכו' י"ב סעיפים :

א כבר כתבנו בלבוש התכלת סימן קמ"ו שכן הרין היה לנו ליהרהר שלא להשתתף ולהתעסק עם הגוים דשמא יתחייב לו הגוי שבועה וישבע בשם אלקיו והרי זה עובר משום לא ישמע על פד אלא שאין העולם נזהר בזה מפני שהוא דבר שאי אפשר לעמוד בו מ"מ אחו"ל שלשה ימים לפני אירעה מלבד יום האיד אסור לשאת ולתת עמהם שמא יתהנה או יריוח הגוי במשאו ומתנו עמו וכיון שהוא כל כך סמוך ליום איד שלו אזיל ומורה ומשבח לע"ז על זה ביום האיד שבא לפניו והרי זה הישראל שנשא ונתן עמו גרם ליקר שם ע"ז ועובר משום לא ישמע על פד לפיכך אסור שלשה ימים לפני חג איד של עובדי ע"ז אסור בין לקרן בין למבור להם דבר המתקיים מפני שהגוי שמח בו בדבר המתקיים בין במכירה בין בקנייה בקנייה הוא שמח על הפדן שבידו ובמכירה הוא שמח על המעות שבידו ואויל ומורה לעבודה זרה ביום איד שלו הסמוך ודבר שאינו מתקיים כגון ירקות ותבשיל מותר למכור להם עד יום אידם שאין הגוי שמח בו כל כך כיון שלא יתקיים בידו שהיך לאיבוד ולא אזיל ובורה אבל לקנייתו מהם ורואי אסור דאזיל ומורה שמכרו ולא הופסד בידו וגם המעות הם בידו וכן אסור להשאיל לו כליו ולהלוותו מעות בלא ריבית דאית ליה הנאה ורווחה מזה גם לשאול ממנו וללות ממנו בין כריבית בין בלא ריבית אסור דחששא ליה מילתא שהישראל צריך לו ומתנהי ביה ואויל ומורה אבל להלוותו כריבית מותר מפני שהוא מצטר שצריך ליתן לו ריבית ואסור לפרוע לו דובי בין בשטר בין שלא בשטר דמתנהי הגוי ושמח שנפרע חובו אף על פי שהיה לו שטר עליו וכן אסור ליפרע מהן מלה בשטר או על המשכון מפני ששמח הגוי שנפטר מחובו ואויל ומורה אבל מלה על פה מותר ליפרע ממנו אפילו ביום איד שלו מפני שהיא כמציל מידו והאידנא שידם תקיפה עליו אפילו מלה בשטר מותר ליפרע מהם דחשיב כמציל מידם וכן אפי' מלה כריבית שהגוי נתן לו ריבית לישראל ואפילו יש לו משכון ביד מותר ליפרע מזה משפני שידם תקיפה עלינו בקל הם מעלילים עלינו ומפקיע' אפילו מלה בשטר אפילו משפין ביד הם מפקיעים ומוציאין מידנו ויודי הכל כמציל מידם מיתו י"א ה"מ במשכון שהלוא עליו פריבית הם

קנ להתרחק מדרך ע"ז ושלא לשתות בפניה וכו' סעיפים :

א מצוה להתרחק מדרך ע"ז ארבע אמות כדי שלא יחשודו וכתוב הרחק מפתח ביתה וגומר :

ב ישוב לו קוץ כרגלו בפני ע"ז או נתפזרו לו מעיות בפניה לא ישוח להסיר הקוץ ולטול המעיות מפני שנראה כמשתחוה לה ואם אינו נראה כמשתחוה לה כגון שמצדד עצמו ופניה מן העבודה זרה מותר מעיין המישך מים לפני עבודה זרה לא ישחה וישתה אפילו אי מאית אי לא שתי דנראה כמשתחוה לע"ז :

ג פרציפות המקלחות מים בכרכים אף על פי שרובם לעשות לגוי לא יחזו פניו על פיה וישתה מפני שנראה כמגשק לע"ז :

ויש אומרים דכל שאינו אסור אלא מפני מראית העין כגון בדינים הללו אם יש סכנה בדבר כגון אם לא ישתה ימות התירו לשתות ואין בזה משום יחרג ואל יעבור כיון שאין אסורין אלא משום מראית העין שרים או כהנים שיש להם שתי וערב בכנניהם או שנושאים צלם בפניהם בדרך ההגמונים אסור להשתחוות להם או להסתור הכובע לפניו רק בדרך שאינו נראה כמו שאמרנו גבי נתפזרו לו מעיות כולו או יקום לפניו קודם כוונתו וכן יסיר הכובע וישתחוה קודם ביאם ויש מקלוקן בדבר ונותנים טעם לדבריהם הואיל וירוע שגם הגויים אינן מסוים הכובע או משתחוה לצלם רק להשרי וטוב להחמיר לעשות כסבבא ראשונה :

קנא דברים הצריכים לע"ז אסור לישראל למוכרם וכו' י"ד סעיפים :

א דברים שהם מיוחדים למין ממיני ע"ז שבאתו מקום אסור למכורם לעובדי אותה ע"ז שבאתו מקום משום לפני עור לא תתן מכשול דאף בני נח מוזהרים על ע"ז ואם קונה הרבה ביחד שניכר הדבר שהוא קונה אותם לסחורה מותר וכן אם אמר שצריך אותם לדברים אחרים והישראל יודע שכרכיו כן הוא מותר למכור להם אפילו אינו קונה הרבה ביחד דלא גזרו בזה משום מראית העין שאין הכל יכולין לעמוד בה שצריכים לישא וליתן עמהם וגם בקונה הרבה ביחד אין לאסור משום דילמא אול וכן לא חריגו לצורך ע"ז דאלפני עיר לא תתן מכשול מפקדין אלפני דלפני לא מפקדין ודברים שאינם מיוחדים לעבודה זרה מוכרים אותם להם כסם ואם פירש הגוי שהוא קונה אותם לעבודה זרה אסור למוכרו לו אלא עם כן פסלן מלהקדין לע"ז שרבר שפסלו ופגמו וראי לא יקריביה לעבודה זרה והו מעורבים דברי המיוחדים עם דברים שאינם מיוחדים כגון לבונה וזה בכלל לבנה שחורה מוכר להם הכל בסתם ואין חוששין שמא ילקט הזכה לבדה לעבוד זרה וכן כל כיוצא בזה אבל לבנה וזה לבדה וראי אין מוכרין להם ודוקא לבנה או לגוי שחוקתו שקיימנה לעבודה זרה אבל לסתם גוי שרי שקונה אותה לרהיז ולא להקטירה לע"ז * אסור למכור מים לגלחים כשיוודע או מרגיש שרוצה לעשות מהם מים להטביל :

ב אם הגוי מחזיר אחר דברים המיוחדים ומערים לכלול דברים אחרים עמהם כדי שלא יבינו שקונה אותה לצורך עבודה זרה ולא ירצו למוכרם לו אסור למכרם לו :

ג אסור למכור שיעור לגוי ביום חנו או ביום שלפניו מפני שדרכן לעשות נדית לע"ז ביום חגם אבל בשאר ימים שרי ועיין לעיל סימן קל"ט יש אומרים דהא דאסור למכור להם דברי השישים לעבודתם היינו דוקא שאין לאדרים למכור כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר שאז זה הוא המסייע עובר אלפני עור וגימור אבל אם יכולין לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר שאין בזה משום לפני עור לא תתן מכשול כיון שהוא בעצמו יכול להכשיל את עצמו ולטולו במקום אחר אין זה המוכר לי מכשילו בכלום ומותר ונהגי הרבה להקל בדבר זה אבל כל בעל נפש יש לו להחמיר לעשות כדעת הראשון :

ד בקצת מקומות נהגו שלא למכור בהמה דקה לגויים וטעמם היא משום דישאל מצויין על שכירת הבהמית שלהם בשבת דכתוב לא תעשה כל מלאכה וגומר אתה וברייתך וגומר והיו חוששין שאם ימכרו בהמתם לגוי והגוי יעשה בה מלאכה בשבת לצעמים וישאלו או ישכירו אותה להם ויעשה בה גם כן הגוי מלאכה בשבת ויעבור הישראל בלא דאף תעשה כל מלאכה וגומר ובהמתך דעיון הבהמה היא שלו שלא קנאה הגוי בשאלה ובשכירות אי נמי משום נסיוני פירש דתנין דזבנה ניהלה כמעלי שבת סמוך לשקיעת החמה ואמר ליה תא נסיה ניהלו ושמעיה לקליה ואולה מחמתיה וניחא ליה והיה מתמר אחר בהמתו בשכ"מ מחמת יאווהו לפיכך גזרו באותן מקומות שלא למכור שום בהמה לגוי גזירה בהמ' דקה אטו בהמה נסה ויבצ' במקומות לא חשו לגזירה אלו וכברו בהמות לגויים וגם חכמיהם ז"ל שם לא מוחו ביום ולא רצי לגזור לה' כי היה נראה בעיניהם גזירות רחוקות לגזור בהמה דקה שאינה

ושותין בו : ועוד דאית בזה משום איבה אם נפריש עצמינו מהם ביום רגם ואנו שרויים ביניהם ועיקר פרנסתנו מהם שאנו נושאים ונותנים עמהם כל ימות השנה ואם היינו פורשין מהם ביום אדם היה לנו איבה גדולה מהם עד שרא היינו יכולין לעמוד לפיכך אם נכנס לעיר ביום חגם ומצאן שמחים שמח עמהם שאינו אלא כמחניף להם שלא יטילו עריו איבה ומכל מקום בעל נפש ירחיק עצמו מלשמוח עמהן אם יוכל לעשות שלא ירא לו איבה בדבר וכן אם שולח דורון לגוי בזמן הזה ביום ח' שארר ניטל שקורין לו בל"א נייא יאר ר"ל שנה חדשה והם יקרו להם לסימן טוב כשישלחו לי דורון ביום זה ושמוחים בו אם איפשר לו לישראל לשלוח הדורון מבערב קודם שתתחיל חגם והשנ' החדשה יעשה כי יהיה בטל סימנו מכל מקום אם אי אפשר לשלוח לו מבערב ישלח לי בחגא משים איבה :

קמני דיני ירדים מעבודת ע"ז וכו' ה' סעיפים

א עיר שיש בה ירוד ביום חגם והגויים מתקבצים שם מכמה מקומות והולכים שם לכבד הע"ז אסור לישראל ליכנס בתוכה ומותר לילך חוצה לה שאין עובדים לעבודה זרה זו אלא בתוכה ואם היריד חוצה לה מותר ליכנס בתוכה :

ב ההולך ממוקם למקום לא יעבור בדרך המיוחד לעיר שיש בה ירוד לע"ז כדי שלא יחשודו שהולך לשם של ע"ז במה דברים אמורים כאכנסא שאינו דר שם ויש בו משום השד אבל בן עיר הדר שם מותר שאין חוששין אותו שהולך לשם של עבודה זרה אלא מפני שדר שם והולך לביתו שיורא מותר שכן דרך שיורא יולד בכל מקום שאין רבים נחשדים וחסר של ע"ז יש אומרים דדיני בעיר של עבודה זרה ובזמן שאין הגויים מתקבצים לשם לתרפותם כמו ליריד להיות שם מותר ליכנס שם ויש אומרים דבכל ענין אסור ליכנס לאותו החצר אם אין הדרך עובר בו למקום אחר אבל כשהדרך עובר בו למקום אחר מותר וכן המנה' פשיט לעבור דרך אותו חצר למקום אחר ומכל מקום מידת הסידת היא להתרחק מליכך בו אם יש לו דרך אחרת קצר כמיהו וע"ל סימן קמ"ב :

ג הלכים לירידים אפילו הם ביום איד של גוים ולקוחים מהם בהנהגה עבדים ושפחות ובהם ושרות וכרמים מפני שדברים אלו אין אדם מוכר אותם אלא מפני חסדון כים הילכך מותר לקנותם מהם אפילו ביריד שבוים אדם מפני שהם יישוב לליקח ומיעוט למוכרים וצער הוא להם שצריכים לכד ועוד דילמא לא משכח לקנותם אלא ביריד והוה ליה לגבי ירדיה דבר האבד וגבי ירדהו ליכא רוחא דביריד זיל תרעי טפי שהרבה מוכרים יש שם ויתר משאר זמנים לפיכך קונה אותה מהם ומעלה אותם בערכאות שלהם מפני שהיא כמציל מידם כלומ' כותב שטרותיו עליהם ומעלה אותה שם לפני גדוליהם ושופטיהם לחתום ואף על פי שכבוד ותפארת הוא להם ואיכא למימר דאילו ומורה מותר מפני שהוא כמציל מידם עמתוך כך יהיו לו עדים ומסייעים להצילו מן העוררין מיהו כי עריגין משום דבר האבד היינו דוקא בדברים שהוא קונה אותם לעצמו אבל להשתמר בהם לא דהנאת ריוח וראי אסור כמו בשאר כדורות דמאי שגא אלו משאר סחורות במה דברים אמורים בליקח מבעל הבית שאינו נותן מכס אבל הליקח שם מן התגר אסור מפני שהיא נותן מכס והמכס לעבודה זרה והרי מנהג לע"ז ואף אם יכירו לו דמכס אסור דהוי נהנה מעבודה זרה ואם עבר ולקח הרי זה אסור בהנאה כיצד יעשה אם היא בהמה נושר פרסימיה מהארסוכוה ולטטה שלא תכל ללכת ותמית מאלהה ואם לקח כסית וכלים ירקבו לקח מעית וכלי מתכית שלא ירקבו יוליכס לים המלח ובכל איגד לא הטריוחיהו להוליכס לים המלח כיון שיוכל להפסידם במקומם ואם לקח עבד לא מעלין אותו מן הכור להצילו ולא מורידן אותו לכור דהמיתו בידים אלא מניחין אותו ואין נהנה ממנו :

ד ואם המכס הוא לכרנים ואיכלין ושותין ממנו ואין קניין ממנו לא תקרובת ע"ז ולא ניייה מיתר ובזמן הזה סתם כל הירידין מותרין דסתמן המכס לאו לעבודה זרה הוא ובמקום שדרך הגויים לומר בכך וכך אני נותן לך ועוד פשוט לאלוק מותר ליקח ממנו דאיפשר לאלוק דקאמר שיתננו לעניי גוים דאשארית לישא כן הוא כשרוצין ליתן לעניים אומרים נותנו לאלוק אבל אם מפרש בהדיא שאותו פשוט היא רוצה לעבודה זרה שלו או שידוע שבא לעבודה זרה או שאומרים לקדש פליגי אסור לקנות ממנו דהא מנהג ע"ז :

ה ההולך ליריד שמוכרין שם ע"ז וצריכה מותר לשאת ילדת עמו בין בהליכה בין בחזר' דאמרינן שהלך שם למכור גלימא או דמרא ואפילו אם תמצא לומר ע"ז ובין האמרינן לעיל דמי ע"ז כיד גוי מותר אבל ישראל שהולך לשם בהליכתו מותר לישא וליתן עמו בחזרתו אסור שאנו אומרים וראי ע"ז מבר שם ודמי ע"ז כיד ישראל אסור דאי גלימא ובין או חמרא ובין כאן היה מוכרין מה לו הלכת לשם אם לא בע"ז בידו :

לפיכך נהגו להשכיר האידיא אפילו לבית דירה שגם הגוים עכשו אין נוהגין להביא עבודה וזה לבתיהם בקבע וישראל השוכר בית מן הגוי יש לו להחמיר שלא להניח ע"ז של גוי בביתו .

יא עוד דרשו חכמים ז"ל בלשון לא תחנם שהוא לשון חנם כלומר לא תתן להם מתנת חנם לפיכך אמרו שלא לתת לגוי מתנת חנם במה דברים אמורים כשאנו זכירו אבל אם מכירו או שכינו מותר שאינו אלא כמכוריו לו שכין שמכירין זה את זה גם הגוי יחזור ויתן לו מתנה כזו פעם אחרת כנגדה או יחזיק לו טובה בעדה ויהגו ממקום אחר :

יב וכן מותר לפרנס ענייהם ולבקר חוליהם ולבקר מתייהם ולהספידם ולתנם אבילותם משים דרכי שלום :

יג וכן אין מיחין ביד עני גוי מלשוטל לקט שכחה ופאה משום דרכי שלום :

יד עוד דרשו מלשון לא תחנם שהוא מלשון חן כלומר לא תתן להם חן לפיכך אמרו שלא לספר בשבתו אפילו לומר כמה נאה גוי זה בצורתו קל וחומר שספר בשבת מעשיו או שיחכב דבר מדבריו אבל אם מכניין בשבתו להודות להקדוש ברוך הוא שברא בריה נאה כזו מותר : ומה שדרשו שלשה רשות מפסוק לא תחנם דנימא שמא לא בא ללמדנו אלא חד מינייהו כבר תרצו בגמרא דאי לא תתן להם חן לחוריה אתא לימא קרא לא תחנם מלא בקריאתו דהוה משמע לשון הגייה והוא חן מאי לא תחנם חסר אלא קרי ביה לא תחנם כלומר לא תתן להם מתנת חנם ואי למתנת חנם לחוריה אם כן לימא קרא לא תחנם כי"ד בין הח"ח והגוי"ן אלא קרי ביה לא תחנם בפתח תחת התי"ו שהוא לשון חניית קרקע ומדלא קריין לא תחנם בפתח שמע מינה כולו דיש אם למקרא ויש אם למסורת היבא דכל אחד ענין בפני עצמו ולא סתרי אהדין כגון הכא :

קנב שלא יאכל הישראל עם הגוי אף על פי שאוכל משלו וכו' ב' סעיפים .

א גוי העושה משהה לחופה בנו או בתו אסור לישראל לאכול בה אפילו אוכל משלו ושמש שלו עומד עליו ומשמשו והאוכל או שיתה שם מעלה עליו הכתוב כאלו אוכל מוכחי מתיים שנאמר וקרא לך ואכלת מוכבו ומדכתיב וקרא לך ולא כתיב סתם ואכלת מוכבו שמע מינה דהכי קאמר קרא כשיקרא לך ואתה תאכל שם אפילו אתה אוכל משלך על ידי קריאתו איתך שם מעלה אני עליך כאלו אוכלת מוכבו שהיא זכחי מתיים וסתם קריאה משמע כשיקרא אותו לסעודת משהה של שמחה כגון חתנות בנו ובתו אבל שאר סעודות של דרכי שלום מותר ובסעודת משהה של שמחה מאימתי אסור קודם החופה משיחזיל להבין צרכי הסעודה וכן לאחר ימי המשהה כל שלשים יום הבל הוא לצורך הסעודה ואסור במה דברים אמורים בסתם אבל אם אמר הגוי בפירוש שממתי בשביל החופה אפילו עד שנים עשר חדש אסור ולאחר שנים עשר חדש מותר אפילו אומר בשביל החופה שאין כאן עוד שום שמחה בזה דכיון דרש דש ואדם חשבו אפילו אחר שנים עשר הריש אסור שהגוי משמח בו ואיזיל ומורה לע"ז שהישראל ככרו והוא שהגוי מכירו ומכברו ביותר בשביל חשיבותו :

ב ודוקא כשהולך לבית הגוי על ידי הקריאה ואוכל שם אסור אבל אם גוי שעושה חופה שולח לישראל לביתו עופות חיים או דגים או אפילו בשר שחוט כדרכו מותר לאוכלו בביתו שאין כאן וקרא לך וגומר דהא שולח לביתו :

קנג דיני ייחוד ישראל ויישראלית עם הגוים וכו' ד' סעיפים .

א אין מעמידין בהמות בפונדקאו' של גוים מפני שחשודין על הרביעה והיא אחת משבע מצות בני נח שנאסרו בה ויש כאן משום לפני עור לא תתן מכשול ואסור אפילו זכרים אצל זכרים דגם בוכר' שייך רביעה ואפילו נקבות אצל נקבות ג"כ אסורים מפני שהגוים מצויין אצל נשי חביריהן וימצא זו בהמה וירביעה הולכך אסור אפילו נקבות אצל נקבות ואין צריך לומר נקבות אצל זכרים או זכרים אצל נקבו' ולא אמרינן דווקא נקבו' אצל נקבות אמורים משום שהגוים מצויין אצל נשי חביריהם ואם יבא אחד לזנות עם הגוי ולא ימצאה או לא תתמצא לו תקף יצרו עליו ומרביע את בהמה אבל נקבות אצל זכרים לא תקוף כל כך ומותר לא אמרינן הכי אלא הבל אסור , דחשירו אכולה וכן אין מוסרין בהמה לחועה שלהן שמא ירביעה במה דברים אמורים בזמן ובמקום שהם חשודים על הרביעה אבל במקומות הללו ובזמן הזה אינם חשודים ואודבה חם מכים ועונשין עליה לפיכך הבל מותר :

ב אין מוסרין להם תינוק ללמדו ספר או אימנת שלא ימשכנו למנות ולא יתייחר ישראל עם גוי מפני שהשודק על שפיכות דמים :

ג אם נודמן לו גוי בדרך אם הוא חנור סיף טיפלו לימני ואם היה לגוי

שאנייה מיוחדת למלאכה אטו בהמה גסה לפיכך או"ל מקום שנהגו למכור להם בהמה דקה מוכרין ובמקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין אבל בהמה גסה בכל מקום אין מוכרין להם מפני שהיא מיוחדת למלאכה יותר וגזרו בה ואסרו למכרה אפילו לישראל החשוד למכור לגוים ועל ידי סרסור שרי אפילו לגוים דאי משום נסיוני הא לא ידעה לקליה דאלא מחמתיה ואי משום שאלה ושכירות סרסור כיון דלאו דיריה הוא לא מושל ולא מוגיר ועוד משום דלא ליגלי' מומא שהסרסור מקפיד בזה יותר מן הבעל בית משום רווחא דיריה וכן אם יודע שהגוי קונה אותה לשחיטה מותר ועכשו נהגו היתר בכל והטעם לפי שבימיהם היו דרים הרבה יהודים ביחד והיו יכולין לעמוד כגזירה זו שהיו יכולים למכור זה לזה אבל האידיא שמעט יהודים דרים במקום אחד ואי לא מוכני לגוי איכא פסידא הוה ליה גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה וכבר הוסכם מפי חכמים ז"ל שאין גזורים גזירה על הצבור שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה ולא מבעיא אם יש לישראל בהמה שמותר למכרה אלא אפילו לכתחילה לקנותה על מנת למכרה או להשכיר' לגוי ולהרויח בה נהגו היתר משום דאיכא פסידא דרווחא פרנסתי ומחייתי אם לא יתירו לו :

ד אין מוכרין לגוים ולא לישראל החשוד למכור להם ולא לישראל ליסטים דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות ולא שום כלי זין ולא סדן שקורין שט"א"ן כלשון אשכנז' ועושיין אותו תפוש בו החייבים ולא כבלים וקולרין ושלשלאות של ברזל ואפילו עשת של ברזל שראוי לעשות ממנו כלי זין אין מוכרין להם ולא משחויים להם כלי זין ולא בונים להם מקום שדנים בו בני אדם וכל אלו אסורים משום שלא יסייעו לדבר עבירה שיבא להזיק בהם לישראל וללסטים ישראל אסור למכור אפילו אין דרכו להרוג בהן מ"מ כיון שע"ז הויין הוא עומד על גפשו שלא יוכלו לעמוד כנגדו ומלסטם הכריות אסור :

ו והאידיא שאנו דרין בנייהם ודרבן לבית עמנו ברית מוכרין להן כל כלי זין לעבדו המלך וגייתותיו מפני שעושיין עמהם מלחמה עם שונאי המדינה להצילה ונמצא הם מגנים גם כן עלינו שאנו שרזיין בנייהם :

ז כתיב בתורה לא תחנם ופירשו חכמים ז"ל שהוא לשון חנייה כלומר לא תתן להם חנייה בקרקע וסתם חניית ישראל הוא בארץ ישראל לפיכך אמרו שאין מוכרין להן בארץ ישראל כל דבר המחובר לקרקע כגון אילן וקמה דה"ל חנייה אבל אמרו שמותר למכורו להם על תנאי שיקיץ וקוצץ מיד :

ח וכיון דקיימילן שאילן וקמה אסורין בארץ ישראל למכור כל שכן דבתי' ישרות אסורים למכור להם בארץ ישראל הוה ליה חנייה גמורה בקרקע אבל להשכיר להם התירו בבתיים ולא בשדות דבבתיים ליבא במכירתא אלא חד איסורא משו' חנייה ואם היינו אסורי' להשכיר הוה לן טעמא לאסור אלא משום גזירה דמכירה ומשום חן גזירה לכדה לא רצו לאסור דלא שכיחא כולי האי אבל בשדות דאות במכירתן תתי' לאיסורא דהא שנותן להם חנייה ועובר על לא תחנם ועוד דמפקיע חן שדה מכועשר שהגוי לא יתן ממנו מעשר וגזל אלא השבט והעניים גזרו שכירות אטו מכירה ובסוריא שהיא ארם סוכה לארץ ישראל ודוד כיבשה בחירות בלא ששים ריבוא וחברה לקדושת ארץ ישראל שלא על פי הדיבור אין קדושתה כמו קדושת ארץ ישראל לא התנוי' כל כך אלא אמרו מותר למכור להם שם בתים דלאו דלא תחנם לא נאמר אלא על עיקר א"י ולא על סוריא ולא רצו לגזור אטו מכיר' דא"י אבל שדות דאיכא בא"י תרת' לאיסורא גזרו בסוריא למכור אטו א"י אבל להשכיר לא אסרו דהוה ליה גזירה לגזירה אבל בח"ל שהיא רחוקה מארץ ישראל לא גזרו כלום והתירו הכל בין להשכיר בין למכור בין שרות בין בתים :

ט מיהו אף בחוצה לארץ אמרו חכמים ז"ל שלא ימכור ולא ישכיר בתים לשלשה גוים ביחד בשכונת היחודים כדי שלא יעשו אגודה וקנוניא ביחד להזיק את היהודים ועובר הישראל משום לפני עור וגומר אבל לאחד או לשנים לא אסרו למכור או להשכיר כל מה שירצה אפי' הרבה תא חיישי' שמא ימכור הוא או ישכיר עוד לשנים אחרים דאלפני מקפדינן ואלפני דלפני לא מקפדינן :

י בכל מקום שאמרו מותר להשכיר לא התירו אלא לאוצר או לשאר תשמיש חוץ מלדיה' אבל לדירה אסור להשכיר מפני שהגוי מכניס בו עבודה ורה ועובר הישראל משום לא תביא תועב' אל ביתך אבל במקום שאמרו למכור מותר למכור אפילו לדירה שכיון שקנאו הגוי ואין לישראל זכות בו אף על פי שמכנים בו הגוי עבודה ורה לית לן בה ולא דמי לשוכר שאף על פי שהוא ברשות הגוי כיון דעיקר הבית לישראל אית ביה משום לא תביא תועבה וגומר מכל מקום עיקר' הלאו דלא תביא לא נאמר אלא לישראל ועצמו אבל כשיגורם הישראל שהגוי מביא כגון במשכיר אינו אסור אלא מדרבנן ורבנן לא אסרו אלא בזמניהם שהיו רגילין להביא עבודה ורה לבתיהם בקבע תמיד אבל בזמן שאין הגוים מכניסין ע"ז לבתיהם אלא באקראי בעלמא ולא בקבע לא אסרו

בלחש מותר מרבך שאין סכנה בלחש כמה דברים אמורים בסתם שאינו יודע אם הזכיר שם עבודה זרה אבל אם יודע שמוכר שם עבודה זרה אסור אפילו אם יודע שזוהי ימות שלא יאמרו מה ענין נתרפא דבעי' אמרו והרג ואל יעבור כמו שיתבאר סי' קנ"ז והא דסתם לדיד מותר נמי לא אמרו אלא בסתם גוי שאינו מין אבל מין אפילו סתם לחש נמי אסור ורואי מוכיר שם עבודה זרה וכן אסור ללמוד ממנו לחש ומיהו להתרפאות ממנו ע"י סם אפילו מין דינו כשאר גוי דעלמא לכל דבר :

ב וגוי סתם שאינו מין שבא לרפאות את ישראל וא"ל קח ממם אלו או מאילן זה שהוא של ע"ז אסור להתרפאות ממנו מפני שתולה רפואתו בעי' דרוקא שאמר לו שאין לו רפואה אלא במים אילו וליקח זה שהן של ע"ז שאז נראה כאלו הישראלים נתן ממש' בעי' וממשך אבתרה אבל אם אמר לו קח מים אלו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם ע"ז אף על פי שאין אותן מים ואיתו אינן מצויין אלא של הע"ז מותר כיון שלא תלה הרפוא' כמה שהם של ע"ז לא מימשך אבתרה ויש אוסרין גם כזה ואפילו אמר לו סתם הב' לי עלים מאילן והביא לו עלים מעצי אשירה אסור ארילו אם ימות משו' ולא ידבק כך מאומה מן החרם כתיב ואף על גב דליתא לאו דע"ז ממש ובשאר איסורין לא אמרינן יהרג ואל יעבור ס"ל לאוין הנוגעין בעי' אף על פי שאינו משום ע"ז ממש ק"ל בהוא יהרג ולא יעבור :

ג ודוקא בענייני ע"ז ק"ל יהרג ואל יעבור כמו שיתבאר טעמא סימן קנ"ז בע"ה אבל בשאר איסורין אפי' איסוריה הגאה מתרפאין בהן במקום סכנה אפילו כדרך הנאתן דוחי בהם אמרה הרמב"ם ולא שמות בהן ושלך במקום סכנה בדרך הנאתו אסור ושלך בדרך הנאתו כגון מ"ה חלב של שור הנסקל על גבי מכתו שאין הרהר' אתו אלא באכילה וכן בשאר איסורין מותר דק"ל כל האיסורין שאסרה תורה לא אסר' אלא כדרך הנאתן דבכולהו לשון אכילה כתיב בהו דהיינו דרך הנאתן ורבנן הוא שאסרום בהנאה אפילו שלא כדרך הנאתן ובמקום צערה אף על פי שאין בו סכנה לא אמרו חוץ מכלאי הברס וכשר בהלב שאיסורין אפילו מן התורה שלא כדרך הנאתן שבשנים אלו לא כתיב לשון אכילה דגבי כלאי כרס כתיב פ' תבשיל וכל הנאות במשמע וגבי בשר בחלב ג' פעמים לא תבשיל כתיב וחד מינייהו אסור לאיסור הנאה לפיכך אין מתרפאין מהן אפילו שלא כדרך הנאתן אלא במקום סכנה משום וחי בהם ושלך במורו' סכנה אסורין אפי' שלא כדרך הנאתן וכל איסוריה הנאה דרבנן מתרפאין בהן אפילו חלש שאין בו סכנה והאפילו יין נרדף בומן הזה מתרפאין בו וע"ל סימן קכ"ג ומותר לעשות ממנו מרחץ אע"פ שהוא נמי דרך הנאתו בכך שרגילין לעשות ממנו מרחץ לפעמים אפי' הכי בהול' לא גזר אע"פ שאין בו סכנה וכ"ש שמותר לוקח יין נסך בומן הזה על גבי אש דריחא לאו מילתא היא וזה אפי' לבריא מותר ודוקא כפי האי גוונא היתרו להולה שאין בו סכנה אבל לאכול או לשתות האיסור ונע"פ שהוא מדרבנן לא דרתייהו כיון שאין בו סכנה אבל לשירוף שרין או שאר דבר אסור לאכול ולרפוא' מותר אע"פ שאין בו סכנה ואע"פ שהוא אסור דאורייתא רכיון שנשרף אזרא ליה איסוריה דנעשה כפירשא בעלמא חוץ מבעצי ע"ז שאע"פ שנשרף אפרו אסור בה"א משום לא יבק וגומר' וכל הולה שמתאבלין-יתו דאיסור צריכין שתהא הרפואה ידועה או על פי מימחה דמספקא לא מותרין ליה אכילת אסורא ואין מאכלין שום דבר איסור לחולה אם יכולין לע"ז הרפואה בהיתר כמו באיסור ואע"פ שצריך לשהו' קצת קודם שימצא היתר כיון שאין סכנה בשחיה :

ד אשה ישראלית לא תתייחד עם גוים אפילו הם רבים וגשותיהם עמהם אף על גב דבב"ה גבי ישראל שרי אפילו באיש אח' ואשתו עמו מפני שאשתי משמרתו כדאיתא בלבוש הבין וארגמן סימן כ"ב גוים אסור אפילו הם רבים משום דפריצי בעריות ואינם נושאים אפילו מנשותיהם אבל עם הגויה מותרת ישראלית להתייחד דאין לאסור משום שפיתת רמים דמרחמין עליה כיון שאינה בת מלחמה ומשום שהגוים מצויין אצל נשי חביריהן ג"כ אין לאסור כמו בבהמה דאשה בת דעת היא ובשתי' שיכא הגוי תצא מיד :

לגוי מקל בידו מופלו לשמאלו מפני שדרך המיץ להגורו בשמאל ונמצא שנמפל הישראל את הגוי לימינו הסיף סמוכה ליד ימין של ישראל ואם ירצה הגוי להורגו ישלח הישראל יד ימינו בסיף שהוא סמוך לה ויאלץ בה שלא יהרגנו אבל המקל דרך להביאו ביד ימין לפיכך מופלו לישראל לגוי לשמאלו כדי שתהא יד ימין הגוי שהמקל בה סמוכה לישראל שאם ירצה הגוי להכותו במקל בחוץ הישראל במקל שהוא סמוך לו ואי מופלו לימינו הוי המקל רחוק מידו של ישראל ולא היה יכול להחזיק בו מיד כשיקצה הגוי להכות הוי עולים בעלייה או יורדים בירידה לא היא הישראל למטה והגוי למעלה אלא יראה לעולם שיהא הישראל למעלה כגון בירידה היא ישראל אחרון ובעלייה היא ראשון ובלבד שיהא טופלו לימינו גם כן שלא יהא הגוי ממש אחריו דבכי האי גוונא יוכל יותר לזוהר ממנו שלא יכזו : ולא ישחה לפניו לעולם שלא ירוץ את גולגולתו ואם ישאל לו הגוי להיכן אתה הולך ירחיב לו הדרך שאם צריך לילך פרסה יאמר שתי פרסאות אני הולך עמא ימתין הגוי מלהכותו עד פרסה שנייה והוא יפרוש ממנו קודם לכן :

ה אשה ישראלית לא תתייחד עם גוים אפילו הם רבים וגשותיהם עמהם אף על גב דבב"ה גבי ישראל שרי אפילו באיש אח' ואשתו עמו מפני שאשתי משמרתו כדאיתא בלבוש הבין וארגמן סימן כ"ב גוים אסור אפילו הם רבים משום דפריצי בעריות ואינם נושאים אפילו מנשותיהם אבל עם הגויה מותרת ישראלית להתייחד דאין לאסור משום שפיתת רמים דמרחמין עליה כיון שאינה בת מלחמה ומשום שהגוים מצויין אצל נשי חביריהן ג"כ אין לאסור כמו בבהמה דאשה בת דעת היא ובשתי' שיכא הגוי תצא מיד :

קנה דיני מילת נכרית וישראלית וכו' בים :

א נכרית לא תילך ישראלית כינה לבנה ואפילו היא מומחית מפני שחשודה על עפכות דמים וחיישינן שמא תמות הולד וליכא למימר כיון שהיא מומחית לא מרעא לגפשה כדאמרינן גבי רופא גוי דשאני הכא שיכילה לומר כך גולד ולא היה חי מעולם ולא מרעא גפשה בזה אפילו אחרות עומדות על גבה אסור שאני יכולין להרגיש אם תמיתנו שהיא יכולה להמיתו בהושטת ידה לפנים ואין רואות וכן לא תינק נכרית לבן ישראל ואפילו אחרים עומדי' על גבה שבקל תוכל להמיתו בעת ההנקה כד"א שאסוריה בבית המיילדת אי בבית המינקת גויה אבל בביתו של ישראל מותר לילד בין להניק אם אחרים עומדים על גבה או יוצאים ונכנסים שם דמרתתא ולא תעשה והוא שלא תניחנו עמה לברה בלילה להניק אפי' בבית ישראל דבלילה לא מירתתא :

ב ישראלית לא תינק בן גויה אפילו בשכר מפני שמגדלת בן לע"ז וליכא למיחש משום איבה דאי מפנייה היא אמרה בע"נא לאינסובי ואין דרך לישא מינקת דמאיסא עליו ואי אשת איש היא אמרה לא קא מודה ומנא באפי גבראי ואשה שיש לה חלב הרבה ומצערת אותה מותרת להניק בן גויה דלא צולי גפשה מצערת קעבד' ושרי ולא תילד ישראלית את הגויה שמילדת בן לעבודה זרה ויכולה לישמש ולומר אינני בקיאה בכך אלא אם כן היא ידועה למיילדת שאז מותר משום איבה מיהו דוקא בשכר אבל לא בחנם ודוקא כהול אבל לא בשבת אפילו בשכר שיכולה לומר לא אחלל שבת בעבורך ואף על גב דהו דמיוולין גשי דירין בשבת ליכא איבה בזה דיכולה למימר דירן דמנטרי שבתא מחללין עלייהן דירכי דלא מנטרי שבתא לא מחללינן עלייהו ואסור ללמד אומנו' לגוי שמלמדו לחיות עצמו והרי מחיה בן לעבודה זרה :

קנה אם מותר להתרפאות מעבודה זרה וכו' ג' סעיפים

א כל טבא וכל חולי שיש בהן סכנ' והם שמחלין עליהם את השבת אין מתרפאין מן הגוים שאינם מומחים לרבים מפני שחשודין על שפכות דמים ווראי והרגנו ולא יחוש שאמרו עליו שהוא הרגו ואינו בקי ברפואות שיש לו טע'ה לומר מסיבן היה למית ולא משום חסרון בקיאותו ואפילו הוא ספק חי ספק מית מתרפאין ממנו שווראי ימיתנו כיון שיוכל לישמש בטענה זו אבל אם ווראי ימות אלא שרצוין לפקחו לחיי שעה מתרפאין ממנו דלשמא יקריב מיתתו לא חיישינן ואם אמר סם פלוני יפה לו וסם פלוני רע לו יכול למנוח עליו שירא שמא ישאל גם לאחרים והיישינן שמא ימצא שקרן מיהו לא יקחנו ממנו במעות דכרי למכור מקחו לא חייש לשמא ימצא שקרן וחולי שאין בו סכנה אף על פי שצריך אומנות מתרפאין מהן שהוא יחוש לרפאותו כיון שלא יוכל להמיתו שאם ימיתנו יאמרו ביד' המתו ולא יהיה לו טענה על מיתתו וכו' דאי לא עיבר כמה דכרי אמורים כשאנו מימחה לרבי' אבל אם הוא מומחה לרבים מתרפאין ממנו ככל דבר דלא מרע לגפשה וכשאנו מומחה לרבי' נמי לא אמרן דאסור אלא בחנם אבל בשכר הכל מותר דחייש לפסידה דאנריה וכן נהגו להקל וכל המקומות קל שהם מומחים לענין הקזה דירן ומותרין להקין ממנו , וכל מה שאמרנו היינו בשבא הגוי לרפאותו בסמים אבל אם בא לרפאות

קנה אם מותר להסתפר מגוי עובד ע"ז וכו' ג' סעיפים

א וכיון שחשודין על שפכות דמים אין מסתפרין מו הגוי שמא יתרגו לפיכך ברשות היבים שהכל עובדים ושבוס שם מותר דמרתת מן העיבויק' וישבו וכן הוא מסתכל במראה מו' אפי' בבית הגוי מפני שהגוי חושב כיון שהישראל הזה הרגיל עצמו לראות במראה אדם חשוב הוא וירא לעשות לו רעה :

ב ולא היתירו לראו' במראה אלא כמסתפר מן הגוי כמו שאמרנו והיה כיצ"ו להציל עצמו מהוין או צער צ"ע שמספר את עצמו שה לא יוכל לעשותי כתיקונה אם לא יראה במראה או שהיישש בעיניו ורואה במראה משום רפואה אבל בלא הכי אסור לראות במראה משום לא ילבש גבר שמת' אשה וי"א הא דאסיר לראות במראה היינו דוקא במקום שאין דרך יראה במראה אלא הגשים שאז יש בי משים לא ילבש גבר וגומר' אבל במקום שגם דרך האנשים לראות בו מותר ואפילו במקום שנהגו להתמיר' אם עושה לרפואה כיון להאיר עיניו אף על פי שאינו חושש בעיניו אלא שמא ירוין ביותר או שעושה להסיר הקטמים מפניו או נוצית מראשו שרי וכן נהגו וע"ל ס' מן קפ"ב :

ג וישראל המספר את הגוי כיון שרצונו סמוך לבלתיירו כג' אצבעית שומט את ידיו וכן הקרחה שעושים הגלחי' אסור לעשות להם שעושים

ב אסור לאדם לומר שהוא גוי כרי שלא יתגרוהו עכ"ל שאומ' שהוא גוי הרי מורה לתת וכופר בעיקר אבל אם כרי שלא יכירוהו שחוא יהודי נשנה מלבושו בשעת הסכנה מותר בין שאינו אומר בפירוש שהוא גוי הוא אינו עושה שום הוראה באלקות' אלא שהם מנעים נפשם ואינם מכירים אותו ואפילו כלאים מותר ללבוש כרי להציל עצמו : ואע"פ שאסור לומר שהוא גוי מכל מקו' יוכל לומר להם לשון דמשתמע לתרי אפי' שהגויים יבינו שהוא אומר שהוא גוי והוא כוונתו לדבר אחר ואינה דמטעי נפשייהו וכן כל כיוצא בזה שיוכל להטעותם שהם יסברו שהוא גוי מותר דאינהו אטעי אנפשייהו וכן בדרך זו בעריות מי שלבו העלה מינא והושק באשת איש אם תוכל אשתו לכא אליו להטעותו באופן שיסבור שבא על העריוה שרי וכל זה דוקא במקום שיש בו סכנה אבל שלא במקום סכנה כגון שילבש בגדי גויים כרי שלא יכירוהו שהוא יהודי ויעבור המכס או כדומה לזה אסור לעשותו שמציל ממונו בע"ז והו לא התירה התורה :

ג במקומות שהגויים נוהגים קלון בכתי ע"ז שלהם שכל מי שיברח לשם אפילו הוא חייב מיתה ניצל ואין ממתין אותו מותר לישראל לברוח לשם להציל עצמו שאין זה נהנה מע"ז מחמת שמורה שיש בה ממשות רק שהם בטעותם ושקרותם אינם רוצים להמיתו משו' כבודה והוא אינו עושה כלום הוראה בה מידו בשעת השמד ו"א שהוא אסור כיון ששעת השמד הוא הם יאמרו מפני שמורה בה ומקיים גזירתן ינהוהו והוי כעובר על רת שעושה רצונם ע"ל סימן ק"ן :

קנה עוברי ע"ז אסור להצילם מהמות וכו' ב' סעיפים :

א הגויים עוברי ע"ז שאין ביניהם מלהמה אין מסבכין להם המיתה שהרי התורה אמרה בהם והוי לך למס ועבדך ולא צו' להמיתם אבל אם נטו למות כגון שרוואין אחד מהם שנפל לים אינו מעלהו שרי אמר' תורה לא תעמוד על דם רועך אבל על דם גוי מותר לעמוד שלא להצילו ואסרו חכמים אפילו בשכר לפיכך אסור לרפאותן אפילו בשכר אם לא היכא דאיכא משום איב' שאינו יכול להישמט ממנו שאז אפילו בחנם מותר משום איבה ומותר לגסות רפואה בגוי אם תועיל כרי להתחכם ברפואות וכן הדין בישראלים הרועים בהמה דקה שלהן בארץ ישראל בזמן שהיו רוב שדות של ישראל דסתמן רשעים היו שרועין הבהמות בשדות אחרות וגזולין אותן וכל כיוצא בהן בר"א בישראל בעל עבדיות והעומד ברשעו תמיד ושונה בה כגון ברועי בהמה דקה שאמרנו שפקרו בגול והולכים תמיד באולתם החמירו עליהם חכמים ו"ל כרי שתנו לב לשוב אבל ישראל בעל עבדות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת עצמו כגון אוכל גבילות לתיאבון וכיוצא בהם דהיינו כשאין להם היתרא אוכלים איסורא להנאת' וכשיש לפניהם היתרא ואיסורא לא שבקי היתרא ואכלי איסורא הרי זה מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו כאחד מישראל הכשרים ועל העבירה שהוא מוחזק בה שעושה להנאתו בעל הגמול השלם ישלם לו בגמול ועינשו בכא עתו :

ב אבל המינים והם כומרי ע"ז בין גויים בין ישראלים או ישראלים העושים עבירות להכעיס והיינו שיש לפניהם היתרא ואיסורא ושבקי היתרא ואכלי איסורא אפילו אבל נכילה או לבש שעמנו להכעיס הרי זה כמין והמסורים ממוני ישראל לגויים והאפיקורסים והם ישראלים הכופרים בתורה ובנבואה כל אלו מצוה להורגם לכער הרעו העולם ואם יש בידו כח להורגם כשיקף הורג אותם ואם לא יבא עליהם בעלילות עד שיוסכב הריגתם כיצד ראה אחד מהם שנפל לכאר ויש סולם בכאר יקדים וישל הסולם כדי שלא יעלה ויש בידו להישמ' ולומר הריני טרוד להוריד את בני מן הנג ואחזירנו לך וכיוצא בדברים אלו עד שבין כך ימות שם משומדים בזמן הזה שממירים עצמם ומטמאין בין הגויים לעבוד ע"ז כמותם הרי הם כמו משומד להכעיס ומורדיין אותן ולא מעלין ומ"מ אם בא לשוב אין מחמירין עליו שקשה לו לפרוש מן הגויים והיישין שלא יחזור לסרו וע"ל בלבוש עיר שישן סימן תפ"ה :

דאורייתא אבל ריבית דלכנן שרי וגם ריבית דאורייתא לא אסרו אלא ביותר מכדי היינו וגם זה דוקא בימיהם שהיו רוב יהודים דרים יחד והיו נושאין ונותנין זה עם זה והיו יכולין לזרז ממשא ומתן עם הגוים אבל האודא שאי אפשר לנו להשתכר בשום מצא ומתן אם לא שנשא נתון עניהם אם כן לא שייך ריבית שמה ילמד ממועשיו טפי מכשאר משא ומתן לפיכך נהגו כל אדם היתר להלוות ריבית לגוים אפילו אינו תלמיד חכם ובכל מיני ריבית ואין להקשות גם בימיהם מ"ש שגזרו על הלוואות הריבית לגוי משום שמה ילמד ממועשיו יותר מכשאר משא ומתן שהרי לא מצינו בשום מקום שגזרו על שום משא ומתן עם הגוים מזה שמה ילמד ממועשיו רק גבי הלוואה להם כריבית דנ"ל דאין לו קושיא דבימיהם שהיו ריבבה ישראל דרים יחד והיו יכולים לישא וליתן זה עם זה לא חשו הו"ל לגזר שלא ישאו ויתנו עם גוים משום שמה ילמד כו' דלמה ישא ויתן תמיד עם גוים ולא עם ישראל חבירו ואדרבה כל ישראל בחוקת כשרים הם אצלם ולא יעברו על סמך הדרש כל ישראל ו"ל מפסק ובי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך שדרשו בו מניין כשאתה מוכר מכיר לישראל חבורך ת"ל ובי תמכרו ממכר לעמיתך מכור ומניין שאם באת לקנות קנה מישראל חבורך ת"ל או קנה מיד עמיתך לפיכך לא הוצרכו לגזור על שאר משא ומתן וגם לא אסרוהו מדרש רפסקו ובי תמכרו ממכר וגומר שאינו אלא אסמכתא דעיקר קרא לאי להכי היא דאתא כ"פירשי' שם ועוד גם האסמכתא לא נאמיה אלא להקדים הישראל לגוי ולא לאסיר המשא והמתן עמהם אבל משא ומתן הלוואות ריבית דאיכא הוא שהוא נאסר לגבי ישראל חבירו ועוד שהוא משא ומתן של אדם נמשך אחריו מפני שהוא משא ומתן שאין בו טורח וריח בנקל הוא חיששו ו"ל שכל מי שיהיה לו מעות ריבבה יעמוד כל משאו ומתנו על הריבית להלוות לגוים ויהיה עסקו עמהם ולא יהיה לו שום עסק עם ישראל חבירו לפיכך גזרו עליו שלא ילמד ממועשיו וזה דוקא בימיהם שהיו יכולין רוב הציבור לעמוד בו אבל בזמן הזה שאין יכולין לעמוד וכדאמרן לא גזרו בו כנ"ל טעמא :

ב משומד מותר להלוותו ריבית כיון שאין אנו מצויין להחיותו ואסור ללוות היטנו ריבית דאף על פי שהטא ישראל הוא ועובר משום כספך לא תתן כעשירי מלוה לישראל ריבית והנתנו לו עובר משום לא תשך וגם משום לפני עיר לא תתן מכשול ואין להקשות אם כן גם כשישראל מלוה לו ריבית את ביה משום לפני עיר וגו' דהא מכשילו למשומד שיעבור על לא תשך שאין זו קושיא דבל תשך גבי ישראל לזה לא נאמר אלא במקום שהוא גם כן גורם למלה שלו שיעבור על לא תשך מאתי נשך אבל גבי משומד אין מלוה שלו עובר על כל תקה דאתי מיתרי ללות לו כדאמרן ואם כן גם היא אינו עובר משום כל תשך ואין כאן למלה ג"כ משום לפני עיר וגו' מיהו יש מחמירין גם להליתו וטוב להחמיר אם אפשר לישמט ממנו :

ג הנותנים יש להם דין משומדים כיון שהם מלמה מועצמם חזרו לסורם חזרו גם ביניהם להיות כמותם דהו כמו גוי שנתניד וחזר לסורו אבל הקדאים הם קצת אנוסים היו מתחלה שטעו בקבלתם לפיכך אין להם דין משומדים ואסור להלוותם ריבית ואין צריך לזרז שאסור ללוות מהם ריבית וכן תינוק שנשבה בין הגוים בינקותו דינו כקראים ואסור להלוות לו ריבית דכיון שמוגדל הוא בכך הוי כמו אנוס וכן משומדת שילדה בין מן הנכרי וק"ל שהבן הוא כמותו ה"ל כתינוק שנשבה לבין הגוים ואסור להלוות לו ריבית ואצ"ל שאסור ללוות ממנו ריבית :

קס גודל איסור הריבית וכו' כ"ג סעיפים :

א ריבית הואיל ואתא ליון נימא ביה מילתא מאד מאד צריך אדם לזרז באיסור ריבית שכמה לאין נאמרו בו ואפי' הוה הניתנו עובר בלאו דלאחיד לא תשך מדלא כתיב לא תשוך משמע דלוחה צותה התורה שלא יגרום שאחיו ישוך אותו כלומר לא ילוה ממנו לתת לו ריבית מה שלא מצינו כן בכל שאר דיני ממונות שאם אדם רוצה ליוק בנכסיו ולתתם לחבירו אין מוהים בידו וכאן אסרה לו לתת לחבירו משלו דרך ריבית :

ב ועינשו מרובה מאד מפני שהוא ככופר ביציאת מצרים ובאלקי ישראל שאין לו חלק לע"ה ונכסיו מתמוטטים כמו שהסמינו כל זה אקראי ולא עור אלא אפי' הערב והעדים וכל המתעסקין לס'יע לדבר עובריבסבלאו דלא תשימון עליו נשך שכן הוא משמעות לא תשימון לשון רבים ומשים לפני עיר לא תתן מכשיל ואין חילוק בין עשיר לעני מעניין ריבית דהא הלאין סתמא נאמרו :
ג התולה מעותיו לומר שהם של גוי ומלוה אותם לישראל ריבית ואין הלוה יודע מזה דינו מסוד לחוקר לכבית ליפרע ממנו שמפני זה כתבה התורה גבי ריבית אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים יגו' ודקדקו הו"ל מה ענין יציאת מצרים גבי ריבית לומר לך אומר הש"י אני הוא שהבנתני במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור אני היא שעתי' ליפרע ממי שתול' מעותיו כגוי ומלוה איתם לישראל ריבית :

הלכות ריבית

קנמ' שמתר להלו' לגוי ולמשומד ריבית וכו' ג' סעיפים

א דבר תורה מותר להלוות לגוי ריבית וטעמא לא מדכתיב לגכרי תשך ילפינן לה דא"כ לגכרי תשוך מעבי ליה דאו הוה משמעו תשך אותו כלומר תקח ממנו ריבית אבל מדכתיב תשך לשון מפעיל הוא ומשמעו תגרום לו שישך אותך כלומר יוכל אתה ליתן לו ריבית ולא שתקח ממנו ריבית אלא כיון שנתנה התורה הטעם גבי ריבית וחי אחיך עמך וגוי אין מצויין להחיותו דאחיד כתיב שמעין מיניה שמתר' להלוות לגוי ריבית אבל חכמים אסרוהו גזירה שמה ילמד ממועשיו כלומר שמתוך שילוה ויהיה לו משא ומתן עמו תמיד ילמד ממועשיו מיהו בת"ח שאין לחוש לזה לא אסרוהו וגם בשאר כל אדם לא אסרו אלא ריבית

שלוש למלוה לא יקדים לו שלום בשביל הלוואה :
 יב וכן המלוה לא יאמר ללוה הודיעני אם יבא איש פלוני ממקום פלוני כלומר כשיבא פלוני ממקום פלוני הודיעני הדבר מפני שצריך אני לו כי זה ריבית שחושב המלוה מפני שמעותיו בידי של זה הוא צריך לעשות לו טובת הנאה וזו וכיוצא בה אבל הוא אסור על כן מאד צריך ליהדר בענין ריבית שלא לבקש שום צד היתר כי הוא דבר המושך לאדם ואם היום יפתח לו כחורה של מחט יוסיף מידי יום יום עד שיפתח לו כפתחו של אולם :

יג כל הפסוקים הנאמרים אצל ריבית אין משמעותם אלא שלא יקבל המלוה הריבית מן הלוה עצמו שכן כתיב גבי מלוה את כספך לא תתן לו בנשך לו משמע לו משמע ללוה וכן גבי לוח כתיב לא תתן לא תשיך וגומר משמע לא הוזייתו אלא מלתת למלוה עצמו אבל ריבית שאינו בא מיד לוח ליד מלוה לא אסרתו התורה לפיכך מותר לאדם לגומר לחברו הליך וזו והלוה עשרה דינרין לפלוני וחוא שלא יחזור ויקחנו מהלוה וגם לא יאמר הלוה למלוה אני לא אתן לך אבל פלוני יתן לך בשבילי אע"פ שאותו פלוני יתננו מכיסו והוא לא יחזירנו לו מכל מקום נראה בשלוחו ו"ו שצריך גם כן שלא יפייסנו הלוה לאיתו פלוני שיתן למלוה בשביל שילוחו רק אם הוא מעצמו בלי ידיעת הלוה יאמר לחבירו אני אתן לך וזו ותלוה עשר דינרין לפלוני אז הוא מותר ויש מתירין אפילו אם יפייסנו הלוה ליתן למלוה בשבילו כדיון דזה משלו הוא נתן ואין הלוה משלם לו מה לי פייסו מה לי לא פייסו והאיך נעשה שלוחו אם משלו הוא נתן אלא ודאי אפ"ה שרי ויש מקילין עוד ואומרים שמוותר לישראל לומר לחבירו ישראל לך ולה לי מעות מפלוני ישראל בריבית ומותר לתת אחר כך הריבית לוח השליח להביאו לו ששים שלא אסרה תורה אלא ריבית הכא מיד לוח ליר מלוה והשליח אינו עושה שום אסור דהאי ריבית לאו דידהו הוא ואי משום ששלוחו של אדם כמותו אין שליח לדבר עבירה כלומר שאינו נקרא שלוחו דלא ילפינן מן התורה ששלוחו של אדם כמותו אלא בדבר היתר אבל בדבר האסור אינו נעשה שלוחו ומותר וסיימו דבריהם ואמרו אבל אין לפרסם הדבר בפני עמי הארץ שלא יבאו להקל בעיקר הריבית ועוד אמרו ואף על גב שיש מפקפקין ואוסרין יש לטמון על זה בשעת הצורך ומכל מקום אם הלוה קבל המעות בעצמו מיד המלוה רק שלוח לו הריבית על ידי שליח זה ודאי אסור דהוי כמו בא מיד לוח ליד מלוה כיון שקבל הקרן מיד וכן אם שלוח המלוה הלוה ללוה בריבית אף על פי שהלוה שלא מודעת משלחו ועשה השטר על שם המלוה כאלו הלוה לו המלוה עצמו ואסור להשטר עבד ליה עיקר ההלוואה והרי הוא נכתב על שם המלוה וגם הריבית יבא לידו והוי ריבית והאי מיד לוח ליד מלוה כך כתבו בשם רש"י וגם מור"ם מהרמב"ם ז"ל מביאו בהגהותיי בשולחן ערוך ותמהני מאד על מור"ם ז"ל אחרי ראותו דברי רבינו בית יוסף שכתב על זה וז"ל והוי יודע שאין דעת שום אחד מהפוסקים שזה לדעת רש"י בזה והוכיח כן מדברי הפוסקים ומדברי רבינו בעל הטורים ז"ל וסיים בדבריו שלא התיר רש"י דבר זה מעולם אלא איזה תלמיד טועה כתבו ותלה עצמו באילן גדול עכ"ל על כן תמחתי על מירי ז"ל איך פה ק"ו ש יאמר כן ולמה יקל מורי בזה להתיר ע"י שליח כי היה ז"ל דאיסור גמור הוא מדאורייתא מ"מ דהא טעמא דאין שליח לדבר עבירה אינו אלא משום דברי הרב ודברי הרמ"ד דברי מ"ש שומעין כלומר ואין למשלח עבירה במעשה זה שהיה לו לשלוח להשמש ושלא לעשותו ולכך פטור המשלח אבל חייב השליח דהא מכל מקום נעשית העבירה כגון האומרו לשלוחו צא ואכול חויר וכו' והלך השליח ואכל אין המשלח נענש משום דברי התלמיד ודברי הרב כי כשרוע השליח ואם לא ידע השליח ואכל בלא הידיעה הרי עבר המשלח על לאו דלפני עור לא תתן מכשול דמ"מ כמ"ו נעבר' העבירה ה"ל נימא מ"מ נעבדה עביר' במידי א"י ידע השליח הריבית הוא הרי הוא גורם לבטל הלאוין הנשך ודלא תשיך והרי כאלו אכל החויר דהא מ"מ נעבדה העבירה ואי לא ידע השליח מן הריבית בשעה שהביאו לפני עור וגומר נאכתי אומר אני אם היתה כן דעת התורה במה שלא אסרה תורה ריבית הבא מיד לוח ליד החויר הריבית באופן זה היה כחובא ואיטולא בעניי ההמון ומטוב היה שלא לאסור כלל מלאסרו ולהתירו בכה"ג שכל אחד מישראל יכול לעבור עליו בכל עת ושלא לקיים לאו הריבית כלל ולמה לה לכותבו אטו דנתנות הריבית בעלמא לבדו מיד לוח ליד מלוה אסרה תורה ושזה הוא האיסור אף על פי שיבא מיד לוח ליד מלוה אסרה תורה ושזה וההנא' למלוה חלילה דהא לא אסרה הריבית אלא משום וחי אחיד עמך ואי הוית באופן זה איך יתקיים וחי אחיד עמך כל אחד הלוה או המלוה יעשו כן לעולם וילוו בריבית וכי קשה למצא שליח הארץ ואף על פי שסיימו בה בשם רש"י ואסור לפרסם בפני עמי הארץ התורה לא צותה להעלימו אם היה זה החיתר מן התורה ורתורה כמותי ניתנה לכל ישראל לקנינם ולגדולים לחכמי' ולעמי' הארץ ומה שהתירה התורה ריבית שאינו בא מיד לוח ליד מלוה לא זו הדרך ולא זו העיר כי לא התירה התורה אלא באופן שבאותו ריבית

ד ועיקר אסור הריבית שהקפידה עליו התורה אינו אלא בהלוואה שכן משמע כספך לא תתן בנשך הלוואה משמע שכן אמר שלמה מרבה זינו בנשך וגומר ודוקא כשקוצץ עמו בשעת הלווא' מוכתיב לא תתן משמע אשעת נתינת הכסף קציד רחמנא אבל משום חומרות אסור הריבית אמרו חז"ל שאפילו אם בשעת הברעון נתן לו יותר ממה שהלוה לו ולא התנה עמו מעולם ואינו אומר לו שנתנו לו בשביל ריבית אסור דמחוי ריבית ורחמנא לבא בעי ודוקא שכאו לידו המעות מתחלה דרך הלוואה כדכתיבנא אבל אם דרך מקף וממכר באו לידו ואחר כך הוסיף לו בחזרת המעות לא אסרוהו דהיל כחוזר וקונה ממנו :

דו אפילו אם אמר לו לוח למלוה בשעת נתינת הריבית אני מוחלו אותו לך ונתתו לו במתנה גמור אסור לקבלו ממנו שכל ריבית שבעולם מחילה היא אבל התור' לא מחלה ואסרה מחילה זו לפיכך אין המחילה מועלת כלום ואסור לקבלו ממנו ואפילו מתנה על פנת להחזיר אסור לקבלה ממנו בריבית ואפ"י בייבי' של דבריהם מיהו אם קבלו ממנו ואפ"י ריבית דאורייתא דהוי דינא שיוצא בדיינים וצריך להחזירו לו מועלת לו מחילה לפוטרו אחר כך כמו שקבלו בכל גזל שיכול למחול לו אחי שגזלו שזוה השבתו :

נ ולא ריבית בשעת הלוואה כל זמן שהמעות בידו לבד אסרו אלא אפילו ריבית מוקדמת וריבית מאוחרת נמי אסרו והכי דמי מוקדמת כגון שנתן עניו ללוות ממנו והיה שולח לו הרוץ ופירש ואמר בשביל מעותך שתלויני אני משגר לך וזה ריבית מוקדמת ודוקא במתנה מועפת אז אינו אסור אלא אם כן פירש אבל במתנה מריבה אפילו לא שלחה לו אלא סתמה ולא פירש הוי כאלו פירש ואסור שאין דרך לשלוח מתנה מריבה אלא אם כן רוצה ליהנות ממנו שילוח לו ודאי זה ריבית נמאחר' ה"ל כגון לאחד שהחזיר לו מעותיו שלח לו דורון מועט ופירש בשביל מעותיך שהיו בטלות אצלי או מתנה מריבה אפילו לא פירש זהו ריבית מאוחרת ואסור אבל במתנה מועפת ובסת' שלא פירש מותר מיהו גם בפירש אם עבר וקבל ממנו לא נקרא אלא אבק ריבית ואינו יוצא בדיינים והואיל ולא קצץ בשעת הלוואה כמו שיתבאר בדיני אבק ריבית בע"ה :

ן צריך המלוה ליהדר שלא ליהנות מחלוה שום דבר כל זמן שמעותיו בידו אפילו בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו וה"מ שהמלוה נתנה מהלוה בלא דעתו שכיון שנחנה ממנו בלא רשותו נראה שסומך עליו שבשביל מעותיו שיש לו בידו יסבול לו אבל אם נתנה ממנו מרשותו מותר בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיא כגון לומר בתצורו הנס והשתמש בעבדיו שזה הוא אסור בכל ענין כדלקמן ואפילו ללמוד הלוה עם המלוה תורה בחנם או עם בנו של המלוה שמנהגו שהאב משלם שכר ללמוד עם בנו לא ילמוד הלוה עמו בחנם אם לא היה רגיל בזה ללמוד עמו בחנם קודם שהלוהו :

ך ואסור לאדם ללוות בריבית אפילו מבני ביתו אע"פ שאינו מקפיד עליהם ובודאי נתנו להם במתנה גמורה אפ"ה אסור כרי שלא להרגילם בדבר :

ט אף על גב דנשך האמור בתורה בפירוש לא נאמר אלא בכסף ואוכל דכתיב את כספך לא תתן לו בנשך ובמריבית לא תתן אבדך וגומר משמע שממנו מתרבה ככך דכתיב מרבה הונן בנשך וגומר מכל מקום רבתה התורה נשך כל דבר אשר ישך לרבות כל מיני נשך שאסורין ולא לבד בכסף ואוכל אלא אפילו בכל דבר דשיכך לא יאמר לחברו עשה עמי מלאכה עכשיו על מנת שגם אנכי אעשה עמך מלאכה אחרת שהיא כבדה מו שאתה עושה עמי שזוהו גם כן נשך ותרבות שנושך אותו אחר כך כשיעשה עמו מלאכה דכבדה וגם זה היה צריך להרבות בשכר לפועלים והרי נשך ותרבות נתן לו בשכר שהמתין לו מלפוערו שכר עבודתו עד שעשה הוא עמו גם כן מלאכה הכבדה אחר כך ואפילו באותה מלאכה עצמה שייך בה ריבית כשיעשה זה עמו היום והוא יעשה עמו אותה מלאכה בזמן אחר שהזמן יותר קשה עליו לעשות מרוב כגון שיאמר לחבירו נכש עמו כנרד ואני אנכש עמך ברביעה שימי רביעה קשים למלאכה שבשדות אבל באותה מלאכה ובזמן שזה לוח כגון שיאמר לו נכש עמי היום ואני אנכש עמך למחר מותר :

י ומהאי טעמא יש איורים גם כן שמייתר לאדם לומר לחבירו הלויני מאה זהובים לחדש ימים ואחר כך גם אנכי אלוה אותך מאה זהובים לחדש אחד ויש אומרים שזה אסור ולא דמי לנכש עמדי הוי' ואנכש עמך למחר הוא ל וע"י הלוואת ממון באה לו הרי נוטל ממנו שכר אגר נטר בהדיא בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו ובוה יש בו להחמיר יותר והואיל והתורה אסרה דרך הלוואה בפירוש וע"י ג"ל שגם בוה יש בו ענין כמו עשה עמי מלאכה קלה ואני אעשה עמך מלאכה כבדה שלפעמים שחדש אחד יותר טוב המשא ומתן מכהדש אחד כגון שבוה החדש ישנן שירות מצויית או סחורה מצויה כגון במקומות שישנן ירדין וכו' וה"ל כמו ריבית גמור ויש להחמיר ועיין לקמן סימן קע"ז :

יא ואפילו ריבית דברים אסור דכתיב כל דבר אשר ישך משמע אפילו דיבור ישוך לפיכך אם לא היה רגיל להלוה להקדים

ריבית יתקיים ג"כ וחי אחיך עמך ועל הצדקין שכתבנו שהתנונו אין לו מעות להחיותו ויש בזה ג"כ ללוחם שמקיים בו ג"כ וחי אחיך עמך אבל בכ"ג שיאמר חס וחלילה על כן אני אומר באמת אי כדונא דרבי ואישר חילי הית' מצוה ומחרי' למחוקי בכל הספרים כי ראיתם קלי הרעת ועמי האי' במעשיהם שקרין אותי ומתירין אותה להם לכתחלה והרי על ידי הדפוס נתפרסם לכל ועברו גם על דברי רש"י לפי דעתם וריני הריבית בעניהם כחוכא ואיטולא אוי להם ולמולם כי יתמוטפו מנכמיהם ורעה תהיה אחריתם הג"ל ע"ד כתבתי והגני כמבאר דבריו של הב"י ז"ל שאמ' כי איך יעלה על הרעת שרש"י התיר דבר זה ע"י שליח ישראל שיש בו כמה איסורים משום דברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שימעים ולא דלפני עור לא תתן מכשול וכמה לגו' שיתבאר בסמוך יעברו ע"י שליחות ישר' ולקמן בס' קטט כתב רבינו בעל הטורים והיער בשם רש"י גם הרא"ש וכל הפוסקים בשמו אפי' גבי שליח גוי דלדעת רש"י שיש שליחות לגוי לחומרא הרי הוא שלוחו של הישרא' ואסור והיתר אין באן לא משום דברי הרב כו' ולא משום לפני עור כו' ואפי' העירו בשם רש"י שאסור ק"ץ הדבא אסור ואיך יעלה על הרעת שיתיר רש"י אפי' ע"י ישראל שיש בה כמה איסורים כמו שנתבאר בסמוך אלא ודאי צדקו דברי רבינו הב"י שלא יצא זה מעולם מפ' רש"י ושום תלמיד מועה כתבו ותלה עצמו באילן גדול ונתנן דוראי בכננין זה שלוחו של אדם כמותו לרעתו ולחובותו להאשימו בכל עונשים הנאמרי' גבי ריבית ז"ל :

יד אסור לומר לחבירו אני אלוה אותך מנה ע"מ שתתן זו להקדש או לפלוני אפי' אותו פלוני הוא גוי ואף על פי שאינו חייב לו כולם אסור והוי ריבית קצוצה שבין שבשליחותו הוא נותן לו הוי כאלו נתנו למלוה עצמו ואין חילוק בין יאמר המלוה כך בין שאמר לו הלוה מעצמו כך הלויני ואני אתן לפלוני עבורך זו שזה הוי מיד ליה ליד מלוה כיון שעבדו וליאמרו הוא נותן לזה : מן וכן מטעם זה י"א ג"כ שאסור לומר לחבירו תן ד' דינרי' לפלו' : ואני אלוה לו מנה או שיאמר כן ללוה עצמו אסור לפלו' שיתן לך ד' דינרי' ואני אלוה לך מנה אסור שבין שני' שני' אונו הוצה להלוות לו עד שחבירו יתן לו ג"כ הרי' דינרי' אם כן יש לו הנאה כמה שהלוה יקבל אותם הרי' דינרי' במתנה מזה וע"י שקבל אותה הנבאה הוא משעבר עצמו להלוות לזה המנה הוי ליה אותה ההנאה ריבית מן הלוה למלוה בעד התלוואה כמו גבי אני אילך מנה ע"מ שתתן זו להקדש או לפלו' כו' שאע"פ שאינו חייב לו כלום אלא ההנאה שיש לו כמה שזה יקבל הווי על ידו היא הריבית ה"נ הבא :

כא האפסטרופוס שיש בידו מעות של יתומים ומלוה לישראלים בריבית קצוצה וכשתובעין אותו להחזירו לאו כל כמיניה למר מעות של יתומים או של הקדש היו וכבר נתתם להם והאכלתם כבר אם לא בראייה ברורה שאותם המעות של יתומים היו ואם אין לו ראייה ברורה מציאין מירו ללוה דכיון דריבית קצוצ' יוצא בדיני' מן התורה כמו שיתבאר בסמוך קב"א סעיף א' ה"ל האפסטרופוס כמוציא מן הלוה ליתומים וזה לאו כל כמיניה אבל לגבי יתומים והקדש מיהא נאמן לומר כשבעה שמה שהוציא ממנו היה מריבית שלהם אם עריין היא מוחזק במעות של יתומים ואם כבר נתן להם הכל אינו יכול להוציא מהם בלא ראייה והרי אין לו ראייה שאם היה לו ראייה גם ללוה לא היה צריך להחזיר ומפסד :

כב מותר ללוה בריבוי' לפיקוח נפש כגון להציל נפש אדם מישראל שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש וכן מצינו בענייניו של הלוה בריבית מזהירם כן אחאב המלך הברס הנביאים במערה אבל קהל הצדיקים למעות מפני הוחק המסור אסור ללוה בריבית מישראל לצורך זה אפי' בריבית שאינו קצוצה שאין זה נקרא פיקוח נפש כי אין צרכי הקהל סתם פיקוח נפש אם לא היה הצורך והרוחה גדול מאד :

כג המלוה מעות לחבירו ע"מ שכל מלאכה שתבא לידי יתן אותם לעשותם למלוה אפי' שאין עושה עמי בזה אלא מוכת הנאה הרי הוא ריבוי' דרבנן ואסור ולמ"ד טובת הנאה ממון הוא הוי ריבית קצוצה וה"ה כל טובת הנאה כיוצא בזה שאסורה אבל דבר שאין בו אלא מוחזק טובת זה לזה ולפעמים לכשיודמן יעשנו המלוה ללוה ולפעמים הלוה למלוה במירו שהוא שכיח ופצוי הרי זה מותר לעשות הלוה למלוה אפי' בעיד מעותיו בידו :

כד ומנה שמעיין שאם אין המלוה אומר כלום אלא אחר מתחיל ואומר אני אתן לפלוני ד' דינרי' ע"מ שאתה תלוה לו מנה שזה ודאי הוא מותר אע"פ שנהנה המלוה כמה שזה נותן ללוה הרי' זו אין זה ריבית דהוי כמו האומר לפלוני הילך וזו והלוי' עשר דינרי' לפלו' דאמרין לעיל שרו' מותר וכ"ש שמותר לאדם שיאמר לחבירו הילך וזו ואומר לפלוני שילויני מעות שאין זה ריבית כלל אלא שכר אמירתו הוא נוטל ואפילו לכן המלוה מותר לומר כן והוא שיהא גדול ואינו סומך על שלחן אביו אבל אם הוא סומך על שלחן אביו אסור דכאלו נותנו ליד המלוה דמי וי"א שאסור למלוה ליקח זה הווי מזה המקבל שלא יבא להערים אסור זין ת"ח מותרים להלוות זה לזה בריבית לפי שזרעין שהוא אסור ונותנין אותה כמתנה גמורה ודוק בדבר מועט שאדם רגיל ליתן לחבירו כמת' דהיינו עד חומש ההי' אה ודוק ברבים של מאכל שזהו דרך כבוד לשלם זה לזה ונותנים כמתנה אבל שלא בדברי מאכל יותר מכרי חומש אסור אפי' לת"ח י"א היכא דשרי לת"ח שרי אפי' בהתנו מתחלה על זה ביבר מועט מי"א לא יגילו ת"ה עצמם בכך מפני ההמון עם שלא ילמדו מהם ויתירו ריבית בהליא :

כה יתן מעות של יתומי' מותר להלוותן בכל ריבית דרבנן וה"ה מעות של הקדש שהוקדשה לפני' או לת"ת או לצורך ב"ה אבל בריבית דאורייתא אסור להלוותן אף על גב דהקדש גמור כגון שהוקדש לבדק הבית מותר להלוותו אפילו בריבית דאורייתא שאני הקדש גמור ששם הקדש חל על המעו' עצמן שהם קדושים עד שיצאו לחולין וגבי ריבית אחיך כתיב ולא של הקדש אבל אלו ההקדשים לעניים או לת"ת כו' אין שם הקדש חל על המעות אלא שצריכים לקיים הגדר לתתם לעניים או לת"ת לכך מיקרו של אחיך ואסורי' להלוות בריבוי' דאורייתא מרבנן דאי מדאורייתא לא אתי מיד ליה ליד המלוה דגיבר לאו מלוה הווי וגם העניים לא עשאוהו שליח להלוותם בריבית אבל ריבית דרבנן לא גזרו עליה' ומותרין להלוותם בריבית דרבנן לפי מקומות שנוהגין שהאפסטרופוסין מלוי' מעות של יתומים בריבית קצוצה מעות גמור הוא דלא עדיפי מהקדש עניים כו' וכל אפסטרופוס שעושה כן מפקיעני מיני' ועיין בלבוש עיר שושן ס' ל"ד אי פסלינן ליה אבל בריבית דרבנן שרי להלוות מעות יתומי' כל זמן שלא הגדילו היתום שיוכל לעסוק כמעותיו בדרך שאר אנשים אף על פי שכבר היה בן י"ג שנה

כז יתן מעות של יתומי' מותר להלוותן בכל ריבית דרבנן וה"ה מעות של הקדש שהוקדשה לפני' או לת"ת או לצורך ב"ה אבל בריבית דאורייתא אסור להלוותן אף על גב דהקדש גמור כגון שהוקדש לבדק הבית מותר להלוותו אפילו בריבית דאורייתא שאני הקדש גמור ששם הקדש חל על המעו' עצמן שהם קדושים עד שיצאו לחולין וגבי ריבית אחיך כתיב ולא של הקדש אבל אלו ההקדשים לעניים או לת"ת כו' אין שם הקדש חל על המעות אלא שצריכים לקיים הגדר לתתם לעניים או לת"ת לכך מיקרו של אחיך ואסורי' להלוות בריבוי' דאורייתא מרבנן דאי מדאורייתא לא אתי מיד ליה ליד המלוה דגיבר לאו מלוה הווי וגם העניים לא עשאוהו שליח להלוותם בריבית אבל ריבית דרבנן לא גזרו עליה' ומותרין להלוותם בריבית דרבנן לפי מקומות שנוהגין שהאפסטרופוסין מלוי' מעות של יתומים בריבית קצוצה מעות גמור הוא דלא עדיפי מהקדש עניים כו' וכל אפסטרופוס שעושה כן מפקיעני מיני' ועיין בלבוש עיר שושן ס' ל"ד אי פסלינן ליה אבל בריבית דרבנן שרי להלוות מעות יתומי' כל זמן שלא הגדילו היתום שיוכל לעסוק כמעותיו בדרך שאר אנשים אף על פי שכבר היה בן י"ג שנה

כח יתן מעות של יתומי' מותר להלוותן בכל ריבית דרבנן וה"ה מעות של הקדש שהוקדשה לפני' או לת"ת או לצורך ב"ה אבל בריבית דאורייתא אסור להלוותן אף על גב דהקדש גמור כגון שהוקדש לבדק הבית מותר להלוותו אפילו בריבית דאורייתא שאני הקדש גמור ששם הקדש חל על המעו' עצמן שהם קדושים עד שיצאו לחולין וגבי ריבית אחיך כתיב ולא של הקדש אבל אלו ההקדשים לעניים או לת"ת כו' אין שם הקדש חל על המעות אלא שצריכים לקיים הגדר לתתם לעניים או לת"ת לכך מיקרו של אחיך ואסורי' להלוות בריבוי' דאורייתא מרבנן דאי מדאורייתא לא אתי מיד ליה ליד המלוה דגיבר לאו מלוה הווי וגם העניים לא עשאוהו שליח להלוותם בריבית אבל ריבית דרבנן לא גזרו עליה' ומותרין להלוותם בריבית דרבנן לפי מקומות שנוהגין שהאפסטרופוסין מלוי' מעות של יתומים בריבית קצוצה מעות גמור הוא דלא עדיפי מהקדש עניים כו' וכל אפסטרופוס שעושה כן מפקיעני מיני' ועיין בלבוש עיר שושן ס' ל"ד אי פסלינן ליה אבל בריבית דרבנן שרי להלוות מעות יתומי' כל זמן שלא הגדילו היתום שיוכל לעסוק כמעותיו בדרך שאר אנשים אף על פי שכבר היה בן י"ג שנה

זהו הנקרא אבק ריבית ואינו אסור אלא מדרבנן ואינו יוצא בדינין וה"ה כל אבק ריבית שיתכאר לפנינו בע"ה אינה יוצאה בדינין ואם בא לצאת ידי שמים חייב להחזיר בכל אבק ריבית חוץ מריבית מאוחזרת ומוקדמת שהוא קל ואפי' לצאת ידי שמים אינו חייב להחזיר :

ג לזה שנתן למלוה אכריבית וחזר ותפשו ממנו לומר שאינו רוצה לתת ריבית אין תפישתו כלום ומפקינן ליה מיניה שכיון שכבר נתנו למלוה הרי הוא שלו :

ד והא דאבק ריבית אינו יוצא בדינין דווקא בשקבלו המלוה מרעתו הלוה שנתנו לו אבל אם קודם שקבלו טען עליו הלוה שלא יתנו לו והמלוה הוציאו ממנו בעל כרחו בדיני האומות או בדיני ישראל שטעה והכריחו לשלם יוצ' בדינין :

ה והא דאמר' שריבית דאוריית' יוצא בדינין היינו שכופתינן אותו ומכין אותו עד שתצא נפשו עד שיקיים מצו' עשה חוץ אחיך אבל אין ב"ד יורדין לנכסיו להגבותו ללוה אם אינו בפנינו דבוה עדין אינו מתקיים וחי אחיך וגו' כיון שאין כאן בעצמו לכופו לקיים העשה :

ו לפיכך אין ריבית קצוצה יוצאה בדינין אלא כל זמן שהמלוה קיים אבל אם מת אין הננים צריכין להחזיר אף על פי שהוא ריבית ועל כיוצא בזה אמר הכתוב יכין רשע וצדיק ילכש כלומר האב שהיה רשע הכינו ובנו שהוא צדיק ילכשנו ואינו צריך להחזיר' אבל אם הריבית הוא דבר מסויים כגון שנשל אביהם טלית או פרה בריב' צריכין להחזיר משום כבוד אביהם דוקא שעשה אביהם תשובה בחייו על לקחתו הריבית הזה אלא שלא הספיק להחזירו עד שמת אבל אם לא עשה תשובה אין צריכין להחזירו משום כבודו שאין חייב בכבודו כיון שלא עשה תשובה ומת לא עושה מעשה עמך הוא ואין חייבין בכבוד שום אדם אפילו באביו אלא כשעושה מעשה עמך כלומר שהוא צדיק והולך בדרך הישר רכתיב וגושיא בעמך לא תאור והאי עמך מיותר הוא לדרוש ממנו בעושה מעשה עמך וה"ה לכל אדם אפילו אביו דווקא בעושה מעשה עמך :

ז מלוה בריב' שבא מעצמו לעשות תשובה ולהחזיר הריבית שקבל אם הוא דבר מסויים מקבלין הימנו שכיון שהוא דבר מסויים אין כבודו שיונה הריב' בידו והוא יעשה תשובה שכל מי שיראהו אצלו יאמר דבר זה לקחו הוא בריבית וגנאי הוא לו אבל אם אין הריב' שלקח דבר מסויים אף ע"פ שעדיין הוא בעין אין מקבלין ממנו והמקבלו ממנו אין רוח הכמים נוחה הימנו דווקא בבא לעשות תשובה מעצמו או אין מקבלין ממנו כדי שלא לנעול דלת בפני בעלי תשובה שאמרו רואיל ואין תשובתו תשובה עד שאחזיר הריבית לא אשוב בתשובה אבל העומד במדרו מוציאין ממנו בעל כרחו ואפי' בבא לעשות תשובה מעצמו נמי לא אמרן שאין מקבלין אלא ממי שרוב עסקו ומחוייתו היה בריבית לפי שתשובתו קשה שהיה צריך להחזיר' כל ממנו ולא יסאר לו כלום אבל במי שעשה באקראי אפילו עשה תשובה מעצמו מקבלין ממנו ומוציאין ממנו בעל כרחו :

ח מי שהיה לו ליתן לחבירו דינר של ריב' נתן לו בשכילו ה' מדות של חטין והיו נמכרין ארבע דינר בשבא מלוה להחזירו לו צריך להחזיר לו ה' מרות ולא אמרינן אוזול הוא דקאמזיל נכיה נתן לו ה' מדות בדינר וכי יהיב ליה דינר סגי אלא צריך להחזיר כל מה שנתן לו ומיהו אם רוצה להחזיר לו רמיזין דינר ורביע רשאי שהמקח קיים אף על פי שנעשה באיסור וע"ל סימן ק"ע :

ט היה חייב לו דינר של ריבית ונתן לו בו גלימא או כלי צריך להחזירו לו מפני שהוא דבר מסויים ולא לימרו אינשי גלימא דמכסי וקאי גלימא דבר מסויים ולא :

י ואם המלוה שכר מהלוה חפץ באותו דינר של הריבית ולא היה ראוי לשוכרו אלא בחצי דינר כשמוציאין ממנו להחזירו מוציאין ממנו כל הדינר משלם אפי' שהוא לא קבל ממנו אלא שוה חצי דינר ולא מצו למימר כי אנרית הכי משום דבריוח אתא לידי אבל השתא דלאו בריוח אתא לידי כראגרי כולי עלמא הוא דאגרנן משו' דאמר ליה סברת וקבילת :

יא שטר שיש בו ריבית בין של תורה בין של דבריהם גובה את הקרן ואין קונסין אותו בעד הקרן בשכיל ריבית והוא שיהא ניכר מתוך השטר שזה הוא הקרן וזהו הריבית כגון שהוא מפורש בשטר הקרן בפ"ע והריבית בפ"ע והעדים לא נפסלו אם הוא ריבית דרבנן אי נמי אפי' בריבית דאוריית' ולא תשמונ' לאנשי במלו' ולזה משמע ליה ולא בעדים אי נמי שבא עדים אחרים והעירו על אלו העדים ולא גסיס מחמת נפשות היו אי שלא נכתב בשטר רק הקרן ועדים מעידים על הריבית בעל פה אבל אם אינו ניכר מתוך השטר אלא שכלל הקרן עם הריבית קונסין אותו ואינו גובה בו אפילו הקרן וכל מי שיבא לידו שטר זה בין ב"ד זה בין ב"ד אחר יקרענו כדי שלא יבאו לנכות בו ; ועיין בלבוש ע"ש סימן ג' : יב הפוסק סך מעות לתת לכתל לגדוניה ובעת הנישואין נב' רצו שיתן לו אבי הכלה לכתו סך הגדוניה הפסקת לשנה או

שנתים ויתן לו ריבית קצוצה לכל שנה כך וכך סך קצוב הרי זה היתר גמור כיון שהתנו כן קודם הנישואין שעדיין לא ידע שום חוב על אבי הכלה רק תנאי הגדוניה ואם לא יתן לו גדוניתו לא ישא זה את בתו ואין זה אגר נטר אלא תוספות על הגדוניה ומותר לעשות כן לכתחילה ובלבד שכתבו בתוך השטר מאין בא החוב הוה ומקורו שהוא מעות של גדוניה ושכתב שטר זה קודם החופה שאם נתפשרו כן אחר החופה הוי ריבית גמור שהרי מיד אחר החופה נעשה עליו הגדוניה כמלוה וגם קודם החופה אם יכתובו סתם בלשון הלוואה ויכתבו בו ריבית לא יהיה הפרש בין שטר זה לשטר שכתבו בו ריבית ולא יגבו רק את הקרן ומיהו כדי לזהר מדיין מועה שירצה לרמות גם דבר זה לשטר שכתבו קרן וריבית ולא ירצה לנכות הקרן טוב הוא לעשות הכל קרן ויכתבו בשטר שאבי הכלה חייב לתת לחתן כך וכך בשנה הראשונה והבונה לסך הצאני לריבית בשנה הראשונה וכך וכך בשנה שנייה ובשנ' השליש' יתן לו סך כל הגדוניה כגו' שהוא או יעשו שני שטרות אחד על הגדוניה בפני עצמה ואחד סתם על סך הריבית לזמנים המוגבלים לריבית וכיוצא בזה יכולין לעשות בכל חובות המתנות והוא היתר גמור שאינו אלא תוספות המתנה וע"ל סי' קע"ו פני' ו'

קסב שלא להלוות סאה בסאה וכו' ה' סעיפים

א אסור ללוות סאה בסאה בין קצב לו זמן לפרעון בין לא קצב לו זמן דשמא יתיקרו ונמצא שנתן לו יותר משהלוה אם לא שיעשנה דמים שאם יתיקרו או יזולו שיתן לו כך וכך דמים ואם לא עשאה דמים ונתיקרו נתן לו הדמים שהיו שיים בשעת הלוואה ואם הוזלו נתן לו חטין וה"ה כל דבר אסור לו ללוות זה בזה מהאי טעמא שמ' יתיקרו חוץ ממטבע כסף היוצא או בהוצאה שאין שייך בה ויקר או זול אלא בפרות או דברים שלוקחים בערה והמטבע כדקא' קאי ודוקא של כסף אבל דינר זהב יש לו צד פרי שאסור ללוות דינר זהב בדינר זהב מפני שדרטי הוזלו ולהקיר כמו פרי ושמא אותו ששוה בשעת הלוואה כ"ד דינר כסף יהיה שוה בשעת פרעון כ"ה אבל מטבע של כסף היוצא בהוצאה מותר ואם אינה יוצא בהוצאה שנפסל הוי כשאר פרי ואסור ללוות זה בזה ומטבע של נחשת כגון פרוטות לעולם נקרא פרי אפילו יוצאות בהוצאה לפיכך אי אויף פרוטות ק' ב"ד' כגון דמעיקרא בשעת הלוואה היו ק' בדנקא והוא הלוה לו ולכסוף בשעת תשלומין היו ק"כ בדנקא הוא מחזיר לו ק"ב פרוטות או דנקא אסור מדאורייתא דבתר מעיקרא אזלינן והרי לא הלוהו אלא מאה ואותה מאה היו שוין דנקא ועכשיו אם מחזיר לו מאה ועשרים או דנקא ששוה עכשיו ק"כ הרי איכא נשך ואיכא תריבית ואסורות מדאורייתא אלא אינו נתן לו אלא ק' פרוטות אף על פי שהוזלו הפרוטות ואם נתן לו ק"ב פרוטות או דנקא יוצא בדינין אבל אם הלוה לו מאה פרוטות שהיו הולכין בדנקא בשעת הלוואה ועכשיו בשעת תשלומין הוקרו הפרוטות והולכין' שמנים בדנקא אם הוא נתן לו מאה פרוטות' כמו שהלוהו ורם שוים יותר מרנאק זהו אסור דהיא ריבית דרבנן דאף על גב דליכא תריבית איכא נשך ואין צריך ליתן לו רבן שמונים פרוטות או דנקא ואם נתן לו מאה אין מוציאין מידו יש מי שכתבו שבזמן הזה מטבע של זהב דינו כמטבע של כסף ולוין זהב כהוב מפני שהוא חריף ויוצא בהוצאה בניכא חריפה כמו שמוטב של כסף וכן נוהגין ואין למחות בידם וכן יש מי שאומר שמוטב ללוות ככר לחם בכבר לחם כמטבע של כסף מפני שהוא מצוי מאד ואף על פי שאין לזה יש לזה ועוד שהוא דבר מועט ואין מקפידין על הפרש דבר מועט שבין זה לזה וכן נוהגין להקל :

ב והרוצה ללוות סאה בסאה ושיתחייב לו חטין אף אם יתיקרו או אם יש לו ללוה אפילו סאה אחת או אפי' פחות בכיתו אפילו אינה מצוייה עתה בידו כגון שאין בידו עתה המפתח או ער שיבא בנו שאו תהא הסאה בידו לזה עליה כמה סאין אפילו כלן ביחד ואין צריך לומר קני בין כל אחת ואחת דבשכיל כל סאה שלוה או רואין הסאה שלוה כאלו היא נחלת מיד למלוה ואם תתיקרו ברשותו תתיקרו ואו אף אם בשעת הפרעון יתיקרו חייב לתת לו חטין דברשותו אתיקרו רבין דסאה כסאה אינה אלא מדרבנן מן התורה אין כאן איסור דאף על גב דאיכא נשך ליכא תריבית מהן הקילו בה ואפי' אם אין לו ללוה כלום' מאותו המין שרוצ' ללוות היתיר למלוה שיתן לו מעט מאותו המין או יקנה לו ואחר כך ילוה לו עליו מה שירצה ואם יש ללוה מעט המין פקדון ביד אחד הרי זה כאלו היה בידו דכל היכא דאתא ברשותו איתא אבל אם אחרים חייבים לו לא מקרי ש' לו דהא מחוסרת לביינא וכן אם יש ללוה במקום אחר ואין למלוה דרך לשם לא מקרי יש לו ואין לזה עליו ואם הלוה אומר שיש לו מעט מזה המין אף על פי שאין המלוה רואה יכול להאמין ללוה ואין צריך ראיו' לדבריו' דמוקמינן ליה אחזקת כשרות והא דאמרין שמוטב להלות לו כשיש לו מאותו המין היינו בסתם אבל אם התנה עמו שאם יתיקרו החטין ישלם לו חטין ואם יזולו יתן לו מעות דמי שויים כשטר של עכשיו הרי זה אסור דהיי ליה קרוב לשכר ורחוק להפסד :

זמן שלא החזיר לו חסיו ברשות מלוה אתיקרו ולא כל כמינה דלוה לאתפתשנה עד שיתפישו אותו הב"ד בכך :

קסג. דין הפוסק חסין לחיובו בשער של עכשו וכו' ג' סעיפים.

א מי שהיה נושה בחבירו מעות וכו' וא"ל תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהן חסין א"ל אין לי מעות אלא צא וחשוב כמה יבאו לך חסין בעד מעותך בשער של עכשו ועשה עלי כשער של עכשו ויהיו לך אצלי חסין בהלוואה אימתי שתרצ' אתן לך חסין אם יש לו חסין בשיעור מעותיו שחייב לו מותר אפילו לא יצא השער משוסדוכי ברו מהשתא ואע"ג דלא משדכי מוקרי ברשותי מוקרי ולא היו ליה ריבית הואיל ואם בא לחזור קאי עליהו כמי שפרע ואם אין לו חסין אסור אפי' יצא השער דכיון שאינו נותן לו עכשו מעות שיוכל לקנות חסין מיד בשוק במעות אם יצא שסא אחר כך יתייקרו בשעת הפרעון והיו ריבית ונאמן המוכר לומר שיש לו חסין ואין צריך ראיה לדבריו כדלעיל בסיומן שקוד' זה סעיף ב'.

ב וכן הדין אם מתחלה כשכא ואמר לו תן לי מעותי כו' וא"ל זה יהיו לך חסין אצלי בהלוואה והיו לו חסין ועשה הלוואתי עליו כשער של עכשו ובא אחר זמן ואמר ליה תן לי חסי שאני רוצה למוכרו וליקח בדמיהם יין וא"ל צא ועשה אותם עלי יין כשער של עכשו שבשוק על היין אם יש לו יין הרי זה מותר דוכי בו מעכשו בעד חסיו אף על פי שלא משך ואם אין לו יין אסור כיון שאינו נותן לו מעות מוזמני' עכשו שהיוני יוכלו לומר הרי יוכל לקנות יין עכשו בשוק :

ג אמר לחבירו הלויני מנה וא"ל מנה אין לי חסין כמנה יש לי שאני נותן לך ונתן לו חסין כמנה כמו שהוא השער בשוק וזה מפני שהיה חרוק למעו' ולא יכול להמתין עד יומא דשוקא אויול לגביה זה המלוה שהלווה וחזר ומכרו לו בעד תשעים אף על פי שעדיין הם שים מאה והחוב של החסין ישרא' עליו לשלם לו מאה הרי זה אסור לעשות כן אם לא שיתנו ביניהם כשיפרע לו אחר כך המאה שחייב לו בעד החסין שיפרע לו בפירות אבל במעות אסור להתנות דמיחוי כהע"מ ריבית' שלא קבל הלוה מזה המלו' רק תשעים ומתנה עמו שיפרע לו מאה אף על גב דאויול הפירות גביה והוא לקח ממנו פירות בעד מאה מ"מ מיחוי כריבית ודווקא שאמר ליה מתחלה הלויני מנה דנרא' שבא הכל דרך הלוואת מעות אבל אם אמר לו הלויני כך וכך סאים חסין אף על גב שחזר ואוול גביה ומכרו לו בוול מותר להתנות לתת לו בפירעון מעות כל דמי החסין אם עבר ועשה כן ואמר לו הלויני מנה כו' והתנה עמו לתת לו מאה במעות י"א שמוציא ממנו ק' כיון שאע"פ שחכמ' אסרוהו אין לאסרוהו אלא משום העימת ריבית אבל אפילו אבקי ריבית אין כאן וי"א דאבקי ריבית מיהא הוי ואסור ואין מוציאין לא מלוה למלוה ולא ממלוה ללוה מ"מ אם רוצה זה לפרוע לו חסין בעד מאה אע"פ שהתנה מעות הרי זה מותר אלא שאין כופין אותו לפרוע חסין להוציא מדו אבל מעות אסור לו לתת אפילו מעצמו משום אבקי ריבית וכל זה לא מיירי אלא כשלא התנו מתחלה שיחזור וימכרו לו הפירות כוול אבל אם התנו כן מתחלה הרי זה ריבית גמור אפילו פרע לו פירות :

קסד. הממשכן שדה לא יחבירו וכו' ארבעה סעיפים.

א המלוה לחבירו על שדרו אסור לחזור ולהשכירה לו ברבר קצוב לשנה שזה הוי ריבית גמרי שהרי השדה הוא לא קנה ואין לו עליו אלא הלוואה וכל מה שנתן בשכירות קצוב הוי כנה ריבית קצוצה ויש מי שמתיר לעשות כן במשכנתא דסורא כיצד כגון שכתב לו במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דא כלא כסף שאז נראה כאלו מכר או השכיר לו הקרקע עד אותו הזמן ובתוך אותו הזמן יכול להנות ממנו מה שירצה דשכירות קנה כמו מכר ובכלר שלא התנו כן מתחלה שאם התנו הרי היתה הלוואה זו ממש על דע' ריבית וגם צריך שכבר ההויק המלה בשדה זו שיהא נראה לכל שהשדה היא שלו וקנאה במשכנת' דסורא שהיא מותרת כמו שיתבאר בע"ה ס' קע"ב ואח"כ השכירה ללוה עצמו על אותו תנאי אבל בלא הכי לכו' אסור .

ב ואם היתה במשכנתא דסורא ולא החזיק בה המלוה אלא השכיר אותה המלוה מיד לאחר אותו האחר השכיר אותה לבעל השדה הרי זה מותר כיון דאפסקיה אחר שאינו מלוה ולא אתני כן מתחלה כוול אלא אם התנו כן מתחלה הרי זה ריבית ויש מי שאסור :

ג אבל דרך מכירת הלוויין מותר כיצד מותר למכור שדרו או ביתו לאחר בתורת מכר גמור לחלוטין לעולם וחזרו וחזרו ממנו אע"פ שיתנה עמו שיחבירו לו אחר כך מותר דבתורת מכר גמור אין שייך בו מותר כיון דאפסקיה אחר שאינו מלוה ולא הלוהו על שדרו בתנאי שאמר לו אם לא תתן לי מעותי מכאן עד שלש שנים הרי השדה קניה לי לחלוטין ולא א"ל מעכשו בענין

ג ואם יצא לאותו חסין שער קטוע וע"ל סימן קע"ה איזה נקדא שער קטוע וידוע בשוק יכול ללות לו סאה בסאה אע"פ שאין ללוה כלום ממין זה בביתו שכיון שיצא השער בשוק ויכול הלוה לקנות לפחות סאה אחת או אפי' פחות בכל עת שירצה הוי כאלו היתה לו בביתו ולה עליה והוא דאמרינן שיוכל ללות על שער שבשוק היינו שהלוה יכול לפרוע לו אימתי שירצה בין הוול בין הוקרו יתן לו כ"כ סאה כמו שהלוהו אבל אם התנה עמו שלא יקבל הפרעון עד שעת הויקר ולא כשיולו הרי זה אסור והוי קרוב לשכר ורחוק להפסד :

ד מי שיש לו ארים מותר לו ללות לו סאה בסאה כדי לזרעה בשד' והוי כאלו התנו שיקח בעל הב' סאה ארת תחלה מהוצא בשדה ויחלקו המותר ואין כאן הלוואה ל"ש קודם שירד הארים לתוך השדה ל"ש אחר שירד ברא' במקום שנהגו שיתן הארים הורע יכול הבעל הבית להעבירו שכיון שבעל הבית יכול לסלקו אם לא יתן הורע אפי' אחר שירד לתוך השדה וכבר חרש מחמת האין לו זרע לזרוע או כשלוה ממנו וזרוע וכשיוקרו חסין אין זו הלוואה אלא מתחלה לבציר מהכא נחית לתוך השדה הרי הוא כיוור לתוכה מעכשו על מנת שיטול הבעל הבית הורע תחלה מחלק המגיע לארים והארים יטול השאר כשכר טרחו אף על פי שהוא פחות משאר ארסות כשיעור הורע הואיל וע"מ כן ירד אין כאן שום הלוואה אבל במקום שדרך בעל הקרקע לתת הורע והארים נתרם לתנה הוא אז אין הב"ה יכול ללות לו סאה בסאה לזרוע א"כ הלוהו מיד בשע' שירד לתוך השד' או קוד' לכן אבל אם כבר ירד לתוך השדה אסור שכיון שדרך ב"ה לתת הורע והארים הזה גתרצה לתנה משלו אמרינן והוא משום שירוע הארים שיקרקע זו יפה משאר קרקעות לכך שינה הוא ממנה שאר ארים העיר לקבל עליו הורע הלכך אם פסק עמו מתחלתו וקודם שירד שעדיין יכול הב' לסלקו כי נחית לבציר מהכי נחית ואין זו הלוואה , אבל אר' שירד ומתחלתו לא פסק עמו שיהא הורע שלו אלא שאחר כך גתרצה עליו ע"י קבלת דמים או מתנה אין ירדתו עכשו לתוכה דנימא לבציר מהכי נחית והלוואה היא גביה ואסור והוא דאסרינן ללות לארים סאה בסאה היינו דוקא בשאין לו לארים כלום בביתו ממין זה וגם אין שער בשוק במקום שהוא אבל אי אכא חדא מהנדך פשיטא שמוותר ללוהו כמו לשאר כל ארס :

ה המוציא שטר על חבירו שהלוה לו סאה בסאה כך וכך סאין ותוכנו שיתן לו חסין עכשו אף על פי שהוא שעת הויקר וטוען שהלוה לו בצד ההיתר כגון שיצא השע' או שהיה לו ללוה סאה בביתו וכה"ג באחד מצדדי ההיתרים הנאמרים והלוה טוען שהלוה לו סתם ולא היו בו צד היתר ואינו חייב לתת לו אלא דמי חסין כוול עמו שהיו בשעת ההלוואה אם יברר המלוה שיצא השער בשעת הלוואה או שהיה לו ללוה מעט בכיתו מאותו המין בשעת הלוואה וראי צריך לתת לו חסין אף אם הוקרו דודאי הלוהו בתיקר דבחוקת שכירות הוא אבל אם לא יכול לברר ישבע הלוה שלא יצא השער כשהלוהו ושלא היה לו כלום מאותו המין ולא יפרע לו אלא דמים שהיו שוין בשעת ההלוואה ואין המלוה יכול לומר הקניתי לו מעט משלי ע"י אחר שזה לא מתני בלא דעת הלוה שאין חבין לאדם שלא בפניו וזה חוב הוא לו ואין לומר ג"כ נוקי לתרווייהו אחוקתיהו דכשרות ובוראי בצד ההיתר עשו שאין כאן איסור דנימא כך היה דעתם מתחלה לעשות עמו טיבת הנאה דלכשיתייקרו יקבל ממנו דמים של עכשו ואם יברר המלוה הנאה הלוה לא יצאה לוישבע ויחייב לו חסין וההלוואה היתה במקום אחר והתבני' כמק' אח' והחסין יקדים כמק' התבני' ויתר ממק' ההלוואה לא ישלם לו אלא בשווין במקום ההלוואה : לא התיירו ללוות סאה בסאה באחד מצדדי ההיתרים הנאמרים אלא כשיש לו ללוה מאותו המין כגון הלוהו חסין ויש לו מעט חסין אבל להלוות לו חסין ויש ללוה דוחן אף על פי שהו בשער אחר יוצא השער משנהו אסור ואתר על גב דביצא השער של חסין לברו אמרינן לעיל סעיף ג' שמוותר ללות סאה בסאה הכא שמולוהו על הרוחן גרוע טפי שהרוחן לא נקנה לו במק' החסין שאינו מינו ועל החסין שיצא עליו השער בשוק לא היה דעתו להלוות עליו ואם כן ה"ל כאלו הלוהו סאה בסאה סתם בלא חסין בביתו ובלא שער שבשוק נראה לי ראובן הלוה לשמעון כמה סאין בדין סאה בסאה בכל צד ההיתורי' ואחר תבע המלוה ללוה תן לי חסי אמר לו תן לי י' דינרין שאתה חייב לי ואני אתן לך חסין ושתיק המלוה לו אחר כך הוקרו החטים יותר וחזרו המלוה ותובע החסין ואמר אם אני חייב לך איזה דבר אשלם לך גם כן השיב הלוה כיון שהיתה חייב לי בשעת הוול י' דינרין כדי דמי החסין והיה כיוי לשעון על החסין עד כדי דמיהם ואני נאמן כטענת מנו מאותה השעה עמדו החסין ברשותי ולקחתים לעצמי בפרעון חובי ואני חייב לחשוב עמך כי אם בשעת הוול הדין עם המלוה שלעולם יש לו לחזיר חסיו אף אם הוקרו אלא שהוא נאמן על העשרה דינרים שבשע' כטענת מנו דפרעתי וזה גובה חסיו וזה גובה מעותיו ואף אם יודה לו ראובן שחייב לו העשרה דינרים זה גובה וזה גובה שהרי לא נתן לו החסין בתורת פרעון העשרה דינרים וכל

ענין

בע"ש סי' ע"ד ואם לא פחתו ולא הוסיפו אלא שנפס' הראשון ועשו חרש במשקל הא' בצורת אחרת משלם לו מטבע היוצא אף על פי שהזולו הפירות שנותנין יותר בחדש ממה שהיו נותנין בישן דאמר' פירו הוא דו"ל וגם אם עדיין היה הישן יוצא בהוצאה הו"ו זילי פירו והוא מטבע היוצא הלוהו וצריך לחזור לו מטבע היוצא מה לנו לשינוי צורתו : והיכ' שינוי את המטבע ולא ידענו אם הוסיפו או פחתו בחימוש ולא יכלינו לשאול מי שיער בכך רק האומנים הגוים הבקאים בכך סמכ' עליהם במסיוחן לפי תומן יפרע אלא ממטבע החדש הולכין אחר גזירת המלך בין פרתו בין הוסיפו ואין כאן לא גול בפחתו ולא ריבית בהוסיפו הואיל וגזרת המלך הוא על כרחו יתנהג הלוה ויקבלנו המלוה דריגא מלכותא דריגא : ואם אין כאן גזירת המלך והיה התוספות בענין שיש בו יותר מחימוש או שהולו הפירות מחמת המטבע ועבר וקבלו י"א שהוא ריבית קצוצה ויוצאה בדריינים וי"א שאינו אלא אבק ריבית ואינה יוצאה הואיל ולא התנה כן בשעת הלוואה .

קסו המלוה לחבירו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצירו וכו' ג' סעיפים .

המלוה מעות לחבירו אף על פי שהלוהו סתם ולא התנה עמו כלום לא ידור בחצרו הנס ולא ישכור ממנו בנחות ולא יעשה מלאכה בעבדו אפילו אם הוא הולך בטל שכשבל מעותיו הבטלות אצלו הוא עושה וזומה לריבית ואפי' בחצר ולא קיימא לאגרא וגבירא דלא עביד למיגר אלא שבא לדור בו חנם אחר שהלוהו אמר וצריך ליתן לו שכר ואם עבר ודר בו כיון דחצר לא קיימא לאגרא אין צריך לשלם לו שכר אפי' לצאת ידו שמים ואפילו אם הוא גבירא דעביד למיגר דהוה נתנה וזה לא חסר הוא ואין כאן נשך אף על גב דאיכא תריבית דהא נהנה אפילו הכי אין צריך לחזור : וי"א דאבק ריב' מיהא הוי וצריך להחזיר אם בא לצאת ידו שמים ואפילו בגבירא דלא עביד למיגר וחצר דלא קיימא לאגרא ובחצר דקיימא לאגרא הוי אבק ריבית לכ"ע דהא ממונא חסריה וצריך להעלות לו שכר ואם אמר לו מתחילה הלוני ודר בחצרי משמעו יכלין לפרשו כאלו התנה ואי קיימא לאגרא הוי ריבית קצוצ' ויוצאה בדריינים ואי לא קיימא לאגרא הוי אבק ריבית ויוצאה בדריינים ודוקא שאמר לו בזה הלשון שיהי' הלשון יוכלא נמי לפרושי דתרי מילי נגיהו ומילי מילי קאמר וה"ק במטו מינך הלוני מעי' ועוד אני אימר לך דור בחצרי הנס אם תרצה ואף על פי שלא תלוני ולכך מקילין בית בלא קיימא לאגרא לומר שאינו אלא אבק ריבית אבל אם אמר לו בפ' הלוני דור בחצרי בשכר הלוואתך אפי' לא קיימא לאגרא הוי ריבית קצוצ' ויוצא בדריינים והואיל ואמר לי בשכר הלוואתך הוי עכשיו שווייה קיימא לאגרא להשכירו לו עכשיו אף על גב שמעול' לא היה דרכו להשכירו עכשיו השכירו : ב וכל זה שאמר לו כן בשעת הלוואה שעיקר איסור הריבית אינו אלא כשצ"ץ עמו בשעת הלוואה שכן כתיב כסףך לא תתן לו כנשך בשעת נתינת הכסף שהוא שעת הלווא' מטבע אבל אם הלוהו סתם וחרך זמן תבע חובו ואמר לו הלוה דור בחצרי עד שאפ"ע לך חובך יש אימרו שאינה אלא אבק ריבית ויש אמרו' שהוא ריבית קצוצה והוא שיאמר לו כן בשעה שמזיח לו הזמן דהוי כמו שעת הלוואה אבל אם כבר הריח לו הזמן וכא' לו אח"כ בתוך הזמן ואמר לו דור בחצרי בשביל מעותך שהן בטלות אצלי לא מזיח כ"כ כריבית קצוצה ולא הוי אלא אבק ריבית וה"ה בכל ריבית מוצא בזה שאינו בא לאדם ע"י שצ"ץ עמו תחלה בשעת הלוואה או בשעת הרכבת זמן י"א שאינו אלא אבק ריבית וי"א שהוא ריבית קצוצה דלא דרשו לא תתן דוקא אשעת נתינת הכסף אלא בכל זמן שמעותיו בירו :

ג וכל היכא דאמרין דהוי אבק ריבית בדר בחצרו לא מבעיא אם פרעו הלוה כבר ואחר כך תובע ממנו שכר דירתו דלא מפיקין מניה דמלוה שכר הדירה שדר בביתו שכוין שפרעו ולא נכה לו הוי כאלו נתן לו בתורת ריבית הרמים שהיה לו לנכות וכיון דבשעת פרעון החוב הוא דהויב ליה ה"ל ריבית מאוחרת ושוב אינו יכול לתובעו לא משום גול ולא משום ריבית לא משום גול דהא מדעתיה יחויב ליה ולא משום ריבית דהייא ריבית מאוחרת אלא אפי' לא פרעו הלוה עדיין ושאל הלוה שינכה לו מחובו שיעור השכירות שדאו ליתן לו על שדר בחצרו לא מנכין לי' הואיל ובכר דר הוי ליה אבק ריבית שכבר קבלו ואינה יוצאה והוא צריך לפרוע לו כל החוב משלם ויש חולקין ואומרו' דמנכין ליה שכיון שלא הוירדו הלוה לר"י שם לא הוי כתיפשה למלו' ומנכין ליה וכן עיקר מי שקיבל מעי' בהלו' מאחד וגם לומר המלו' עם בנו של לזה והת' עמי שתן ל' בשביל לא מוונות על שולחנו אפי' שהי' נתן לו המוונות מחמת שילמו עם בנו אפילו בלא ההלו' אמר דהואיל והיה התנאי יחד כעת אחד מחזי כנותן לזה מוונות משום לימוד בנו ומש' ההלוואה אבל אם הלוה לו סתם ואחר כך שכר אותו ללמד עם בנו ולתת לו מוונות בעד שכירות הלימוד ג"ל דמות' גמור הוא שכן

בענין שאין המקח מקח משום שהוא אסמכתא ואסמכתא לא קניא כמו שיתבאר בלבוש עיר שושן בע"ה סי' ר"ו וא"כ לא היה אלא הלוואת מעות בלא קניין בשדה לפיכך תוך אותן השלש שנים לא יאכל הפירות דהוי ריבית קצוצה ואם אכלם יוצאים בדריינים * וי"א שמה שאכל תוך השלש שנים אינו אלא אבק ריבית דלא הוי אלא כמטבעת בלא נכיתא כמו שיתבאר בסיומן קע"ב בע"ה דהא מכל מקום על שדה הלוהו ואין הפירות באין לו אלא מן השדה ואין זה אלא אבק ריבית לפיכך אם שתק זה והניחה בירו אחר השלש שני' מפני שהיה סבור שחלט' לו זה אבל הפירו' גם אחר הג' שני' ואח' כך נודע ללוה שבטעות הניחה בירו דאסמכת' אינה קונה ומחילתו אינה אלא מחילה בטעות כשכא להוציאו מידו צריך להחזיר לו גם הפירות שאכל אחר הג' שנים דמחילה בטעות אינה קונה אבל הפירות שאכל תוך הג' שנים הוו משום אבק ריבית ואבק ריבית אינה יוצאת בדריינים ועוד דתוך הג' שנים אמר' הואיל והוא בירו לפדות ולא פדה הרי מחל הפירות ואין כאן מחילה בטעות כמו שהוא לאחר הג' שנים שהי' סבור שזה לא יצטרך לתת לו לפדותו :

קסה דין המלוה על המטבע והוסיפו עליו וכו' סעיף אחר :

המלוה לחבירו סכום מטבע ונפסל ועשו מטבע חדש והוסיפו עליו במשקל עד שהוא יותר גדול וכבר מן הראשון אם הוולו הפירות בשביל התוספות שנותנין יותר פירות כמטבע החדש ממה שהיו נותנין בישן מחמת שהכל יודעין שהוא כבר יותר מן הראשון לא יפרע לו אלא לפי חשבון הראשון אפילו לא הוסיפו עליו אלא כל שרעה דהא הוי נשך ותרבית ממש כפינו בפרי אלא שהמטבע ראשונה הוא שנפסלה ואם לא הוולו הפירות מחמת התוספות אינו מנכה לו כלום אלא נותן לו המטבע היוצא באותה שעה שאם הלוה לו חמשה מן הישן משלם חמשה מן החדש אף על פי שהיא שוה יותר להתיבה במה דברים אמורים כשאין ביניהם אלא החומש שארבע מן החדש שוקלין כמו שהיו שוקלין חמשה מן הראשון שאו אין שבה משקל הנוספות נחשבת לנשך ותרבית של כסף משום דקום להו לחכמים שאם מתיבין אותו לנסכא לעשות ממנו תכשיט יפחות אותו החומש על ידי ההתכה ושכר הצורף והרי אין כאן שבה ריבית לא כמטבע שהרי לא הוולו הפירות בשביל התוספות ולא ננסכא שהרי יחסר בהתכה כי יוכל המלוה לומר אין רצוני לעשות לי תכשיט רק להוציא בהוצאה ולקח פירות ואין לו שום תריבית שהרי לא הוולו הפירות ואין לומר דהא מכל מקום ירווח עכשיו בכלי שיעשה שכר הצורף וחסרון ההתכה אפי' רצה לעשותו לא קפדינן על זה דקום להו לרבנן דגם כשיבעא קמא איכא זוי' ותקילו מפי על חומש והיה יכול לברור מטיבע' קמא גם כן הכבד' ולעשות מה' כלי בזה ואין כאן ריבית כלל אבל אם הוסיפו עליו יותר מהחומש הרי יש כאן תוספות כסף בהתכה ויש בריבית ואסור לפיכך כשיפרע לו אם הוולו הפירות מנכה לו כל מה שהוולו הפירות ואם לא הוולו הפירות אין לו תוספות בפירות כשיוציאנה בהוצאה אלא תוספת כסף כשיתכם ולא יוכל המלוה לומר אין רצוני להתנין לעשות כלי דרואי כלי להריח אותו התוספות יעשה ממנו כלי לפיכך לא יפרע לו ממטבע החדש אלא כפי משקל מטבע הראשון ולא לפי המנין דהא יש בו תוספות כסף ולא יוכל המלוה לומר אף אם אעשה ממנו כלי הרי אצטרך ליתן שכר הצורף ואחסר ההתכה ולא יהיה לי תוספות כסף על המטבע שלי רק מעט ואיתו המעט תנכה לי כי בלאו הכי לא היה רצוני לעשות לי כלי כסף כי יוכל הלוה להשיב ולומר סוף סוף אם היית עושה כלי מטבע שלך היית גם כן מצריך ליתן שכר הצורף ומחסר ההתכה לפיכך מנכה לו כל התוספות וכן הדין אם הלוה לו סכום מטבע ופחתו ממנו שאם לא הוולו הפירות בשביל החסרון שאין נותנין כל כך הרבה פירות בעד המטבע החדש כמו שהיו נותנין בעד הישן צריך להשלים למלוה לפי חשבון הראשון ואם הוולו הפירות שנותנין כל כך הרבה פירות בחדש כמו שהיו נותנין בישן ואין כאן הפסד למלוה אלא בהתכה או אם לא פחתו רק עד חומש שהימש מן החדש אינם שוקלין רק כמו שהיו שוקלין ארבע מן הישן אינו צריך לשלם לו רק ארבע מן החדש בשביל ארבע מן הישן שאמר לו הלוה הוציאם בהוצאה ולא תפסיד כלום כי גם בטבע' קמא הוי זוי' דקילי מפי עד חומש ושמא שלך הוי כן ואם אתן לך חמש מן החדש בעד משקל ארבע של הישן תרווח בפירות ויהיה כפי ריבית אבל אם פחתו יותר מחומש צריך לשלם ממטבע החדש כפי משקל מטבע הראשון ולא לפי המנין אף על פי שהוולו הפירות ונותנין בחדש כמו שהיה נותנין בישן מכל מקום לפי הפסד המלוה משקל הכסף שהלוהו וכו' הרי ירבה בפירות מכל מקום יפסיד בהתכה ויאמר המלוה פירי הוא דול החור לי משקל מטבע שהליתך דשמא אימלך ואעשה ממנה כלי ולא יוכל לומר הלוה אם כן אתן לך גסכא כמשקל המטבע הישן או אחזיר לך המטבע שהלית לי אפי' שנפסלה שיוכל המלוה לומר שמא אימלך ואקנה פירות ובעד מה שתתן לי לא איכל לקנות פירות ואני בעת שהליתך הלויתך כסף שהייתי יכול לקנות בערו פירות לפיכך יד המלוה על העלוונה ועיין

פסל כל העדים שבועלים הוין מפלגי זפלגי מכל מקום המלה לא יוכל לשעין כרי לוי שהרווחת כח וכד רק שמא הרווחת אעפ"י שעשה עצמו בתזלת ההלואה לנכאי נכאי שקר הוא עתה"א הא האמת היא שלא הרווח הלוה הרי הלוה והמלוה עניהם עניבים איסור דאורייתא הלוה עובר וראי איסור דאורייתא והמלוה ספק איסור דאורייתא שהלוה יודע בוראי שלא הרווח וכשנתן הכל עובר וראי על לאו הלא תשך אלא שהב"ד מכרחין אותי לעבור עליו לשלם והמלוה נכנס בספק ריבית דאורייתא דשנא לא הרווח הלוה והוא מקבל ריבית קצוצה ולא עור אלא שמכשיל גם הדינים שצריכים לפסקו לו עישולם לו על פי השטר ועובר הוא והם על לפני עיר ועמד מאי אית לך למימר יאמר המלוה אף אם לא הרווח כבר מהל לי הלוה והכסתי לתנו לי במתנה אפי' לא ירווח זהו עיקר הריבוי שאסרה התורה מתנה ומחילה כו' על כן אני אימרו שהשטרות הנזכרים הם המכשילים את הרבים לעבור על

שכן הוא דרך להחנות את המלמד בנו תורה ואינו מהנהו בשביל הלוואת המעות שהרי מתחלה לא קצן עמו כן אדרבה היא עישה עמו טובה שילמוד עם בנו : זה שאינו לוח המעות אלא בשביל להנהיג את המלוה כגון ראובן שהיה לו חובתה והוא אין צריך לה לכנותה ואין רצונו לבנותה עכשיו ואומ' לו לשמעון בנה לו חורבתי שהיא שלי ודור בה וחשוב כל הוצאתך והעליתו לחשבון עלי וכשתתכנס ממני אחזרים לך ולא אקח ממך שניות הרי זה מותר ולא דמי להלויני ודור בהצרי חנם כיון שמעולם לא באו המעות ליד ראובן בתורת הלוואה להוציאם לטובתו רק תחלת הוצאתם היא לטובת שמעון להיות לו בית לדור בתוכו והיתר גמור הוא דשמעון בשלו ולטובת עצמו הוא מורה :

קסו באיזה אופן מותר להלות מעות בתנאי שיתעסק בו לרייח ובי סעיף אחד :

א מלוה אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק לו לרייח המלוה עד שיהא שני מנים וכל הזמן שהוא יהיה באחריות המלוה ולכשיהיו שני מנים יחזרו שני המנים למלוה לקרן ומשם ואיך יתעסק בו עוד הלוה לטובתו שיהיה כל הרייח של הלוה והיו או המעות באחריותו ובלבד שיתן לו המלוה שכר עמלו עד שיהיו שני מנים שלא יהיה ריבית מוקדמת ואם התנה עמו שכרו בתחילה אפי' בכל שהוא שיתן לו שכר עמלו סגי אבל אם לא התנה עמו כן מתחילה לא סגי בכל שהיא רק צריך ליתן לו שכר בפועל בכל בכל יום ויום כמו שכתבנו בסיומן קע"ו בע"ה כן הוא מסק' הפוסקים וראיתי אחד מן המורים שלמד המלוה לעשו' כן רוצה למצוא תחבולה שיהא המלוה בטוח שיהיה הלוה בבירור עד שיעלה הרייח לשני מנים בזמן מועט וקצוב שקצב לו המלוה להיות המעות באחריות וסדר ותיקן לכתוב בשטר על זה הדרך שכשהתנה שיתעסק הלוה במעות לרייח המלוה ובאחריותו עד שיהיו שני מנים יגבילו לו זמן ללוה לאיתו ריח ואמרו בתוך זה הזמן כן יהיו בירך על הצדקה תרויח כך קצוב עד שני מנים ואחר כך יהיו בירך על הצדקה עד כלות הצי שנה או שנה ואחר כך תשלם לו הקרן עם הרייח הראשון והיו ס"ה שני מנים ואחר כך צוה להתנות בתוך השטר צד היתר של בעל תרומת הרשן כסיומן ש"ב ע"ש ואמר שבתוך השנים הרשים הראשונים שהם באחריות המלוה ועל הרייח שלו לא יהיה שום אדם נאמן לומר שהפסיד הלוה או שלא הרייח כ"כ רק פלוגי ופלוגי כגון הרב והש"ן שיעירו שירעו הם שחפסדי ושלא הרייח בו וכל זמן שלא יהיו לו עדים כאילו יכול המלוה לומר אני יודע שלא הפסדת ושחריות כל הסך וצריך אתה לשלם לי כך בכלות השנה הקרן וגם הרייח שקצבת לי והיינו שני מנים עד כאן התחבולה שהמציא המורה ועתה ראה מעות הגדול מה המורה שכא להתיר ריבית גמור כי טעונת מפרסמת שאין לו דומה כלל לתק' הגאון בעל תרומות הרשן ז"ל שהיא ז"ל לא המציא תקנה זו והיקל קצת רק כדי לתת מחיה לבני ברי' שאינם בקיאי' במשא ובמתן כדי שיהיו לפחות בטוחים על הקרן שלהם ואמר מאחר דמכל מקו' יש בזה קצת אחריות הפסד על המלוה דשמעון יהיה שנים הראשונים שאותן שנים מפרסמת המורה והיה ההפסד על המלוה וה"ל בצד מה קרוב להפסד ולשכר שזה הוא דבר שאינו נמנע דאדריב' דבר מצוי הוא ההפסד ברוב פעמים מילתא דעבירא לגלויי הוא ועוד שיש בזה טענת מחילה כמו שיתבאר בסמוך בע"ה אבל לעשות בזה בטחון על הריבית הלילה ח"א"ה שיעלה על לב הגאון להתירו דוראי דבר זה נמנע הוא שיהיו עדים מצויים על זה שאין דרך בני אדם לודע ברייח של חבירו במשאו ובמתנו ועוד כאן אין שייך טענת מחילה כמו שיתבאר גם כן בסמוך בע"ה ואם היה זה עולה על הדעת שאיפשר לעשות בטחון על הריבית היו הם הכמים ח'ו יתיר ממש רבינו ע"ה ותורתו חלילה ודאי לא היתה התורה אוסרת את הריבית אם היה איפשר לתקן למצא בו היתר נקל כזה שהם עושים עצמם לנכאים בתחילת ההל'א שהיא מה שראינו ברור לנו שתרויח כן וכך בתוך אלו השנים הרשים הראשונים המוגבלים למלוה ולבד בתנאי מעכשיו שתשלם לי סך קצוב כזה לזמן כך דאם לא כן בכלות אותו הזמן שקצב אם יאמר הלוה לא הרווחתי ולא יהיה לי עדות וכי ויכול המלוה לומר כרי לי שתייחזת כך וכך וכך כך וכך יש לי בירך דבשלמא תקנת הגאון בעל תרומת הרשן ז"ל שהיא אינה אלא על הקרן שהלוה לו כשיגיע הזמן אם יאמר הלוה הפסדתי מן הקרן יאמר המלוה כרי י' ששך כך וכך יש לי בירך ואת' כבר הפסדתי פסלת עצמך שלא תהא נאמן אפי' בשבועה שהפסדת וגם פסלת כל העול' מהיות עדים על כך הוין מפלוגי ופלוגי לכן או הביא לי אותם העדים או תן לי מעותי שאני טוען כרי שהם לי בירך ואימאם תמצא לומר שמתת הוא כמו שתאמר שהפסדת כבר מחלת לי ההפסד והבטחתי לתת לי מעותי הנפסדים בדרך מתנה אם לא יהיו לך עדים פלוגי ופלוגי על ההפסד ומתנה כו' לא מצונו שאסרה התורה אבל על הריבית אך יעלה על לב שום בר דעת שיטען המלוה כן שאף אם הלוה פסל את עצמו משבועה על זה וגם

כמה לאוין הלוה והמלוה והערב והעדים והדייני' ראה טעות המכשול הגדול היוצא מזה כי כן שבועתי מכמה מלוין כאלו השטרות שאפי' המלוה בעצמו יודע בבירור לפי אומר דעתו שלא הרויח הלוה כלום הוא נוטל הריבית וקרא לו ריח כי הוא חושב כעצת השטר גרים לו היתר לקחת ריבית גמור המכנה בשטר ריח ואני תמה על אלו המשוכשים לפי דעתם המשובשת ודברי נביאותם מה להם להאריך בשטרותיהם המשיבשים ולשכשש אותם באיכות כברים אם נכאים הם לא היה להם לכתוב רק שטר קצר ויכתבו כך פלוגי קבל מפלוגי מאה והימים לשנה למוציית שכר והתנה עמו שירויח בשנה זו מאתים והימים והמלוה קבל עליו אחריות החצי נ' ובכלות השנה ישלם לו הלוה מאה של הקרן ומאה של הריבית המכנה חצי ריח ולא יהיה שום אדם נאמן לומר שלא הרייח כן רק פלוגי ופלוגי שהם אחד בסוף העולם במורה והשני בסוף העולם במעריב כאשר הם נוהגים לכתוב שני עדים שירודע הוא שרבר נמנע היא שירעו הם בהפסד ולא בריות רק סימני על נביאות ויאמרו ידאי הרייח ומתירין לעבור על כמה לאוין כמו שכתבנו סוף דבר הכל הולך אחר החית' וענינו היות שולם נכסיהם מתמוטטים באחריותם על כן אני אומר שאי אפשר לשום אדם לתקן הלוואה לישראל בריח אם לא יקבל עליו המלוה קצת אחריות אשר עוד יתבאר לפלוגי בעזרת השם ושיאמן המלוה ללו' על הרייח אם הרייח אם לא יענין לקמן סימן קע"ו סעיף א' וזו הדיכא הקל ללא לירי ביטול תורת ריבית החמירו בו ע"ש ולי נ"ה אה למצא תקנה למלוין על השטרות ולכתוב כך שחייב לו הלוה למלוה סחורה שיש לו עכשיו בביתו ומכרה לו בזול שהרי כל אדם יש לו רשות לפכור סחורתו בזול אפילו שנה מאתים בעד מנה ושיעמידה המלוה בזמן פלוגי ואם יעבור הזמן ולא יעמידה לו לזמן שקבע חייב לשלם לו בעד זו הסחורה או ירצה אפי' יתיר מכפל מה שנתן לו שזה היתר גמור והו' שירע המלוה שהאמ' כן הוא שיש ללוה אותה הסחורה בביתו באותו פעם כמו שיתבאר לקמן סימן קע"ו סעיף י"ח ויקנה לו זו הסחורה מיד בקיבול קניין שיעשה על החיוב ואם לא יעמידה לו לזמן שקבע הרי הוא חייב לו חוב גמור לשלם לו בכל שויה שהוא יכול המלוה למכרה בשער היתר יקר שאיפשר אבל אם אין לו הסחורה בביתו ודאי ריבית גמור הוא ואסור ואם אין ללוה שום סחורה בביתו יש לו גם כן תקון שיתכונן לו שחייב לו סחורה יודע שכבר יצא השער ושהייב לו להעמידה לו לזמן פלוגי בעד אותו השער ואם לא יעמידה לו לאיתו זמן שחייב לו בעדה סך כשער היוקר שאיפשר להיות כמו שירצה צריך המלוה להאמין ללוה שלא יעמיד לו אותה הסחורה לזמן שקבע אם אינו רוצה בה רק כינס עצמו לשלם כל החוב שהתנה עמו בעדה אבל וזאת זה שלא יאמין המלוה ללוה שום האמת או אפשר ונמנע היא לדעתו למצא היתר למשא ומתן בריות נראה לי ונחזור לדברינו וה"ה שמוחר לעשות התנאי איפכא כגון שמלוה לו מנה שיתעסק בהם הלוה לזמן על אחריותו תחלה וכשיעלה כך וכך או אפילו לא יעלה כלום או אפילו יתיר או יפסיד ויחייב בכלית הזמן התעסק עוד עם המעות אה"כ זמן מוגבל לרייח המלוה ובלבד שיתן לו מעט בשכרו כדי שלא יהא ריבית מאוחרת דמשים ריבית מוקדמת או מאוחרת שאינה אלא מדרבנן הקילו בכ"ה' וגם צריך שיאמן המלוה ללוה אם ריח לא יהיה ומה שירצה ללו' עשה עמו כך קצוב להרויח בתוך אותו הזמן ולפסול כל העדים אם לא פלוגי ופלוגי כמו שהורה המורה דהוה וראי ריבית ג'ל :

קסח וקס"א כמה דינים ריבית הנעשים באמצעות ובי כו' סעיפים :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריבית ובקוש להחזירם לו ומצאו ישראל חבירו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעל' הרי זה פשיטא דאסור דהא הישראל באחריות והמעות הללו שלו הם ומשלחו ילוחו בריבית קצוצה היא אלא אפילו אומר הישראל השני תנם לי ואני אעלה לגוי כדרך שאתה מעלת לו

א מלוה אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק לו לרייח המלוה עד שיהא שני מנים וכל הזמן שהוא יהיה באחריות המלוה ולכשיהיו שני מנים יחזרו שני המנים למלוה לקרן ומשם ואיך יתעסק בו עוד הלוה לטובתו שיהיה כל הרייח של הלוה והיו או המעות באחריותו ובלבד שיתן לו המלוה שכר עמלו עד שיהיו שני מנים שלא יהיה ריבית מוקדמת ואם התנה עמו שכרו בתחילה אפי' בכל שהוא שיתן לו שכר עמלו סגי אבל אם לא התנה עמו כן מתחילה לא סגי בכל שהיא רק צריך ליתן לו שכר בפועל בכל בכל יום ויום כמו שכתבנו בסיומן קע"ו בע"ה כן הוא מסק' הפוסקים וראיתי אחד מן המורים שלמד המלוה לעשו' כן רוצה למצוא תחבולה שיהא המלוה בטוח שיהיה הלוה בבירור עד שיעלה הרייח לשני מנים בזמן מועט וקצוב שקצב לו המלוה להיות המעות באחריות וסדר ותיקן לכתוב בשטר על זה הדרך שכשהתנה שיתעסק הלוה במעות לרייח המלוה ובאחריותו עד שיהיו שני מנים יגבילו לו זמן ללוה לאיתו ריח ואמרו בתוך זה הזמן כן יהיו בירך על הצדקה תרויח כך קצוב עד שני מנים ואחר כך יהיו בירך על הצדקה עד כלות הצי שנה או שנה ואחר כך תשלם לו הקרן עם הרייח הראשון והיו ס"ה שני מנים ואחר כך צוה להתנות בתוך השטר צד היתר של בעל תרומת הרשן כסיומן ש"ב ע"ש ואמר שבתוך השנים הרשים הראשונים שהם באחריות המלוה ועל הרייח שלו לא יהיה שום אדם נאמן לומר שהפסיד הלוה או שלא הרייח כ"כ רק פלוגי ופלוגי כגון הרב והש"ן שיעירו שירעו הם שחפסדי ושלא הרייח בו וכל זמן שלא יהיו לו עדים כאילו יכול המלוה לומר אני יודע שלא הפסדת ושחריות כל הסך וצריך אתה לשלם לי כך בכלות השנה הקרן וגם הרייח שקצבת לי והיינו שני מנים עד כאן התחבולה שהמציא המורה ועתה ראה מעות הגדול מה המורה שכא להתיר ריבית גמור כי טעונת מפרסמת שאין לו דומה כלל לתק' הגאון בעל תרומות הרשן ז"ל שהיא ז"ל לא המציא תקנה זו והיקל קצת רק כדי לתת מחיה לבני ברי' שאינם בקיאי' במשא ובמתן כדי שיהיו לפחות בטוחים על הקרן שלהם ואמר מאחר דמכל מקו' יש בזה קצת אחריות הפסד על המלוה דשמעון יהיה שנים הראשונים שאותן שנים מפרסמת המורה והיה ההפסד על המלוה וה"ל בצד מה קרוב להפסד ולשכר שזה הוא דבר שאינו נמנע דאדריב' דבר מצוי הוא ההפסד ברוב פעמים מילתא דעבירא לגלויי הוא ועוד שיש בזה טענת מחילה כמו שיתבאר בסמוך בע"ה אבל לעשות בזה בטחון על הריבית הלילה ח"א"ה שיעלה על לב הגאון להתירו דוראי דבר זה נמנע הוא שיהיו עדים מצויים על זה שאין דרך בני אדם לודע ברייח של חבירו במשאו ובמתנו ועוד כאן אין שייך טענת מחילה כמו שיתבאר גם כן בסמוך בע"ה ואם היה זה עולה על הדעת שאיפשר לעשות בטחון על הריבית היו הם הכמים ח'ו יתיר ממש רבינו ע"ה ותורתו חלילה ודאי לא היתה התורה אוסרת את הריבית אם היה איפשר לתקן למצא בו היתר נקל כזה שהם עושים עצמם לנכאים בתחילת ההל'א שהיא מה שראינו ברור לנו שתרויח כן וכך בתוך אלו השנים הרשים הראשונים המוגבלים למלוה ולבד בתנאי מעכשיו שתשלם לי סך קצוב כזה לזמן כך דאם לא כן בכלות אותו הזמן שקצב אם יאמר הלוה לא הרווחתי ולא יהיה לי עדות וכי ויכול המלוה לומר כרי לי שתייחזת כך וכך וכך כך וכך יש לי בירך דבשלמא תקנת הגאון בעל תרומת הרשן ז"ל שהיא אינה אלא על הקרן שהלוה לו כשיגיע הזמן אם יאמר הלוה הפסדתי מן הקרן יאמר המלוה כרי י' ששך כך וכך יש לי בירך ואת' כבר הפסדתי פסלת עצמך שלא תהא נאמן אפי' בשבועה שהפסדת וגם פסלת כל העול' מהיות עדים על כך הוין מפלוגי ופלוגי לכן או הביא לי אותם העדים או תן לי מעותי שאני טוען כרי שהם לי בירך ואימאם תמצא לומר שמתת הוא כמו שתאמר שהפסדת כבר מחלת לי ההפסד והבטחתי לתת לי מעותי הנפסדים בדרך מתנה אם לא יהיו לך עדים פלוגי ופלוגי על ההפסד ומתנה כו' לא מצונו שאסרה התורה אבל על הריבית אך יעלה על לב שום בר דעת שיטען המלוה כן שאף אם הלוה פסל את עצמו משבועה על זה וגם

לו אסור ואפי' בתב ישראל שני שטר בשמו לגוי ונתן משכנות וגם הריבית לגוי הרי זה אסור וריבית קצוצה היא וכל מה שנתן לגוי חוזר ומצויה מישראל ראשון שבשלידותו הוא נתן לגוי מה שנתן ודומה למי שאמר להכירו אני אלוה לך על מנת שתתן הריבית לגוי שהוא אסור וריבית קצוצה היא כמו שיתבאר בסמוך לא מבעיא אם המלוה שהוא ישראל הראשון חייב המעות לגוי וישראל השני הלוה נותנם לגוי בשכילו כי הכא דאסור דהא הוא פוטר אותו מן הריבית מן הגוי והרי הוא כאילו נותנו לו הריבית והוא הדין אם הישראל הראשון היה חייב מעות לגוי בלא ריבית שיש לו דין זה כיון שבשעת שנותן לזה המעות היו אחריות המעות עורב עליו נגד הגוי והוי לגמרי כאילו לו מעותיו אלא אפילו אין המלוה חייב לגוי כלום כיון דבשכר ההלוואה נותן לגוי הריבית על פי המלוה הוי ריבית קצוצה וכשחייב לו נמי אפי' העמידו אצל הגוי ואמר לו הגוי תנם לישראל זה והפטר ממני ואני אתנה עמו שיתן לי קרן וריבית הרי זה אסור שכיון שמקבל זה המעות מיד ישראל חבירו נראה כנותן הריבית בשליחותו :

ב אבל אם קבל הגוי המעות מיד הישראל הראשון ונתן לשני מותר אפילו לא פירש בפירש שפטר הראשון דמיסתמא אמרינן שפטרנו ונתחייב לו השני ומותר אפילו אם נתן הריבית ליד ישראל הראשון שבשכילו הגוי הוא מקבל אותם ודומה לגוי שמלוה לישראל בריבית ע"מ שיתן הריבית לישראל דשרי :

ג וכן אם העמידו אצל הגוי ואמר הגוי לישראל ראשון הניחם ע"ג קרקע וכן עשה ונסתלק ואח"כ לקחם השני משם מותר שדראשון נפטר לגמרי מן הגוי בהניחם על גבי קרקע בציווי ומשם ואילך המעו' עומדים באחריות הגוי ומותר הישראל הראשון גם כן לקבל הריבית וליתנו לגוי שבשכילו הגוי הוא מקבלו כרעיל כן אסורים אם אומר הגוי ליתנם לישראל השני דרך פקדון ואחר כך יהיו בירו בתורת הלוואה דשרי והואיל ולא באו מיד ישראל ראשון ליד ישראל שני בתורת הלוואה לא מיהו כריבית ואם הישראל השני לא עשה שום תנאי והלוואה עם הישראל הראשון רק עם הגוי וא"ל הגוי לישראל שני לך וקבל אותם מישראל ראשון הרי זה מותר שאין הישראל הראשון רק בשלוחו של גוי ואפילו נותן הישראל השני הריבית לישראל הראשון שרי ג"כ :

ד וגוי שלוה מעות מישראל בריבית וביקש להחזירם לו ומצאו ישראל ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו ומצאו מותר ואפילו א"ל אני אעלה לו כדרך שאתה מעלה לו מותר ששרי המעות עורב באחריות הגוי ובשכילו הגוי הוא נותנו לו ואם העמידו אצל הישראל ואמר הישראל הראשון לגוי ליתנם לשני אעפ"י שנותן הגוי המעות מידו ליד ישראל השני והוא עורבו הלוה לגבי ישראל הראשון אפילו הכי אסור דהואיל ומדעת הישראל נתן הוה ליה כשלוחו של ישראל ואסור ואע"ג דאין שליחות לגוי דאמרינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית לגבי ריב' ההמירו ושי מקילין ומתיינין בכגון זה שהגוי נותן המעות מידו לישראל השני מטעם דאין שליחות לגוי מ"מ יש להחמיר ובמקום שנהגו להקל אין מוחין בידם .

ה וכו"ש גוי שמלוה מעותיו לישראל בריבית על מנת שיתן הריבית לישראל אחר פשיטא שמותר ולא אמרינן הגוי שלוחו של ישראל הוא :

ו גוי שלוח מישראל בריבית והלך מיד והלוה אותו לישראל אחר בריבית אסור לישראל הראשון לקבל הריבית מן הגוי דנראה כהערימ' ריבית כאילו הלוה לו הישראל הראשון לגוי כרי שבשליחותו ילך ויהוה אותם לישראל שני אף ע"ג שאין שליחות לגוי הא אמרינן לעיל דלחומרא אמרינן יש שליחות לגוי ולא דמי למה שאמרנו בסמוך גוי שלוח מעות מישראל בריבית ובקש להחזירו כו' שמו' דהתם נראה לכל שהגוי לצורכו הלוה אותם שהרי רצה להחזיר אחר שעשה בהם מה שהיו צריך ויודעים דלאו כשליחות הישראל הראשון הוא נתנם לישראל השני אבל הכא נראה שהגוי מעולם לא לצורכו לזה אלא להערימה זו אעפ"י שהמלוה הראשון לא היה דעתו לכך אסור משום הערמת ריבית דהוי כהעמירו אצל הישראל כו' :

ז ישראל שאמר לגוי לזה לי מעות מישראל בריבית כשטר שתתן לו על"ך או באשראי ומא דיהבת ליה קרנא ורווחא עלי הוא והמלוה לא ידע שבשכילו ישראל לקח אותה ולבסוף נודע הלוה ודאי עבד אסורא דהא אמרינן דק"ל יש שליחות לגוי לחומרא והמלוה תרבו בו הדעו' יש אסור לקבל הריבית ויש מתיר ונ"ל שדינו חלוק אם יש לו שטר על הגוי יכול לטופו לשלם לו קרן וריבית דהא על כל פנים אינו אלא אבן ריבית ושטר העומד לגבות ככנוי דמי ואמרינן כל סליקי בלא זיוי אפוקי הוא ולא דמי להא דאמרינן לעיל גבי דר בחצירו דק"ל דנמנין ליה שאני התם דמי' דמי' לו עסק עם הישראל והוי כמקבל ממנו אבן ריבית לבתחילה אם לא ינכה לו אבל הכא שעסקו עם הגוי יכול לקבלו ממנו והואיל ובתחלה לא ידע ואף על גב שהגוי יחזור על הישראל יש לסמוך אתר קולא דאיכא למ"ד אין שליחות לגוי ויש מקומות שנהגו כן וגם אין זה ריבית הבא מיד לזה ליד מלוה שהתירו רש"י לפי דברי קצת אפי' בשליח ישראל ואף ע"ג דכבר כתבנו שאינה הלכה הכא

רשליח הוא גוי ואין כאן לא משום לפני עור לא תתן וגו' ולא משום דברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שומעין ואפשר לומר שזה לכ"ע מותר אפילו יש שליחות לגוי יש לצרף טעמי דתרי קולי כיון דלא סתרי אהדרי ולסמוך עליהם ואף ע"ג שכל אחד בפני עצמו אינה אילובא דהילכתא יש לצרפם יחד וכל שכן הכא שיש עור טעם שלישי להותר שהמלוה לא ידע ובהיתר עבד ואם הלוהו באשראי בעלמא והאמין לגוי בזה נראה לי דיש להחמיר למלוה אפילו למ"ד אין שליחות לגוי שלא לקבל הריבית לבתחילה כיון שהמלוה תובע לגוי והגוי את ישראל מיהו כמאן דשקיל מנייה הריבית ואם עבר וקבלו אין צריך להחזירו כן נ"ל בהכרעה דרך מוצעא וקרוב לדין :

ח ישראל שאמר לגוי לזה לי בריבית מן הגוי והלך הגוי ולו' מישראל בריבית הרי זה מותר לקבל הריבית ממנו שכיון ששנה בשליחותיה הרי אינו שלי' הישראל אלא לנפשי' לזה וחייב לשלם הריבית לישראל המלוה אע"ג שחוזר ויגבנו מן הישראל המשלח אין בכך כלום שהרי אינו שלוחו אלא הוא בעצמו הלוהו משלי בריבית שהמעות שהלוה הוא הוא קנאם לעצמו והואיל ושנה בשליחותיה :

ט וכל זה בישראל ששלח את הגוי ללוות בריבית בלא משכון אבל ישראל שנתן משכון ביד גוי ללוות עליו בריבית מישראל והלוה עליו מישראל ולא ידע שהוא של ישראל אף ע"פ שבשעת פריית המשכון בא הישראל ואמר שלי הוא המשכון אין צריך המלוה להאמינו ואפי' אם יביא עדים שהוא שלו ויכול המלוה לומר אותם המעות שנתתי לו לגוי עכבן הגוי לעצמו והמעות שהלוה לך הוי משלו ולפי טעם זה אם המלוה יודע מתחלה שהמשכון הוא של ישראל אסור להלוות עליו ואף אם הוא מסופ' אם הוא של ישראל או לא כגון שהוא מלבוש או דבר שאין הגוי רגילין בו מכושר הדבר להלוות עליו בריבית או ליקח ריבית כגון זה ויש מקילין עור ואמרים אפי' יודע שהוא של ישראל מותר לו ליקח הריבית אפי' הלך הגוי למרחקים ובא הישראל לפדותו יכול הישראל המלוה ליקח ממנו הקרן והריבית שיכול לומר לו מסתמא לא שבקת התירא ואכילת אסור' כי מוחזק אתה בעיני לאיש ירא אלקים שהרי גם הלוה מוזהר על הריבית ובוודאי אקניית המשכון גיהילה לגוי וגוי קנייה במשיכה והרי המעות הראשונות הוי של הגוי בעצמו וכל מה שאתה נותן לי בשכילו הגוי אתה נותן לי וכל זה אפילו לפי דעת המחמיר ואומר דק"ל יש שליחות לגוי לחומרא אלא שעל זה אמרו מיהו משום הרחק מן הביעור יש לכל אדם ליהדר מזה אפי' בלא ידיע' וכ"ש לבעל נפש אבל לדעת האומר שאין שליחות לגוי אפי' לחומרא אמרו שמותר בכל ענין לקחת הריבית ואמרו עור שמותר אפי' לבתחילה לתת משכון ביד גוי ואפי' לעבדו ושפחתו ומקניהו לו כדי להשכינו אצל ישראל אחר אפילו הם ספרו ומלוה מכיין ומותר למלוה לחזור ולהשאילם או להפקיד' ביד ישראל הלוה ולהחזירם לו לכשירצה או אפילו ימכרם ויתן לו הקרן והריבית והואיל ויד גוי באמצע ואפי' אם הלך הגוי לדרבו וישראל פודה המשכון שרי וכבר אמרנו שאין למוחות ביד הנוהגים היתר . ואמרו עוד והואיל ואין שליחות לגוי אם ירצה המלוה שלא ליתן המשכון לפדות לישראל הלוה בידו כי אין לו עסק רק עם הגוי וישראל היה ששלחו לא בעל דברי' ידיה הוא לפיכך אי פיקח הוא המלו' יוהר בתחלה שלא ליהוה על המשכון בכדי שוויו אלא יהא שוה יותר בכדי הקרן והריבית כרי שלא יצטרך להיות לו שום עסק עם הישראל הלוה אם ירצה וגם אם אבד המשכון אין לו דין ודברים עם המלוה :

י ישראל שהיה חייב לגוי ומשכן הגוי את הישראל ולקח ממנו משכון בשכילו חובו וחזר הגוי ומשכן אותו המשכון אצל ישראל בריבית אם הישראל הממושכן עצמו פודה מיד הישראל המלוה הוה אסור ליקח ממנו הריבית' שהרי המשכון הוא שלו ולא הקנה לגוי מעולם כיון שבעל ברחו משכנו והוי כאלו לוקח הריבית ממנו בשכילו עצמו אבל אם הגוי עצמו פודהו אע"פ שוראי הישראל יתן לו הריבית מותר לקחתו מיד הגוי ואם אחריות החוב והריבית' אינו על המשכון לכד' אלא גם הגוי שיעבד עצמו על זה וקבלו עליו מותר ליקח הריבית אפי' מישראל זה שאינו נותן לו אלא בשליחותו של הגוי וכן אם הישראל הממושכן לא ידע שהגוי הממושכן רוצה למשכנו ביד ישראל הרי וודאי היתה דעת הישראל להקנותו לגוי וזה המלוה לא הלוה לגוי ומותר ליקח הקרן והריבית מיד ישראל הממושכן :

יא ישראל שהלוה לגוי בריבית על משכן ואחר כך אמר ליה הגוי תן המשכון לראובן והוא ימכרנו ויתן לך מעותיך וכן עשה נתן המשכון לראובן למוכרו וראובן עיכב המעות בידו אחר מכירת המשכון והמלוה תובע ריבית עד זמן שיביא המעות לידו והגוי אינו רוצה ליתן יותר מעד שעת המכירה בענין שיכופ הגוי את ראובן ליתן המותר משלו יכול המלוה ליטול כל הריבית מהגוי שכיון שהגוי היה בשעת הלוואה המעות אין למלוה עסק עם ראובן כלום ולמה לא יטול המלוה הריבית מן הגוי ואם הגוי יכופ את ראובן לפרוע הריבית בשכילו שיעכב לו המעות מאי נפקא לה מנייה למלוה בזה הוא אין לו עסק עם ראובן כלל :

יב ישראל

יב ישראל שהשאל משכון לגוי ללוות עליו בריבית לעצמו ומשכנו הגוי אצל ישראל מותר לישראל להלוות עליו לגוי בריבית ואפי' אם הדך לו הגוי ופורע הישראל בעל המשכון קרן וריבית מותר ולא אמרינן כיון שאין המשכון הזה אלא שאול ביד גוי ה'ל כאילו הגוה ישראל המלוה לישראל בעל המשכון בעל המשכון וחזר ישראל זה והלוה המעות לגוי וה'ל הריבית כאלו בא מיד ישראל בעל המשכון מיד ישראל המלוה דהא אקנייה לגוי וקנייה במשיכה ואין זה פורע אלא בשביל הגוי ואם הגוי אלם שאילו היה בא הוא בעצמו לפדותו היו צריכין לתת לו המשכון בלא ה'ל כאילו המשכון בלא ריבית דהוי כגוף שהשכון הגילה או מברה שצריכין להחזירה לנגול כמו שקאמ' ואם אין הגוי אלם כל כך שהיו צריכין לתת לו המשכון בלא ריבית אבל כהא מדהא אלם הוא שאין בעל המשכון יוכל לכופו שיפדה את המשכון ויחזירו לו צריכין ישראל המלו' ג'כ לתת המשכון לפדו' לישראל בעל המשכון ולא יוכל למר לו לאו בעל דברים ידידי את דלא עריף האי ג'כ גם כן מגולן דעלמא אבל צריך לתת לו הקרן והריבית שיכול למר המלוה גבי רידך הוא גולן ולא גבי ידידי שלי היה צריך ליתן לי הגוי הקרן והריבית אבל אם אינו אלם כלל ויכול בעל המשכון לכופו שיפדה את המשכון שלו וכא הישראל בעל המשכון עצמו ורצה לפדותו יכול המלוה למר לו לאו בעל דברים ידידי את ואין לי עסק עמך ואין צריך ליתנו לו אם ירצה וכ' ש שאם ירצה לתת לו שיכול לקחת ממנו את הקרן ואת הריבית שאין זה פרעו אלא בשביל הגוי דהא אקנייה משכנו לגוי כשהשאלו לו וכשהשאלו לי הישראל כליו לגוי להשיכו לישראל בריבית יתנהו לירו שיקנהו במשיכה אבל לזכות לו על ידי אחר לא סני דאין קנין זכוי' לגוי אלא במשיכה כמו שיתבאר בע"ה בלבוש עיר שושן :

ג' גוי שאומר לישראל לזה לי מעו' מישראל בריבית והבא לי המעות ואני אתן לך את משכנו מותר המלוה ליקח הריבית מיד ישראל השליח ולא משום דאמרינן דהישראל השליח הוא שכיחו של גוי דהא דלכ' אין שליחות לגוי לקולא אלא אמרי' שהישראל השליח נעשה עלותו של המלוה להביא לו המעות לגוי ולהביא לו המשכון אחר כך ואפילו אם פראו שליח אחר כך במעותיו ונתן למלוה קרן וריבית מותר שלא אסרה תורה אלא ריבית הבא מיד לזה ליד מלוה וזה לאו לזה הוא אלא שליח בעלמא וקנה המלוה המשכון של הגוי במעו' שהלוה עליו והוי כאלו מוכרו עתה לזה הישראל שפדאו צריך שיאמר לו דגלוה לשליח אתה תהיה שליח להביא לי המשכון מיד הגוי באחריותי ולהוליד לו המעו' ג'כ ש'ל אחריותי כדי שלא יהא שום אחריות על ישראל השליח שאם היה שום אחריות על ישראל השליח היה כאילו הוא הלוה היה אסור אחר כך ליקח ריבית ממנו ואם נתן הגוי המשכון לישראל המלוה קודם ששילח את זה אחר המעות או שהביא השליח המשכון עמו למלוה ללוות לו עליו לגוי אף ע"פ שהיו אחריות המשכון על ישראל השליח נגד הגוי עד שיביא לו המעות מותר רק שיהיה אחריות הבאת המעות ליד הגוי על ישראל המלוה נגד השליח וכן בשעת פדויה צריך שיאמר לו תהא שליח להביא לי מעותי מן הגוי והיו באחריותי מיד כשיצאו מיד הגוי וכן תהיה שליח להחזיר לו המשכון על אחריותי ואם אינו מאמיני יאמר כך בלבו ואין צורך להודיעו או יתנה עמו שלא יהא נאמן למר נאנס או נאבד אלא בעדים ואם עשה כן ובשעת פדויה אומר השליח לא אמרתי לך אמת תחילה אלא שלי הוא המשכון יאמר המלוה איני מאמינך אלא לדברך דלא שוננים אני מאמין שאיני רוצה להחזיקך ברשע שאתה תעבור על לאו דלא תשיך כי אין אתה חשוד בעניי בן אבל מ"מ אני חושש לדברך ואיני רוצה לקבל ממך המעות וכשיבא הגוי ותן לי המעות אתן לו משכנו ואפילו אם ירצה לישבע על לאו אין צריך להאמינו ואפילו עדים מעידים שהוא של ישראל לא מהני כיון שהורה תחלה שאינו שלו והוראת בעל רין במאה עדים רמי ואם הוא כופר שלא אפר כן מתחלה ישבע ויפטור ולא יחזור לו המשכון לעולם עד שיבא הגוי ויפדנו ואם לא יבא הגוי ימכרנו והוא שלו אפי' שיה רכבה מיהו אם נודע הדבר בבירור שכן הוא האמת שהמשכון הוא של ישראל עד שלב המלוה גם כן מאמינו אסור לקבל ממנו הריבית והלוה שהערי' ועשה כן הרי הוא נקרא רשע גמור ועבר על כמה לאוין לא תשימון ולא תשיך כו' ולפני עור כו' :

יב המלוה למוכרו והשליח אומר אל תמכרו כי הגוי אלם אין המלוה צריך לחוש לדבריו כי אין למלוה עם הגוי כלום כמו שאמרנו למעלה שמתחילה היו אחריות המשכון לגוי על ישראל השליח ועכשיו אע"פ שהמלוה הלוה עליו לא קבל אחריות נגד הגוי כלום ואם השליח ירא ממנו יציל עצמו ויפדה המשכון או יסוף משכון למלוה כדי שלא יפסיד בדמנתה : ונ"ל דווקא ככה"ג שהביא השליח המשכון עמו בשעת ההלוואה וכדאמרו אבל אם לא הביא המשכון עמו בשעת ההלוואה אלא ששלחו הגוי להביא מעות ואחר כך יתן לו משכנו דאז לא היו אחריות המשכון מעולם על השליח רק השליח היה שלוחו ש' ישראל כמו שכתבנו לעיל ריש סעיף י"ג יכול השליח לומר אל תפטרנו פן תוקפי כי הגוי אלם כו' ואם מכרו וכא השליח ליד היק מה חייב המלוה לפדותו ג'ל מן ישראל שאמר לחבירו טול מעות הללו והלוה אותם לגוי בריבית אם אחריות המעות על השליח בהולכה או בהובאה אסור למלוה ליקח הריבית מיד השליח או מיד שלוחו של שליח ואפי' עד מאה דכיון שקבל עליו השליח אחריות המעות בהיא' הנהא שקבל עליו אחריות יתר מדינו היה הרשות בידו להוציאם לצורכו ואם כן היה ליה כאילו הלוה לו בריבית ואם אין האחריות עליו אלא כשאר שלוחים אם שומר הגם שומר חנם אם שומר שכר שומר שכר אינו נקרא ליה אלא נפקד ומותר ליקח ממנו הריבית ישראל שלה מחבירו לצורך הגוי וקצב עם הגוי על הריבית ביוקר ועם ישראל קצב בפחות וזה הלוה כמה שקצב עם הגוי יותר ממה שקצב עם הישראל המלוה וכשבא הגוי לפדות המשכון ונתן כל הריבית חייב המלוה להחזיר הערבון במה שקצב עמו והמותר וזה המרטר בפרסודתו מן הגוי אבל אם קצב עם המלוה ביוקר והגוי אלם ואינו רוצה לפדות כל הריבית לא יפרע הלוה מכיסו שהרי על דעת גוי הלוחז ש' יתחייב הישראל הזה ליה ריבית קצצה כאילו ליה ישראל זה מישראל הישראל הזה הוא והגוי לגוי בריבית וזה אסור גמור הוא לפיכך אסור להנות מתחלה עם השליח שיחייב הוא בקרן וריבית שהרי הוא אינו הלוה ואם היה מתנה הוה הוא הלוה כאלו הלוה בריבית ומהא' טעמא ג'כ שאין למלוה עסק אלא עם הגוי אם בא הישראל השליח לפדותו לו לעצמו ממעותיו אע"פ שישראל מותר ליקח ממנו קרן וריבית כמו שכתבנו למעלה היינו דווקא אם יעשה זה המלוה מרצונו אבל מכל מקום זה הוא רמאות מן השליח שזה לא הלוהו מתחלה אלא ע"מ שיהא המשכון בידו עד שיפדוה הגוי ואם היה רוצה המלוה שיפדוה השליח לא היה יכול לכופו ממעט זה כמו שיתבאר בסוף ס' זה לפני' ג'כ אם ירצה המלוה שלא ליתנו לפדותו לזה השליח עד שיבא הגוי הרשות בידו :

יב ישראל שאומר לחבירו לזה לי מעות מהגוי אם נתן לו משכון ללוות עליו מהגוי מותר שהגוי סומך על משכנו ומותר לשליח ליקח הריבית וליתנו לגוי לפי שהוא שלוחו של ישראל וכל מה שלקח ונתן אינו עושה אלא בשליחתו של זה ואינו לא לזה ולא ערב ואם לא נתן לו משכון אסור שהגוי אין לו עסק אלא עם הישראל שהלוה לו והוא חזר ומלוה לישראל ששלחו ומקבל ממנו ריבית ואם אמר לחבירו לזה לי מעות מהגוי על שמי מותר והוא שיאמינו הגוי ואינו סומך אלא על הלוה עצמו ויקבל עליו שאין לו שום תביעה על השליח לא משום לזה ולא משום ערב ולא עוד אלא אפילו כשנתן לו משכון צריך שיקבל הגוי כל אחריותו על המשכון ולא יהיה לו שום תביעה על השליח ובלאו הכי אסור שא"כ הוה ליה השליח כהלוה מן הגוי וחזר והלוה לישראל בריבית וכשקבל עליו הגוי כל האחריות בין במשכון בין בלא משכון אז מותר אפילו שליח זה לקחת הריבית מיד הישראל הלוה ולהביא לגוי שאינו אלא שליח בעלמא : ודין ערב יתבאר בס' שאחר זה ע"ה י"א שמותר למנהיג הקהל ללוות מאים בריבית לצורך הקהל אע"פ שאינם נותנים משכונות ואין אחריות דגוי אלא עליה' והרי דם לווים מן הגוים וחוזרים ומלווים בריבית לקהל שרי דהו כפאטרופוס של יתום שהתירו ככה"ג אם דם עושין כן לטובת היתומים וכן נהגו אע"פ שאין כאן כל כך היתר ברור שהרי הם עוברי' על לא תשיך נגד הקהל והקהל עוברים לא תשיך נגדם כי מה להם לקהל שהם נותנים ריבית לגוים אלא שנהגו כן אבל מ"מ אסור אח"כ ליקח מקצת הפרעון ממקצת הקהל שילוו לצורך הקהל במקום אחר ולנכות להם אח"כ כיוון גביית חוב זה ערך הריבית ממה שהלוו כאן כי זאת הריבית עולה על האחרים והווי לזה כאלו זה זה מזה בריבית קצצו' לצורך האחרים :

יב והא דאמרינן ואפי' אם ירצה לישבע על זה אין צריך להאמינו היינו משום שהמלוה הוא תפוס במשכון ואין נשבע להוציא אבל ישראל הנותן מעות לחבירו להלוותם לגוים על משכנות בריבית אח"כ אסור מקבל המעות לא הלוותם לגוים אבל לקחתם לצורך עצמי נאמן לומר שלצורך עצמו לקחם ואם חשדו שהוא משקר יחרים עליו שכדבריו כן הוא ואם סתען המלוה ברי שהוא יודע שהלוה אותם לגוי בריבית ישבע המקבל שכונת היסמ' שלא הלוה אותם בריבית רק לקחם לצרכו ומחזיר לו הקרן מ"מ העושה כן נקרא רשע :

ישראל שלה מישראל בריבית לצורך גוי על משכנו של גוי לזמן והביא המשכון עמו בשעת ההלוואה ואחר זמן רוצה

והריבית לא יהיה יותר רקמה שהגוי נותן לו ולא אמרין דה"ל כמו שקצב עמו הגוי ביוקר והישראל ילוננו בזול וכה שנותן לו הראשון לשני יותר ממה שיגיע בערך ריבית של הישראל על מה שהלוה הוא לגוי הוא ריבית על מה שהלוה לעצמו אלא אמרין מכר כל המשכון לשני והשני נוטל כל הריבית מהגוי ומה שהלוה לוה יותר הלוה לו בתנן בלא ריבית ג"ל : ואם לאחר זמן רצה השני לחזור ולקבל מהראשון קרן וריבית ולהחזיר לו משכנו אף ע"פ שאין הגוי פודרו עדיין מותר מפני שהוא כאלו חוזר ומכרו לו וי"א שאפי' לא אמר לו כן שימכרנו לו בפ"י אלא משכנו אצלו כתב רק שא"ל משכון זה עומד אצלי מהגוי כך וכך תלו' לי עליו כך וכך תקבל הריבית מהיום והלאה שרי דודאי נתכוו להחזיר וכאמר ליה דמי ואם בא הראשון לפדות המשכון ואין השני רוצה להחזירו לו הרשות בידו דהא מכרו לו דכאלו מכרו לו בהדיא דמי דהא כאלו הכי הוה עבדי איסורא ובדאי דהתיירא כוונן ואין צריך ליתרו לו עד שיבא הגוי לפדותו ואם התנו בתחלה שיהיו צריכים לו כשיבא לפדותו הכל לפי תנאם שנים במכר ויכול להחזיר כך והמנהג עכשיו להחזיר לפדותו אע"פ שלא התנו דנהיגין אפי' לא התנו כאלו התנו דמאי : ומתד ללוה לקצוב עם ישראל השני בפחות ממה שנותן לו הגוי דעל גנת כן מוכרו לו וכן יכול לומר לו : י אקח חלק מן הריבית שיבא עוד מן הגוי בכל שבוע להבא ולא גרע הוא מן הכסופר שיכול לתנות כך בשכרו גם אם יתרצו הראשון כשומר ונפקד שלא ליקח המלוה השני המעבין לירו רק יתרצו ביד המלוה הראשון שהלוה לגוי עליו שרי אבל צריך שיקנהו לו ושהיה המשכון מכאן ואילך באחריות המלוה השני שהיה הוא שכו ולקחו ממנו בתורת מקח וכיד הראשון היא בתורת פקדון : ומיהו אם התנו זה עם זה שהמלוה הראשון שהלוה עליו לגוי יתחייב באחריות הרשות בידם שהיא אינו כלה נגד המלוה השני אלא כשומר ונפקד וק"ל דמתנה ש"ח להיות כשואל וי"א דאפי' להקנות המלוה הראשון למלו' השני את המשכון אינו צריך אלא מיד שהמלו' השני נותן מעות ההלוואה למלוה הראשון כיד קניי' לו המשכון בכל מקום שהוא דק"ל דבר תורה מעות קנות ואע"ג דהדרבנן בעי משיכה מ"מ כה"ג שאינו אלא לתיקון האיסור ולא לקניין המצוי אקמינן אדאורייתא ועוד שלא תקנו משיכ' אלא בדבר המצוי כמו שיתבאר בע"ה בכבוש ע"ש ס' קצ"ט וזה דבר שאינו מצוי הוא מיהו טוב שיקנהו לו ע"י אחר לרווח' דמילתא ונאמן הלוה שהוא המלוה הראשון לומר למלוה השני שיש לו משכנתו הגוים והיא מקנה אותם לו כדי שיקוהו ואין צריך להביא ראיה על דבריו ויכול המלוה השני להלוות לו ועל פני דהחזיקו אינשי ברשיעי לא מחזקינן שהיה גם הלוה מוחזק שלא ליתן ריבית אם לא שאינו מוחזק בכך שאו ודאי משקר כך פשט המנהג ברבים אילו ואין למחות ביד העושה' כן דנו להו דיני ניהור וכל זה לא מייירי אלא כשהשכין הגוי המשכון אצל המלוה הראשון בריבית קצוב הכל שבוע ושבוע כנהוג ולא זקף לו הקרן עם הריבית אבל אם זקף המלוה הראשון עם הגוי הקרן עם הריבית ביחד כגון שהשכין אצלו לזמן קצוב וחשב עמו הריבית שיעלה עד אותו הזמן ונתחייב לו סתם סך קצוב כך וכך חויי הכל כאילו הוא קרן של ישראל הראשון בין שהלוה לגוי על המשכון בין שהלוה לו בלא משכון ואסור ללוות ע"י מישראל לחזרו כדי שיעלה לו הריבית מהיום והלאה כ"ו היות ההלוואה על המשכון אצלו שזה הוי כאלו נותן הריבית מכיסו שבקופה הראשונה שיש לו אצל הגוי נעשית הכל קרן שלו : אך יכול לומר לו סתם בלי שום תנאי בזול בפחות ממה שיש לו עליו ויאמין לחבירו שכשיחזור וירצה לקנותו ממנו יחזור ומכרנו לו כמעט יותר ממה שמכרו לו כפי ערך הריבית שהיה להעלות עליו אע"פ שיזכיר לו כך וכך סך קצוב יותר מעט דרך דיבור בעלמא אבל להתנות עמו כך בתנאי נגזר דרי זה אסור רק כדי לתקן שהיה המלוה הראשון בטוח מזה שיחזירו לו ויכול להלקח השני להבטיחו בדברים אמתיים על אמונתו שכשיהיו לו מעות שיחזור וימכרנו לו בדרך הנזכר במעט יותר אי נמי אם ארצה אחזירו לך ואיחשב בדאי אם לא אחזירו לך ולא תצטרך לתובעני לדין בשביל כך כי על פי הדין לא אתחייב ליתן לך שהדין אלא יספוק לי יריבית לא יכנסו להחזיר המשכון שהיא אצלו במקח נגזר ובחוב של אשראי שיש לו על הגוי אין אדם יכול להקנותו לחבירו בשום אחד מהקנינים אפי' בקניין ואגב קרקע ומעמ' שלשתם כולם אין מועילין כגוי שאין הגוי משתעבר בכך כיצד יעשה אם רוצה למכרו לישראל חבירו צריך לסלק עצמו מן החוב מכל וכל וימחול המיכר ללוקח את הכל וכך יאמר לו כשתתן לו סך כך וכך אני מוחל ופטר לך את הגוי מכל וכל ולא יהיה לי עוד עסק עם הגוי בחוב זה ובכך יהא לך קניי וכל מה שתוכל להוציא מיד הגוי הרי הוא שלך ואני מוחלו לך שאו כל מה שיהי ויצא מן הגוי לא יוכל המוכר לחזור להוציא ממנו שכבר מחלו לו הכל ואם ירצה להלקח צריך המוכר ללכת עמו אל הגוי הבעל חוב ויערבו ויאמר להם החוב שאתם חייבין לי תדרו לחברי זה וכשתדרו לו תפטר ממנו ומאז והלאה לא יהא שום אחריות על המוכר אפילו על הקרן לכדו שזה הוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ואם לא עשה כן אכיר לקחת הריבית רק ישאר הריבית למוכר :

והריבית לא יהיה יותר רקמה שהגוי נותן לו ולא אמרין דה"ל כמו שקצב עמו הגוי ביוקר והישראל ילוננו בזול וכה שנותן לו הראשון לשני יותר ממה שיגיע בערך ריבית של הישראל על מה שהלוה הוא לגוי הוא ריבית על מה שהלוה לעצמו אלא אמרין מכר כל המשכון לשני והשני נוטל כל הריבית מהגוי ומה שהלוה לוה יותר הלוה לו בתנן בלא ריבית ג"ל : ואם לאחר זמן רצה השני לחזור ולקבל מהראשון קרן וריבית ולהחזיר לו משכנו אף ע"פ שאין הגוי פודרו עדיין מותר מפני שהוא כאלו חוזר ומכרו לו וי"א שאפי' לא אמר לו כן שימכרנו לו בפ"י אלא משכנו אצלו כתב רק שא"ל משכון זה עומד אצלי מהגוי כך וכך תלו' לי עליו כך וכך תקבל הריבית מהיום והלאה שרי דודאי נתכוו להחזיר וכאמר ליה דמי ואם בא הראשון לפדות המשכון ואין השני רוצה להחזירו לו הרשות בידו דהא מכרו לו דכאלו מכרו לו בהדיא דמי דהא כאלו הכי הוה עבדי איסורא ובדאי דהתיירא כוונן ואין צריך ליתרו לו עד שיבא הגוי לפדותו ואם התנו בתחלה שיהיו צריכים לו כשיבא לפדותו הכל לפי תנאם שנים במכר ויכול להחזיר כך והמנהג עכשיו להחזיר לפדותו אע"פ שלא התנו דנהיגין אפי' לא התנו כאלו התנו דמאי : ומתד ללוה לקצוב עם ישראל השני בפחות ממה שנותן לו הגוי דעל גנת כן מוכרו לו וכן יכול לומר לו : י אקח חלק מן הריבית שיבא עוד מן הגוי בכל שבוע להבא ולא גרע הוא מן הכסופר שיכול לתנות כך בשכרו גם אם יתרצו הראשון כשומר ונפקד שלא ליקח המלוה השני המעבין לירו רק יתרצו ביד המלוה הראשון שהלוה לגוי עליו שרי אבל צריך שיקנהו לו ושהיה המשכון מכאן ואילך באחריות המלוה השני שהיה הוא שכו ולקחו ממנו בתורת מקח וכיד הראשון היא בתורת פקדון : ומיהו אם התנו זה עם זה שהמלוה הראשון שהלוה עליו לגוי יתחייב באחריות הרשות בידם שהיא אינו כלה נגד המלוה השני אלא כשומר ונפקד וק"ל דמתנה ש"ח להיות כשואל וי"א דאפי' להקנות המלוה הראשון למלו' השני את המשכון אינו צריך אלא מיד שהמלו' השני נותן מעות ההלוואה למלוה הראשון כיד קניי' לו המשכון בכל מקום שהוא דק"ל דבר תורה מעות קנות ואע"ג דהדרבנן בעי משיכה מ"מ כה"ג שאינו אלא לתיקון האיסור ולא לקניין המצוי אקמינן אדאורייתא ועוד שלא תקנו משיכ' אלא בדבר המצוי כמו שיתבאר בע"ה בכבוש ע"ש ס' קצ"ט וזה דבר שאינו מצוי הוא מיהו טוב שיקנהו לו ע"י אחר לרווח' דמילתא ונאמן הלוה שהוא המלוה הראשון לומר למלוה השני שיש לו משכנתו הגוים והיא מקנה אותם לו כדי שיקוהו ואין צריך להביא ראיה על דבריו ויכול המלוה השני להלוות לו ועל פני דהחזיקו אינשי ברשיעי לא מחזקינן שהיה גם הלוה מוחזק שלא ליתן ריבית אם לא שאינו מוחזק בכך שאו ודאי משקר כך פשט המנהג ברבים אילו ואין למחות ביד העושה' כן דנו להו דיני ניהור וכל זה לא מייירי אלא כשהשכין הגוי המשכון אצל המלוה הראשון בריבית קצוב הכל שבוע ושבוע כנהוג ולא זקף לו הקרן עם הריבית אבל אם זקף המלוה הראשון עם הגוי הקרן עם הריבית ביחד כגון שהשכין אצלו לזמן קצוב וחשב עמו הריבית שיעלה עד אותו הזמן ונתחייב לו סתם סך קצוב כך וכך חויי הכל כאילו הוא קרן של ישראל הראשון בין שהלוה לגוי על המשכון בין שהלוה לו בלא משכון ואסור ללוות ע"י מישראל לחזרו כדי שיעלה לו הריבית מהיום והלאה כ"ו היות ההלוואה על המשכון אצלו שזה הוי כאלו נותן הריבית מכיסו שבקופה הראשונה שיש לו אצל הגוי נעשית הכל קרן שלו : אך יכול לומר לו סתם בלי שום תנאי בזול בפחות ממה שיש לו עליו ויאמין לחבירו שכשיחזור וירצה לקנותו ממנו יחזור ומכרנו לו כמעט יותר ממה שמכרו לו כפי ערך הריבית שהיה להעלות עליו אע"פ שיזכיר לו כך וכך סך קצוב יותר מעט דרך דיבור בעלמא אבל להתנות עמו כך בתנאי נגזר דרי זה אסור רק כדי לתקן שהיה המלוה הראשון בטוח מזה שיחזירו לו ויכול להלקח השני להבטיחו בדברים אמתיים על אמונתו שכשיהיו לו מעות שיחזור וימכרנו לו בדרך הנזכר במעט יותר אי נמי אם ארצה אחזירו לך ואיחשב בדאי אם לא אחזירו לך ולא תצטרך לתובעני לדין בשביל כך כי על פי הדין לא אתחייב ליתן לך שהדין אלא יספוק לי יריבית לא יכנסו להחזיר המשכון שהיא אצלו במקח נגזר ובחוב של אשראי שיש לו על הגוי אין אדם יכול להקנותו לחבירו בשום אחד מהקנינים אפי' בקניין ואגב קרקע ומעמ' שלשתם כולם אין מועילין כגוי שאין הגוי משתעבר בכך כיצד יעשה אם רוצה למכרו לישראל חבירו צריך לסלק עצמו מן החוב מכל וכל וימחול המיכר ללוקח את הכל וכך יאמר לו כשתתן לו סך כך וכך אני מוחל ופטר לך את הגוי מכל וכל ולא יהיה לי עוד עסק עם הגוי בחוב זה ובכך יהא לך קניי וכל מה שתוכל להוציא מיד הגוי הרי הוא שלך ואני מוחלו לך שאו כל מה שיהי ויצא מן הגוי לא יוכל המוכר לחזור להוציא ממנו שכבר מחלו לו הכל ואם ירצה להלקח צריך המוכר ללכת עמו אל הגוי הבעל חוב ויערבו ויאמר להם החוב שאתם חייבין לי תדרו לחברי זה וכשתדרו לו תפטר ממנו ומאז והלאה לא יהא שום אחריות על המוכר אפילו על הקרן לכדו שזה הוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ואם לא עשה כן אכיר לקחת הריבית רק ישאר הריבית למוכר :

ך משכנו של ישראל ביד גוי בעד ריבית והוצרך הגוי למעות ומשכנו ביד ישראל אחר בריבית דרי זה מותר להלות לו ויקח ממנו הריבית שהרי הגוי לעצמו הוא לזה ואפילו אם נתן הישראל הראשון את הריבית שהוא חייב לגוי ליד ישראל השני בשביל הגוי מותר דמה שחייב ישראל ראשון לגוי הוא נותן לישראל השני מדרמת הגוי ואין עסק לישראל שני עם ישראל ראשון כלל ואע"ג דגוי אינו קונה משכוןאין בכך כלום דלא יהא אלא שנטל גוי כליו של ישראל שלא מדרמת ישראל ומשכנו אצל ישראל אחר בריבית וישאל זה חייב לגוי ואמר ליה הגוי לפרוע לישראל חבירו קרן וריבית ממה שהוא חייב לו איזה איסור יש בזה ולא אסרה התורה אלא ריבית הבא מיד לזה למלוה :

כא מעותיו של ישראל מופקדים ביד גוי לשמור אותם בתורת פקדון והגוי הלוה אותם לישראל אחר בריבית ורוצה ליתן הריבית לישראל המפקיד אם הוה המעות באחריות הגוי לישראל המפקיד ליקח הריבית סתם שבין שהם באחריות הגוי חשופין כשלו ומה שנותן הריבית לבעל המעות אינו אלא כמתנה בעלמא ואם הוה באחריות הישראל אסור ליקח הריבית ואם הלוה אותם שלא מדרמת הישראל מסתמא באחריות הגוי הם ושרי :

כב וכן אם מעותיו של גוי מופקדת ביד ישראל אם הם באחריות הישראל אסור לו להלוות לישראל אחר בריבית ואם באחריות הגוי מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין מיהו אם הדבר מפורסם לרבים שהם באחריות הגוי אין כאן מראית העין ומותר :

כג ישראל שאמר לגוי הילך שכרך או פליגנא לך ברייה והלוה מעותי בריבית אסור שהם באחריות ישראל וישאמר לגוי שאמר לישראל הילך שכרך והלוה מעותי בריבית מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין ואם הדברים מפורסם לרבים מותר :

כד וכן גוי שעשה לישראל אפטרופ' על נכסיו מותר ללוות ממנו בריבית וישראל שעשה לגוי אפטרופוס על נכסיו אסור ללוות ממנו בריבית וגם זה תלוי במי שאחריות עליו : ואין שייך כאן איסור משום מראית העין שזה דבר גלוי ומפורסם שאין הנכסים שלו : גוי שיש לו רוב על ישראל ועשה עמו שיעבדוהו ליתן לו כל שנה ושנה כך וכך ריבית או שיאכל פירות משרדו אם אין ביד הלוה לסלק את הגוי אמתו שירצה רק בזמן הקצוב כיניהם הרי זכה הגוי במה שנתחייב לו הלוה לפרוע בכל שנה עד אותו הזמן הקצוב כיניהם ומותר לישראל אחר לקנותי ממנו וליקח הפירות או הריבית בכל שנה מיד הישראל הלוה ואין כאן ריבית לישראל הקני' רק כל מה שלקח ממנו בכח הגוי ובשליחיתו לקחו ממנו אבל אם יש תנאי כיניה' שיכול הלוה להחזיר לגוי מעותיו כל זמן שירצה אסור לישראל אחר לקנותו ממנו והקונה ממנו הרי זה ריבית קצובה שבין שהלוה היה יכול להחזיר לו מעותיו לא זכה הגוי עדיין בפירות או בריבית אלא כל זמן שהלוה לא יחזיר לו מעותיו וכשהקנה לישראל הריק הישראל תחתיו ואין לגוי עוד שום זכות בשיעבדו' והרי הוא כאלו הקנה לו קרן החוב ושיתן לו הישראל הלוה הריבית בדרך שהיה נותן לו ונמצא שאצל הישראל מתרבה הריבית כל זמן שאין הלוה מחזיר מעותיו :

כה ראובן תובע את שמעון ואומר לקחת ממני ריבית קצוצ' מיד ליד החיזורו לו ושמעון משיב לא לקחתי אלא על ידי גוי נאמן שמעון בלא שבועה דאחזקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן וכיון שמורה שלקח ממנו מה שתבעו אלא שבצד החזיר לקחו מהימנינן ליה והוא הדין בכל טענה בכיוצא בזה בין לזה למלוה שזה טוען בחזרת לקחתי וזה טוען באיסורא לקחת מהימנינן ליה בלא שבועה דאוקמינן ליה אחזקה ליה שביק התיירא ואביל איסורא ובדאי בחזרת עשה כל מה שרצה ויכול לעשות אבל אם פועל לא הוה דבריו מעולם או אינו יודע אם נתן לי ריבית מעולם צריך לישבע דלא הוה דברים מעולם או שאינו יודע דאין שייך כאן לפוטרו בלא שבוע' דמאי שנא טענה זו מכל טענות שבעולם שאדם כופר בה או טוען אינו יודע שצריך לישבע דאמרין דבי חוכי שזה אנו מוחזק לגול גם זה אנו מוחזק להעיד ולשפוען שלא ה"רם בצירוף שכל אדם להוסיף אחר המזמן לא היה יכול להחזירו באופן אחר ולכך מטילין עליו שבועה אולי יודה דחשוד אדם אממונא או אשא' עבירות כגון גולה או נגיבה ולא חשיד אשבעתא דשבוע' חמורי בעיני כל אבל כשהוא מודה לעיקר התביעה אלא שזה טוען פאיסור לקחת ממני וזה אומר בחזרת לקחתי אמרין כיון שהיה בידו להחזיר זה המזמן על ידי החזרת כמו שהיה מיוות על ידי האיסור אקמינן ליה אחזקה דבחיזר עשה דלא שביק התיירא כו' ואין צריך לישבע ועיין לקמן סימן

סימן קע"ז סעיף י"א ואין להקשות כי נמי אמר להר"ם אי איני יודע להימניה בלא שבועה במינו דאי בעי אמר אין לקחתיו ובריתך לקחתיו דמינו לפוטרו מכל וכל לאיפטורי אפילו משבועה לא אמרינן כמו שכתבנו בע"ה בלבוש עיר שושן והוקא כשהלוחה בא להוציא מן המלוה כגון שיש לו משכון או שכבר פרע לו אבל אם המלוה בא להוציא מן הלוה וטוען שחייב לו ריבית על ידי מעשה היתר והלוה טוען באיסור קצצנו נשבע הלוה ונפטר אף על גב דמשוי בפשיה ונפש המלוה רשיעי חוקא דממונא עדיפא ללכת אחריז על ידי שבועה ואם יש שטר ביד המלוה נשבע ונוטל על ידי השטר ועיין לעיל סימן ק"ס ולקמן סימן קע"ז :

לפלוני מין שאין הריבית בא מיד לזה ליד מלוה ואם לא ערב אלא בעד הריבית והגוי הוא הנקרא הלוה למה לא יתן הישראל הריבית בעדו אין כגון איסור כלל אפילו גבוי ישראל וכל שכן שיחוי"ו ויקחנו מן הגוי אף על פי שזה היה אסור לגבוי ישראל ודוקא שהגוי נוטל המעות מיד המלוה אבל אם ישראל הערב נוטל המעות מיד המלוה אסור להיות ערב אפילו בעד הריבית לכוון שכיון שזהו נוטל המעות מיד המלוה אף ע"פ שנותנן לגוי מחוי כאלו היה היא הלוה ואין יתן אחר כך הריבית וכשנטל הישראל הערב המעות מיד משכון אבל אם הלוה על המשכון אף על פי שנטל הישראל הערב המעות מן המלוה ונתן לגוי מותר להיות ערב בעד הריבית שאין אחריזת הקרן למלוה אלא על המשכון ויש אומרים דבלא משכון אפילו נטל הגוי המעות מיד המלוה ואפילו לא ערב הישראל אלא בעד הריבית לכוון אסור לישראל להיות ערב קבלן בעד הגוי שכיון שאומר לו הישראל כל זמן שמעתי ביד גוי אתה נתן לו דינר בחדש הרי כל זמן שאין הגוי פורע הוא חייב ליתן לו ריבית נמצא אחריו הקרן גם כן עליו עד שפרענו והרי זה כלוח מעות מישראל ואמר ליה כל זמן שאני נתן לך דינר ריבית בחדש לא יהא לך רשות לכופני לפרוע לך הקרן : ואם היה לישראל משכון מגוי או ערב גוי ובא ישראל ואמר ליה למלוה שיחזור לגוי את המשכון או שיפטר את הערב גוי והוא ערב לו צריך לשלם לו כל הקרן והריבית שעלה עליו עד אותו היום אבל לא הריבית שיעלה עליו מכאן ואילך שכל מה שעלה עליו עד אותו היום נעשה הכל קרן ואינו נקרא ערב אלא בעד הקרן אבל מה שיתרבה מכאן ואילך עליה נדויה יתרבה אם לא שהמשכון היה שוה יותר שאז צריך להעלות לו גם הריבית שיעלה עליו מכאן ואילך עד כדי דמיו של המשכון או יחזור לו המשכון שהרי על פיו נתנו לגוי והוא ערב בעד כל המשכון ואם זקף הגוי מתחילה הקרן עם הריבית או אפי' מה שיעלה אחר כך הוי בקרן עד כדי הוקפה וצריך לשלם לו הכל עד כדי הוקפה בין היה לו משכון על הכל בין לא היה לו משכון על הכל אלא פטור הערב הגוי ע"פ דיבורו שכיון שזקף עליו הכל הוי הכל בקרן והרי לא נעשה"ה א ערב אלא בעד קרן ואין כגון ריבית :

קע"א דין גוי שהלוה בריבית ונתגייר וכו' סעיף אחר :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריבית וזקפו עליו כמלוה ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפו עליו כמלוה גובה את הקרן ואת הריבית והואיל שזקפו עליו כמלוה קודם שנתגייר נעשה כולו קרן משעת זקיפה וחשוב כגבוי ואם לאחר שנתגייר זקפו עליו כמלוה גובה את הקרן ולא את הריבית ואפי' הריבית שעלה קודם שנתגייר אסור ליקח והואיל וזקפו אחר שנתגייר וגוי שלוח מישראל בריבית ונתגייר אף על פי שזקפו עליו אחר שנתגייר גובה קרן וריבית שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה מיהו אחר שנתגייר אינו גובה מכנו אלא הריבית שעלה עליו בעד שדחה גוי אבל ריבית שעלה אחר שנתגייר אינו צריך ליתן שהרי ישראל הוא ואסור לקבלו ממנו ולא דווקא זקפו עליו כמלוה אלא אפילו בלא זקיפה נמי דינא הכי הוא גבוי גוי שלוח מישראל בריבית אבל ישראל שלוח מגוי דווקא בזקיפה הוא דינא כמו שכתבנו אבל בלא זקיפה יכול לנכות אחר שנתגייר הריבית שעלה קודם שנתגייר עד שנתגייר אלא שבזקיפה אחר שנתגייר החמירו עליו מדרבנן ואיפשר לומר דגם בלא זקיפה לא יגבה אפי' הריבית שעלה קודם שנתגייר שאסרו לו חכמים ולא משום חומ"א אלא משום כבודו כדי שלא יוכרו לו שם דניות בגירות ויש לו לחוש לכבודו :

קע"ב הממשכן בית או שדה ע"מ שיאכל פירותיו וכו' סעיפים :

א אף על פי שאמרו המלוה לחבירו לא יהודי בחצירו הנם ולא ישכור ממנו בפחו' היינו משום דהוי הלואה ממש דקאי המלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ויש לפעמים בו משום ריבית קצוצה ולפעמים משום אבק ריבית כמו שנתבאר הכל ככבודו רחב כסותו קס"ו אבל היכא דקאי המלוה קרוב לשכר ולהפסד או באופן שאינו נקרא הלואה אלא שכירות או מכר אין בו משום ריבית ומותר ללפיק אחרו משכנתא שרי והוכי דמי כגון המלוה את חבירו ומשכן לו בית או שדה לשנים ידועות על מנת שיוודע ויאכל פירו' השדה כל ימי המשכונה וכותב לו במשלה שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף וכשיעשה באופן זה או אפי' מרחיב הזמן הריבה שאין מגיע לכל שנה אלא דבר מעוט כגון שהלוה מנה והתנה עמו שאחר עשר שנים תחזור קרקע זו לבעליו הנם אף על פי שלפי חשבון זה לא יגיע לשנה רק עשרה דינרים והיה שכר אותה קרקע שנה אלא דינרים לשנה מותר שאין זה הלואה אלא כמו ששכר בפחות ואף על פי שאמרו לא ישכיר מכנו בפחות היינו שהלוהו תחלה מעות ואחר כך שכר היינו את הבית בפחות ואזויל גביה מחמת ההלואה שהלוהו כבר או שהלוהו על מנת

כז משכון שכיר ישראל מישראל חבירו שהשכין אצלו בלא ריבית ואחר כך אמר ליה לך והשכינו אצל גוי בריבית ועלי לפרוע קרן וריבית הרי זה מותר וחיוב היא לפדות המשכון ולפרוע הקרן והריבית ולא אמרינן שהמלוה הראשון לזה מגוי בריבית וחוזר ומלו' לישראל זה בריבית מכאן ואילך שאין זה אלא שלוחה להיפך' חובו ממעות הללו וכל היכא שזמצא זה משכונו ופרנו אבל אם הלך זה ושינה בשלוחותיו והשכינו אצל ישראל אחר בריבית ואמר ליה שהוא משכון של גוי אסור דהא שינה בשלוחותיו ולא נעשה שלוחו כזה ואפילו אמר ליה סתם לך והשכינו בריבית, וזה הלך אצל ישראל והשכינו בריבית באמרו של גוי הוא אין זה שלוחו דאין שלוחו לרבה עכירה ואין הלוה הראשון צריך ליתן את הריבית ודוראי לא היתה דעתו כשהרשהו להשכין בריבית שיעשה הרבה בצד איסור אלא בצד היתר וחיוב המלוה הראשון להחזיר המשכון לזה בלא ריבית והוא יהא דינו עם המלוה שלו ואם יברר הרבנים בכיור שכן היה גם המלוה השני חייב להחזירו בלא ריבית כמו שכתבנו למעלה ואם לא יברר הרבנים מאימין על המלוה השני אם אין לכו נוטה לרבנים שהם אמת לומר לו דברי כבושים כגון מפני זה נאמר גבי ריבית ויראת מאלקך וכתיבא ואם לא ישגיח בזה הרי אין בית דין יכולין לכופו כמו שכתבנו למעלה שהוא יכול לומר לרבריד הראשונים אני מאמין ואתם עושי' עלי קנינא להוציא ממני בלא ריבית ואין יתן לו המלוה הראשון את הריבית מביט ויחזור המשכון לזה ראשון בלא ריבית נ"ל :

כז ראובן שהשכין משכונות של גוי אצל שמעון בריבית בשם הגוי ולמים תבע שמעון את ראובן שיפדה אותם המשכונות אין ראובן חייב לפדות אותם שאין ראובן אלא שלוחו של שמעון להלוך מעות אלו לגוי ולהלוותם לו בריבית כמו שכתבנו למעלה וכיון שכן אין לשמעון על ראובן הכרח לפדות המשכון ולא למוכרו אלא כדרך שהיו עושי' במשכן זה אם היה הגוי עצמו ממשכן אותו אצל שמעון אבל מכל מקום חייב ראובן להעמיד את שמעון אצל הגוי ולהראות לו את הגוי כדי שיהיו דבריו של שמעון עם הגוי לכופו כדיניהם כמו שיכול הואיל וראובן שלוחו של שמעון הוא להלוות מעותיו לגוי זה :

קע"ג שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוחו מן הגוי בריבית וכו' סעיפים :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריבית אסור לישראל אחר להיות ערב בשבילו כיון שברניהם בתר ערבא אולי תחילה נמצא הערב כאילו הוא לזה מן הגוי וחור הוא והלוה לישראל שהרי הוא יתחייב תחילה לפרוע לגוי ואחר כך יתבע הוא את הלוה לפיכך אם קבל עליו הגוי שלא לתבעו לערב תחילה אם יהיה שם ולא יברח הרי זה מותר : ויש אומרים שאינו אסור אלא בערב שלוף דו"ק דהיינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל ואפילו אם יתבע' את הלוה יכול הוא לדחותו אצל הערב זה וראי אסור אבל בסתם ערב ואפילו בערב קבלן שיכול לתבעו מאיזה מהם שירצה הרי זה מותר כיון דאי בעי גוי אויל אצל לוח תחלה וגובה ממנו ריבית זה על הלוה נתרבה והערב כשהוא פורע מה שנתרבה על הלוה הוא פורע ואם עבר ונעשה ערב בעדו אפילו ערב שלוף דו"ק צריך לשלם לו כל ההפסד הנגיע לו על ידו אבל הריבית אינו צריך להחזיר לו שאין אומרים לזה שיתן ריבית מיהו אי כבר פרע לו הריבית לא עדיף מאבק ריבית ואין מוציאין ממנו :

ב וכן גוי שלוח מישראל בריבית אסור לישראל אחר להיות לו ערב לישראל זה אלא אם כן מתנה עם הגוי שכל זמן שהוא לו לפרוע לא יחזנו אצל הערב ואם קבל עליו כן אז מותר לישראל להיות ערב בעדו אף על גב דכי לית ליה שקיל המלוה קרן וריבית מישראל זה מותר לזה לקבל הריבית ממנו שאינו משלם אלא בעד הגוי אבל אם לא קבל עליו כן הוה ליה כאילו הלוה ישראל זה לישראל הערב ואסור לקבל ממנו או הריבית ואם הישראל הערב לא ערב אלא בעד הקרן לבדו ולא בעד הריבית אלא שהישראל המלוה יקח הריבית מן הגוי עצמו או איפכא שערב לו בעד הריבית ולא בעד הקרן זה בכל אופן מותר ממי' שאם לא ערב אלא בעד הקרן אפילו אם תמצא לומר שהוא הלוה הרי אינו לוח אלא קרן בלא ריבית והגוי יתן ריבית בעדו וזה אפילו גבוי ישראל מותר בדאמינן לעיל יכול אדם לומר לחבירו הילך וזו והלוה עשר דינרין

אע"פ דהתם אמרין לעיל ס' ק"ס שצריך שלא יפייסנו הלוה משלו ה"ט גבי ריבית קצוצה אבל משכנתא כי הך דהוי כמו מקח או שניות קרקע וליכא אלא אבק ריבית לית לן בה מיהו גב בזה ג"ל שצריך שלא יתנו בכך מתחלה בשעת הלוואה ועיין לקמן בסיון קס"ד :

ג במשכנתא זו אם נתון המלוה ללוה דבר מועט בכל שנה בשביל שיקבל עליו הלוה כל אחריות הקרקע אפילו מגפילה או שריפה י"א שזה אסור דהרי ליכא קרוב להפסד כלל למלוה בהאי משכנתא ובשביל איתו דבר מועט לא מקרי קרוב להפסד אבל אם התנה עמו לתת לו דבר מועט לשנה בשביל איהו תיקון קל שיצטרך בבית כגון שבידת קורה וכיוצא בזה שרי דאבתי נשאר על המלוה אחריות גפילה או שריפה ומשכנתא זו נפרדת לחצאין שאם בא הלוה להחזיר לו קצת מעותיו תוך הזמן צריך לקבל במקצת פרעון מיהו אף על גב שזכריהו קצת המעות המלוה אוכל כל הפירות עד שנתן מותר המעות שנתן כאלו הם אשתעבידא ליה לכולא מלוה ואגו ריאן המעות שנתן כאלו הם פקדון בידו עד שיפרע הכל : והא דאמרין התירא דמשכנתא דווקא כשהשכין לו השרה בשעה שנתן לו המעות דהוי כמכר וקונה המלוה השרה במעותיו דקרקע נקנית בכסף אבל אם הלוה היה חייב לו מעות למלוה כבר ועבשיו הוא נתון לו שרה זו כמשכנתא הרי זה אסור שאין הקרקע נקנית לו למלוה דכמאי קנייה פריטי אין כאן נסכא אין כאן והוי אכילת פירות ריבית שאין כאן אלא הלוואה ולא מכר ולא שכירות פירות ומשכנתא שנעשית סתם ולא התנה זה עם זה כלום הולכין אחר מנהג אותו העיר וכן בענין אם יוכל לסלקו או לא הכל כמנהג העיר :

ד משכנתא זו כיון דכמו ממכר חשיבא דשכירות ליומיה ממכר הוא כמו שאמרנו לעיל סעיף א' לפיכך אם בא הלוה למוכרה אותו שהיא ממשכנת בידו קרוב לקנותה יותר מבעל המצר ואפילו אם קנאה כבר בעל המצר בעל המשכנת' מסלקו ממנה כיון שכבר היא קנייה לו ליומיה ואם בתחלת המשכנתא בא בעל המצר ואמר אני אלוה לך כי אתה מערים למשכנתא לאחר בשביל שאתה רוצה למוכרה לו אחר כך אין שומעין לו המצי' למימר הוא נוח לי ללוות ממנו שירחיב לי הזמן או לא יגוש אותי אמנם דבר זה תלוי בראיית הדיינים אם רואין שיש ערמה ברבר כגון שלא נמשך זמן המכר אחר ההלוואה או שאינו רגיל ללוות וכיוצא בזה אינה דוחה המצרן ועיין בע"ש סימן קע"ה משכן לו בית או שרה כפחות משייה ובעל הקרקע אוכל הפירות ואמר לו המלוה על תנאי זה אני מלוה לך שכשתרצה למוכרה לא תמכרנה אלא לי ברימים הללו או שיוסיף לו בו מעט אלא שבכל מקום הוא שוה יותר הרי זה אסור שבשכר המתנת המעות הוא אוויל גביה אחר כך אבל אם אמר לא תמכרנה אלא לי בשווייה ואפילו אמר ע"מ כן אני מלוה אותך אפ"ה מותר כיון דלא מחיל גביה מיהו הלוואה זו ג"ל שאינה דוחה את המצרן דאם לא כן ה"ל הגאט דחית המצרן ריבית גביה דהא אין לו שום קניין בקרקע זו ג"ל :

ה גוי שמשכן בית או שרה לישראל והישראל המלוה דר בו או אוכל פירות ואחר כך הלך הגוי ומכרה לישראל אחר אין הישראל הראשון צריך להעלות שכר לישראל השני שקנאה מהגוי אלא דר פתוכו בחנם עד שיתן לו הגוי מעותיו ואין זו ריבית שדר בבית זה שהלוה עליו חנם והוא של ישראל שהרי אין הישראל חייב לו כלום אלא הגוי ואם הישראל הקנה ממתינו לגוי ואינו כופה את הגוי לפדותו מאי איכפ' לו לישראל המלוה בזה אין הישראל בעל חוב שלו ואפילו היה מוטל על הישראל הקונה לפדות הבית אינו צריך להעלות לו שכר דכיון שבא מכח הגוי ובריניהם הרי הוא כמכור לו עד שיהא נפרע לא יפה כחו מכח הגוי וכשפודה אותו הרי המלו' כחודר ומוכרו לו וכן הדין במשכון מטלטלי שמשכן גוי אצל ראיבן ואח"כ מכרו הגוי לשמעון ולאחר זמן בא שמעון לפדות המשכון מיד ראוהו מותר לראובן ליקח הריבית שעלה בו אחר שנתן שמעון אף על פי ששמעון נתנו משלו שהרי שמעון אינו לא לוח ולא ערב ומה שנתן נתן בעד קניין שגם באלו המעות קונהו הממשכן קרקע שלו לישראל על הדרך שהוא מותר אף על פי שהמלוה אוכל פירות מותר ללוה לפרוע המס מן הקרקע שאין המס הזה מוטל על המעות שלו אלא על גוף הקרקע של לוח אבל אם המס הוא בפירות כגון שנטל הארון עישור בתבואה וכיוצא בזה אסור משום דהני פירות דארון גינהו ואין כח לבעל הקרקע למכור חלק הארון ולא למשכנו וכי יפרע לוח לארון ריבית הוא דקיהיב ליה המלוה :

ו מי שיש לו חורבה ורוצה לבנותה ואומר לחבירו בנה חורבתי ודור בה ונכה לי בכל שנה דבר קצוב עד שיכילו דמי הרוצאה אפילו אם שוה ג' זוזים לשנה והוא אינו חושב אלא זהוב א' מותר שוה דומה למשכנתא דטוריא ראוהו השכין ביתו של שמעון אצל

מנת זה שישכור לו הבית בנחת וישארו אילו המעות בתורה הלוואה גביה והרי זה ריבית גמור שאסרה התורה אבל הכא כל אלו המעות אינו נתון לו בתורת הלוואה אלא בתורת שכירות אלא שמשכיר לו כוול לכמה שנים קצובות וזה יכול כל מי שיש לו קרקע לעשות להשכיר בתיו ושהותיו כוול כי מי ימחה בירו ואם התנו בנייה שאין אחד מהם יוכל לכופ את חבירו לפדות תוך הזמן שקבעו וככלות הזמן תחזור הקרקע לבעליה בחנם אין כאן חשש אסור בעולם אף על גב דאוויל גביה משום שהיה צריך למעות כן הוא דרך המשא והמתן בעולם שמו שצריך למעות הוא מוכר קרקעותיו כוול ושכירות ליומיה ממכר היא וזה גם כן מפני שהיה צריך למעות השכיר כוול ואין כאן אסור : ואין להקשות אם כן מצי' נפקא מיניה שכותב לו סך שנים קצובות ינכה לו כל שנה ושנה בפני עצמו שבשפרש כן לא ימחוי כהלוואה אלא בלוקח ממנו הפירות של כל השנים הללו או כשוכר הקרקע על כל השנים הללו ברמים אלו אבל בשאינו כותב לו כך אלא מכה שנה ושנה בפני עצמו נראה כאלו נאויל גביה פירות אותה שנה בשכר מותר המלוה ותנן לא ישכור בפחית ולא דווקא אם שניהם אין יכולין לחזור בהן תוך הזמן שהאחד לא ברצון חבירו אלא הוא הדין אם התנו שכל זמן שירצה הלוה לסלקו הרישות בידו ויביא לו מעות ויחשוב לו עשר בכל שנה וינכס לו ויסלקו מן המותר במעות מן השרה או מן הבית הרי זה מותר שמאחר שאין כח ביד המלוה לגבות מחובו כלו"כ ימי המשכנתא ולהחזיר לו הקרקע ללוה אינו הלוואה אלא שכירות ששכר ממנו הקרקע לשנים הללו ולא יוכל לחזור בו והמשכיר יכול לחזור בו אם ירצה ואין שייך בו ריבית וזהו הנקרא משכנתא דטוריא משום שכסורא הוי נוהגין כן וזה דומה למוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג שהתירה התורה ללוה לגאול לפי חשבון הרמים ואין זה דומה לשאר הלוואה דהתם כל אחריו המעות על הלוה ואין למלוה שום חשש הפסד אבל הכא אין אחריות ההלוואה על הלוה רק על המלוה שאם שטפה נהר או גשרף הבית אינו נוטל כלום אלא פירות כפי מה שהן ואינו יכול לכופו לפרוע לו חובו לא מזו ולא משאר נכסים והרי המלוה קאי קרוב לשכר ולהפסד וי"א שאפילו אם לא כתב לו במשלם שניא אילו תיפק ארעה דא בלא כסף כגון שמלוה לו מעות הרבה והיה צריך לכתוב לפי ערך המעות שאחר שנים הרבה תיפק בלא כסף ואין המלוה רוצה להלוות לזמן ארוך כל כך יכול להלוות לו כמו שירצה ויכתב לו בתוך כך וכך שנים אכה לך כך וכך לכל שנה ובכלות אותם השנים תחזיר לי מותר המעות בעד הקרקע וגם בתוך אותם השנים תהיה הברירה ביד הלוה לסלקו ולנכות לו לכל שנה ערך המגיע רק שהמלוה לא יוכל לכופ הלוה תוך הזמן שהוא לפדות זהו גם כן מותר אפ"י אינו מכה לשנה אלא דבר מועט שכיון שהמלוה לא יוכל לחזור בו תוך אותו הזמן קאי המלוה קרוב לשכר ולהפסד כגון שמשך השרה וישירף הבית ולא יהו בו הפירות הרבה הוי כמכר או כשכירות ומותר וכן נרמין במרינות אלו ודווקא בית או שרה אבל מטלטלי שמתקלקלין הריבה ונפחתים וכלייה קרנא אם ישתמש בהם אפילו בכנייתא מחזי יותר כריבית ואסור ויש מקילין במקומות בבית הכנסת ואפילו כספרים הואיל וצורך מצוה ללות עליהן אפילו בלא בכנייתא ואינם רברים של טעם בקושי התירו בספרים אפילו בכנייתא מפני שאין דרך להשכיר ספרים כך וניכר שהוא מלוה וכבר ידעת שהוא שכל זה לא מירי אלא כשהאחריות המשכנתא על המלוה אבל אם האחריות על הלוה אסור דהוה ליה מלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ואסור ובכל מקום דהוי אבק ריבית במשכנתא אם בא הלוה לחזור בו ואמר לנכות למלוה דפירות שאכל מפני שהם ריבית לא מניכין ליה דהואיל והמשכנתא ברשות מלוה היא אם היינו מניכין לו היינו מוציאין האבק ריבית בריינין רכל סליקי בלא זוזי אפוקי היא כמו שכתבתיו פעמים וטעמא משום דאמרין סתמא מחלם לו אבל אם התרה בו הלוה במלוה ואמר לא בעינא תיכיל עוד פירות ריבית הוא והוא עבר ואכלן אח"כ ואח"כ תבעו הלוה מניכין לו הפירות שאכל אחר ההתראה שהרי ידענו שלא מחלם לו דהא צווח בכרוכי'א ולא אשגח ביה :

ב במשכנתא זו שאמרנו כשכתבה ליד מלוה י"א שאסור לחזור ולהשכיר ללוה ברבר קצוב לשנה דהוי כמו ריבית הבאה מיד לוח ליד מלוה דאם לא אתני בשעת הלוואה מחזי כריבית קצוצה והוי אבק ריבית לפחות ואם אתני הוי ריבית קצוצה ממש ויש מתירין אם לא אתני בשעת ההלוואה כיון דלא אתני וגם אם יפול הבית או ישירף יפסיד שמעון מעותי' וה"ל קרוב לשכר ולהפסד אבל אם אדם אחר שכרה מהמלוה כגון ראוהו משכן ביתו לשמעון ולוי שכרו משמעון ונשאר ראוהו בבית ופרע השכירות ללוי ולוי פורע שכירתו לשמעון הרי זה מותר דה"ל לוי גבי שמעון כאמר ה"ל ד' זוזי ואופיה מנה לראובן שלא בא מיד לוח ליד מלוה

למכור ללוקח וכן הלוח עצמו יכול להבטיח לזה בערכות או במשכנות כמי שירצה שאין הלוח לזה שלו. כמה שפרע לו שהרי כבר הוא נתחייב מעות הלוח למכור ואם עבר וקבל עליו ממוכר כל אחריות נתנו קיום דלא גרע מוכר שצדק חוב ממוכר. שאר דבר שחייב באחריותו מיהו אם לא יוכל לגבותו ויחזור הוא על המוכר אין צורך המוכר להחזיר לו רק המעות שקבל ממנו. לא כל החוב שזה ודאי הוי ריבית אלא חוזר המקח ויחזור לו מעותיו שנתן ואם אח"כ יגבנו המוכר אפילו כל החוב הרי הוא שלו ואין ללוקח עלי כלום.

ה קהל הצריך למעות ויכולין למכור עור היין או הבשר לשנים או ג' מיהודי הקהל לפרוע הסך לזמנים ידועים והקונים יתחייבו לקהל בשטר ואח"כ ימכרו הקהל החוב ההוא כולל למי שיתן להם המעות מיד :

א מי שחמרו ופועליו תובעים אותו בשוק. ואמר לשולחני תן לי דינר טבוע לפרעם ואני אתן לך מעות שאינם טבועים שיש לי בבית יתחייב שום יותר משוויי של דינר הרי זה מותר דמעות שאינם טבועים אינם אלא פירי והוא מכרו לו מוזיל אותו גביה בשביל להקל טורחיו שלא יהא צריך ללכת לביתו ולהחליפם במטבע כדי לשים לחמיו ופועליו והוא שיש לו כל דמי הדינר בביתו הד"ל מוזיל גבי כדי להקל טרחו שאח"כ הוי המותר שנותן לו כמו שכר המתנה שימתין לו עד שיהיה לו מעות וכתב מורי מהרמ"א ז"ל ד"ל שאפילו אין לו בביתו. אלא מעט מן המעות שאינן טבועות מותר דלא גרע זה מהלואה סאה בסאה דס' קס"ב שאפילו יש לו מעט מלוה עליו כמה סאין סאה הכא והוקא דינר במעות שיהו דרך מקח וממכר כמו פירי' במטבע אבל מעות במעות הוי הלואה גמורה ואפי' יש לו הכל בביתו אסור לתת לו יותר עכ"ל ודבריו תמוהים מאד כיון שאמר דינר במעות הוו כמו פירות במטבע אם כן למה אמר ברישא שאפילו אין לו בביתו אלא מינט מן המעות שאינן טבועות מותר דהא כיון דהוי כמו מטבע בפירות אינו יכול להחזיל גביה אלא מה שיש לו בביתו אם לא שיצא השער בשוק וזו אפי' אין לו כלום בבית מותר ואי מדמי ליה ליצא השער אם כן למה יזכר אפילו אין לו אלא מעט אפילו אין לו כלום מבעי ליה וע"ל כיון קע"ה ועל כל פנים יותר משהו דינר ליתן וצ"ע :

ז וכשם שאמרו למכור ביוקר בשביל המתנת המעות כך אסור ליקח בזול בשביל המתנת המעות כיצד הוא קונה ממנו דבר שישוה י"ב בעשרה בשביל שמקדים לו מעותיו והמוכר אין לו אותו הדבר בביתו הרי אין אלו המעות אלא הלואה ומה שמוזיל גביה הוה משוב הקדמת המעות ואסור דמאי לאגר נטר ואפילו אם יש לו מאתי המין בהקפה ביד אחרים והם יתנוה לו אפ"ה אסור דהא עדיין מחוסר גובינא הוא אבל אם ישנו אותו הדבר בביתו אלא שאינו מצוי לו עכשיו עד שיבא בנו או עד שימצא המתנת מותר שכיון שיש לו בביתו הרי מיד שמקבל זה המעו' נקנה לו אותו דבר דדבר תורה מעות קונות וגבי ענין זה שהוא אסור דרבנן אוקמה אדאורייתא לקי' בלא משיכה ואין כאן הקדמה אלא דאזיל גביה וכל אדם יכול להחזיל את שלו כמו שירצה ואין זה הלואה : ונאמן המוכר לומר שרכר זה יש לו בביתו ואפי' להביא ראיה דאחוקין אינשי ברשעיו לא מחנקינן ודוק' שמכר לו סתם אבל אם מפרש לא לומר אם אקדים לך המעות אתן לך הוי' ואם תרצה יי"ב לא אתן לך עד שתתן לי החפץ הרי זה אסור אפי' יש לו למוכר בביתו וכל זה בדבר שיצא השער או שמתו ידועה אבל אם אין שומתו ידוע אפילו אין לו שרי ובלבד בסתם אבל לא במפיש :

ח מותר להקדים מעות לגינא' שיתן לו לזמן פלו' דילועת שיהיו בני אמה בוזו אף על פי שעשה אין שיון אלא בני זרת בוזו ואע"פ שאין לו עתה בני אמה שעדיין לא גדלו אמה ואינן אלא בני זרת השכינן להו כאלו הוו בידו כיון דממילא קא רבו וגם כבר התחילו לגרל קצת שישנן בעולם קנאן ודיוקא שנותן לו מאיתן שיהיו גדלין קצת בשעת פיסו' הדמים הד"ל בהקנה אותם לו מעכשיו והשאלו לו קרקעו עד שיתגדלו ויתבשרו אבל לתת לו בני אמה מדלועין אחרים אסור דכמו אגר נטר הוא :

ט אבל ההולך לגזוז צאניו ולחלוב רחליו ולריות כוורתו ואומר לדבריו מה שעזי חולבת וגוזזת ומה שכורתו רודה אני מוכר לך המדה בכך ומוזיל גביה בשביל הקדמת המעות אסור דלא דמי לדלועין ולחוב בין כשטר בין בעל פה אע"ג דלא מטא זמניה דהתם גבי רוב ודלועין כל מה שניתוסף מכח הקטנות בא דהא אי שקלת' ריהא' בוצינא' זוטרא לא אתי אחרניא כדוכתי' וא"כ כיון שהקטנות הוי בעין בשעת המכר מידה משכח ואייל וכן שיעבוד החוב קאי ועמד כוליה עד הזמן אבל גיזה וחלב הגדלים אח"כ אינו גדל מכח מה שהיה בבהמה בשעת המקח דהא כי שקלת' להאי כולי' לגמרי אתי אדרניא ואין זה הלוי בזה הילכך מה שניתוסף לאו בידו חשבינן ליה אבל אם אמר לו כל מה שעזי וזויות והולכות וכוורתו חדה הן רב הן מעט מכור לך בכך וכך מותר שהוא קרוב להפסד כמו לשכר :

י ובכרם בני האי גוונא אסור למכרו ולקנות פרי הפרדם קודם שיגמר

אצל לוי ושמעון שתק ולוי דר כבי' זה כמה שנים מפני שהיה חושב שהוא ביתו של ראובן ודר בה בנכית' ובא' מדרבי הרי"ת שכתבנו ואח"כ תבע שמעון את לוי והוציא הבית מיד לוי והצריך לוי לשלם לו גם השכיר' מכל הזמן שדר בו מפני שהיה קיימא לאגרי' וגברא דעביד למיגר וכה"ג צריך ראובן לשלם לו ללוי הכל הקרן וגם כל שכירות הבית שנתן לשמעון ואין בו משום ריבית, שמה שמוסיף לו אינו מוסיף מחמת המתנת ההלואה רק בעד השכירות שנתן הוא נותן לו מחמת שמכר לו דירת הבית לדור בתוכו בעד הנכיתא שמנכה לו ונמצא עלשיו שאין דירת הבית שלו והמוכר דבר שאינו שלו הרי הוא חייב באחריותו ואף כי אזיל גבי האי הוי כאלו קיבל עליו אחריות המקח ככל מה ששוח :

קענ הרבה פרטי דיני ריבית ובו י"ט סעיפים

א אע"ג שלא אסרה התורה אלא ריבית הבא ע"י ההלואה שנתן לו דבר קצוב בעד המתנת הלואה המעות ק"מ אסרו חז"ל כל אגר נטר ליה אפי' הבא על ידי מכר כיצד מכר לו דבר ששוה י' והוכים כ"ב בשביל שממתין לו המעות ואפילו היה אותו הדיבר עכשיו הוא שוה י' ובזמן שקבע לו ידענו שהיה שוה י"ב כגון ינות ושכר תמרים דבתשרי הם נמכרים בזול ובכ"ס יתייקרו והוא מוכר בתשרי כשער שבניסן הרי זה אסור שזה אגר נטר ליה הוא בשביל שממתין לו מעותיו עד ניסן ואפי' אם המוכר עשיר ואינו צריך למעו' וגם הסחורה היא טובה ולא היתה נפסדת אצלו ויאמר המוכר אם לא יתן לי כשיעור הויק' אחוק' בעצמו עד אותו הזמן ואין לי שום הנאה וריוח מזה אפ"ה אסור דמאי חזית דאלות בתר המוכר זיל בתר לוקח' וגבי דירחו ודאי אגר נטר ליה ליה דאלו הוו ליה זוי הוה שכיח ליה הריבה לקנות כשער שלו עכשיו והרי איכא גבי דירחו נשך ותרביית בד"א בדבר שיש לו שער ידוע כגון ינות ושכר תמרים שאמרנו וה"ה גמי דבר ששימתי ידוע כמו פלפל או שעוה אבל דבר שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידוע כגון טלית ופרה וכיוצא בהן מותר למכרו ביוקר לפרוע לו לזמן פלו' ובלבד שלא יאמר לו בפ"י אם תתן לי מעות מיד הרי הוא כ"ב' והוכים ואם לזמן פלו' הרי הוא כ"ב' שזה הוא משמע ממש אגר נטר ויש מי שאומר שאפי' אם אגר מפרש בהדיא אין היתר אלא במעלתו מעט אבל אם מעלתו הריבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלתו היה ליה כמפר' ואסור וכל זה דיוקא שקצין לו סך קצוב לפרעון לזמן שקבע לו אבל אם מוכר בלא קצב לפרעון אלא שאמר לו כך וכך דבית אגרי מוכר לך ותשלם לי בזמן פלו' כמו שהיה השער באותו הזמן שרי אף על גב שיצא השער ואף על גב דמסתמא יתייקר וכימי' אינו שוה כל כך ה"א מיחזי באגר נטר הואיל ולא הוכיז שום סך קצוב ובגבד שגם לא יאמר לו אם תתן לי המעות עכשיו תן לי כך וכך אתן לי כשער של עכשיו :

ב הוי לו פירות ואם היה המוכר צריך למכרם מחמת שהיה צריך למעות והיה מוציאם לשוק לוקח דמיהם מיד לא הוי קונים ממנו רק בעשרה מפני שידועים בזה שצריך למעות לכך רוצים ממנו כזול ואם היה ממתין עד שייבא לוקח לביתו לקנותה ממנו היה לוקחים בעד י"ב וגם היה ניתן דמעות מיד יכול לומר לאחר אם תרצה לתת לי מעות מיד הרי לך איתה בעד עשרה ואם תתן לי מעות רק לזמן פלוגי לא אתן לך רק כ"ב שהרי גם אם היה בא לוקח לביתו היה לוקחה בעד י"ב ונתן לי מעות מיד וכן דבר המוכר ב"י ולפעמים באים שרים לעיר וקונים ביוקר שיה עכשיו עשרה קונים בעד י"ב אם הדבר שכיח שהשירים יבאו לעיר ואין להם דיוקא זמן מוגבל רק כל הימים שיון לזה כשירצו לבא מותר למכרו לישראל גם כן ב"ב לזמן שהרי שכיח שיבאו שרים גם היום ויקנו ממנו ב"ב :

ג וכשמוכר דבר לחבירו צעד י"ב לזמן פלוגי וכריך ההיתר שכתבנו יכול לומר לו אחר כך תן לי מעותי מיד ואקח ממך עשרה שזה אין בו משום ריבית אלא דמוזיל גביה מקח החוב שיש לו שכמו שהיה יכול למכור החוב לאחר בזול כמו שירצ' כמו עיתב' בסמוך בע"ה יכול למכרו גם כן הלוח עצמו דמ"ש מה לי הוא מה לי אחר ודיוקא שכבר נגמר המקח וזכה הלוקח במקחו אבל אם קודם שנגמר המקח אמר לו בעד י"ב וא"ל אחר כך אם תתן לי המעות עכשיו אק' י' אסור לו אדר' כך לוקח ממנו י"ב לזמן אדר' : ד מי שיש לו עמר חוב על חבירו או מלוה על פה מותר לו למוכרם לאחר כפדות ואפילו לא הגיע זמן הפרעון והלוקח עדיין צריך להמתין ולהשתלם עד הזמן ההוא אין בו משום ריבית שזה כזול גביה מחמת שצריך למעות ואין זה אגר נטר ובלבד שיהא אחריות של השטר והמלוה על הלוקח כגון יעני הלוח שלא היה לו ממה לפרוע שלא יחזור על המוכר שאם קבל עליו המוכר אחריות השטר אין זה מכר אלא הלואה שהלוקח הלוח לו מעות ואח"כ מקבל הלוקח יותר בעדו והוי ריבית אבל אחריו שכא מחמת המוכר כגון שנמצא פרוע או שטרפו בעל רוב מוקד' או צריך שיהיה על הלוקח ואם יש ביד המוכר משכונן של הלוח מותר

שיגמר ויתכשל בדבר ידוע כדי שיקדים המעות ואפילו נעשו כבר סמדר או בוכר אסור ואף על גב דקאי גם כן בקרוב להפסד פמו לשכר כגון באחריות ברר או קרח או גשמים שמפסידין אסר ונא דמי דילועין אף על גב דהכא גם כן מנילא קא רבו ונא לגזוז וחולב הלוותיו או רודה כוורתו גם כן דגבי דילועין הוא מצוי למכור כך משום דלא קפדי אינשי כל כך שאין חילוק גדול ברמי' בין בני זרת לבני אמה אבל בכרם יש קפידא רבה שמה שמוכר עכשיו בעורו סמדר או בוכר בעד עשרה יהיה שיה בעת הבציר עשרים וניכר התוספות ונמצא מיחוי כל התוספות בשביל ההקפה אף על פי דממילא קא רבו ומטעם זה גם כן מצוי כל כך למכור פירות הכרם כך כמו דילועין ומטעם זה גם כן אינו דומה לגזוז וחולב ורודה דהתם אין התוספות ניכר כל כן ברמים מועטין ולכן כיון דקאי בקרוב להפסד לא מיחוי כריבית כל כך אבל חכא אף על גב שמקבל עליו אחריות דברר וקרח וגשמים הואיל וניכר התוספות הרבה ברמים מרובים מיחוי כריבית ועוד דהתם אין רגילות לולל בשביל המתנת שאינם אלא יום או יומים לכן כותרי בשמקבל עליו שכר והפסד שכך יכול להפסיד כמו להשתכר הלכך אפילו ימצא יותר מן הדמיט שנתן לא היו אגר נטר אבל פרדסי' שקנין בעו' שהוא בוכר ומשום הקדמת המעות עד הבציר שהוא זמן רב אויל גביה מיחוי טפי כאגר נטר ואף על גב דהתם נמי זימנין דאית בהו תיור' כגון ברר או קרח או גשמים ומפסיד הכל לא חישיי אינשי להכי דלא שכיח הוא ואף על גב דגבי משכנתא דכורא דלעיל אין מקפדין אפילו לזמן רב ואפילו לעצים הרבה שאני התם הנקנה לו הקרקע מעכשיו לקמה ולשטח בה פירי ולהעמיד בה בהמותיו וכל תשמיש שירצה אבל בפרידסא אינו מוכר לו אלא הפירות בלבד לכשיגדילו ובין כך אינו זוכה בכלום אלא הוא המעות כמו הלוואה גביה ומיחוי טפי כריבית ועוד יש להלק בין פרדס לכרם דשאני פרדסי' שצריך עוד המזכ לעבור ולטרוח בה הריבה בעבודת הכרם וזה עושה הכל לטובת הלווקה ומיחוי יותר כריבית מככרם :

יך וכן המקדים מעות. לבעל כרם על השריגים ועל הזמורות לכשיכרתו שהם ביוקר והוא קונה אותם עכשיו בזול ומקדים המעות וממתין עד שיכשו ויכרתו אסור אלא אם כן היפך בוים בעודם מחוברים להתעסק בעבודתם ולקנות אותם שאז היו כקונה אילן לזמרותיו ומותר : ומותר לקנות עגל בזול ולהניחו ביד המוכר עד שיגרל שאם ימות או יכחוש הוא ברשות לוקח מפני שהמיתה והכחשה מצויין וקאי בקרוב להפסד ככשכר :

יב שומרי השדות שהם שומרי הקמה עד הקציר ובעלי השדה חייבים ליתן שכירותן מיד אחר הקציר אסור להוסיף להם בשכרם כדי שמתניו אחר הרישה ומירוח דהוי אגר נטר אלא אם כן יסיעו גם כן להרש ולהכר שאז מושכת פעולת שכירותם עד כלות הגורן ואין שכירות משתלמת אלא לכסוף לכך מן הרין אין צריכין לתת להם גם שכר השמירה עד לכסוף ואין כאן שכר המתנה :

יג מותר להקדים מעות על יין בשעת הבציר על מנת שיתן לו יין טוב בניסן ולא חשיב ריבית מה שהמוכר מקבל עליו האחריות דחלא או דחמרא שהוא יעמיד לו יין טוב ואם יחמיץ יהא באחריותו וזה מקבל עליו בשביל הקדמת המעות ומעמא משום דקם להו לרבנן שכל יין שסופו טוב גם תחלתו היה יין וכל שמחמיץ לכסוף גם מתחלת עשייתו היה חומץ והיתה קלקולו בתוכו אלא שלא הורגש בעורו תירוש מימ' מתקתו וזה לא היה יכול לברור המוכר'מן הרעי' ועכשיו שנתגלה הוא ברור לו יינו שקנה אם ימצאנו טוב מקחו קי' ואם ימצאנו רע אין זה מקחו שקנה כי הוא לא נתן מעות רק איין'לא אהומין'א'ב כשהחמיץ בסוף נודע למפרע שמקח טעו' היה וחייב לו להחזיר לו מעותיו או להעמיד לו יין טוב כמו שהתנה ומטעם זה מותר להקדים גם כן מעות אפילו על חבית ידוע של יין ולהתנות עם המוכר שאם יזול או יתיקר עד זמן מכירת היין יהיה ברשות הלווקה ואם יחמיץ יהיה באחריות המוכר ל"ש משכו הלווקה לרשותו ל"ש לא משכו אלא הניחו ברשות המוכר שמה שמקבל עליו המוכר אחריות ההומין אין זה משום הקדמת המעות אלא משום תנאו וכיון שהחמיץ נתגלה למפרע שחבית זה היה חומץ מעיקרו אלא שלא הורגש עד עכשיו וכמה שקבל עליו הלווקה אחריות הול הרי קאי קריב' להפסד כמו לשכ' אבל אם לא קבל עליו הלווקה אחריות הול הרי זה אסור אפילו משכן הלווקה לרשותו שבשביל הקדמת המעות קבל עליו המוכר אחריות הול והלווקה קאי בקרוב לשכר ורחוק להפסד :

יד חבית של יין שהיא שוה עתה דינר אחד ומכרה לו בשתים שיפרענה לו בזמן הקיץ על מנת שאם תארע בה תקלה הרי היא ברשות המוכר עד שימכרנה הלווקה הרי זה מותר דלא משום המתנת המעות אוקיר גביה אלא משום שאם אבדה או נשכרה לא ישלם לו כלום ואם לא ימצא למוכרה ולהרויח בה החזירה לו ואם נכרה זה ולא הרויח בה או אפילו הפסיד בה איהו דאפסיד אנפשיה דימה מכרה היה ליה להחזירה וצריך לשלם לו כל השני דינרין וכן אם מכרה לו בשתים ואמר לו היתר על השתים יהיה לדבשכר בשביל שאתה מיטפל בה למוכרה ואם לא תמצא למוכרה כמו

שתרצה החזירה ל' הרי זה מותר אף על פי שאם אבדה אי נגנבה והחמיצה תהיה ברשות לוקח שאין זה אלא כשיש' ויכול השיש' לקבל עליו אינסיס דהחמיצה :

טז מי שיש לו סחורה שנמכרת כאן בזול ובמקום אחר ביוקר וא"ל הבידו במקום הול תנה לי כן ואליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני ואפרענה לך כפי מוח ששוה שם כדי שתמתין לי המעו' אם האחריות בהליכה על הלווקה אסור שכיון שקבל עליו הלווקה אחריות נעשית עליו הלוואה מיד במקום הזול כפי מה ששוה שם ומה שמוסיף לו לפרועה ככמקום היוקר בשביל המתנת המעות הוא ואם האחריו' על המוכר מותר שאין כאן הלוואה עד שתימכר וכל מה שתימכר ביוקר ברשות בעלים ראשונים הוא והוא שנתן לו שכר טרחו על הבאתה למק' היוקר דאל"כ הוה ליה טררו ריבית מוקדמת ואם המוכר אדם חשוב שפוטרוין ללווקה המכס בשבילו מותר אפילו אינו נתן לו שכר טרחו שהמכס שהוא היה צריך ליתן הוא שכר טרחו :

טז החמרים שדרכן להוליד תבואה ממקום הול למקום היוקר מותר להן לקבל המעות מבעלי בתים במקום היוקר להתעסק בהן זמן קבוע על מנת ליתן להם לזמן פלוני תבואה כשער המקום הול אפילו אין נותנין להם שכר טרחה בהבאה ואפילו אין הנותן המעות אדם חשוב שיפטרנו המכס בשבילו ואין כאן טרחה ההכאה בשכר המתנה המעות עד אותו הזמן שקבע דלא משום המתנת המעות הוא מטריח להביאם למקום היוקר אלא משום דניחא ליה לחמרי' לטרוח בהבאת התבואה לזה בשביל דמגלין להו תרעא פ' שחיוקי אותו לתגר גדול כשוראין אצלו מעות הרבה לקנות בהם ומכירים אותו בעלי בתים שכמקום הול ונותנין לו בהקפה ומשתכרים אצלם א"כ דמוזלי גבייהו ופירש בני מקום הול כששומעין שאין אלו משתכרין עכשיו מוזלי גבייהו כפנע אחרת כדי שלא ישכחו יריהם מלהרגיל אצלם לפיכך נוח להם לטרוח ולהיות שלוחים להביא דתבואה ממקום הול למקום היוקר ובלבד שיהיו אחריות הדרך בהבאה על נותני המעות שאז כשעה שהוא לוקח התבואה במקום הול ושם נותן המעות היו כפורעו וא ורדי אין כאן שום ריבית והוספה לנותן המעות ומה שדחו אחריות המעות עד הנה על החמרים היינו משום שהיה הלוואה אצלו להתעסק בהם ומכאן ואילך מתחיל זמן הפירעון בלי שום הוספה ואחריות על המלוה אבל אם היו גם אחריות להביא על הרמרים היו גם התבואה ברשותם ולא היה כאן פירעון עד הבאת התבואה למקום היוקר והוא נותנה לו כשער הול זה היה רדי אסר' : ויש מתירין אצלו אחריות הדרך על התגר המביא ובלבד שיתן לו הבי' שכר טרחו ועמלו שאז מתחיל גם כן הפירעון בשעת לקיחת התבואה במקום הול שהרי מיד מתחיל שכר טרחו ודווקא בתבואה ובחמין הרגילין להוליכה התירו לעשות כן משום דתבואה מידי דשכיח הוא דאזלי ואיתו כל שעתא אמרינן ניחא ליה דמגלין להו תרעא א"כ דמוזלי גבייהו אבל בסחורה אחרת לא התירו דליכא גילוי תרעא ולא מוזלי גבייהו כשאר סחורה דמי שמוכר לו עכשיו אינו מוכר לו למחר ופרקמטיא שלקחו היום אינו לוקח למחר ולאדם חשוב שצריך להקדק במעשיו אפילו בתבואה אסור לעשות כן שמא ילמרו ממנו להקל כריבית כי יחשבו זה לריבית ואע"פ שטועין ויבאו להקל כריבית נמור ויתלו עצמם בזה :

יז המוליד פירות ממקום הול למקום היוקר ומצאו חבירו במקום הול וא"ל תנם לי כאן ואני אתן לך שם פירות במקום היוקר לזמן פלוני אם יש לו שם פירות מותר דמהשת' קנאם בכל מקום שהם ואם לא אסור דהוי סאה בסאה שנתבאר בסמין קס"ב : יח להלות לחבירו ישראל דינר זהב השוה עשרים דינרין על אחריות ספינה ההולכת מעבר לים ושיתן לו בשוכה כ"ד דינרים זה ורדי אסור לפי שזו הלוואה דבר קצוב כריבית הוא וריבית קצוצה היא ואף על פי שהמלוה יקבל עליו אחריות המעו' כל ימי משך מהלך הספינה עד שובה לא יצא מידי הלוואה דהוי יחוב וזווי שקול ולא הררי בעניניהו ולא דמי למרא ושאר כלים דהררי בעניניהו :

יט אבל לתת עשרים ליטרים למי שיכתיבנו בעד מזה ליטרים שיש לו בספינה שאם תטבע הספינה יחזור לו מזה ליטרון הרי זה מותר לפי שאין כאן הלוואה אלא כעין מכר שמקבל עליו זה אחריות מעות האחר בעד הסך ההוא שנתן לו זה ואפילו אם יקדימו לתת לו עתה העשרים ליטרון מיד אין חוששין בזה שאינו הלוואה : ויש מתירין להלות לאחד י"ב דינרין שיקנה בהן סחורה על הדידו ושיתן למלוה בשוכו י"ג דינרין בעדה ויכלבר שיקבל המלוה הסחורה ויוליכנה לביתו ויהיה אחריות הדרך על המלוה דהוי כמו שיש לו חלק ברווח הסחורה עצמה הואיל ומקבל עליו אחריות :

ק"ג דין המוכר לחבירו על מנת להחזירה ובו ח' סעיפ' מכר שדה לחבירו ואמר לו לכשיהיו לי המעות תחזיר לי השדה אסור ללקח לאכול הפירות שאין כאן מכר אלא הלוואה כ"ן

כיון שצריך להחזירו לכשירצה המופר ונמצא שאוכל הפירות בשביל המתנת המעות ואפילו אם עבר ואכל הוי ריבית קצוצה ויצאה כדברים ואפילו אם לא התנו כך אלא הלווה סתם ומנהג הוא כן בעיר שכל מי שמוכר צריך הקנה להחזירו למוכר כשהיו לו מעות אמרו ללוקח לאכול הפירות דכל המוכר ארעמא דמנהגם דעיר הוא מוכר וזה קונה ארעמא דרבי אבל אם במקום שאין המנהג כן אם אמר הלוקח מדעתו כשהיו לך מעות אני אחזיר לך הקרקע אינו תנאי אלא פטומי מילי דתנאי כזה על המוכר לזנתות ולא על הלוקח ומקח קיים לפיכך הלוקח אוכל פייתו : ואם כשאמר כן הלוקח הלטו המוכר והחזיק דבריו הרי הוא תנאי אבל כל שעשאו הלוקח ואפילו בתוך המכר ושקת המוכר ולא חזקו אין זה תנאי אלא פטומי מילי והמכר מבר הואיל שלא עשאו המוכר שהיה לו לעשותו מפני שהוא מוכרו ואם מכר לו קרקע מעכשיו והמתין לו המעות לזמן כל זמן שלא נתן המעות הלוקח מותר לאכול הפירות והמוכר אסור דבשבר המתנת מעותיו הוא קאביל :

ב מוכר לו שדה במנה ובאותו יום עשה לו הלוקח שטר שאם יחזיר לו מעותיו יחזיר לו שטר המכר אם נעשה תנאי זה קודם המכר או בשעת המכר אין לו דין מוכר שהרי לא חל המכר מעולם אלא דין הלוואה יש לו והלוקח חייב להחזיר כל מה שאכל אפילו קודם שיחזיר לו זה מעותיו אבל אם נעשה השטר לאחר המקח אפילו עשה אחת הרי חל המקח והרי זה מכר גמור ואוכל הפירות ואפילו לא עשה לו שטר על זה בקניין ובכל מיני חיובים חסד הוא שרוצה להתחסד עמו להחזיר לו מקחו וכל זמן שלא יחזיר לו מעותיו המקח קיים ואוכל הפירות :

ג האומר לחבירו קנה לי שדה מבלוגי ואמר המוכר לשליח אני מוכר לך על תנאי שיחזירנו לי כשהיו לי מעות והשיב השליח אתה והלוקח חבירים ותתפשרו בטוב לא מכר לו אלא על זה התנאי וצריך הלוקח להחזירם ומציאים ממנו גם הפירות שאכל משום ריבית :

ד מוכר לו השרה ונתן לו קצת המעות ואמר לו לכשתביא לי המותר קנה לך השרה מעכשיו ונמצא המוכר תלוי ועומד אם ישלים לו המעות נקנה לו השרה למפרע ותשלום המעות היו אצלו בהלוואה ואם לא ישלים יתכשל המקח ומה שהיו מדה ביד המוכר היו הלוואה בידו הלכך אין שום אחד מהם רשאי לאכול הפירות מוכר לא יאכלם שמא ישלם הלוקח המעות ונמצא קונה השרה למפרע והרי שאכל המוכר הפירות בשביל המעות שנשאר לו ביד הלוקח בתורת הלוואה והוי ריבית והלוקח לא יאכלם שמא לא ישלם המעות ולא יצא השרה מדרשות המוכר מעולם ונמצא שאכל בשביל המעות שהיו לו ביד המוכר בהלוואה גמורה והוי ריבית אלא יהיו הפירות מונחים ביד שלישי אם לא יגמר המקח יתנם למוכר והוא יחזיר המעות שקבל ואפילו אם יאמר הלוקח אני אוכלם ואם לא אגמר המקח כשיחזיר לי המעות שנתתי לו אשלם לו הפירות אמר דמוק סוף ריב' קאביל אלא שמחזירו וריבית על מנת להחזיר אסור אבל ודאי אם יאמר הלוקח אוכלם אני ואם לא יגמור המקח כשיבא המוכר להחזיר לי מעותי אעשה עמו חשבון ואבנה לו דמי הפירות מותר שלא היה כאן צד ריבית וה'ה' אם המוכר אומר כן : ה ואם בשנתן לו מקצת המעות אמר לו קנה כשיעור מעותך כל אחד אוכל פירות כפי מעותי :

ו ואם אמר לו כשתביא מותר המעות קנה ולא אמר מעכשיו לוקח אסור שאין כאן מקח כלל עד שיביא מותר המעות ואם היה אוכל נמצא שבשכר מעותיו הוא אוכל ומוכר מותר דשלו הוי אוכל ואם אמר קני מעכשיו וזויו ליהוי הלוואה גבך או אפי' קנה סתם בלא תנאי זה לוקח מותר שמיד נקנית לו אפילו בסתמא ושלו הוא אוכל ומוכר אסור דבשבר המתנת המעות הוא אוכל :

ז ובני זרן אצטריכו ליה זוזי דאמרינן דהררי זביני וכן בובין ארעא ארעמא למיסק לארעא דישראל ולא סליק או לא אתדיר ליה דאמרינן נמי דהררי זביני כדבעינן למימ' לקמ' בע"ה בלבוש ע"ש אסור ללוקח למכיל פירות אפילו בתנאי עד דידע דליקים זביני מיהו ג"ל דאי אכיל ליה נמי ארעמא דמכני לי מדמי כי הררי זביני שמותר שאין זה דומה למה שאמרנו לעיל סעיף ד' דהבא ספקא דריבית הוא :

ח השוכר מחבירו בית או שדה בדבר מועט לשנה כדי שיקדים לו שכר עשרים שנה שזה גבי שכירות מותר כמו שיתבאר בס'מין קע"ו בע"ה והקדים לו שכר עשרים שנה והתנו שאחר שנה או שנתיים אם ירצה המשכיר להחזיר לו ינכו שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו כמו שפסקו ויחזיר לו זה קרקעו מותר שזה לא דמי למוכ' שדה לחבירו וא"ל כשהיו לי המעות תחזירנה לי שאסור דהבא שאני שהוא מנכה שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו וכל זמן שהוא מושכרת לו היא קניה לו דשכירות' ממכר ליומיה הוא אף על פי שהוא מושכר בפחות משווי הא אמן דבשכירות שרי לפיכך מותר ואע"פ שהיא כל אחריות הקרקע מנפילה או שריפה על בעל הקרקע שכן דין שכירות קרקע מה שאין כן במשכנתא שהוא דרך הלוואה :

הערה ר"ן הפוסק על הפירות כפי השער וכו' ח' סעיפים

א אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער פירוש הרצף להקדי' מעות לחבירו על חטים או שאר פירות כדי שיתן לו אותן פירות במקח זה כל השהה כשיעור מעותיו שנתנו לו עכשיו אינו פוסק עמו כן אלא אם כן יצא השער בשוק שכל זמן שלא יצא השער אסור שזה ודאי מויל גביה בשביל הקדמת המעות ומקבל עליו שפך אם יתייקרו יתן לו כוול כמו שהם עשה מעכשיו בשביל הקדמת מעותיו והוי זה ריבית אבל משיצא השער פוסקין שאף על פי שאין לה יש לה כלומר שכיון שיצא השער בשוק של עיירו וזה נתן לו מעות לתת לו כל השנה חטין במקח הזה אין כאן ריבית אפי' אם יתייקרו שיוכל הפוסק לומר למוכר שקול טיבותך ושדייה אחיזי מאי אדנית לי אם יהיו זוזי אלה בודי אוכל לקנות בעד המעות הללו חטין בשוק' שבכירות כשער של עכשיו שיספיק לי לכל השנה וחשבונן מפני זה כשנתן הפוסק הזעות הללו ליד המוכר אף על פי שאין למוכר פירות בביתו הוי כאלו קנה המוכר בדמים הללו תבואה בכל הדמי' והקנה אותם ללוקח וזכה בהן הלוקח וכשנתייקרו אחר כך בשרושו נתייקרו רכינו שאינו דרך הלוואה אלא דרך מקח שאינו ריבית של תורה לא אחזר בה רבנן כמה דברים אמורים שאין פוסקין עד שיצא השער ה"מ כשאין לו למוכר פירות בביתו וצריך לקנותו בשוק לכך אין פוסקין עד שיצא השער אבל אם יש למוכר פיית או חטין יכול לפסוק עמו אפילו כוול עד כדי כל החטין והפירות שיש לו אפי' לא יצא השער דכיון שיש לו יכול הוא להויל גביה כמו שרצה שכל אדם יכול למוכר פירותיו כוול ומי ימחה בידו :

ב והפוסק על שער שבשוק אם היו הדרשים בשעת פסקה ארבע סאין בסלע והישנות שהם מוכות יותר שלשה סאין בסלע אין פוסקין עד שיצא השער שזה לחרש ולישן שכל זמן שיש חילוק בשער בין חדש לישן אינו נקרא שער קבוע ואינו יכול לפסוק עמו שיתן לו אפילו מן החרשות ד' בסלע עד שיצא השער לחרשות וישנ' בשנה שכל זמן שאין השער בשנה אין השער נמשך זמן רב וכל זמן שאין השער נמשך האיד יכול לפסוק אין דעת המוכר ולא הקונה יכולין לפסוק עליו שהיום אין מחר ישתנה השער אבל אם השער בשנה דרכו לימשך ופוסקין עליו :

ג וכאם היו של לקוטות ד'סאין בסלע שהקנימו רבין מכמה שרות ואינן טובי' שמעורבין גם כן שיבולי שיפין עם יבולי חטין ושל בעל הבית מג' בסלע מפני שהם טובות יותר אינו יכול לפסוק עם ביה שיתן לו אפילו משל לקוט ד' בסלע עד שיצא השער לכל בשנה כמה דבריו' אמורים כשנזכר עם בעל הבית או תגר שבשוק על פירות הקלוטות אבל אם פוסק על עם הקלוט עצמו על פירותיו יכול לפסוק נמי מד' בסלע מתבואתו משיצא השער ד' של לקוט אבל עם ביה לא יפסק כלל אפילו על תבואה של לקוט עד שיצא השער קבועה לתבואה של ביה דסתם מאן דהויב אפירי לביה אפירי שפירי יריב וגם זיל ביה מילתא לביה למכור של לקוטות ובודאי יתן טובות שאין נמצאין לו תמיד לקנות מלקוטות :

ד אם היו לו פירות למוכר דאמרינן שיכול לפסוק אף על פי שלא יצא השער יכול לפסוק עמו כדי כל השיעור שיש לו אף ע"פ שעדיין לא נגמרה מלאכתו והוא שלא יהא מחזר' אלא מלאכה אחת או שתיים אבל מחזקדין שלשה מלאכות אסויי לפסוק עליהם דכמו שאין לו דמין הואיל ומחוסרין כ"ב מלאכות :

ה הפוסק על השער צריך שלא יהיו חסד כולם כגון שאם המנהג שהלוקח נתן שכר הסרסור צריך שיתנו גם כן הפוסק וצריך שינכה למוכר החסרון שראויים הפירות להתחסר לפי תמיה כגון אם הם חרשות יתייבשו עד זמן הפרעון ולא יהיו מעשרים של עכשיו בכמו י"ט בשעת הפרעון וכי האי גונא שדרך להתמעט על ידי עכברים שיאכלום שאם לא כן הוי ריבית שמדריח זה בשביל הקדמת המעות :

ו הפוסק על הפירות ונתייקרו בשעת הפרעון וזה אין לו פירות ורוצה ליתן לו מעות כמו שמוכרין הפירות בשוק יכול לשום הפירות שנפסק עליהם כמה מעות יבא בעדם עכשיו בעד כ"כ סאין שחייב לו ויתן לו פירות אחרות כמו שהם יוצאים בשער כנתן הפרעון אבל מעות אסור ליתן לו שזה מוחזי כריבית שזה לא נתן לו כ"כ מעות וזה יצטרך לתת מעות יותר וי"א שאפילו מעות מותר לתת לו דמה לי הן מה לי דמיהן שהרי זה הוא חייב לתת לו חטין והחטין יש לו כ"כ שער' בשוק עכשיו ואם היה נתן לו חטין היה יכול למוכרן מיד בשוק בעד אלו המעות ולמה נמשיח המוכר לעשות שומא וליקח פירות אחרות וזה יחזרו וינכרו גם הפירות האחרות בעד אלו הדמים מה לנו לכל הטרחות הללו הואיל ולא ע"י הלוואה באו רק ע"י מכר' הקילו בהן מטעמא דמה לי הן מה לי דמיהן ויכול גם כן בשעת הפרעון לפסוק עמו על פירות אחרות כשער שלהם שבשוק באותו זמן אבל כשפוסק על פירו' אחר' לא ישים את אלו דמים שיאמר כך וכך הם דמי החטין שאת' חייב לי תן לי בהן יין או אסור דהא כל מה שאנו מותרין לפסוק אין נא מתיירין אלא מטעמא שיכול זה לקנות פירות אלו שפסק עליהם בשוק מיד בעד אלו המעות שזה נתן לו וכאן פרוטי אין כאן נסכא איי כן כמו בהלוואה דלעיל ע"י ק"ס' אלא כך יאמר כך וכך סאין חטין

ד וכן מותר לשכור פרה ולשומה בדמים כגון שיאמר הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר אם תמות וכל זמן שהיא אצלי אעלה לך כלע בשכירו' לפי שהיא ברשות בעלי' לענין יוקרא וזולא עד שעת מיתה וגם נכחשת ובלבד שישמו אותם גם כן בשעת מיתה מה שהיא שוה בשעת מיתה ואם הוכחשה או הולאה ינכה לו דאם ל"ב היה יקופה עליו במלוה משעת השכירה והוזה השכירות אבק ריבית :

ה השוכר שדה מחבירו ב' כורין לשנה יכול לומר לו הלוני מאה דינרין שאוציא עליה לחרוש ולנכש ואני אעלה לך י"ב כורין לשנה אעפ"י שהמאה שלוקח ממנו בתורת הלוואה לוקח אותם שהרי מחזירם לו בסוף נמצא שמוסיף לו שני כורין בשכר הלוואה המאה דינרין אפ"ה מותר כיון שמוציא אותם בנזק השרה הוזה ליה מחוכר שדה משוכרת ומעלה השני כורין בחכירת שדה טובה מאה זוז יותר משדה רעה : וכן אם שכר לו חנות אי' ספינה ב' דינרין יכול לומר לו הלוני מאה דינרין שאבנה בהן החנות ואציייר' ואכיייר' או אתקן בהן והספינה וכלה ואני אעלה לך בספני' ובחנות' י"ב דינרין כיון שמוציא ומשביח בהן הספינה והחנות הרי הוא שוכר חנות נאה וספינה מתוקנת בכל צרכיה בעד ב' דינרין יותר אבל אמר לומר לו הלוני מאה דינרין להתעפק בחנות או לקנות הכל סחורה להוליד בספינה ואני אוסיף לך בשכירת שדה ריבית מבש בעד הלוואה :

ו מותר להרבות בשכירות קרקע כיצד שמשכיר לו שדה ואומר אם עכשיו תפרע והשכירות הרי היא לך ב"י סלעי' לשנה ואם לא תפרע לי השכירות עכשיו אלא בכל החדש וחרש את הבוסף השנה הרי הוא לך ב"י סלעים סלע לכל חודש מותר והיה בכיזא בזה בשכר אדם גם כן מותר ומעמא משום שאין זה משום ריבית אלא הוא שוכר לו בשווי ב"י סלעים לשנה ומן הדין אין שכירות משתלמת אלא לבסוף כדילפינן מקרא רכתיב כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה אחרת כלומר בתחלת השנה האחרת והיינו בסוף שנה זו היילכך בני שקל מיניה סלע בחדש י"ב סלעים לשנה אין זה שכר המעות המעות שהרי לא נתחייב לו לשלם השכירות עד סוף החדש או סוף השנה והאי דאמר ליה אם עכשיו תתן לי הרי היא לך ב"י סלעים אי היה מקדים ליה היה מחילי ממי' השכירות ומגזיר ליה בפחות משוויה ולא דמי למכר דאמרין דאמור לומר אם תתן לי הדמים עכשיו הרי לך בעד עשרה והבנים ואם לומן פלוגי בעד י"ב דהתם מיד כשמוכר המכר דינו ליתן המעות וכי א"ל אם מעכשיו תתן לי עשרה הרי לך ב' הן הן דמיה וכי מוסיף ליה בזמן שכר המתנת המעות הוא דמוסיף ליה לפי' אמר וכן בשכירות כהה"ג נמי משכח' לה דאמור כגון אם השוכר לו הצירו מעכשיו ב"י סלעים והחזיק בה ואחר כך אמר ליה אם תתן לי בכל חודש סלע אמתי לך המעות הוי כמו מכר דהא אינו שוה יותר מי' סלעים בשכר החזיק בה בכך והווי הב' דינרין אגר נטר אמור : מותר להרבות בגזירות חתנים כיצד כגון שנדר בגזוניה לבתו והתנה עם חתנו שכל שנה שיניח לו הגזוניה אצלו יתן לו כך וכך לשנה מותר שאין זה אלא כמסוף' לו הגזוניה ודווקא שהתנו כן קודם הגשואין שעדיין לא חל המלוה אבל אחר כך אמר דהוי אגר נטר ועל' סימן קס"א סעיף י"ב :

ז ואמור להרבות בשכר אדם כיצד כגון שיאמר לו עשה עמי מלאכה כהיום שששה דינר ואני אעשה עמך לשבוע אחרת שששה שמים :

ח וכן השוכר את הפועל בימות החורף לעשות עמו בימות הקיץ בעד דינר ליום ומקדים לו שכרו מעתה ושכרו שוה בימות הקיץ סלע ליום אמר מפני שגראה באלו מלוה לו מעות מהיום כדי שיוודל בשכרו ולא דמי למקדים שכרו דלעיל בקרקע שאומר אם מעכשיו תתן לי מעות בעד י' ובכל חודש סלע דהתם הוא וזכה בקרקע מיד וכייה גמורה אפילו אינו רוצה לרור בה מיד וקנה בשכירות הקרקע בזול אבל הכא במאי זכה אינו אלא כהלו' ומזיל גביה משום הקדמת הלוואה מהו הכא גם כן אם אמר לו עשה עמי מלאכה מהיום עד יום פלוגי כדכיר ליום מותר כיון שמתחיל לעשות עמו מלאכה מעתה ונמשכת עד אותו היום הכל מלאכה אחת היא מעתה ואינו נראה כנוטל שכר מעותיו שמקדים לו אלא הוי כשאר שכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף ומותר להודול בהקדמתו :

קעז דיני מקבל צאן ברזל מישראל וכמה דיני משא ומתן האמורים משום ריבית וכו' סעיפים

א אין מקבלין צאן ברזל מישראל כיצד כגון שמקבל מחבירו מאה צאן והיו הגזיות והולדות וההלב לאמצע או שלש או לרביע עד שנה או עד שתים כמו שהתנו ביניהם ושם הצאן ברמי' שאם ימותו ישלם המקבל דמיהם הרי זה אמר שהרי בעל הצאן הוא קרוב לשכר ורחיק להפסד ומד

יש לי אצלך תן לי בערו כך וכך חביות י"ן או שאר פירות שוה גם כן מצוי שמחליפים פירות בפירות :

ב הפוסק על השער צריך לפר' בשעת הפסקה שאם יודללו מזה הסכום שפסק שיתנם לו כשער הוול כגון שעכשיו היו ארבע בסלע ובשעת הפרעון יהיו ששה בסלע צריך ליתן לו ששה כבשעת הפרעון ואם לא פי' כך והוול ורצה הלוקח לחזור לו לאחר שגודלו צריך לקבל עליו מי שפרעו והו מחזיר לו מעותיו דהא מעות אינן קנות אלא למי שפרע כמו שיתבאר בע"ש בעיה מימן קצ"ח ואם פירש כך והוול והמכר חוזר בו ואינו רוצה ליתן לו כפי הוול צריך המוכר לקבל עליו מי שפרע ומחזיר לו מעותיו ואם עשה שליח לפסוק והשליח לא פירש ליתן לו כשער הוול והמגלה רוצה לחזור בו אינו עומד במי שפרע שיכול לומר השליח דחה לו לפרש וכיון שלא פירש לא שלחתי לעותי ונתבטל שליחתי וגם השליח אינו עומד במי שפרע דמה לו ולזה מה לו לעשות שוה אינו רוצה לוקח שב"ד יקללו אותו :

ג מקח שנעשה באיסור כגון שהוסיף במקח משום אגר או שפסק קודם שיצא השער ולא היה לו למוכר פירות המקח קיים ויתן כשער של היתר באופן שלא יהיה בו ריבית ואין אחד מהם יכול לומר המקח בטל הויאל ונעשה באיסור דא"כ ה"ל חוטא נשכר דהא שניהם חטאו הלה והמלוה ואם היה בו באופן שכא ריבית ליד המוכר אין מוציאין מידו דהיי אבך ריבית והוא שנעשה המקח באחד מדרכי ההקצאות אבל אם לא נעשה המקח אלא באופן שאין בו אלא מי שפרע המקח בטל לגמרי ואין אחד מהם החוזר בו צריך לקבל מי שפרע דהאיך יקבל מי שפרע לקלל אותו והוא רוצה לשוב מעבירה שעשה :

קעו איזה השכרה מותרת ואיזו אסורה וכו' ח"ס :

א מעות אמר להשכיר אפילו בלשון שכירות שיאמר לו אשכיר לך י' דינרין כדינר לחדש כמה דברים אמורים כשהשכר צריך להוציאם דהוי מלוה שניתנה להוצאה ויש בו ריבית קצוצה אבל אם שאמר כדי להחלם בהם או ליראות בהם מפני הבריות שחיובקרו כעשיר ויחזיר לו בעין אותם הדמים ממש שלקח אין זה דומה להלוואה ומותר ובלבד שלא יחייב עצמו בהן אלא כשאר שוכר שיצא חייב בגובה ואברה ופסור מאונסין אבל אם קבל עליו כל אחריות ואפי' אונסין אמור שוה יצא מכלל שוכר ונעשה לזה ואם קבל עליו המשכיר כל האחריות בין דגניבה ואבידה בין דאונסין יש מתירין אפילו השכיר לו להוציאה שוה אינו תור' הלוואה אלא תורת השכרה כדלקמן בסימן קע"ז אבל אם לא קבל עליו המשכיר רק גניבה ואבידה ולא אונסין או אונסין ולא גנבה ואברה אמר להשכירין להוצאה דלא יצא בזה מכלל מלוה ולזה מדרבנן דאמור משום דשינו שמו מהלוואה להשכרה יתירו לו הריבית שהוא קרוב לדאורייתא דא"כ בקל תבא לבטל תורת ריבית האמור בתורה שהקפידה התורה בכל מלוה הניתנה להוצאה שלא ישוך איש את רעהו מיהו זה לא הוי אלא אבך ריבית ואינו ריבית קצוצה אא"כ לא קבל עליו המשכיר שום אחריות :

ב וכלים מותר להשכיר אפילו נתן לו רשות למוכר ולעשות כל חפצו רק שלבסוף יחזיר לו כלי אחר כוה שאין זה נקב' הלוואה

ג מותר להשכיר כלי ולקצוב דמו מיד ולהתנות ע"מ שאין מותר להשכיר כלי וקצוב דמו מיד ולהתנות ע"מ שאין הדין השופר פסור מאונסין אלא שדו' מרצונו נתרצה לזה שמותר לשכר להתנות להיות כשואל לעמוד בכל אחריות האונסין ואם כן הווי לן למימר כיון ששם אותו ברמי' ומתחייב באונסין הרי הדמים בהלווא' אצלו והשכר שנתן לו מיחזי כריבית אצלו אפי' הכי שרי כיון שהוא מתחייב ברמי' אלא אם כן ישכר וכל כן יהוה כשהוא בעין הוא מחזירו כמו שהוא ועד שעת שכירה הוא ברשות בעלים לעניין יוקרא וזולא וגם הוא נפחת על ידי שמשמששים בו ואם זה מחזירו בעין הרי מפסיד בעל הכלי אותו הנפחת שנפחת נמצא שער אותה שעה הוא אצלו בשכירות ובתורת שכירות הוא נתן מה שנתן בשכרו ואם נשכר אחר כך באותו הפעם נעשה עליו בהלוואה ויחייב לשלמו והשכיר' עד אותו העת נתחייב קודם שנעש' ההלוואה היילכך לכששוכר אינו מתחייב א"א ברמי' שהיה שוה בשעת שכירה ומה שנפחת משעת ההשכרה עד השכירה מנכה לו מן קצבה הראשונה וכן אם גודלל משומא הראשונה מנכה לו ואם נתייקר מוסיף לו דברשית בעלים הראשונים נתייקר וגודלל ומכאן ואילך נעשים עליו הרמים בהלוואה ומשלם לו ולא מבני כלי שאינו נפחת מיד ע"י תשמיש ואין ההלוואה נעשית מיד וישרי אלא אפילו יורה שמתחלת לפחת מיד על ידי שריפת האש מתחתי מותר לשוכרה ליקחנה במשקל ולהחזירה במשקל והוא ישלם פחת המשקל אע"פ שההלוואה מתחלת מיד בשעת שכירות וכיון שנפחת מיד נעשה אותו הפחת עליו כהלוואה אפ"ה שרי כיון שעדיין הוא ברשות משכיר לעניין יוקרא וזולא ולעניין קלקל הנחשת שאף המשקל שמחזיר לו הוא שוה פחת ממה שהיה שוה כשנתנם לפי שצריך באש *

ומיך ששם אהם בדמים נעשו עליו במלה ונמצא דריוח שנתון לו
 דהא ריבית לפיכך אם קבל עליו בעל הצאן שאם יוקרו או יחלו
 או ישרפו יחזי ברשותו הרי זה מותר וכן כל כיוצא בזה וכן הדין
 במקבל עליו סחורה בעניין זה ששם אותה בדמים וכל זה דוקא
 כשיש למקבל ריוח בנזף הצאן או בסחורה שאז הוא כשיעור חלקו
 לגביה הלוואה להשתכר בו ובהנאה ההלוואה הוא מתעסק חנם
 בחלק בעל הצאן וקבל עליו אחריות אבל אם אין למקבל ריוח
 כלל במה שמקבל אין כאן הלוואה כלל ואפילו אם קבל עליו כל
 האחריות שרי דהא מותר לשומר חנם לקבל עליו להיות כשואל :
 ב ולא מבעיא זה שקבל עליו המקבל כל האחריות שאסור אלא
 אפילו נתן לו סחורה או מעות או דבר אחר בתורת עסק דהיינו
 שחצי האחריות על הנותן וחצי על המקבל אפי' הכי אסור ועל
 הנותן מעו' לחבירו בתור' עסק דהיינו שחצי אחריו על הנותן וחצי על
 המקבל הוי פלגא מלוה ופלגא פקדון שחצי שלוקח הוא ממנו
 את הריוח הוא מלוה וחצי האחר הוא פקדון גביה ונמצא שטרחה
 בחלק הפקדון בשביל חלק המלוה לפיכך צריך לתת לו שכר טרחה
 שבכל יום ויום ולא כל שכרו אלא כפועל בטל של אותה מלאכה
 שבטל ממנו כלמח איהו מלאכה שהוא רגיל לעשות כמה רוצה
 ליטול ויהא בטל ממנה : במה דברים אמורים שצריך לתת לו בכל
 יום ויום כפועל בטל כשאין לו למתעסק שום עסק אחר עם
 העסקא הזה כגון שהושיבו בחנות שצריך זה לישב בחנות כל
 היום ואינו יכול להתעסק בשום אומנות אחר שהדמושיב בכירו
 בחנות אסור לעסק באומנותו לפי שאין ענינו על החנות כשיעה
 שהוא עוסק באומנותו דהיל גביה כשכיר יום בעד הלוואתו וצריך
 לתת לו שכירות הרבה שלא יהא מחוי כריבית מחמת העסקא אבל
 אם יטול המתעסק לעסק בעסק אחר עם העסקא של זה כגון רועה
 שיש לו בהמות בפני עצמו ולוקח אחרות בעסקא שאין צריך
 לטרוח יותר הרבה בשביל העסקא דגביל לתוך גביל לתוראי וכל
 כיוצא בזה שאינו כ"כ כמשועבד לנותן העסקא אינו צריך להעלות
 לו שכר של כל יום ויום אלא אפילו העלה לו דינר אחד בכל ימי
 השתפות דיו ואז אם פחתו המעות או הותרו הכל הוא לאמצע
 בשוה וכן אם אמר ליה מכל הריוח יהיה לך שלישי או עשיריתו
 מקודם בשכרך והמותר נחלוק בשוה אף על גב שהוא ספק אתי
 דפסידו יפסיד מחצה ואם היה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר
 אצל אריסות אינו צריך להעלו' לו שכר אחר כלל שהאריס הוא
 משועבד לבעל השרה לכל צרכו : והא דאמרין דפלגא הוה פקדון
 היינו כשאין המתעסק עליו אלא כש"ח ואין לו עליו שום אחריו' על
 המקבל בחלק הפקדון רק כשי"ח דהיינו על הפשיע' אבל שאר
 אחריות של חפיקדון בין דאונסין בין דגניבה ואבירה יהיה הכל על
 הנותן ואם נתן לו עליו שכר כדיו הנאמר הוי המקבל עליו כשומר
 שר' לרתחייב בגניבה ואבירה ולא באונסין :

ג במה דברים אמורים כשלא פסק עמו בתחלת העסק אלא נתן לו
 המעות כחם למחצית שכר אבל אם פסק עמו בתחלת העסק
 שכר טרחה בדבר ידוע ואפילו בדבר אחד ואפי' אין לו עסק אחר
 אלא זה מותר וכל זה לא אמרן אלא כשאחד נתן המעות והשני
 מתעסק בים לטובת שניה' אבל אם כל אחד נתן מעות אלא שהאחד
 מתעסק בהן אין כאן עסקא אלא כשותפות בעלמא ושניהם שוין
 בהפסד ובריוח ואי' צ' ליתן שכר כלל למתעסק אם לא שהתנג
 מתחלה :

ד הנותן מעות לחבירו מתן להתעסק בו ולא פסק עמו בתחלת
 העסק דבר לשכר טרחה וכשבאו לחשבון אין הנותן רוצה
 ליתן למתעסק כלום לא שכרו של כל יום ויום מימי השתפות כאין
 לו עסק אחר ולא דינר אחד לכל ימי השתפות באם היה לו עסק
 אחר ובאו לדין תקנת חכמים הוא שיהיה למתעסק בשכרו שליש
 הריוח בחצי הפקדון דהיינו תרי תלתא באגר בכל הריוח והיה לו
 שנתו הריוח בכל הריוח כשי"ח חצי הריוח שלו מחצי המעות שהיו מלו'
 שני שלישי הריוח דהיינו חצי הריוח הוא מתעסק חנם
 עליו ושתות הריוח בשכר שנתעסק במעות הפקדון נמצא שני
 שלישי הריוח של המתעסק ושליש הריוח לבעל המעות ואם פחתו
 שופסיד המתעסק שלישי הפחת שחרי הוא חייב מדינא בחצי הפחת
 מפני שחצי המעות היו מלוה עליו אלא שמנכה לו שנתו מן
 ההפסד ששכרו בחצי של פקדון ונמצא נשאר עליו מהפחת
 שליש ובעל המעות יפסיד שני שלישי הפחת :

ה מותר לתת עסקא למחצית שכר ולהתנות שלא להתעסק אלא
 בדבר פלוני ואם ישנה שיהא כל האחריות על המקבל וכן כל
 תנאי שרציה כגון שיתנה שלא ישמור הכספים אלא תחת הארבע
 ושמ' שניה והפסיד כל ההפסד למקבל ואם הריוח הוא לאמצע אע"פ
 שעתה הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד לא חשיב ריבית כיון שאם
 לא ישנה היה קרוב לשכר ולהפסד ומותר' למקבל לשנות לתחלה
 ולא אחריו' דהיי' כגולן בכך אע"ג דקיימא לן כל המשנה מדעת
 בעלים נקרא גולן שאני' הוא דהא אין הבעלים מקפידין ארובה
 כיון שעתה עמו כך גלה כדעתו דניחא ליה שישנה הואיל ועל ידי
 זה יהיה הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד לפיכך אם ישנה ואמר

לעצמי אני עושה ולא בתורת עסק הרי ראי גולן הוא דהא רעוה
 לגולל הבעל המעות ולקחת הכל לעצמו מיהו אם עשה כן אף על
 גב שהוא גולן מה שעשה עשוי והכל לעצמו אף על גב דחייב
 בהשבה כל הגולנים אינם משלמין אלא בשעת הגזילה והשיב את
 הגזילה כתיב כעין שגולן על כן יתנה הנותן תחלה שאם ידמון
 שהמקבל יטול לפעמים קצת מן העסק לצרכו שלא יהא מקרי שולח
 יד בפקדון בכך דאז הוי גולן והיה מלוה על כל המעות כדן שולח
 יד בפקדון וכל הריוח היה שלו והיה אסור לנותן ליטול אחר כך
 הריוח והיה ריבית משום פלגא מלוה שלו ואם נדגו שלא להקפיד
 ככך מסתמא כאלו התנו דמי ועל' סי' קס"ח ולקמן בס"י זה בסופו :
 ו ולא התייר חו"ל אלא עיסקא למחצית שכר כמו שאמרנו שאינו
 נותן לו אלא כפי מה שיעלה הריוח ואם יפסיד יפסיד שגם
 הנותן קאי בספק להפסד כמו לריוח אבל אם קוצץ הנותן דבר
 ידוע שיתן לו המתעסק כך וכך ריוח קצוץ אפי' אם מולל גביה
 מאד ואפי' אם מקבל עליו הגו' כל האחריות בין דגניבה ואבירה
 בין דאונסין אסור שזה נראה כריבית קצוצה ויבאו ללות זה
 לזה כחכ בריבית קצוצה בלא קבלת אחריות ויש אומרים
 שאם הנות' מקבל עליו כל האחריות מותר בריבית דרבנן כגון
 עסק דסחורה או שאר ריבית דרבנן דהיי' תרתי דרבנן עיקר
 הריבית דרבנן אפילו אם היה הלוואה וגם קבלת האחריות אין בו
 איסור אלא דרבנן וכיון דאיכא תרתי אולתן לקולא ושריטן אבל
 בריבית קצוצה כגון כהלוואת מעות ממש אפילו מקבל עליו המלוה
 כל האחריות אסור או כריבית דרבנן ואינו מקבל עליו אלא מקצת
 כגון דגניבה ואבירה ולא דאונסין או דאונסין ולא דגניבה ואבירה
 הרי זה אסור עד שיהא תרתי לקולא דכתבין אז יש להקל' :
 ז הנותן מעות לחבירו למחצית שכר לשתי' ושלוש שנים ושוב
 נטלבו ועשו קצבה ביניהם לתת לו כך וכך לשנה אם המקבל
 פסק מלישא וליתן משעת שעשו הקצבה ואילך ולקח המעות לצורכו
 ולציאתיו ונתן לנותן הריוח שקצץ הוי ריבית אבל אם היה מתעסק
 והולך ככראשונה ופרע הקצבה מן הריוח שהריחו המעות כיון
 דמעיקרא לא בתורת איסור אתו ליריה סמכין אנאמנתו ואם אמר
 שצד עלה הריוח שהריחו המעות' שנתן לו מותר אבל אם בתחלת
 העסקא קצצו כן אע"פ שהמקבל אמר שכך וכך היה הריוח אסור
 לקבלו ממנו שהו ריבית גמורה הואיל וקצצו כך :

ח המלוה פנה לחבירו לכל הגאותיו אלא שהתנה עמו שישלם
 מעליו מעל אותה המנה מנת המלך המגיע עליו אסור שכיון
 שלבסוף צריך להחזיר לו המנה לא היה זה חייב לתת למלך כלום
 שאין המלך מטיל מס על ההלוואת והרי אין זה אלא ריבית אבל
 אם יאמר לו מלוה לך מנה ואם תריח בהם תפרע תחלה מדריות
 מנת המלך והמותר יהיה שלך ואם לא ידמון בהן ריווח אפרע
 מנת המלך משל' הרי זה מותר שאין זה טורח במנה זה עד שיריח
 מנת המלך בשביל המלוה אלא בשביל המלך שיש לו שיעבוד זה
 על המנה הוה ובארנותא דמלכא מונח :

ט האומר לחבירו היך ר' זון מעכשיו שיפול תחתיו לאומנות
 הכל' המוטל על כל אחד או לפחות לעצמו בש' זון ומשום דמקרי'
 ליה פריע במקומו יותר הרי זה ריבית מוקדמת ואסור אבל אם אמר
 ליה היך ר' זון והמלפני בהשתדלות ללכת לאומנות
 שלא אצטרך הרי זה מותר דשמא זה יכול לפייס
 כר' או בפחות מכאן ודוקא באומנות המלך וכה"ג שדרכו להתפייס
 בפחות אפל כאדם אחר כגון ראו'בן משכן ביתו לשמעון באלף
 והבית לחמש שנים ונתן לווי ת"ק זון וקבל עליו לשחרר הבית
 מיד שמעון מכאן ועד זמן המשכונא הרי זה אסור ולא שריטן מטעם
 דשמא יפייס את שמעון בפחות שאין דרך בני אדם להתפייס בפחות
 וריבית הוא שדסיף טריליה :

י לוח שהלוה מעות מן האפוסרופוס וקבל עליו בשעת הלוואה
 לפרנס היתום וכשבא היתום לתבוע חובו טען הלוה שיניב
 מה שנתן לו מזונות והיתום טוען שלא קבל ממנו דבר היתום נאמן
 ואפילו אמר ליה האי אשתבע לי אין צריך לישבע שכיון שידוע
 שזה חייב לו כך וכך ממון צריך לשלם לו וטענתו שהאכילו אינו
 טענה לוח החוב דלא בעל דברים רידיה הוא על זה וגם בלאר
 הכי פרנסו וזנו שמא מלוצה קא מכיון או שמא האפסרופ' פריעו
 לו וכה"ג שמא לא היה אלא דרך אבקר ריבית וכיוצא בו ואין היתום
 צריך להשיב לו על זה :

יא אבל אחד האומר לחבירו מנה לי כידך מריבית קצוצה שגבית
 ממני והלה אומר להדי'ם משביעין אותי שביעות היסת אע"ג
 שאם היה טוען אין לקחתו ובהיתר לקחתו היה נאמן בלא שבו'ע'
 מטעמא דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן מכל מקום בלה"ט
 משביעין אותו ואינו נאמן כמני דלא עדיף מכל נתבע הכופר
 דמשביעין אותו שבו'עה דאורייתא במדרה מקצת ושבועה היסת
 בכופר ככל אף על גב דלפי דברי התובע הוי גולן אפילו הכי
 משביעין אותו מטעמא דחשידי אממנא לא חשידי אשבו'עתא הי'
 נמי הכא ועיין לעיל סימן קס"ח טעיה כ"ה ועוד כשטוען בהיתר
 לקחתו לא שידך להשיבע דאי חשידינא ליה לעבור על לא ריבית
 היאך גשביעני' שמא גם כן ישבע לשקר דמאי אולימ' לא דשבו'עה
 מלא

מלאו דריבית אבל בטוען להר"ם שאין כאן חשש אלא לאו דגול ולא דגול דחזו רבנן דהוא קיל להו לאינשי תקנו עליו שבעו היסת ולא אשאר לאוין :

יב הטוען את חבירו שקבל מעות ממנו למחצית שטר והלוה מורה שחייב לו אלא שאומר שכתור' ריבית הלוה ומה שחובע ממנו יותר על קרן משום ריבית הוא אף ע"ג דאי בעי הוה פטר נפשו ואמר פרעתי או להר"ם והוה נשבע ונפטר כאן אינו נאמן אפי' בשבועה וחייב לשלם לו מה שהודה שחייב לו דמה שאומר ריבית הוא לא מהמנון ליה שדרי במה שאומר שהלוה בריב' הו' עושה עצמו רשע שהרי גם הלוה מוזהר שלא ללות בריבית ואין אדם משימ' עצמו רשע דאר' קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות : **יג** המלוה מעות לבעל הבית והתנה עמו שיתן לו הרוצאה והוא יחזור ג"כ עם בנו ההלכה בכל יום אף על פי שאנו משערין שאפי' אם לא היה מלוה לו המעות היה נותן לו הרוצאה כשביל שיחזור עם בנו אפי' מאחר שהתנו כן מתחילה בשעת הלוואה המעות ה"ו ריבית ואסור מיהו אם הוא נותן לו מעותיו במתנה גמורה שאם ירצה הבעל בית לעכסם הרשות בידו אף ע"ג דזה מחזי הערמת ריבית שסומך על זה שהבעל בית ודאי לא יעכס' ויחזור' אפי' מותר וע"ל ס' קס"ו :

יד המחייב עצמו לחבירו שאם לא יפרענו הלוואתו לזמן פלוני יתחייב לו מעבשיו ולזמן הלוואתו כך וכך דינרין יותר על הלוואתו הרי זה אסור מפני הערמת ריבית :

טז והוא הדין המלוה לחבירו על המשכון ואמר לו אם לא אפרעו עד זמן פלוני יהיה שלך כל מה ששואה המשכון יתר על החוב יש אומרים שאסור משום הערמת ריבית ועיין בע"ש סימן ע"ב וע"ג :

מז אבל המחייב עצמו לחתנו בנדונייתא לפרוע לזמן פלוני ואם יעכב מלפרוע יוסיף לו על כך הנדוניא על כל עשרים דינר מזה ו' פשוטים לכל חרש מותר שזה אינו דומה אלא לנותן מתנה לחבירו ואומר לו אני נותן לך כך וכך מתנה לזמן פלוני ואם לא אתן לך לזמן פלוני אני מוסיף לך עוד כך וכך שהוא מותר ה"ג הכא וכבר כתבתי בס' קע"ו שזה דוקא קודם הנישואין אבל לאחר הנישואין שכבר נתחייב לו הנדוניא הרי זה אסור :

יז וכן אם נתחייב עצמו בחלואה לתת לו כך וכך בכל שבוע אם לא יתן לזמן פלוני הרי זה ריבית קצוצה ואף ע"פ שאם היה פורע בזמנו לא היה כאן ריבית לפני יורש ואילו וכתב לו קצב לכל שבוע אם לא יתן לו הרי ריבית גמור :

יח המוכר סחורה לחבירו בעד ששים זהובים וקבל ממנו המעות מיד והתנה עמו לתת לו הסחורה לחצי שנה ושנים יעבור על אותו הזמן ולא יעמידנה לו יתן לו בעבורה מאה זהובים וקנו מידו מעבשיו או שנשבע לו באופן שאינו אסמכתא והגיע הזמן ולא נתן לו הסחור' חייב לתת לו המאה וזהובים ואין כאן ריבית כלל אלא חרף מקח וממכר הוא ומותר לכתחלה לעשות כן והוא שהיתה הפסיקה שעשה על הסחור' בהיתר כגון שיצא השער על אותו הסחורה בעת הפסיקה אע"פ שלא היתה לו הסחורה אז בכיתו או שהיתה לו הסחורה הריא בכיתו אף על פי שלא יצא השער כמו שנתבאר בסימן קע"ה :

יט המפקיד מעות אצל חבירו והנפקד הלום לגוים בריבית הרי שלח ידו בפקדון ואינו עליהם כלום אלא כגולן לפיכך אין צריך לתת למפקיד הרבית שאין כל הגולגולין משלמין אלא כשעש הגולגול מיהו אם רוצה הנפקד לתת למפקיד קצת או כולו הרי זה מותר ואין בו משום ריבית והואיל ולא היה מתחילתו אלא פקדון ולא הלוואה ועיין בע"ש ס' רצ"ב :

כ המתעסק בשל חבירו ונתן לו הריח בכל שנה ולבסוף כשבאו לחשבון אומר שלא היה שם ריח ורוצה לזכות לו בקרן מה שנתן לו כבר בעד הריח אינו נאמן והואיל וכבר הודה שזה היה ריח מה שנתן לו הוראת בעל דין כמאה עדים דמי ועיין בע"ש סימן פ"א :

כא הנותן מעות לחבירו למחצית שטר ויש לו למקבל סחורה שקנאה בזמן הוול לא יאמר אקח המעות לעצמי ואתן סחורה שלי לעיסקא בשער הוול כמו שקנאית' שזה הוי ריבית בחצי חלק הלוואה שלו שמוזיל סחורתו בול בשביל הלוואה שמלוה לו הצי העסקא אלא ישום את הסחורה שלו בשער של עכשיו וכך יתנה לתוך שותפו העסק' :

כב ואם הנותן נותן סחורה בעסק' למחצית שטר לא יקבל המקבל גם כן עליו לעשות מה שאינו צריך שזה הוי ריבית כגון אם זמנהו בעיר שהמקבל סחורה מכיז הסחורה לביתו וביאה הוא גם כן כמנהג העיר ואין צריך ליתן לו שטר כתף אבל אם המנהג בעיר לשכור כתף להוליכה לשוק או לבית יעשה הוא גם כן כמנהג העיר ולא יאמר לו הנותן כיון שאני נותן לך שטר מרחך שבכל יום ויום אם אין לו עסק אחר או דינר אם יש לו עסק אחר אתה יתן שטר המעות לא יאמר לו כך שאין זה בכלל שטר מרחך הנאמא אלא יתנו הנותן מיהו יכול לשום אותו בכלל חקרן להעלות אותו

שטר הכתף למקבל בכלל חקרן שהרי גם זה הוי מוצי' בעד הסחורה ובאלו קנאה כך בעד כך הוה במקח עם חקרן שנתן בעדה וזה יהיה ג"כ בכלל פלגא מלוה ופלגא פקדון ואפי' אם היתה העיסקא בבית המקבל כגון שהפקידה הנותן אצלו כבר לא נאמר והואיל הוא כבר בביתו אחשוב אותה כאלו הוצאתיה ויעלה אותה על הסחורה כקרן למקבל אלא עימין הסחורה כשער שבעוק מזה שהיה צריך ליתן לכתף זה יתן לו ג"כ הנותן למקבל בתורת קרן כמעות מוזמנים כדי להתעסק בהם גם כן עד הזמן והיו גם הריח ממנו לאמצע ואם לא כן הוה ליה השכר כתף שמעלה בו הסחורה ריבית :

כג הנותן לחבירו בהמות בעסקא שיחלקו בנייה ובולדות שיערו בכמס' ז"ל שאם נותן לו אתונות על דרך זה חייב המקבל למפל ביה י"ה חרש ובדקה כ"ה חרש ובתרך זה המון כל אחד מעכב על חבירו שכל אחד ואמר לחבירו אני רוצה לגרל חלקי בולד או בניית האם עד שיהא ראוי למה שאני צריך לו וקודם הזמן יכול לומר שמה יחלש וימות ומי' בהילוק הוולדות תלוי במנהג במקום שנהגו לחלקם מיד חולקים ובמקום שאין מנהג יגרלם המקבל בדקה שלשים יום ובנסה חמשי' יום ומשם ואילך הם כמחולקים ואם יניחם הנותן ביד המקבל אפי' חתם נוטל המקבל חצי השבח שהוא בחלקו וגם מחלק העני של הנותן הוא נוטל החצי בשכר מרחו אבל אינו צריך הנותן ליתן לו שטר מרחו מחלקו יותר על זה כיון שכלאו בני צריך למרוח בו בשביל חלקו ואם בא המקבל לחלק בסוף שלשים יום לדקה ובסוף חמשי' יום לגסה צריך להודיע לנותן כדי שידע גם כן לעשות בשלו מה שצריך או ישום אותם בפני ג' ולהודיעם שאינו רוצה למרוח בשל חבירו אם לא בתנאי כך וכך ואם לא עשה כן לא עשה כל' ואינו נוטל מחלק חבירו רק מחצית השכר כבראשונה כי כל זה הוא תקנת הכמ' ז"ל :

כד הנותן עסקא לחבירו לא יצרף הריח עם חקרן ויעשה ממנו כולו קרן ויעשה עליו שטר מזה דשמה לא יהיה כל כך בריח ונמצא נוטל ממנו ריבית ועוד שמה יפול השטר לפני יורש ויגבה הכל אפילו לא יהיה עם ריח שלא ירש שטר עסקא הוא וכן לא יכתוב עליו שטר חוב אפילו על חקרן לכדו שכיון שאינו מפורש בשטר שהוא עסקא יעשה כל החוב מלוה על המקבל והוי הנותן קרוב לשכר ורחוק להפסד ואפילו התנו בנייהם בעל פה שיחלקו הריח בנייהם אין התנאי כלום דבטר שטרא אוליג' והוה ליה כולו מלות ואסור ליקח ממנו אחר כך שום ריח דהוה ריבית ועוד שמה ימות ויפול השטר לפני יורש ואפילו אם יהיה בו הפסד מן חקרן ינכה בו הכל שלא כדון כי לא ידע ולא יאמין למקבל :

כה ואם היה כתוב בשטר פלגא באגר ובהפסד אסור דמשמעות לשון זה הוא שנעשה באיסור דהא משמע שיהיה המקבל שזה דהפסד כמו לשכר ולא יהיה לו שטר מרחו שכל מקום אם המקבל או הנותן אדם גדול וידוע שלא היה עושה איסור ריבית דינן אותו לומר ודאי נעשה בהיתר וה"פ שבא לומר אם ימול חצי הריח יקבל עליו שני חלקים באחריות ההפסד ואם לא יקבל עליו אלא חצי אחריות ההפסד לא ימול אלא שליש הריח אבל באינש אחריו' דלא איתחוק בהכי דינין למשטר כפשטיה והוי ליה שמר שיש בו ריבית ואם יש הפסד יפסיד הנותן הרצי כפי תנאו ואם יש בו ריח לא יקבל כלום רק חקרן שכל מה שיתן לו יותר על חקרן יהיה ריב' דהא הוי הרצי הלוואה גבי המקבל והוא הדין בכל עיסקא שנעשה באיסור שיד הנותן על התחנתה :

כו והיכא שיש אדם גדול שדנין להתיירא אם יש בו ריח בתוך הזמן ואמר הנותן אני אטול החצי מיד ואם יהיו בו הפסד אקבל אחריות ההפסד שני חלקים או אם יש בו הפסד תוך הזמן ואומר אני מקבל אלא הצי ההפסד ולכשיחלק ריח לא אקבל בו אלא השלי' והמקבל אומר בהפך אם יש בו ריח ימול הוא מיד שני חלקים ואם יהיה בו הפסד יקבל עליו חצי האחריות ההפסד או אם יש בו הפסד אומר שאינו מקבל אלא השליש וכשיהיה בו ריח לא יקח ממנו אלא החצי או דינינן ליה לפי לישנא דשטרא אם כתוב בשטר דיהיב מרי עסקא למקבל פלגא באגר ובהפסד משמע דמילתא במרי עסקא קיימא ובדיקה תלוא מילתא למיהו משקל מאי דניחא ליה למרי עיסקא ואי כתוב ביה למשקל פלגא באגר ובהפסד משמע דבמקבל תלוא מילתא למשקל מאי דבעי ואי כתוב בשטר או פלג' באגר ותילתא בהפסד או פלגא בהפסד ותרי תילתא באגר על כרחך האי לישנא אמקבל קאי וכאלו לא התנו וידו על העליונה והואיל והוא מוחזק אם יש ריח יכול לומר אקח שני חלקים שאם הוי הפסד היתין מקבל עליו החצי ואם יש הפסד יכול לומר לא אקבל אלא שליש ההפסד שאם היה ריח לא הייתי לוקח אלא הרצי ואם כתב ביה פלגא באגר ולא הזכיר ההפסד ימול מלוה חצי הריח ואם יהיה הפסד יקבל וני חלקים וכן אם כתב ביה פלגא בהפסד ולא הזכיר הריח יקבל עליו חצי ההפסד ואם יהיה בו ריח לא יקח אלא השליש ואין בזה הילוק בין גבר' רבה לאיניש אחרניא דבטר לישנ' דשטרא אוליג' :

כז וכן הדין לפי ערך זה אם לא נתן לו העיסק' למחצית שטר רחוקא אלא שליש או לרביע או לחלק אחד והתנו על חלוקת הריח

לומר לו כבר הפסדתי ואתה תפסיד חלקך מן אותו ההפסד שיהיה כבר יאחר כך נחלקו מן הריבית האחרון. כפי התנאים שבינינו אלא יתמלא הקרן מהריבית ואם יש מותר יחלקוהו אז לפי תנאים דריוח לקרן משועבר כמה דברים אמורים שלא הודיעו אבל אם הודיעו ראשונה שהפסד ואמר ליה לא אעסק עוד אם לא שנחלקו ברווח מכאן והלאה לפי התנאים הרשות בידו ואפי' אם הוא עדיין תוך זמן העסקא יכול לחזור בו שאינו אלא פועל ופועל חוזר בו אפי' בחצי היום :

לה יחיד המקבל עסקא לזמן קצוב המקבל יכול לחזור בו אימתי שירצה כדון פיעל שחוזר בו בחצי היום ולוקח חלקו שעלה בריוח ובעל המעות אינו יכול לחזור בו :

לז אבל שנים שקבלו עסקא מאחד לזמן ואמר אחד לחבירו קוד' הזמן נחלק העסקא ואתעסק אני בחצי ואתה בחציך אין שומעין לו ואפי' אם יאמר אני אקבל עלי האחריות ברצי שלך שאם הפסיד אני אפרענו לבעל המעות אפי' אין שימעין לו ואפי' אם יאמר ישאר הקרן בין שנינו ולא נחלקו רק הריבית אין שומעין לו ויכולו שניהם למרות בידו הנותן וחבירו המקבל עמו שיכולו לומר מולא דבי תרי עדיף ונוכל להרויח יותר בשותפות מכל אחד לבדו וגם בריוח שעלה עד הנה יעלה עליו עוד ריבית ג'כ עד זמן שקבענו עזה אינו חוזר ממלאכתו שקבל אלא רוצה לעשות חלק מלאכתו לבדו בלא שותפות מהו גם בשנים כל אחד יכול לחזור בו שלא להתעסק עוד אימתי שירצה וליטול חלקו מן הריבית המגיע עליו עד ההורה : וי"א שגם הריבית שהגיע עד הנה אין צריכין לתת לו עד תשלום הזמן שקבעו משום שאותו הריבית משועבר לרווחא שיעלה עליו עד הזמן שקבעו ויש כאן אחד שירצה להתעסק בו להרויח בתחלה קבלו עליהם כך מה שאין כן באחד שהורו בו ובכלל' הזמן יתנו לו הריבית הזה שהגיע לו עד הנה הואיל ואין כאן מתעסק במעות למחצית והוא דאמרין דדווקא כשקבעו זמן לעסק אבל לא קבעו זמן יכול כל אחד לחזור בו ולהלוק בו אימתי שירצה היינו בסתם סחורה אבל בסחורה הודועה שאם ימתין מלמכרה עד זמן פלוני יתוסף בה ריבית אפילו לא קבעו זמן שקבעו דמאי וכל אחד מעכב על חבירו עד אותו הזמן :

בט המושיב חבירו בחנות להתעסק ויחלקו הריבית הרי זה נשתעבר לבעל החנות ואין לו רשות להתעסק בעסק אחר שכן דרך בעלי החנות שלא לחתבטל מן החנות אפילו שעה אחת שמי יודע איזה שעה יבאו הקונים לפיכך לא יהיה לוקח ומוכר דברים אחרים ממעותיו ואם לקח ומוכר ממעות של עצמו צריך ליתן חצי הריבית לבעל החנות כאלו התעסק במעות בעל החנות :

ל הנותן מעות לחבירו להתעסק אף על פי שחייב לו ריבית מלוה אינו יכול להוציאם לצרכו ולהתעסק למלוה בחצי האחר שלא על דעת כן הלווה אלא צריך להתעסק בכלל שיותר טוב הוא כשמתעסקים בהרבה מעות ממעט והחלק האחד הוא משיב את האחר וכן מטעם זה אין הלווה יכול לומר אתעסק בחצי שלי ואניח החצי של פקדון ביד בית דין :

לא מתעסק שמת ויש עדים שמעות אלו או מטלטלין אלו הם מזה העסק נוטלין בעל המזון בלא שבוע' ואין בעל חוב ולא האשה נוטלים מהם לא מהקרן ולא מחלק הריבית של הנותן ומטעם שיעסקא בכל מקום שהוא הוא של בעל המעות ואינו כשאר בעלי חוב' שאין להם על הלווה שלהם אלא שיעבוד וכמו שהוא משועבר לו כן הוא משועבר לאשתו בכנותה ולשאר בעלי חובים ואיכא דינא בינייהו איזה מהם קוד' ושאר חילוקים המבוארים במקומותיהם בלבוש הבין וארגמן ובלבוש עיר שושן אבל הכא אף על גב דפלגא מלוה הוא גבי המתעסק היינו לענין אונסין ודיני ריבית המבוארים אבל מ"מ מיקרי עסקא לומר שהם של הבעלים בכל מקום שהם לכך נוטלים בלא שבועה ואין שום שיעבוד של אחרים שעל המתעסק דין ודברים עליהם ויכול הנותן ליקח את שלו מיד אף ע"פ שעדיין לא כלה הזמן של העסקא שיוכל לומר ליושרים לאיכנס האמנתי וממכתי עליו על משא ומתן שלו ולא עליכם כמבואר בעיר שושן סי' קע"ו רק חלק הריבית המגיע על המתעסק שמת אותו חלק הוא משועבר לאשה ולב"ח כשאר נכסיו :

לב ואפילו אם נתן המתעסק מתנה לאח' מהמטלטלין של העסק או אפי' מהמעות ויש לבעל המזון עדות או ראייה ברורה שהם מזה העסק מוציאם מידם ואפילו אם שינה אותה מקבל המתנה או מכרם או נתנם לאחרים או הפסידם חייב לשלם כמו שביארנו שכל מקום שהם שלו והכל בראייה ברורה ובמקום שנהגו לתת מעשר מריוח המע' אין המקבל יכול ליתן המעשר מחלק הנותן אלא יתנו חציו לנותן וחיו נותנו למי שירצה דמונת הגאה שלו היא :

לג מי שנתן לחבירו עסקא אחת וכתב עליה ב' שמרות אין שטר אחד משועבר לחבירו לומר שאם היה בא' ריבית ובשני הפסד שימלאו הקרן ואחר כך יחלקו הריבית אלא יחלקו כל שטר לפי תנאים שכל אחד עסקא בפני עצמו הוא ויש נפקותא בדבר כגון שהנתנו ביניהם שיקח המתעסק תרי תילתי באגר ופלגא בהפסד והלכך כיון דתרי שמרי ניהו בפסידא דחד שטרא משלם בעל המעות פלגא ובר' וח' דאיך שטרא לא שקיל אלא תילתא ואלו היו בחד שטרא הוה עייל רווחא לשלומי פסידא ואם היה נשאר ריבית מכולא אז היה נוטל המקבל תרי תילתי או גמ' שלא התנו כלום ואין בעל המעות רוצה לתת כלום דאמרין לעיל יד המתעסק על העליונה ואם כן כשטר שיש בו ריבית ה"ג יטול המתעסק תרי תילתא וכשטר ההפסד לא ישלם אלא תילתא . ואם נתן לו שתי עסקות בשני פעמים וכתבם בשטר א' והריבית בא' והפסיד בשנייה כל אחד משועבר לחבירו וימלאו הקרן . ואח"כ יחלקו המיתר :

לד המקבל עסקא מחבירו והפסיד ולא הודיעו אלא חזר ונתעסק במותר והריבית ומלא את הקרן הראשון אין המתעסק יכול

לומר לו כבר הפסדתי ואתה תפסיד חלקך מן אותו ההפסד שיהיה כבר יאחר כך נחלקו מן הריבית האחרון. כפי התנאים שבינינו אלא יתמלא הקרן מהריבית ואם יש מותר יחלקוהו אז לפי תנאים דריוח לקרן משועבר כמה דברים אמורים שלא הודיעו אבל אם הודיעו ראשונה שהפסד ואמר ליה לא אעסק עוד אם לא שנחלקו ברווח מכאן והלאה לפי התנאים הרשות בידו ואפי' אם הוא עדיין תוך זמן העסקא יכול לחזור בו שאינו אלא פועל ופועל חוזר בו אפי' בחצי היום :

לה יחיד המקבל עסקא לזמן קצוב המקבל יכול לחזור בו אימתי שירצה כדון פיעל שחוזר בו בחצי היום ולוקח חלקו שעלה בריוח ובעל המעות אינו יכול לחזור בו :

לז אבל שנים שקבלו עסקא מאחד לזמן ואמר אחד לחבירו קוד' הזמן נחלק העסקא ואתעסק אני בחצי ואתה בחציך אין שומעין לו ואפי' אם יאמר אני אקבל עלי האחריות ברצי שלך שאם הפסיד אני אפרענו לבעל המעות אפי' אין שימעין לו ואפי' אם יאמר ישאר הקרן בין שנינו ולא נחלקו רק הריבית אין שומעין לו ויכולו שניהם למרות בידו הנותן וחבירו המקבל עמו שיכולו לומר מולא דבי תרי עדיף ונוכל להרויח יותר בשותפות מכל אחד לבדו וגם בריוח שעלה עד הנה יעלה עליו עוד ריבית ג'כ עד זמן שקבענו עזה אינו חוזר ממלאכתו שקבל אלא רוצה לעשות חלק מלאכתו לבדו בלא שותפות מהו גם בשנים כל אחד יכול לחזור בו שלא להתעסק עוד אימתי שירצה וליטול חלקו מן הריבית המגיע עליו עד ההורה : וי"א שגם הריבית שהגיע עד הנה אין צריכין לתת לו עד תשלום הזמן שקבעו משום שאותו הריבית משועבר לרווחא שיעלה עליו עד הזמן שקבעו ויש כאן אחד שירצה להתעסק בו להרויח בתחלה קבלו עליהם כך מה שאין כן באחד שהורו בו ובכלל' הזמן יתנו לו הריבית הזה שהגיע לו עד הנה הואיל ואין כאן מתעסק במעות למחצית והוא דאמרין דדווקא כשקבעו זמן לעסק אבל לא קבעו זמן יכול כל אחד לחזור בו ולהלוק בו אימתי שירצה היינו בסתם סחורה אבל בסחורה הודועה שאם ימתין מלמכרה עד זמן פלוני יתוסף בה ריבית אפילו לא קבעו זמן שקבעו דמאי וכל אחד מעכב על חבירו עד אותו הזמן :

בט המושיב חבירו בחנות להתעסק ויחלקו הריבית הרי זה נשתעבר לבעל החנות ואין לו רשות להתעסק בעסק אחר שכן דרך בעלי החנות שלא לחתבטל מן החנות אפילו שעה אחת שמי יודע איזה שעה יבאו הקונים לפיכך לא יהיה לוקח ומוכר דברים אחרים ממעותיו ואם לקח ומוכר ממעות של עצמו צריך ליתן חצי הריבית לבעל החנות כאלו התעסק במעות בעל החנות :

ל הנותן מעות לחבירו להתעסק אף על פי שחייב לו ריבית מלוה אינו יכול להוציאם לצרכו ולהתעסק למלוה בחצי האחר שלא על דעת כן הלווה אלא צריך להתעסק בכלל שיותר טוב הוא כשמתעסקים בהרבה מעות ממעט והחלק האחד הוא משיב את האחר וכן מטעם זה אין הלווה יכול לומר אתעסק בחצי שלי ואניח החצי של פקדון ביד בית דין :

לא מתעסק שמת ויש עדים שמעות אלו או מטלטלין אלו הם מזה העסק נוטלין בעל המזון בלא שבוע' ואין בעל חוב ולא האשה נוטלים מהם לא מהקרן ולא מחלק הריבית של הנותן ומטעם שיעסקא בכל מקום שהוא הוא של בעל המעות ואינו כשאר בעלי חוב' שאין להם על הלווה שלהם אלא שיעבוד וכמו שהוא משועבר לו כן הוא משועבר לאשתו בכנותה ולשאר בעלי חובים ואיכא דינא בינייהו איזה מהם קוד' ושאר חילוקים המבוארים במקומותיהם בלבוש הבין וארגמן ובלבוש עיר שושן אבל הכא אף על גב דפלגא מלוה הוא גבי המתעסק היינו לענין אונסין ודיני ריבית המבוארים אבל מ"מ מיקרי עסקא לומר שהם של הבעלים בכל מקום שהם לכך נוטלים בלא שבועה ואין שום שיעבוד של אחרים שעל המתעסק דין ודברים עליהם ויכול הנותן ליקח את שלו מיד אף ע"פ שעדיין לא כלה הזמן של העסקא שיוכל לומר ליושרים לאיכנס האמנתי וממכתי עליו על משא ומתן שלו ולא עליכם כמבואר בעיר שושן סי' קע"ו רק חלק הריבית המגיע על המתעסק שמת אותו חלק הוא משועבר לאשה ולב"ח כשאר נכסיו :

לב ואפילו אם נתן המתעסק מתנה לאח' מהמטלטלין של העסק או אפי' מהמעות ויש לבעל המזון עדות או ראייה ברורה שהם מזה העסק מוציאם מידם ואפילו אם שינה אותה מקבל המתנה או מכרם או נתנם לאחרים או הפסידם חייב לשלם כמו שביארנו שכל מקום שהם שלו והכל בראייה ברורה ובמקום שנהגו לתת מעשר מריוח המע' אין המקבל יכול ליתן המעשר מחלק הנותן אלא יתנו חציו לנותן וחיו נותנו למי שירצה דמונת הגאה שלו היא :

לג מי שנתן לחבירו עסקא אחת וכתב עליה ב' שמרות אין שטר אחד משועבר לחבירו לומר שאם היה בא' ריבית ובשני הפסד שימלאו הקרן ואחר כך יחלקו הריבית אלא יחלקו כל שטר לפי תנאים שכל אחד עסקא בפני עצמו הוא ויש נפקותא בדבר כגון שהנתנו ביניהם שיקח המתעסק תרי תילתי באגר ופלגא בהפסד והלכך כיון דתרי שמרי ניהו בפסידא דחד שטרא משלם בעל המעות פלגא ובר' וח' דאיך שטרא לא שקיל אלא תילתא ואלו היו בחד שטרא הוה עייל רווחא לשלומי פסידא ואם היה נשאר ריבית מכולא אז היה נוטל המקבל תרי תילתי או גמ' שלא התנו כלום ואין בעל המעות רוצה לתת כלום דאמרין לעיל יד המתעסק על העליונה ואם כן כשטר שיש בו ריבית ה"ג יטול המתעסק תרי תילתא וכשטר ההפסד לא ישלם אלא תילתא . ואם נתן לו שתי עסקות בשני פעמים וכתבם בשטר א' והריבית בא' והפסיד בשנייה כל אחד משועבר לחבירו וימלאו הקרן . ואח"כ יחלקו המיתר :

לד המקבל עסקא מחבירו והפסיד ולא הודיעו אלא חזר ונתעסק במותר והריבית ומלא את הקרן הראשון אין המתעסק יכול

משום חק בעלמא או משום פריצות כגון מלבושים ארומים שנהגו בו משום גאוה ומשום פריצות אבל דבר שנהגו לתועלת כגון שדרכו שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שהוא ניכר בו שהוא רופא אימן מותר לרופא ישראל גם כן ללבושו וכן מה שעושין משום כבוד או טעם אחר ההגון מותר ולכן אמרו שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי :

ב מי שהוא קרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמות להם שהיה לו גנאי אם לא ידמה להם התירו לו חכמים הכל כדי שיהא מוכרז בעיניהם ואין לתמוה כיון שדברים אלו מדאורייתא אסורין ומילקי נמי לקי עליהו הא"ך היה ביד חכמים להתיר איסור תורה לקרובי המלכות שכיון שיש בהם משום הצלת נפשות מישראל שכשיש ישראלים קרובים למלכות עומדים בפרץ לבטל הגזירה לכן יש להם לחכמים כח להתירם להם ועוד שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמה וכתבה ובחוקותיהם לא תלבו ומסרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראו לאסרם לקרובי המלכות וקרא בחוקותיהם לא תלבו יתקיים בקרובי המלכות כדברים שאינם מעלים ולא מורידין לענין קורבתם למלכות :

ג אח"כ כל מי שאינו משייר פת על שולחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם ואסמכוה אקרא שנאמר אין שריר לאוכלו על כן לא יחול טובו ועיקר הטעם הוא כדי שיהא מוימן לעני הבא לפיכך לא אמרו לשיר אלא פתיתין אבל לא יביא שלימה ויניח על השולחן אחר שאכל שזה מחק ע"ז הוא שנאמר העורכים לגד שולחן הממלאים למני ממסך לפיכך יש למחות ביד הגוהים לערוך את השולחן ולשום עליו כל מיני מאכל בלילה שלמחר ימולו את התינוק שיש בזה משום עורכים לגד שולחן : ונ"ל דה"ה שיש למחות ביד הגוהים כן לערוך השולחן בליל שבת בפת שלם ומניחין אותו שם כל הלילה ושמעתו מקצת מהם שאומרים שעושין כן וזכר למן שהיה מונח בקופסא כל הלילה ולכך נכסין ג' אותו הלאם במפה כל הלילה אבל גם זה ג' טעות שהרי המן לא היה מונח כן בכל הלילה אלא בבקר נפל המן דחתיב ובבקר היתה שכבת הטל וגומר לכך נ"ל שיש למחות דודאי לא נתפשט זה המנהג אלא מחק ע"ז שג' עליה העורכים לגד שולחן וגומר נ"ל :

קעט שלא לכשף ולעונן ולנחש ובו י"ט סעיפים :

א איזה קוסם זהו שעושה מעשה עד שישום תפנה מחשבתו מכל הדברים עד שאומר דברים העתידים להיות יש שמשמשין כחול או כאבנים יש שגוהר לארץ וצועק יש שמתכל במראה של ברזל או של עששית ומדמין ואומרין יש שאוחז מקל בידו ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר יש כשיוצאים לדרך בודקים בקסמי קודם צאתם ולוקחים קסמים מעץ ומקלפים אותם מצד אחד ומצד השני מניח הקליפה ולוקח הקוס' וזורק מירו אם כשנפל נמצאה הקליפה למעלה אומר זהו איש ואח"כ זורק קוסם אחר אם מחשוף הלבן עולה למעלה אומר זהו איש הרי איש ואחר כך אשה יאמר זהו סימן טוב והולך לדרכו או עושה המעשה שחפץ לעשות ואם לא יבא כן נמנע והוא שאומר הנביא עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו כל אלו אסורים משום קוסם אחד הקוסם ואחר השואל אלא שהקוסם לוקח שעיקר הלאו נאמר עליו והשואל אינו לוקח שהלאו לא נאמר עליו כמו שנאמר ושאל אוב וידעוני דהיינו השואל את האוב וידעוני עצמן ולא השואל לשואל האוב לפיכך כל הנכונן בפסוק זה העושה המעשה חייב והשואל בהם אינו חייב אותו העונש הנזכר בפסוק זה אבל מכין אותו מכת מרדות מדרבנן ומענין זה האוחז את הענים שמרמה כאלו עושה מעשה ואינו עושה כלום הילכך אין בו אלא איסור ואינו לוקח וכל אלו הם דברי שוא והבל ואין בהם ממשות כלל ולכך אסרתה התורה בלאוין ועונשים גדולים שלא ימעו בהם אבל השואל בחושים ככבדים או בגורלות אף על פי שלפעמים אומרים אמת וחכמה גדולה היא וגזירה שגור הק"ב מה מששת ימי בראשית לדנהיג עולמו בכך מכל מקום אמרו חז"ל שאמרו לשאל בהם משום תמים תהיה עם ה' אלקיך כלומר שיתלה אדם עצמו במי שאמר והיה העולם והוא בדרמיו יציל עבדיו מפגע רע וע"ל סעיף ט"ז בס"מ זה :

ב ומה שנהגו העולם שאין נושאין נשים אלא במילוי הלכנה או שאין מתחילין ללמוד אלא ברי"ח אין זה משום נחוש אלא לס"מ טוב בעלמא ובכ' ד' גמי אין מתחילין משום הכוכבים הצומחים בהם שהם קשים ומה שארם יודע שהוא כנגד המול לא יעשה כי לא יסמוך על הנס אלא שלכתחלה לא יחקור אחר זה משום תמים תהיה וגומר כמו שנתבאר שלא ישאל ויחקור באיזה יום או באיזה שעה ישלם דרכו הפוג או הרע אבל בימים אלו שירעים כוכב שלהם בלא חקירה ישמר מלעשות כנגדם ולא יסמוך על הנס :

ג איזה מנוש האומר פתי נפלה מפי או מקלי מדוי או בני קרא לי מאחרי או שצבי הפסיקו בדרך או שעב' נחש ממינו או שיעל משמאלו כל מי שאירע לו אחד מאלו ועושה מצנו נחוש

שלא לצאת אחריו לדרך או שלא להתחיל במלאכה כי לדעתו לא יצא וכן אלו המנחשים בחולדה ובעופות ששמעין צפצוף העופו' וקול החולדת ואומר' דבר זה יהיה או לא יהיה וכן האומר אל תתחיל בני לבנות ממני חובי שחרית הוא מוציא שבת הוא מוציא ר"ח הוא שאינו רוצה שיהיה תחלת עסקו ביום או בשבוע או בחדש בנתינת דבר מתחת ידו וכן האומר שחש' תרנגול זה שקרא בעורב תרנגולת זו שקראה כתרנגול כל אלו בכלל מנחש הם ואסורין וי"א שאין נחוש בחרנגולת שקראה כתרנגול אלא כשאמר בפירוש שחטו את התרנגולת משום שקראה כתרנגול אבל אם אמר סתמה שחטו תרנגולת זו ולא יותר אף על גב שהאמת שקראה כתרנגול והוא שחטוה משום זה אינו נחוש וכן הפנהג :

ד וכל דבר שעושין לס"מ שאומר אם יארע כך אעשה דבר פלו' ואם לא יארע לא אעשנו וסומך עליו לעשותו כמו שעשה אליעזר עבד אברהם ויונתן בן שאול הרי זה נחוש ואסור ובי"ת יונתן ואליעזר למה עשו אליעזר יש לומר שעשה כמו שכתוב בפרשה שנייה ששאל תחלה ואחר כך נתן לה המתנות ויונתן לזרז נערו אמר כן אבל הוא בלא הכי גם כן היה הולך אליהם וי"א שהיה נמור לעשות כמו שעשו שאין זה אלא סימן בעלמא ולא נחוש ויש להחמיר וההולך בתוסיחסד יסוכנו ובית תינוק ואשה לכולי עלמא אינו נחוש אלא ס' בעלמ' כגון שבנה או קנה כי' או נולד לו בן או שנשא אשה ומצליח אחר כך בסחורה או בדברים אחרים יכול לסמוך עליו לומר שיעליח עוד והוא שהצליח ג' פעמים אחר שבנה או קנה בית או נשא אשה או נולד לו בן ואם לא יצליח ג' פעמים אחר אלו המעשים לא ירגיל לצאת יותר מדאי שמוא לא יצליח עוד ואסמכוה אדברי יעקב אבינו ע"ה שאמר יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו כולנה כלומר אמר כיון שארע לי צרה זו ג' אין לך צרה שלא תעבור עליו וכן מותר לשאל בתינוק שאומר לו הגד לו איזה פסוק אתה לומד אם אומר לו פסוק מן הברכות ישמח ויאמר זה סימן טוב שאין זה אלא כעין נבואה דאמרינן מינס שנחבר הבית ניסלה הנבואה מן הנביאים ונתנה לתינוקות :

ה והובר חבר זהו שע"י לחש מקבץ חיות בין גדולים בין קטנים ואפילו נחשים ועקרבים יתושין ופרעושים ואפי' אינו עושה אלא כרי שלא יזוקו אסור שהתורה אסרה :

ו ומי שנשכו נחש ועקרב מותר ללחוש עליו ואפי' בשבת התיירוהו אע"פ שאין מדברין דברים יתירים בשבת מלכתוב ודבר דבר כדאייתא לעיל בלבוש החור ס' ש"ז אע"פ כן התיירוהו ולא מטעם שיש בו תועלת התיירוהו שאין בו תועלת שאינו מועיל כלום אלא משום דמסוכן הוא התיירו כדי שלא תטרף דעתו עליו שהוא חושב שיש בו תועלת :

ז אבל מי שרודפין אחריו נחש או עקרב מותר לחבר כדי שלא יזיקוהו שזה לא אסרה התורה שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש חוץ מע"ז וג"ע וש"ד ומה שאמרנו למעלה שאפי' עושה כרי שלא יזוקו אסור היינו כשאין רודפין אחריו :

ח הלחוש על המכה או על החולה ורוקן ואחר כך קורא פסוק מן התורה אין לו חלק לעולם הבא מפני שנראה כרוקן על פסוקי התורה מיהו גם אם אינו רוקן איסורא מהו איבא ללחוש פכוקי התורה על המכה לרפואה אפילו אין בו שום מפני שעושה דברי תורה רפואת הגוף והקדוש ברוך הוא לא נתנה אלא לרפואת הנפש אם לא שיש בו סכנה שאז הכל מותר שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש כולו ויש אומרים דהיינו דוקא כשקורא הפסוק בלשון הקדש כמו שניתן מסיני אבל אם אומר בלשון לע"ז מותר אפילו אין בו סכנה אך כרוקן יש לזהר בכל לשון בפרט אם כותבין את השם שאז אין לו חלק לעולם הבא אם ריקן ואמרו במקום שאין בו סכנה :

ט וכיון שאסור ללחוש פסוקי התורה על המכה ה"ה שאסור לקרות פסוק או לדיח ס"ת או תפילין על תינוק שנפגע ולא יוכל לישן כדי שישן שאין זה דבר סנה' :

י אבל בריא מותר לו לקרות פסוקים כדי שתתן עליו זכות קריאתם שינצל מצרות ומנזקים :

יא ומותר למדוד האיזור וללחוש עליו אפילו בשבת וה"ה שאר לחשים וע"ל בלבוש החור סימן ש"א וש"ז איזה לחש אסור או מותר :

יב ומותר להתרפאות בקמיע אפי' יש בהן שמות וכן מותר לישא קמיעין אע"פ שיש בהן פסוקים ודוקא להגן עליו כלומר שיגן עליו וזתם שלא יחלה אבל אם חלה כבר אסור להתרפאו' בהן כמו שכתבתי לעיל שאין תוע' ניתנה לרפואת הגוף לפיכך לתחילה אסור לכתוב פסוקים בקמיעים כלל שמכשיל הבריות שיכאו להתרפאות בהן :

יג אוב זה המעלה המת ככשפיו ידעוני זה המניח עצם חיה ששמה ידוע בתוך פיו והוא מרדב מאליו דורש אל המתים זה שמרע"ב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה :

יד אבל

יהוה אבור משום העורכי'לגד שולחן אבל העי'מ'מטה יוציע' אותו למול הבית אין כי אסור שלא היה זה כלעול' עבודה ע"י דבפי' אמר קרא העורכים לגד שולחן ולא מטה :

יט נשים המקטרות הבית בעיני' שיש לו ריח טוב ו"א שהוא אסור מפני שנראה כמקטרות לשרים א"כ יש שם ריח רע ועושים כן ככרי להסיר הריח רע מותר :

קפ איכור כתובת קעקע וקריחה על מת ובו י"ג סעיפים :

א כתוב' קעקע מחוק' הגוי'ם הוא והוא שכותב על בשרו בשריטה ומלא מקום השריטה כחול או דיו או שאר צבעונים הרשומין ובכל מקום שיעשה כן על בשרו חייב בכל מה שיכתוב אפילו אינו כותב עם ע"ז דהק' הגוי'ם הוא והתורה אסרתו :

ב ודוקא העושה כן על בשרו בין של עצמו בין שמניח אחרים לעשותו בו והוא מסייע בדבר דכתוב לא תתנו כבשרכם ואם עושה כן כבשר חברו איתו שעושה לו פטור א"כ סייע בדבר והעושה חייב כמו בדין הקפה שייבאר בס"י שאחר זה בע"ה גבי הקפה דה"ל כתיב לא תתנו שניהם במשמ' הכי'תב וכתב אבל אם אין מסייע הוי' לאו שאין בו מעשה שפטור כדאמר' לקמן גבי הקפה סעיף ר"א :

ג ומותר ליתן אפר מקלה על גבי מכתו דמכתו מוכיח עליו שאינו עושה כן משום הקו'תו'ם ולא לרפאות המכה :

ד והרו'ם על עבדו לעשות בו זה לסימן שלא יברח פטור שהרי לא משום חוק'ת הגוי'ם הוא עושהו מ"מ לכתחילה אסור לעשות כן מורבנן אפי' בעבדו :

ה גידה וקריחה גם היא מהחוק'ת הגוי'ם דכתוב בני'ם אתם לוי אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כלומר אמר השם יתברך לישראל שאר אומות עושין כן שגורדין וקורחין עצמן והיה זה לחוק'תם לעבוד' וזה שלחם אבל אתם בני'ם אתם לוי אלקיכם לפיכך לא תתגודדו וגומר כלומר משום הקו'תו'ם ועוד אני מצוה אתכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת אפילו בלא מ"ם חוק'תו'ם והרי כאן שתי ציוו'ים בלא זה חד משום חוק'ת הגוי'ם וחד על מת ועוד כתיב גבי מת ושרט לנפש לא תתנו כבשרכם וקיימא לן שגידה ושריטה אחת היא והוא ששרט בכשרו עד שיעושה בו חבורה בין ביד בין בכלי אלא שעיקר פי' גידה בכלי ועיק' פי' שריטה ביד לניכך השרוט בכשרו אינו חייב א"כ עשה כן על מתו או לע"ז אלא שעל מתו חייב בין ביד בין בכלי דהא תרוויהו גידה ושריטה גבי מת כתיבי דכתוב לא תתגודדו למת וכתוב ושרט לנפש וגו' שפירושו ג"כ שרט בשביל נפש המת לא תתנו כבשרכם ולע"ז אינו חייב אלא בכלי דגבי ע"ז לא כתיב אלא לא תתגודדו שעיק' פירושו הוא שריטה בכלי ואע"ז תרוויהו סובלים פירושם בין ביד בין בכלי אלא שעיקר פי' גידה בכלי ועיקר פי' שריטה ביד מ"מ מהקפידה התורה לכתוב גידה בפסוק זה שהזכירה בו ע"ז ולא איפכא ש"מ דלא חייב על ע"ז אלא בכלי שהיא עיקר פי' של גידה :

ו ודוקא לחן ע"ז או על מת אסרה התורה אפילו שלא בפני המת דהא סתם כתיב למת או לנפש בין בפניו בין שלא בפניו אבל השרו' על שאר צער כגון על ביתו שנפל ועל מפניו שטבעה בים שרי' דלא אסורו התור' וגם חכמים לא רצו לגזור בה שאין אדם נתפש על צערו אלא דגבי מת גזירת הכתוב הוא :

ז ויש מי שאומר עוד שגם על מת אינו אסור אלא דוקא בשריטה אבל אם מכה בידו על בשרו בשביל מת עד שרמו שותת לארץ מותר ויש מי שאומר כזה כיון שהתורה אסרה בין ביד בין בכלי ההכ"א לא גרע מחד מנייהו דדמו או ליד או לכלי :

ח וכיון דקיימא לן הגידה ושריטה אחת היא כלומר דפירושו של שניהם הוא בין ביד בין בכלי אם כן פסוק של ושרט לנפש לא תתנו כולו מיותר הוא ושרט בכלל גידה הוא ולנפש מדכתיב כמת ילפינן דדוקא על מת הקפידה התורה לא על צער אחר כגון ביתו שנפל או סני'תו שטבעה בים הקטן בגמרא ואם כן ושרט לנפש למה לי ותיצו ושרט בא ללמד שאם שרט ה' שריטות על מת אחר שחייב חמשה מלקיות על כל שרט ושרט מלקיות אחד ומדכתי' לנפש אמרו שבא ללמד שאם שרט שריטה אחת על ה' מתים חייב גם כן ה' מלקיות על כל נפש ונפש מלקיות אחד אף על פי שלא שרט אלא שריטה אחת ואין להקשות אם כן האידן ילפינן לעיל דגידה לע"ז אינה אלא בכלי מדכתיב לא תתגודדו בע"ז והא' קיימא לן דתתגודדו סובל פירוש שניהם בין ביד בין בכלי ואי מדכתיב כאן ושרט לנפש וגומר הא' לנופיה איצטרך לחייב על כל שרט ושרט ואפילו ה' שריטות על כת אח' דאין זה קשיא דאמרינן אם לא היתה כוונת התורה אלא לחייב בחמשה שריטות על מת אחד היה לו לומר בפסוק זה גם כן גידה לנפש לא תתנו והיינו גם כן מריבנן זה מיניה כמו מושרט לנפש מכה דמותר הוא אלא מרישנית' התורה וכתבה כאן לשון ושרט שעיקר פירושו הוא ביד לומר לך דלא תתגודדו דכתיב על ע"ז אינו חייב אלא בכלי דא' :

יה אכל המשביע את החולה בחייו לשוב אליו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל אותו אין זה הורש אל המתים שהרי בשעת דרישה עונדו חי הוא ומותר : ויש מתירין בהשבעה אפילו לאחר מותו אם אינו משביע את הגוף שמת שיבא רק את הרוח שאין אסור דריש אל המתים נאמר אלא על הגוף שהוא מת אבל רוחו חי הוא ולא מת ומה שהקשה על זה המשביר ו"ל ואמר וזה לשונו חילוק זה הוא מגומגם דאי הורש לגוף המת ממש בלא רוח אטו גוף לחודיה מידי ממשא את ביה עכ"ל נ"ל שאינו מגומגם ובעיני אין תמיה כלל כי כבר שגור כפי כל חכמי הקבלה וכוהר הוא בכמה מקומות שצורת גוף האדם שמת ופרחה ממנו נשמתי ורוחו שמיד חושקין אליו כל כחות וצורות הטומאה ומתדבקין בו וחושקין ליכנס כתובו וכיוצאם הוא להתרמות לנשמה הפהורה שהיתה בו כבר כי הם נבראים צורות טמאו' בלא גופים וחושקים להיות בגוף שדיה בו צורת אדם וזה הוא עיקר טעם איסור לינת המת וטעם שגוף אדם המת מטמא באהל וגוף של בהמה מתה אינה מטמא באהל ולא עוד אלא אפי' פגרי מתים הגוי'ם אינו מטמאין באהל אלא דווקא מת ישראל מפני שישרא' קרויים אדם ואין אהו"ע קרויים אדם ואין כחות הטומאו' שהם השרין ורוחין ולילין חושקין להתרמות בגשמיותו שהיו בהן בחייהם כי גם בחייהם טמאים הם ויודעים הצורות הטומאות שלא יהיה להם מעלה כשיתרמו כנשמות הגוי'ם הטמאים ואין להם שום חשק ותאוה ליכנס לגופם רק בגופי ישראל שרזו בהם נשמות פהורות הצפים להתרמות כי חושבין יגיעו בזה למעלה גדולה ממה שהם כבר ולפיכך הורש אל גוף של מת של ישראל ודאי יתרבק עם אותם כחו' הטומאה שחשקו להתרבות באותו גוף ומטמא את עצמו ויש בו ממשא על ידי אתם כחות הטומאה ולפי זה עיקר לאו דהורש אל המתים לא נאמר אלא בגופן של מתים ישראל א"נ כמותי גוי'ם וברוחם שהם גם בחייהם נקראים מתים אבל הדרוש אל גופי מתי גוי'ם אינה נקרא דרישה שאין בהם ממש כלל והדרוש אל רוחו של ישראל ג"כ אינו נקרא דרישה אל המתים שהרי הוא חי נ"ל מיהו גם זה אינו מותר אלא דוקא בהשבעה שאינו עושה מעשה אבל העושה מעשה כגון אותם שלובשים מלבושים ידועים ואומרים דברים ומקמי'ם קטורת ידוע וישנים לברם כדי שיבא מת פלגיו ויספר עמו בחלום גם זה וכיוצא בו הוא בכלל הורש אל המתים ולוקה עליו :

מן מכיף יש בו שלשה חלקים העושה מעשה ע"י כשפים חייב סקילה ואם אינו עושה מעשה כמו אוחז עינים פטור אבל אסור ועל ידי ספר יצירה מותר לעשות כן לכתחילה אפילו לעשות מעשה דשמות הקדש הם והש"י נתן בהם כח שיוכלו לפעול על ידיהם והסודים והגביאים והפועל בהם מראה גדולתו וגבורתו של הב"ה אך שיתעסקו בה' בקדושה ובטהרה ולצויד קדושת השם או לצורך מצוה רבה אשר זה לא נמצא בחירות הללו בעו"ה ואפילו בגומיהם גצינו שנענש ישעיה על זה וכל שכן בזמן הזה שאי אפשר לנהוג בטהרה ובקדושה ורחמנא לכא בעי והכל הולך אחר החיתום אם יחתום בטוב אשרי לו :

נז מעשה שדים הוא בכלל מעשה כשפים ואסור ויש מי שמתיר לישאל בהם על הגניבה וכיוצא בזה מזה שעבר מפני שאינו עושה שום מעשה אלא שטופה אותם ע"י ההשבעה שהוא אומר שיעשו רצונו ויגרו לו בעל כרחם מה שהוא שואל אותם ואולי אותם השמות שזאת קדש הם שהם כפופים מפניהם ומוכרחים לעשות רצון השואל בעל כרחם וכדאשכחן בכנייה שעושה בכחות שלמה וכפה את אשדראי על ידי שם שאמר לוי' שמא דמרך עלך ואפי' את"ל דשמות הטומאה הם אין זה רומה למעשה כשפים אלא השבעת וכפיה בעלמא הוא ע"י אלו השמות ואינו רומה לשואל אוב וידענו שעושה מעשה ואין לתמוה מ"ש דגבי שואל בחוים כככבים וגו'ילות אמרי' לעיל סעיף א' שאסור לשאל בהם משום תמים תהיה עם יי' אלקיך והכא גבי שאלת שדים מסקינן דשרי דנ"ל דאינו דומין כלל דהתם גבי שואל בחוים כככבים אינו שואל מהם אלא מה שיהיה בעולם ע"י מצב ומבט הככבים כדי שיוכל לידע ולזהר מכהם פנעים הבאים לעולם ועל זה נופל לומר תמים תהיה עם יי' אלקיך ללכת בתום וכיושר והוא ברחמי יציל עבדיו מכל פגע כי הולך בתום ילך בטח וחסד יסובבנו אבל הכא גבי שאלת שדים על הגניבה אי כיוצא בזה לידע ממה שעבר לא שייך לומר עליו תמים תהיה וגו' לפיכך מותר נ"ל וזהו לפי הדין אבל מכל מקום ראינו שירוב הגטפלים להם אינם יוצאים בשלום מתחת ידם ולכן שומר נפשו ירחק מהם ותמים תהיה עם יי' אלקיך גם כזה :

יז ודוקא ע"י השבעה מותר לכופ את השד כמו שאמרנו אבל המקפד לו שיעשה רצונו הרי זה חייב מישום עובר ע"ז שהקטור היה הוא עבודתו וע"י שזה עובר לו הוא עושה רצונו אחר'ל הלומד מן האמנושי אפילו דברי תורה חייב מיתה ואמנושי ו"א שהוא מכשף ו"א שהוא מין ארוך בעבודה וזה ודרכו להסית ולקרב בני אדם לאמונתו הרעה לפיכך יש לזהר משניהם :

יח הנהוגים לעירך שולחן עם מיני מאכל כליל המלה ואומר' שהוא למול התנוק כבר בתבנו לעיל סי' קע"ח סעיף ג' :

דאי ר"ל כמת דווקא בכלי הא תרווייהו לשונות גדידה ושריטה כמת כתיבי שלא תוכל לפרש כמת. בע"א אלא בשניהם בין ביד בין בכלי וגם ששניהם לשונות ככאן לומר ושרט שבא לגלות על לא תתגוררו דכתיב בפסוק אחר שאינו אלא בכלי על גדידה של ע"ז בא ללמד שאינו אלא בכלי ואין לומר דילמא כוליה להכי הוא דתאמר ושרט ה' שריפות על מת אחד מניין שחייב ה' דאי' לא תשרטו לנפש מבני לי למימר כמה שאמר כאן לא תתגוררו מ"ש דכתב ושרט וגו' אלא ש"מ תרתי נ"ל :

ט קרחה הוא שתולש משער ראשו על הגות ככל מקום בראש שיקרה הייב אף על גב דכין ענינכם כתיב דמשמע דווקא בין העינים בלבד מניין לרבות כל הראש ת"ל גבי כהנים לא יקרחו קרחה בראשם וילפינן ישראל מכהנים מה התם כל הראש אף כן כל הראש ושמא תאמר דווקא בכהנים שריבה בהן הכתוב מצות יתירות הייב כל הראש אבל ישראל מניין ילפינן לה בג"ש נאמר כאן קרחה ונאמר להלן גבי כהנים קרחה. מה להלן כל הראש אף כן כל הראש ומה כאן למת דווקא אף להלן אפילו הכהנים אינם חייבים אלא על מת דווקא והקורח חייב בין ביד בין בסם שלא הקפידה התורה אלא על הקרחה ואין חילוק ממה שתבא מן היר או מן המלי אפילו חייב ובשעור נחלקו בו רז"ל ו"א כרי שיראה מראשו פגיו כגרים בלא שער ו"א אפילו בשתי שערות חייב ואף על גב דקיימא לן דכל שיעורין ה"ל מהם כל אחד ואמר מה שקבל מרבו בשם ה"ל למענין מלקות אבל איסורא אפילו בשער א' איכא :

י קרחה קרחה אחת על ה' מתים אינו חייב אלא אחת שאין כאן ריבוי בקרא לרבות שיהא חייב ה' כמו גבי שריטה אבל אם קרחה ה' קרחות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת דכתיב גבי כהנים לא יקרחו קרחה והאי קרחה מיותר הוא דבלא יקרחו סגי קרחה למה לי אלא לרבות שיהא חייב על כל קרחה וקרחה וזה נאמר גבי כהנים והרר ילפינן ישראל מכהנים בג"ש דלעיל נאמר כאן קרחה בו ר"ל דאין ג"ש למחצה והכל ילפינן ממנה :

יא הקורח בראשו של חבירו והמשרט בכשר חבירו וחבירו מסייע אם שניהם מודין שניהם לזקוק דלא יקרחו כתיב שניה' במשמע ואם אחד שונג ואחד מוד המוד לוקה והשונג פטור :

יב אחד אנשים ואחד נשי' מזהירות ככל ישרטו ובכל יקרחו דכל מצות לא תעשה שבתורה הנשי' מזהירות עליה' כמו האנשי' והקורח נשי' לאנשים לכל עונשי' שבתורה חוץ מבל תקוף ובל תשחית ובל תמאס למתי' ואפילו בלא היקש כתוב כפי' באלו השני לאוין שריטה וקרחה כי עם קרוש אתה לוי' אלקיך והגשם ג"כ בכלל עם קרוש הם לפיכך יש להזהיר הנשים העומדות על המת' שלא יתלשו בשעריהן ע"מ שלא יבאו לידי שריטה וקרחה :

קפא איסור גילוח הפאות וכו' סעיפים :

א כתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך ו"א שהטעם שאסור הכיוב הוא גם כן מפני שעושין כן עובדי עבודה זרה וכמריהם אבל אין זה מפור' בפסוק ואין אנו צריכים לזה שאין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות המלך הם עלינו אף אם לא נדע טעמ' ומה שכתבנו גבי גדידה ושר טה וכתוב' קעקע שהם מטעם חוקת הגוים היינו משום דהתם מפורש בקראי שהם משום חוקת הגוים דגבי גדידה כתיב בנימם אתם לוי' אלהיכם וגומר כלומר משום דבנימם אתם לוי' אל תלכו בחוקת שאר האומות' דלא בני ה' ניהו אלא בני העבודה זרה וגם כן הכא גבי ושרט לנפש וכתובת קעקע כתוב א"ל כלומר מה טעם שרט ושרט ושרט קעקע לא תהנו בבשרכם מפני שאני ה' וכתובת הקעקע הוא חוקת שאר ע"ז : אבל הכא סתם כתיב לא תקיפו פאת ראשכם בלי שום טעם אלא מגזירת המלך ית' ופאת הראש הם שתיים סוף הראש הוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל אצל האוזן :

ב ואין חילוק בין אם מגלח הפאות בלבד ומניח שאר השיער שבראש או שמגלח כל הראש עם הפאות בכל ענין חייב דכולה נקרא הקפה :

ג י"א שאין חייבין על ההקפה אלא בתער אבל במספרים אפי' כעין תער מותר וילפינן לה מרכתיב גבי פאת הזקן פאת זקנם לא יגלחו וכתיב הכא לא תשחית פאת זקנך משמע שאינו חייב אלא בגילוח שיש בו השחתה והיינו על ידי תער אבל במספרים אינו חייב השחתה וילפינן פאות הראש מפאות הזקן דלא מהייב אהקפה אלא בתער ויש אומרים אפי' במספרים כעין תער כיון דלא הויכרה השחתה בראש אלא בזקן ש"מ דבזקן אפילו במספרים כעין תער אסור ויש לחוש לדבריהם :

ד ואחד המקורף ואחד הניקף חייב דכתיב לא תקיפו לשון רבים משמע דישנים אזור רחמנא למקורף ולניקף והוא הקעביד הניקף מעשה שמשייע דבבר כגון שמוסין לו השערות שמטה עצמו אליו להקיפו. ואם אינו כשייע אף על גב דאינו לוקה היינו משום דהוי לאו שאין בו כתיבה ואין לוקן עליו אבל איסורא מיהו איכא אף על פי שלא כ"יין לפיכך אסור להיות ניקף אפי' ע"ז גוי אע"ז דהמקורף לאו כר הובא ה' דהא לדידיה אזור רחמנ' יהיה דמקורפי שיהי' וקטן מותר להיות ניקף מגוי דהקטן אינו מוהרר :

ה והמקיף את הקטן חייב אע"ז דהקטן לאו כר חיובא הוא למקורף אזור רחמנא אבל להקיף את הגוי מותר ולא דמי לקטן דשאני קמן דאתי לכלל חיובא ופאת ראשכם קרינן ביה אבל גוי לאו פאת ראשכם הוא והוא הדין שמוותר להקיף את האשה כיון שהיא אינה מזהרת עליה כמו שיתבאר בסמוך :

ו אשה אינה כמצות הקפה כלל הפאות הראש ופאות הזקן הוקשו להרדי וכיון שאינה בכלל כל תשחית פאת הזקן שהרי אין לה זקן אינה גם כן בכלל הקפת הראש לא שלא להקיף אחרים ולא שלא להיות ניקפת ויש אומרי' אע"פ שמוותרת להקיף פאת ראשה אסורה להקיף פאת ראש האישה ואפי' הוא קטן דהוה כמאכילתו איסורא בידים :

ז עכרים אע"פ דהוקשו לנשים ואינם חייבים כמצו' אלא כמה שהנשים חייבות מג"ש דלה לה מאשה מ"מ בלאוי דבל תקורף ובל תשחית אע"פ שהנשי' פטורים העכרי' חייבים וטעמא דהא לא נפטרו הנשים אלא משום שאין להם זקן והעכרים הא יש להם זקן לפיכך חייבים בכל תקורף ובל תשחית כאנשים מישראל :

ח עכרים ואגדרונונים אסורים בהקפה מספק שהם ספק זכרים ספק נקבות :

ט שיעור פאת הראש יש בהם כמה דיעות עד היכן היא מגעת וכיון דספיקא דאורייתא הוא יש לזהר מלגלח הצדעים לא בתער ולא במספרים כעין תער מכנגד שער שבפדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שדלחית התחתון יוצא ומתפרד שם וכל אורך המקורף הזה עם זרובתו הוא בכלל ספק פאת הראש ולא תגע בו יד :

י על השחתת פאת הזקן אינו חייב אלא כשמגלח בתער. וזהו נקרא השחתה אבל במספרים אפילו כעין תער מותר ומיהו המדקדים נזהרים כשמספרים במספרים שאין עושין כוונת התחתון כלום אלא בעליון כעין חוששין שמא יעשה כל הגילוח בתחתון דשמ' פי הויג בעליון לא יתחד והוי כעין תער ממש מיהו תחת הגרון אין לחוש לזה שאין שם עיקר מקום הפאות :

יא פאות הזקן אמרו רז"ל שהם חמשה ורבו בהם הדעות לפיכך ירא שמם יצא את כולם ולא יעבור תער על כל זקנו כלל והאילו תרת הגרון שמא יבא ליגע באחת ממקומות שיש הפאות :

יב אשה אינה בכלל השחתת זקן כלל שהרי רובן רובן דרובן אין להם זקן ואפילו תורמן אחת שיש לה זקן מותרת להשחיתו דבטלה היא אצל שאר כל הנשים שכולן אינו בכלל הלאו והוא כמותן ובהשחת' זקן האישה הוי דינה כדינה שכתבנו בהקפת הראש סעיף ו' :

קפב דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה וכו' סעיפים

א כתיב לא יהיה כלי גבי' על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תעכת ה' אלקיך כל עושה אלה פשוטו של מקרא זה אינו ר"ל שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש ושאינו כוונתי אלא ללבישה בעלמא דמה תועבה יש בדבר זה אלא ר"ל שלא ילבש איש שמלת אשה באופן שלא יכירו אותו וילך וישב בין האנשים לניאוף וכן אשה שמלת איש ותשב בין האנשים לניאוף שזה וראי תועבה גדולה ואין מקרא יוצא מידי פשוטו דמאן דעביד ככה' דלוקה אבל אהז"ל דלאי דווקא בלבישת גבר שמלת אשה לבדה אסרה התורה אלא ר"ל ה"ה בשאר דברים שלא יתקן האישה עצמו להתנאות בתיוקן וקישוט נגופו כאשה ונראה לי שהדקדקו זה מרכתיב גבי אשה לא יהיה כלי גבר וגומר משמע שום הויה ולא דוקא בלבישה והוא הדין לא ילבש גבר וגומר לאו דוקא בלבישה קפי' רחמנא אלא כל הויות דאשה לא יעשה האיש מפני שמביא לידי תועבה לפיכך אמרו חכמים ז"ל המעביד שער בית השחי ובי' הערוה בתער הדי זה לוקה ובמספרים כעין תער מכין אותו מכת מדרות כמה דברים אמורים במקום שאין דר' להעבי' אותם שם אלא רנשי' דהוי בכלל שמלת אשה אבל במקום שמעבידין אותו גם האנשי' מותר לכתחלה לעשות כן ואפי' משום פרישות אין בו וע"ל סימן קנ"ו ושער דשאר אברים אפי' כעין תער מותר להעביד בכל מקום שאין בהם משום שמלת אשה וכן אפילו בית השחי ובי' הערוה שלא כעין תער מותר דכבה"ג לא הוי תקון אשה :

ב ובי שמלח כל שער שבו מראשו ועד רגלו מותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה דכיון דמגלח כל גופו אין זה יפי וקישוט דאדרכה ניוול הוא והכל יודעין שאינו עושה אלא לשם רפואה :

ג אסור לחכך בידו כשיער בית השחי ובית הערוה כדי להשירו אבל מותר לחככו בבתרו להשירו והוי שינוי גדול ואינו מנתקו כ"כ :

ד ומי שיש לו חטטין בבית השחי ובבית הערוה ומצטער מחמת השיער ששם מותר להעבידו :

ה תשמלת האשה ממש שאסרה התורה היינו מלבושים המיוחדים לאשה דלא יעדי איש עדי אשה כגון שילבש כנדי צבעונין וחלי זהב במקום שאין לובשין אותן קבלים ואין משמימן אותן תהלי אלא הנשים. וכן לא ידעה כלי גבר על אשה פירושו דלא תערה

לנדה ולא ראתה בהן חוזרת לתחלת ימי הנרות שאם שוב ראתה תוך ה' ימים יש לה דין הנדה שכתבנו בתחלת הסי' ואם ראתה בתוך ה"א יום ג' ימים רצופים ונעשית זבה גדולה אינה חוזרת לימי הנרות עד שיהיו לה ז' נקיו' ואז יתחילו ימי הנרות ואחריו ימי הויבות וכן לעולם כל ימיה וכל זה מדין תורה ובתוך הלכתא למשה מסיני כאשר פירשנו אבל עכשיו משרבו הגלות ותכפו הצרות ונסתתמו מעייני החכמה ואיננו בקיאי במראה הרמ"ו להבין בין דם טהור לדם טמא חשו חז"ל שמא יבאו לטעות באיסור כרת כגון שמא תראה האשה בימי נדתה ו' ימים ויהיה הכל דם טהור ובשביעי שמא תראה דם טמא ותפסוק והיתה צריכה שבעה ימים מיום שביעי ואילך והיא סבורה שהיה הכל דם טמא ותספור השבעה ימים מתחלת ראייתה ותטבול כליל שמיני ועדיין היא טמאה נדה כראיית יום שביעי שהוא היה תחלת ימי ראיית נידותה ועוד אפילו בדמים שכולם טמאים יבאו לטעות בין ימי נדה לימי זיבה ותבא לשמור יו' א' כשתראה פעם ושתיים בימי נדותה כי תאמר ימי זיבה הם א"נ תראה שלשה ימים רצופים בימי זיבה ותצרך שבעה נקיים והיא סבורה לימר שעכשיו הם ימי נדות ולא תספור רק שבעת ימים מתחלת ראייתה והרי עדיין זיבה גדולה היא עד שיהיו לה ז' נקיים שלימים תיחד דאפילו בימי זיבה עצמה תוכל לטעות כגון שהייתה זבה גדולה שראתה ג' ימים רצופים וסופרת ז' נקיים ואם רואה טפת דם אפילו כחדל תוך אלו ימי הנקיים ואפי' בסוף ז' סתרת כולם וצריכה לחזור ולספור ז' נקיים אחרים שלימים והיא תחשוב שאינה אלא כרואה יום אחד שאין דינה אלא לשמור יום כנגד יום ותטבול למחר וכי היא גונא טעיות רבות עצמו מספר לפיכך חשו חז"ל מותרים והוסיפו עוד חומרות על חומרות עד שאמרו שאפילו אם לא תראה אשה אלא טפת דם כחדל או אפילו פחות מזה ואפילו פעם אחת תשכ עליו ז' נקיים כובה גדולה שלא לחלוק לה ימי טהרתה וטבילה בשום מראה דם בעולם הארכת' קצת בסמיך ה יען כי הוא מקור ויסוד שעליו נבנו כל דיני הלכות' נדה הנחוג' בזמן הזה כמו שיתבאר לפנינו בע"ה :

תערה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא או שתגלח את ראשה כאיש ובבגדים שאמרו שאסורים אפילו בלבושת אחד מן הבגדים אסור בין האיש בין האשה אף על פי שנכרים הם בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה :

ו איש אסור ללקט לו אפי' שער אחד לבן מתוך השחורות שהוא עדי אשה שעושות כן להראות שהיא בחורה ועובר משום לא ילבש גבר שמלת אשה וכן אסור לאיש לצבוע שערות לבנות שבו כדי שיהיו שחורות להראות שהוא בחור שזה גם כן עדי אשה ואפילו שיערה אחת אסור לצבוע וכן אסור לאיש להסתכל במראה לפי שהוא תכשיט לנשים אם לא לצורך כרפי' לעיל סימן קנ"ו :

הלכות נדה

קפג. אשה שרואה טפת דם ובו סעיף אחד

א כתיב בפרשת מצורע ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זוכה בכשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וגו' ודרשו חז"ל שלא ככל מקום שיווב ממנה דם תהיה טמאה אלא דוקא דם הבא מן המקור דכתיב בפרשת קדושים גבי הבא על הנדה והיא גלתה את מקור דמיה שי"מ שלא הקפידה התורה אלא על הדם הבא מן המקור וגם במראה אין כל הדמים טמאים אלא המשה מינים כאשר יתבאר כע"ה בסיומן קפ"ח ואף באילו ה' מינים אינה טמאה עד שתרגישי כציאתו דכתיב דם יהיה זוכה בכשרה משמע עד שתרגישי זיבת הדם בבשרה מיהו מוכתב בכשרה ולא כתיב בכשר בלא ה' אמרו חז"ל המשמע מיניה עוד דין אחר והוא זה שכל מה שתרגישי הדם בבשרה אע"פ שלא יצא לחוץ אלא שהרגישה שנעקר הדם ממקומו ויצא לבית החיצון טמאה וזה משפטה מן התורה כל אשה בין פנויה בין נשואה דהא סתם אשה כתיב משמע כל אשה שיצא דם ממקורה בין ברצון בין באונס כגון שקפצה ממקום למקום או ראתה בהמה או חיה או עוף מתעסקין בתשמיש והמדה וראתה ואפילו לא ראתה אלא טפת דם כחדל או פחות מזה הרי זו טמאה דהא מ"מ מראה דם איבא ואפילו לא ראתה אלא פעם אחת הרי זו טמאה שבעה ימים ומונה ז' ימים עם יום ראיית' דהא סתם ה' ימים תהיה בנדתה כתיב עם יום ראיית' משמע וטובלת בערב כליל ח' ואפילו היתה שופעת דם כל ה' כן הוא דינה רק שתפסוק בטהרה ביום ז' קודם בין השמשות שאם תראה דם גם בין השמשות של ליל ח' אין סברא שתטבול ותטהר כליל ח' שהוא ספק יום ראייתה וכל זה הוא דין הנדה מן התורה ומדכתבה התורה בפר' שאחר זו ואשה כי יזוב זיבת דמה ימים רבים בלא עת נדתה וגומר שי"מ שיש אשה שרואה דם ואינה נקראת נדה אלא זבה וקבלו חז"ל הלכה למשה מסיני שי"א יום יש אחר שבעת ימי הנדה ואם ראתה באותן ה"א ימים היא נקראת זבה ואחר כך חוזרת להקרי' נדה וכן לעולם שבעה נדה ו"א ימי זיבה והם שחכמים קוראים אותם ו"א יום שכן נדה לנדה וזה משפטה של חז"ל מן התורה אם ראתה בתוך אלו ה"א ימים יום א' לבד בין שתראה בתחלת הלילה או בסוף היום רק שתפסוק בטהרה משמר' כל הלילה שאח"כ אם לא תראה תשכ' למחר ותטבול מיד לאחר הג' החמה אם תראה ומ"מ אסורה לשמש כל היום שמא תחזור ותראה בו ביום התשמיש ותסתור ותהיה טמאה למפרע ותהיה היא ובעלה חייבים כרת שיהי בעל זבה למפרע וזו היא שנקראת שומרת יום כנגד יום ראתה גם ביום השני ופסקה בו משכמת ביום הג' וטובלת אם תרצה ולא תשמש כל היום מטעם שפירש'וגם זו היא בכלל שומרת יום כנגד יום וזו היא שנקרא זבה קטנה וכל זה למדו רז"ל מקרא ומפני שאין הטבילות הללו נהוגין עכשיו בימינו כמו שיתבאר לא הארכת' בהם מאין יצא להם זל זה והא ראתה גם ביום הג' נעשית זבה גדולה ולא תטהר עד שיהיו לה ז' ימי נקיים חוץ מיום שפוסקת בו וטובלת ביום שביעי לאחר הג' החמה חז"ל ראה שכן כתיב וספרה לה ז' ימי' ואחר תטהר ודרשו חז"ל דהיא ואחר מיותר הוא דוספרה לה שבעת ימים ותטהר מבעי לוי מאי ואחר לפיכך אמרו שפירושו אחר מעשה תטהר כלומר אחר מעשה שנא' בטמאים במקום אחר שהיא הטבילה כמו שיתבאר בע"ה תטהר ור"ל שאם טבלה ביום השביעי אף על פי שלא ספרה אלא מקצת יום השביעי מקצת היום כנולד ותטבול וטהר ונ"ל דהכי דייק לה שעל כרחך אין לפרשו אחר מעשה הטבילה שאחר שבעת הימים תטהר ואתא לאשמועינן דאפי' אחר ספירת שבעת הנקיים שלימים אינה עולה מטימאתה עד שתטבול דהיא מתהיה בנדתה דכתיב גבי נדה נפקא יק"ו לזבה א"נ מורחצו במים נפקא דאמרינן זה בנה אב לכל הטמאים שאינ' עולים מטמאתן עד שיטבלו כרבעינן למימר לקמן ריש סימן קצ"ו ואם כן ואחר תטהר למה לי אלא לרבו' לה טהרה שאע"פ שלא ספרה אלא מקצת יום השביעי תטהר מיהו אחז"ל גם היא אסורה לשמש בו ביום שמא תחזור ותראה בו ביום ותסתור ספירתה למפרע וה"ל בעול זבה למפרע ואם עברו כל ה"א יום שכן נדה

קפד. שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה ובו י"ב סעיפים

א רוב הנשים יש להן וסתות לראות בזמן ידוע כל אחת לפי זמנה כגון מעשרים לעשרים יום או מבי"ה לבי"ה או מל' לל' מידו רובה דרובה סתם וסתה הוא מל' לל' והוא נקרא עונה בינונית וכל אשה שיש לה וסת קבוע מותר לבעלה למסוד עליו ולבא עליה שלא בשעת וסתה בכל עת שירצה ואינה צריכה בדיקה ואדרבה האשה אין לה לבדוק לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש שלא יהא לבו נוקפו לזכר' אי לא דהרגישה דם לא היתה בודקת ופרוש ממנה י אבל שלא בשעת תשמיש כל אשה המרבה לבדוק שלא תבא לירי איסור הרי זו משוכחת :

ב ובשעת וכתב צריך לפרו' ממנה עונה אחת סמוך לוסת' שמא תראה בשעת תשמיש או שמא נעקר הדם והוא טמאה ו"א דאורייתא וליפ' לה מרביי'א דקרא דכתיב והזרתם את בני ישראל מטומאת' ומסוך ליה והזויה בנדתה וגו' ו"א דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא דהא ורבי קי"ל וכמה שיעור עונה אם דרך וסתם לבא ביום פור' כמנה אותו היום כילו אפילו אם דרך וסתם לבא בסופו ומותר מיד בלילה של אחריו וכן אם הוא בתחלתו פורש ממנה כל היום ומותר כל הלילה שלפניו וכן הדין אם הוא בלילה פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו בין שקבעה וסת כג' פעמים או בפעם אחת וכל זה דיוקא בוקת התלוי בימים אבל בוסת התלוי בשניו הגוף אין פרישות עונה זה שייך בה כמו שיתבאר לקמן סימן קפ"ט בע"ה ואשה צריכה לשנו' וסתה להקדים או לאחר ז' או ג' ימים מזמנה הקבוע צריך לפרוש ממנה בעונה בב' או ג' ימים קודם לכן או אחריו כן וע"ל סי' קפ"ט וכל פרישות הללו אינם אלא מתשמיש המטה ולא משאר קריבות משום דבר :

ג בר"א בגדולה אבל ברמנה שלא הגיע לימים הנעורים ולא הביא סימני' עדיין אין דמה מציינ' כל כך ואין צריך לפרוש הימנה סמוך לזכות' כל זמן שלא קבעה ג' פעמים וכן הדין בוקתה שכבר נסתלקו דמיה :

ד אשה שרגילה לראות ברג' החמה ולא קים לה שפיר אי קודם הג'ן דרמה או אחריו ה"ל ספיקא דרבנן דהא ק"ל שהוא רבנן כדלעיל סעיף ב' ואינו פורש ממנה אלא ביום שהוא ודאי ימי נדתה דהא אף אם היית' ראיית' קודם הג'ן היתה גם כן אסורה ביום ואין צריך לפרוש ממנה בלילה שקודם לכן דספיק' דרבנן לקולא :

ה ואם רגילה לראות ראייה מרובה מקודם הג'ן החמה עד אחר הג'ן החמה לא אולגין אלא בתר תחלת וסתה ולא מיתמר אלא בלילה מיהו גם ביום צריך לפרוש כל כך שיעור משך זמן שרדך למשוך וסתה על היום ואחר כך מותרת מיד :

ו ואם וכתה נמשך ב' או ג' ימים שירכה ששופעת או מולף ב' או ג' ימים אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת :